

---

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 16 maj.

2 § Avsägelse

Talmannen meddelade att *Carina Ohlsson* (S) avlagt sig uppdraget som ledamot i EU-nämnden.

Kammaren biföll denna avsägelse.

3 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan

Talmannen meddelade att arbetsplenum skulle äga rum *måndagen den 17 juni kl. 10.00*, inte kl. 11.00 som tidigare aviserats.

4 § Anmälan om inkommen granskningsrapport från Riksrevisionen

Talmannen anmälde att följande granskningsrapport inkommit från Riksrevisionen:
RiR 2013:7 Bostadstillägg och äldreomsorgsstöd till pensionärer – när förmånerna fram?

5 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.

Talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:
2012/13:FPM99 Regler för operativt samarbete vid de yttre sjögränserna
KOM(2013) 197 till justitieutskottet
2012/13:FPM100 Utkast förhandlingsmandat för handels- och investeringsavtal mellan EU och USA till näringsutskottet

6 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2012/13:153 till konstitutionsutskottet

Skrivelse
2012/13:154 till näringsutskottet

Redogörelse
2012/13:RR4 till finansutskottet

EU-dokument
KOM(2013) 242 till utrikesutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 12 juli*.

7 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Justitieutskottets betänkande 2012/13:JuU18
Civilutskottets betänkande 2012/13:CU19
Socialutskottets betänkande 2012/13:SoU22
Kulturutskottets betänkanden 2012/13:KrU10 och KrU11
Försvarsutskottets betänkande 2012/13:FöU9
Utrikesutskottets betänkande 2012/13:UU19

*Hälso- och sjukvård
till personer som vistas
i Sverige utan tillstånd*

8 § Hälso- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2012/13:SoU20
Hälso- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd
(prop. 2012/13:109).

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 1 EVA-LENA JANSSON (S):

Herr talman! I dag debatterar vi betänkandet *Hälso- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd*. Jag står naturligtvis bakom samtliga S-reservationer, men för tids vinnande väljer jag här att yrka bifall till reservation 6.

Vi socialdemokrater värnar den reglerade invandringen men också rätten att söka asyl som en grundläggande mänsklig rättighet. Den utgår från människors behov av skydd och deras fruktan för förföljelse. Varje person som söker asyl i Sverige ska få en individuell och rättssäker prövning samt beslut inom rimlig tid. Varje ansökan ska prövas individuellt. Om man enligt utlänningslagen har skäl som ger rätt till asyl eller skydd ska Migrationsverket bevilja uppehållstillstånd. Har man inga asyl- eller skyddsskäl prövas om det finns andra skäl för personen att få stanna i Sverige.

Den som befinner sig i Sverige och får avslag på sin ansökan om asyl eller uppehållstillstånd ska avvisas eller utvisas. Detsamma gäller personer som inte ansöker om uppehållstillstånd om han eller hon befinner sig i Sverige utan tillstånd. En person som har fått beslut om att avvisas eller utvisas ska lämna landet självmant. Huvudregeln är att det är Migrationsverket som verkställer avvisnings- och utvisningsbeslut. Polismyndigheten verkställer egna beslut eller sådana beslut som överlämnats från Migrationsverket därför att polismyndighetens medverkan behövs.

Herr talman! I Sverige finns det i dag en grupp som lever utan uppehållstillstånd. Dessa människor lever ofta under ytterst otrygga förhållanden. De finns kvar i Sverige trots lagakraftvunna avvisningsbeslut eller som irreguljära migranter utan att av olika skäl ha sökt uppehållstillstånd, så kallade papperslösa.

Många papperslösa lever under en mycket pressad situation, där oron för sin egen och familjens framtid orsakar ångest och rädsla, rädsla för vad som ska hända om man blir sjuk eller om barnen blir sjuka.

Reglerna för invandring innebär starka begränsningar för de papperslösa som befinner sig här. Papperslösa barn befinner sig i en särskilt utsatt position och har inga möjligheter att själva påverka sin situation. Barn har egna och tydliga rättigheter som uttrycks i FN:s barnkonvention.

Barn under 18 år som inte själva har sökt eller vars föräldrar aldrig har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige utgör i dag en grupp som faller utanför lagstiftningen när det gäller sjukvård. Dessa barn omfattas inte av samma vård som barn som är bosatta i Sverige och som är asylsökande. Vi socialdemokrater anser att alla barn som lever i Sverige ska ha rätt till vård på lika villkor.

Herr talman! För människor som lever i Sverige utan tillstånd, liksom för många andra tillfälliga besökare är tillgång till sjukvård ett problem. Principen att människor som inte är bosatta i Sverige och som inte ingår i den svenska sjukförsäkringen får betala för sig är rimlig. Samtidigt har Sverige genom internationella konventioner förbundet sig att säkerställa att alla människor tillförsäkras bästa möjliga hälsa genom läkarvård och sjukvård i händelse av sjukdom. Vi anser därför att det är rimligt att papperslösa ska få vård på samma villkor som asylsökande. Detta är något som många landsting redan erbjuder: Blekinge, Skåne, Örebro, Sörmland, Värmland, Jönköping och Västra Götaland.

Men, herr talman, i dag uppstår det situationer i vården där det inte går att avgöra vilken tillgång till vård landstinget är skyldigt att erbjuda. Detta kan medföra att patienten inte får den vård han eller hon borde få, och det ger upphov till ett etiskt problem likaväl som ett tillämpningsproblem för vårdpersonalen. Mot bakgrund av detta är behovet av ge-

mensamma riktlinjer för landstingen när det gäller vård till papperslösa stort. Sådana bör därför utformas. Här bör också begreppet vård som inte kan anstå tydliggöras.

Vi anser också att en oberoende utvärdering bör genomföras som en uppföljning av effekterna av lagens konsekvenser i vårdens vardag. Även landstingens och kommunernas kostnader bör följas upp.

Herr talman! Vi kan också se att papperslösa utnyttjas genom att exploateras på arbetsmarknaden av oseriösa arbetsgivare. En viktig åtgärd för såväl arbetsmarknaden som för att förebygga att människor lever gömda är att motverka att oseriösa arbetsgivare anställer personer utan uppehållstillstånd. Arbetsgivare som anställer arbetskraft illegalt är inga välgörare utan begår en kriminell handling. Det handlar om att på olaglig väg tjäna pengar på människors utsatthet. Därför välkomnar vi socialdemokrater den proposition och det betänkande som socialförsäkringsutskottet snart ska hantera om sanktioner mot arbetsgivare.

Den globaliserade brottsligheten och människohandeln leder till utsatthet och beroendeställning för många människor. Det utgör en politisk utmaning såväl för Sverige som för övriga världen. Orättvisa ekonomiska villkor och avsaknad av demokrati är några av förutsättningarna för människohandeln. Åtgärder bör därför sikta på att minska klyftor och stärka demokratin.

I detta anförande instämde Lennart Axelsson och Catharina Bråkenhielm (båda S).

Anf. 2 BJÖRN SÖDER (SD):

Herr talman! I dag är skammens dag. Det är skammens dag då riksdagen i dag kommer att besluta om att ge kriminella utlänningar som vistas i landet illegalt privilegier som inte svenskar eller andra som vistas lagligt i Sverige har.

Övriga sju riksdagspartier, den så kallade sjuklövern, stöder unisont detta förkastliga förslag. Det är ingen överraskning att Sverigedemokraterna är det enda partiet med sunt förnuft som förkastar förslaget i dess helhet.

Sverige har i dag Europas mest liberala migrationslagar. Regeringen har tillsammans med extremistpartiet Miljöpartiet under denna mandatperiod fortsatt att liberalisera migrationspolitiken i syfte att öka massinvandringen till Sverige. Det är alltså i dag ännu lättare än tidigare att få uppehållstillstånd i Sverige.

Trots de extremt liberala migrationslagarna finns det människor som har fått avvisningsbeslut, eftersom man inte anser att de har tillräckliga skäl för att få stanna i Sverige. Det finns också människor som har tagit sig in i landet utan att ens bemöda sig om att söka uppehållstillstånd. Det handlar alltså om människor som bryter mot svensk lagstiftning genom att inte respektera våra lagar och uppehålla sig illegalt i landet. Det är människor som övriga riksdagspartier nu premierar med privilegier, en sorts uppmuntran till att de gör rätt i att stanna kvar i landet.

I den allmänna debatten hörs ofta benämningen gömda flyktingar eller papperslösa flyktingar om dessa personer. Vi kunde i tidigare inlägg höra Eva-Lena Jansson använda sig av just begreppet papperslösa flyktingar. Det görs i syfte att spela på känslargument, hur synd det är om

dessa individer som är flyktingar och som på grund av Sveriges hårda lagar inte får möjlighet att stanna i Sverige eller ens vågar söka asyl. Man använder sig av denna retorik för att skuldbelägga dem som kritiserar den dolda mångkulturalistiska agendan och den förda migrationspolitiken i Sverige. Men, som jag sade, Sverige har Europas mest liberala lagar på detta område, och alla som är flyktingar får per automatik uppehållstillstånd i Sverige.

I utskottets betänkande har man valt en försiktigare benämning. Man kallar dem tillståndslösa. Vi kommer säkert att under dagen höra en del politiker fortsätta att använda begreppen ”gömda” eller ”papperslösa”. Så har det förhållit sig i andra debatter runt om i landet i landsting när frågan har diskuterats.

I syfte att få bort fokus från en saklig debatt kommer vi säkert också att höra beskyllningar mot Sverigedemokraterna om att vi vill lämna människor att dö och inte ge dem sjukvård om de inte kan betala för sig. Det kunde vi till exempel höra socialminister Göran Hägglund säga i frågestunden den 2 maj när Sverigedemokraternas Markus Wiechel ställde en relevant fråga om detta område. Hägglund svarade med sådana absurda anklagelser. Det är sådana beskyllningar Hägglunds partivänner i sjuklövern använt sig av runt om i landsting när denna fråga tidigare har debatterats. Jag vill därför förekomma sådana absurda påståenden.

Vi sverigedemokrater anser självklart att bristande betalningsförmåga inte ska leda till att människor dör. Den uppfattningen har nog varit gällande också hos alla övriga partier innan detta förslag tillkom. Jag är övertygad om att det också har fungerat så tidigare. Liv ska givetvis räddas oavsett om man kan betala eller ej. I hälso- och sjukvårdslagen har det fram till nu stått att personer som vistas i landet utan tillstånd endast ska erbjudas osubventionerad omedelbar vård, och det är något som vi anser bör gälla även i fortsättningen.

Med detta sagt undanber jag mig sådana absurda anklagelser likt den från socialministern, och jag hoppas att vi kan förhålla oss till vad själva sakfrågorna i förslaget innebär, även om det så klart är obehagligt för en del att behöva erkänna den djupt orättvisa politik man förespråkar och i stället vill rikta bort fokus från detta genom att utmåla kritikerna av förslaget och de som står upp för en rättvis politik som onda varelser.

Herr talman! Riksdagen beslutade förra veckan om rätten för barn som vistas illegalt i landet att gå i svensk skola. Nu fortsätter man på den inslagna vägen genom att ge alla som vistas illegalt i landet rätt till kostnadsfri sjukvård, tandvård och mediciner. Frågan som omedelbart uppstår är givetvis: Vilka incitament skapar sådana beslut att respektera landets lagar och lämna landet? Inga. Genom att ge dem privilegier som inte ens landets egna befolkning har skapar vi i stället incitament att stanna kvar i Sverige och bygga upp ett parallellt skuggsamhälle. Ingen vet i dag hur många som uppehåller sig illegalt i Sverige. Det kan röra sig om väldigt, väldigt många. Siffror i förslaget gör gällande att man antar att 10 000–35 000 människor vistas illegalt i Sverige. Man antar.

Beslutet skickar givetvis också signaler till vår omvärld. Kan de bara ta sig över gränsen till Sverige – vi vet hur lätt det är i dag med fullständigt upplösta gränser och nedmontering av bevakningen av desamma – har de kostnadsfri tillgång till svensk sjukvård, tandvård och mediciner. Vi kan säkert räkna med att personer som vistas illegalt i Europa och

även utanför Europa kommer att försöka ta sig till Sverige. Här väntar kostnadsfri sjukvård, tandvård och mediciner – inte minst en likvärdig vård, vilket de inte kan få i andra europeiska länder.

I förslaget skriver man att detta skulle kunna innebära att fler personer lockas att söka sig till landet utan tillstånd men att det inte finns ett säkerställt samband mellan ökad rätt att ta del av sociala förmåner, till exempel hälso- och sjukvård, och antalet som vistas i landet utan tillstånd. Man antar helt enkelt att inga ska söka sig till Sverige på grund av detta. Man antar.

Genom att ge ekonomiska fördelar till människor som vistas här illegalt riskerar man att skapa en situation där den inhemska befolkningen inte kan få den vård som ställs upp i hälso- och sjukvårdslagen. Belastningen på svensk sjukvård kommer att öka, och de redan långa köerna kommer att bli längre. Detta drabbar den svenska befolkningen och alla andra som befinner sig legalt i landet på grund av försämrad tillgänglighet till sjukvård. Men i förslaget antar man att vårdkonsumtionen inte ska öka drastiskt. Man antar.

Enligt förslaget ska dessa illegala personer förvisso betala en mindre patientavgift eller en mindre avgift för medicinen. De ska enligt förslaget betala samma avgifter som gäller för asylsökande, vilket innebär att avgifterna för läkarvård och tandvård blir 50 kronor och för vård hos andra vårdkategorier 25 kronor. Läkemedel på apotek kostar dem inte mer än 50 kronor, och en sjukresa kostar högst 40 kronor. Men eftersom dessa personer vistas illegalt i landet har de inga personuppgifter eller adresser. De behöver alltså inte identifiera sig, vilket är vanligt och brukligt i ett rättssamhälle. Detta innebär att den faktura som medföljer individen efter vård inte behöver betalas eftersom det är ändå ingen som kan söka upp personen och begära in pengarna. Nästa gång de behöver vård upprepas proceduren. Det blir således kostnadsfri tandvård, sjukvård och mediciner för dessa personer som vistas illegalt i landet.

De kan också söka sig till både offentliga och privata vård- och tandvårdsaktörer. Eftersom ingen kan verifiera dem som ”erhållit” vården kan detta bli lukrativt för de aktörer som vill fylla ut tid när de inte tar emot patienter eller ge bort vård avgiftsfritt för vissa patienter eftersom aktörerna ändå erhåller ersättning. Notan skickas till skattebetalarna, som får stå för kalaset. I förslaget antar man en merkostnad för landstingen på 210–300 miljoner kronor årligen, och staten ska därför avsätta 750 miljoner kronor under 2014 och 2015 för att täcka dessa kostnader. Men kostnaden är beräknad på en massa antaganden.

Herr talman! Det är inte bara skattebetalarnas kostnader som ska vägas in i detta. Det är förvisso inga småpengar som kommer att avsättas. Men det handlar också om rättviseaspekten. Jag sade inledningsvis att detta är skammens dag. Samtidigt som sjuklövern i riksdagen nu kommer att besluta om dessa privilegier möts vi dagligen av uppgifter som gör gällande att svenskar inte har råd att erhålla den vård de behöver. De har inte råd att betala patientavgifter. De har inte råd att betala för den medicin de behöver. Regeringen har nämligen höjt högkostnadsskyddet från 900 kronor till 1 100 kronor för läkarbesök. Högkostnadsskyddet för mediciner har höjts från 1 800 kronor till 2 200 kronor.

Vi har alla kunnat läsa om Maria Doverstål i Boden, som lider av bland annat lungsjukdomen KOL. För den behöver hon kortisonpiller.

Hon lider av reumatism, astma och diskbråck. Hon lever på sjukpenning och får ut mindre än 8 000 kronor i månaden. När boende och räkningar är betalda har hon kanske 1 000 kronor kvar till mat och mediciner. Med ett högkostnadsskydd på 2 200 kronor blir det svårt att betala.

Fram till 2004 kunde Maria liksom andra handla på kredit på apoteken, men 2005 skärptes reglerna i och med privatiseringen. Man får numera inte ha mer än en betalningsanmärkning och ingen aktiv skuld hos fogden. Detta berör dock inte personer som vistas illegalt i landet eftersom de varken behöver identifiera sig eller betala för sig, men det berör däremot fler svenskar än bara Maria.

Enligt riksdagens utredningstjänst avstod 77 000 svenskar under 2009 från mediciner, och 48 000 svenskar avstod under 2009 från sjukvård – detta på grund av att de inte hade råd. Maria säger till Sveriges Radio *Ekot* att hon helst vill klara sig själv och inte behöva be om hjälp. Men för många andra svenskar är det just att be om hjälp det enda som återstår. Svenska kyrkans församlingar har märkt att allt fler vänder sig till dem för att få hjälp med pengar till mediciner. Det har till och med gått så långt att en församling har avtalat med apotek om att församlingen betalar medicinen om den behövande har med sig ett intyg från dem.

Vi har också alla läst om Calle Waller, som på ålderns höst har drabbats av prostatacancer och därför behöver läkemedel för att få några år mer i livet när cancer inte längre kan botas. Men Calle är, enligt staten, för gammal för att få läkemedlet subventionerat.

Människor som har slitit i detta land, byggt upp det åt vår generation, och på ålderns höst borde få den all den vård och omtanke de behöver behandlas alltså på detta sätt.

Låt mig illustrera med ett exempel på den orättvisa politik som ni övriga partier i riksdagen i dag ställer er bakom och talar er varma för. Under en tolv månadersperiod nyttjar en svensk pensionär och en illegal utlänning av samma ålder och vårdbehov den svenska sjukvården. Låt oss säga att de kontinuerligt söker vård för vanligt förekommande hjärt- och astmabesvär. Båda besöker sjukvården tolv gånger, en gång per månad, under ett år för besvär med astma och hjärta. Båda personer tar sjukhustaxi till mottagningen vid tolv tillfällen. Båda hämtar ut mediciner tolv gånger, en gång per månad. Båda ligger inlagda på sjukhus i sju dygn under året. Under året söker de också akut tandvård för tandvärk och för att laga två hål, en undersökning och två återbesök med reparativa åtgärder. Av detta exempel framgår att en pensionär som har levt hela sitt liv i Sverige och betalat skatt kommer att betala 7 490 kronor om året för den vård som behövs.

För den så kallade tillståndslösa utlänningen, som uppehåller sig illegalt i Sverige, uppgår kostnaden till 1 830 kronor. Den svenska pensionären tvingas således betala 5 660 kronor mer än den som bryter mot svensk lag.

Man ger alltså privilegier till människor som aldrig bidragit till vårt gemensamma välfärdssamhälle och som bryter mot svenska lagar. Det är skamligt! Jag anser att politikerna från de övriga sju riksdagspartierna borde skämmas.

Herr talman! Hela detta förslag bygger på en massa antaganden. Man antar hur många som vistas i landet illegalt, för man vet inte. Man antar vilka kostnader förslaget kommer att innebära, för man vet inte. Man

antar hur mycket vård som kommer att tas i anspråk, för man vet inte. Man antar att inte fler människor kommer att söka sig till Sverige när dessa privilegier nu kommer att ges, för man vet inte.

Antaganden, bedömningar och uppskattningar genomsyrar hela detta förslag. Man sjesätter alltså en lag utan att egentligen veta någonting. Bara det visar på ren dumhet.

Jag har också nåtts av uppgifter om att remissinstanser inkommit med tillrättalagda remissvar. Man har inte velat ha sakliga underlag från tjänstemän. Detta vittnar om att förslaget är ett rent politiskt beställningsjobb, som regeringen tvingats fram till av extremistpartiet Miljöpartiet i sin uppgörelse om migrationspolitiken i juni 2012.

Svenska skattebetalare ska nu vara med och finansiera och ge avgiftsfri sjukvård, tandvård och mediciner åt personer som – trots Europas mest flyktingliberala lagar – inte har rätt att vistas i landet. Svenskar som har betalt skatt i hela sina liv ska behöva tigga och be om pengar för att kunna betala sina egna vårdkostnader och mediciner, medan personer som inte har rätt att vistas i landet ska få detta avgiftsfritt. Det är en djupt orättvis, orättfärdig, svenskfientlig och skamlig politik som övriga sju riksdagspartier förespråkar.

Jag kommer inte att försätta en enda chans, när jag åker land och rike runt, att påtala detta för väljarna. Väljarna ska klart få berättat för sig vilken politik som sjuklövern här inne unisont förespråkar, en politik som premierar kriminella utlänningar på bekostnad av svenskarna, en politik som premierar människor som inte bidragit till vårt gemensamma välfärdssamhälle på bekostnad av dem som har byggt upp vårt land.

Jag vill ha svar från övriga partiers representanter, ett ja eller ett nej. Anser ni att det är rättvist att svenskar inte har råd att betala för sin vård eller mediciner, medan personer som vistas illegalt i landet ges privilegier som inte svenska folket har i form av avgiftsfri sjukvård, tandvård och mediciner? Denna fråga borde inte vara svår att besvara, och därför kräver jag ett svar från alla partier så att väljarna klart och tydligt kan höra det från riksdagens talarstol. Ett ja eller ett nej – är denna politik som ni förespråkar rättvis?

Herr talman! Sverigedemokraterna vill å det skarpaste avstyrka detta dumdristiga och orättvisa förslag genom bifall till partiets reservation.

I detta anförande instämde Per Ramhorn (SD).

Anf. 3 EVA-LENA JANSSON (S) replik:

Herr talman! Det är ingen nyhet att Sverigedemokraterna gärna ställer människor mot varandra i fråga om begreppet svenskar och icke-svenskar. Det vi pratar om nu är möjligheten och rätten för personer som befinner sig i landet irreguljärt, så kallade papperslösa, att få tillgång till vård som inte kan anstå.

Vi tar även upp att barn som är under 18 år ska ha samma rätt till sjukvård som alla andra barn. Barn har inte valt att bli flyktingar, och barn har egna tydliga rättigheter enligt FN:s barnkonvention.

När det gäller Sverigedemokraternas politik och rättvisa eller inte kan vi väl konstatera att just personer som söker mycket sjukvård, till exempel personer som är sjuka, i dag drabbas av en orättfärdig sjukförsäkring.

Många av de församlingar som har drivits igenom har Sverigedemokraterna stått bakom.

Min fråga till Björn Söder är: Är du stolt över det?

Du säger att inte alla barn har rätt att gå i skola i Sverige. Vilka barn har inte rätt att gå i skola i Sverige? Vilka medborgare har inte rätt till hälso- och sjukvård i Sverige?

Anf. 4 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Låt mig vara tydlig: Människor som vistas illegalt i Sverige ska ha rätt till akutsjukvård om det annars är förenat med livsfara. Liv ska räddas, och det var jag tydlig med inledningsvis. Oavsett om man kan betala för sig ska liv räddas.

Däremot finns det gränser man måste sätta. Som det står i propositionen ansågs det vid tillkomsten av lagen om vård för asylsökande sakligt motiverat att göra skillnad på människor som var bosatta i Sverige och folk som sökte asyl i Sverige. Det är alltså ingen ny uppfinning att man sätter gränser och vad som anses rimligt eller inte.

Jag fick inte möjlighet att begära replik på Eva-Lena Jansson, men Eva-Lena Jansson har möjlighet att besvara min fråga: Är det rättvist att människor som vistas illegalt i landet ska ges privilegier som inte svenska folket har eller andra utlänningar som vistas legalt i Sverige? Är det rättvist? Är det rättvist att de får avgiftsfri sjukvård? Det är vad det här innebär. Även om det var en väldigt liten patientavgift är det ingen som kan söka upp dessa människor och begära in pengarna, alltså är det kostnadsfri och avgiftsfri sjukdom som de erhåller. Är det rättvist, medan svenskar inte har råd till medicinering? Ett ja eller ett nej kräver jag av Eva-Lena Jansson.

Anf. 5 EVA-LENA JANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag ställde tre frågor till Björn Söder med anledning av hans anförande, och jag hade hoppats få svar. I stället ställer han motfrågor. Men jag tar frågorna igen. Är du stolt, Björn Söder, över de församlingar i sjukförsäkringen som har inneburit att många människor har blivit mycket fattigare i Sverige? Är Sverigedemokraterna stolta över den församlingen? Vilka barn är det i Sverige som inte har rätt att gå i skola i dag? Du påstod i ditt anförande att inte alla barn har rätt att gå i skola. Du sade också att inte alla medborgare har rätt till hälso- och sjukvård i Sverige. Kan du beskriva vilka det är som inte har den rätten?

Det finns människor i dag som befinner i Sverige i en svår och utsatt position, personer som har kommit hit via trafficking, människohandel, personer som med stor rädsla för sitt eget liv har valt att gå under jorden därför att de har uppriktigt oro över den situation som skulle kunna uppstå om de lämnade landet.

Låt oss säga att en sådan person blir sjuk i Sverige och får en svår infektion i ett ben som inte är livshotande men kan innebära att personen i fråga får benet amputerat om man inte gör någonting åt det. Då ska läkaren ställas inför valet: Ska den här personen få den här vården? Är det vård som kan anstå? Ja, enligt Björn Söders definition är det vård som kan anstå. Är det inte rättvist att ge personen vård om personen behöver den vården? Ja, i det här fallet anser jag det. Jag inser väl att det är en väldigt svår situation för personer som jobbar i dagens hälso- och sjuk-

vård att varje dag ställas inför dilemmat: Ska man kunna ge vård till människor som behöver det?

Anf. 6 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Det här förslaget innebär att människor som har hiv har rätt att få bromsmediciner. Det är något som inte kan anstå, likaså när det gäller cellgiftsbehandling och så vidare. Vi vet vilka kostnader det medför. Det är människor som vistas illegalt i landet.

Jag ska försöka snabbt svara på de tre frågorna. Eftersom Eva-Lena Jansson vägrar svara på min fråga tänker jag kontra med en på slutet. Eva-Lena Jansson kan begära ordet framöver.

Vi sverigedemokrater har inte försämrat några sjukvillkor. Vi för en rättvis politik, en rättvis politik gentemot dem som sköter sig.

Barn som vistas illegalt i landet ska inte ha rätt till skola. Det är väl föräldrarnas ansvar. När började vi ta bort föräldraansvaret? Förvisso vet jag Socialdemokraterna gärna vill att staten ska styra allting och att föräldrarna inte ska ha mycket påverkan på uppfostran och så vidare. Men det är till syvende och sist föräldrarnas ansvar att se till att barnen får skolgång. Är det föräldrarnas beslut att de befinner sig illegalt i landet är den saken faktiskt föräldrarnas ansvar.

Människor som vistas illegalt i landet ska inte ha rätt till sjukvård. De ska ha rätt till akutsjukvård om det annars är förenat med livsfara. Men i annat fall ska de inte ha rätt till sjukvård. Det ska inte vara subventionerad sjukvård, det ska vara osubventionerad sjukvård. Man ska inte förneka att ge vård till någon som ligger för döden men inte kan betala för sig för stunden. Sedan kan man se om det går att driva in pengarna i efterhand. Det är vår klara synpunkt, som jag framförde inledningsvis.

Eva-Lena Jansson svarade inte. Är det rättvist att svenska pensionärer inte har råd att betala för sin sjukvård och medicin när människor som vistas illegalt i landet får avgiftsfri sjukvård – ja eller nej? Begär gärna ordet senare.

(TALMANNEN: Jag ger Eva-Lena Jansson 30 sekunder för att klara ut detta.)

Anf. 7 EVA-LENA JANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag anser att människor i Sverige, som lever i Sverige, ska ha rätt till sjukvård – ja.

Anf. 8 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V):

Herr talman! När du eller jag blir sjuk är hälso- och sjukvården skyldig att ge oss vård efter behov. Personalen får aldrig snegla på vår status i samhället, vår politiska hemvist, vår religiösa tro eller vem vi älskar. På den grunden vilar även hälso- och sjukvårdens etiska principer sedan 2 500 år. Det är principer vi är stolta över, och det är principer som vi kräver att sjukvården ska hävda i alla lägen.

Det är ytterst om möjligheten att fortsatt hävda dessa principer som debatten handlar i dag. Men det är även en debatt om en av de grundläggande mänskliga rättigheterna: rätten till hälsa.

Det är en debatt om hur okränkbar vi anser denna rättighet vara, om vi menar allvar med att det är en individuell och absolut rättighet när vi

anger vem vi vill att den ska omfatta, och framför allt är det en debatt om huruvida propositionen som läggs fram av regeringen med stöd av Miljöpartiet verkligen ger tillgång till vård för tillståndslösa i en omfattning som motsvarar det vi förväntar oss ur ett MR-perspektiv.

Herr talman! Propositionen om hälso- och sjukvård för personer som vistas utan tillstånd i Sverige är visserligen ett framsteg från den fullständigt orimliga situation som har rått hittills. Vänsterpartiet välkomnar varmt och självklart att tillståndslösa barn nu äntligen behandlas som övriga barn i landet och får subventionerad fullständig hälso- och sjukvård samt tandvård. På samma sätt är det ett uppenbart framsteg att tillståndslösa vuxna nu får ökad rätt till vård på en nivå som motsvarar asylsökandes.

Men frågan för dagen är varför en majoritet i Sveriges riksdag ska stödja ett förslag som fortfarande inte uppfyller lika rätt till hälsa för alla i landet? Vi vet av erfarenhet att flera av de borgerliga småpartierna tidigare har haft en mycket vidare och generösare uppfattning när det gäller rätten till vård. Vi har också tillsammans med Miljöpartiet länge kämpat sida vid sida för en öppnare och generösare migrationspolitik även på detta område. Det är innerligt sorgligt att det inte är dessa partiers perspektiv som har fått genomslag i propositionen och att dessa partier nu i stället står i skuggan av Moderaterna och ett förslag där mänskliga rättigheter tyvärr fortsatt sätts på undantag.

För även med regeringens nya proposition får sjukvården bortse från principen om behovet i centrum när papperslösa Bahar blir sjuk. I stället ska man först titta på hennes juridiska status, som om sjukdomar endast drabbar den som har svenskt personnummer och som om behoven beror på vilka papper som finns i fickan.

Precis som när asylsökande Ibrahim blir sjuk tvingas sjukvården överväga om vården är nödvändig eller om den kan anstå. En sådan gränsdragning finns inte för några andra människor i Sverige, och en sådan gränsdragning finns inte i sjukvårdsetiken.

Titta in på en av landets kliniker för papperslösa och se det enorma frivilligarbetet som görs på klinikerna för att tillgodose rätten till hälsa! Träffa läkare, sjuksköterskor och kuratorer som kämpar för att ge de allra mest utsatta den vård de behöver. De träffar asylsökande och papperslösa, och de försöker efter bästa förmåga täcka över vårt samhälles kolossala misslyckande. Jag är innerligt tacksam över att alla dessa frivilliga orkar, men samtidigt skäms jag ända in i märgen över att de ska behöva göra detta som samhället borde tillhandahålla. Tyvärr kommer regeringens proposition om utökad rätt till vård för papperslösa inte att göra dessa kliniker överflödiga.

Precis som asylsökande även i dag söker sig till de frivilliga klinikererna för att få hjälp med vård som inte bedömts som tillräckligt angelägen inom begreppet vård som inte kan anstå kommer även tillståndslösa fortsatt att behöva dessa kliniker.

Låt oss se lite på begreppet vård som inte kan anstå. Det är inte en medicinsk term, och en sådan gränsdragning har inget stöd i den beprövade vetenskap som hälso- och sjukvård bygger på. Det innebär att en grupp människor i Sverige medvetet kommer att diskrimineras och ges sämre förutsättningar för det som i *Rätten till hälsa* kallas ”rätten till bästa uppnåeliga hälsa för alla människor”.

Det innebär alltså i praktiken att det är personal inom vården som i sitt dagliga arbete och möte med patienter tvingas diskriminera beroende på vilken juridisk status patienten har, eller i klarspråk: Patientens behov bemöts olika beroende på om patienten har tillstånd i fickan eller inte. Det är uppenbart orimligt att vårdpersonal dagligen ska tvingas förhålla sig till denna diskriminering som så uppenbart bryter mot medicinsk etik. Dessutom är det ur ett patientperspektiv godtyckligt och orättvist att vårdbehovet kan komma att bedömas olika beroende på vilken vårdpersonal man möter och hur denna tolkar det luddiga och ovetenskapliga begreppet vård som inte kan anstå.

Även om Socialstyrelsen har i uppdrag att förtydliga begreppet kommer godtyckligheten och den diskriminerande faktorn att kvarstå eftersom man här frångår principen om medicinskt behov till fördel för ett perspektiv som är av migrationspolitisk karaktär.

Herr talman! Kan man verkligen hävda att människor har en mänsklig rättighet om de inte vågar använda den i praktiken eller om de kommer att bestraffas om de försöker göra anspråk på den? Vi har tyvärr sett en massa exempel på fall där polisen har hämtat personer i samband med deras behandling eller sjukhusvistelse. Ibland har det skett i samarbete med hälso- och sjukvårdspersonal. Andra gånger har polisen av andra anledningar haft kunskap om att personen har sökt vård. Senast tog vi del av fallet där en ung ensamkommande hämtades av polis på BUP och deporterades trots omfattande självskador och självmordsförsök. Detta är inte värdigt ett land som Sverige.

När jag besöker kliniker för papperslösa eller på annat sätt träffar gömda asylsökande och papperslösa berättar de ofta om sin rädsla för att anges eller hämtas av polis i samband med att de just söker vård. Om papperslösa ska kunna nyttja rätten till vård är det avgörande att de inte känner rädsla att fångas av polis. Annars blir det inget annat än en rättighet på pappret.

Vänsterpartiet föreslår därför att uppgiftsskyldigheten för hälso- och sjukvårdspersonal ändras genom patientsäkerhetslagen så att det tydligt framgår att vårdpersonal inte är skyldiga att lämna uppgifter om papperslösa till polis eller åklagare, inte heller på direkt fråga.

Herr talman! Vad är det då som ligger bakom oviljan att ge alla samma rätt till vård? Vilka argument kan vara så viktiga att regeringen och MP är beredda att tvinga vårdprofessionen frångå sina medicinsketiska utgångspunkter som baseras på patientens behov och i stället skapa en tydlig A- och B-vård?

Inte sällan hörs argument om att tillståndslösa i större utsträckning skulle söka sig till Sverige om rätten till hälso- och sjukvård var lika för alla. Jag kan dock passa på att upplysa Björn Söder om att Läkare i Världens undersökningar av rätten till vård i Europa, som på många håll är mycket generösare än i Sverige, visar att det inte finns någon så kallad pullmekanism som drar hit ytterligare människor. Det är en myt som är ovärdig seriösa partier och som jag tycker att vi kan lämna åt SD att lägga till samlingen av xenofoba vanföreställningar.

Migrationsminister Billström var snabb att avfärda utredningen om rätt till vård för papperslösa som leddes av Erna Zelmin och presenterades i maj 2011. Helt i enlighet med de internationella konventioner som Sverige förbundit sig att följa föreslog utredningen att papperslösa och

asylsökande ska få rätt till exakt samma hälso- och sjukvård som personer folkbokförda i Sverige.

Migrationsministern påstod snabbt att lika rätt till vård skulle bli för dyrt. Min fråga är: För dyrt i förhållande till vad? Är det för dyrt i förhållande till den fullständigt verkningsslösa restaurangmomsen, välbeställdas bartenderbidrag, läx-RUT eller skattesänkningen för bolag?

Vad får mänskliga rättigheter kosta i Moderaternas Sverige? Är drygt halva, högt sagt, kostnaden för restaurangmomsen verkligen för mycket? Blir vi inte tillräckligt mätta då?

Återigen ser vi exempel på en gammal sanning. Här är pengar viktigare än människor och behov och rättigheter. För Moderaterna är rätten till vård ett migrationspolitiskt instrument som kan användas utan hänsyn till medicinsk etik eller rättighetsperspektiv.

Herr talman! I Vänsterpartiets Sverige är det tvärtom. I Vänsterpartiets Sverige är mänskliga rättigheter inte förhandlingsbara. Mänskliga rättigheter har skapats just för att skydda de mest utsatta och rättighetslösa, och det är ett åtagande som förpliktar. I Vänsterpartiets Sverige behandlas människor lika, oberoende av ursprung, kön, klass, religion eller politisk hemvist. I Vänsterpartiets Sverige kan människor utan rädsla för polis ta del av rätten till vård. Därför, herr talman, fortsätter Vänsterpartiet kämpa för ett Sverige där rätten till hälsa inte avgörs av vilka papper människor har i fickan.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 3 och 4.

Anf. 9 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Christina Höj Larsen säger att det är en myt att fler söker sig till länder som erbjuder de här privilegierna för människor som vistas där illegalt. Läkare i Världen släppte 2009 en rapport om tillgång till vård för papperslösa i elva europeiska länder. 8 procent uppger att de migrerat av hälsoskäl.

Jag kan också säga att mellan 500 000 och en miljon har sökt sig till Argentina just på grund av att de erbjuder samma vård för illegala som för den inhemska befolkningen. 8 procent av Argentinas sjukvårdsbudget går till vård till illegala.

Christina Höj Larsen deklarerar att man vill liberalisera detta ännu mer, att de som vistas här illegalt, alltså bryter mot svensk lag, ska ha fullständig rätt till sjukvård.

Jag håller med om att vård som inte kan anstå är ett luddigt begrepp. Christina Höj Larsen är rädd för att det här kommer att innebära att det blir en för snäv definition. Jag tror precis tvärtom. Det är ett väldigt luddigt begrepp; det håller jag med om. Men jag tror att man kommer att tolka detta väldigt liberalt, så jag tror att Christina Höj Larsens farhågor är obefogade.

Jag skulle vilja ha ett svar från Christina Höj Larsen och Vänsterpartiet, även om jag i stort sett vet vad svaret kommer att bli, om jag nu får ett svar. Jag kan väl utifrån det Christina Höj Larsen talade om här tidigare tolka ett visst svar. Men jag skulle ändå vilja få ett svar för väljarnas skull, för att de ska veta och få klarhet i detta.

Anser Vänsterpartiet att det är rättvist att svenskar inte har råd att betala för sin vård eller mediciner medan personer som vistas illegalt i

landet ges privilegier som inte svenska folket har, i form av avgiftsfri sjukvård, tandvård och medicin? Jag vill ha ett ja eller ett nej.

Anf. 10 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik:

Herr talman! Det är inte överraskande att jag och Björn Söder tycker helt olika. Det gör vi i de allra flesta frågor.

Den här frågan belyser på ett väldigt bra sätt varför det är så. Björn Söder väljer att tolka samhällets samtliga motsättningar och konflikter utifrån perspektivet svenskhet – snacka om diffust begrepp – och personer som inte är svenska. Jag ser på samhället på ett annat sätt.

Björn Söder gav i sitt anförande beskrivningen av ett klassamhälle som inte fungerar, ett samhälle där människor har problem med att få ihop det här med pensionen, där de är utförsäkrade och där a-kassan fullständigt har havererat. Jag ser det klassamhället. Mina lösningar handlar om en välfärdsolitik, en solidarisk politik där vi faktiskt utjämnar klasskillnaderna.

Björn Söders lösningar handlar om att utpeka en grupp, på grund av etnicitet, och ge den skulden för allting. Just i dag ser vi klart och tydligt att det är så det går till. När vi andra försöker diskutera en fråga som handlar om mänskliga rättigheter och på ett enkelt sätt lyckas urskilja den från migrationspolitiken klarar inte Björn Söder av det. Det är naturligtvis här skiljelinjen går, och vi tackar för att du visar det så tydligt.

Anf. 11 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Jag vet inte vad Christina Höj Larsen satt och höll på med under mitt anförande. Men hon kan uppenbarligen inte ha lyssnat, för då hade hon hört att jag inte gjorde skillnad på svenskar och utlänningar. Jag gjorde skillnad på svenskar och dem som vistas legalt i landet och dem som vistas illegalt i landet.

Vid flera tillfällen talade jag just om svenskar och andra som vistas legalt i landet. Jag gör en klar skillnad mellan människor som är lagligt i Sverige och dem som inte befinner sig lagligt i Sverige. Där gör jag skillnad, och den skillnaden tycker jag att vi ska göra, för hela vårt rättsamhälle vilar på det.

Sedan får jag inget svar. Är det så svårt att få svar från politiker – ja eller nej? Jag vet att många politiker tricksar och försöker undvika att säga ja eller nej. Kanske gör jag också så vid vissa tillfällen. Men nu ställer jag verkligen en rak och konkret fråga. Är det så svårt att säga ja eller nej? Jag upprepar frågan. Anser ni i Vänsterpartiet att det är rättvist att svenskar och även de som vistas legalt i landet inte har råd att betala för sin vård och medicin medan personer som vistas illegalt i landet, alltså bryter mot svenska lagar, ges privilegier som avgiftsfri sjukvård, tandvård och medicin? Jag vill ha ett ja eller ett nej, Christina Höj Larsen. Så svårt är det inte för en politiker att svara ja eller nej.

Anf. 12 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik:

Herr talman! Det här är något av det ni gör allra mest, nämligen låtsas som om ni inte är politiker. Det är en riktigt rolig disciplin av en person som just nu står i riksdagens talarstol.

Björn Söder misslyckas med något, även om han skiljer på de så kallade kriminella invandrarna och andra invandrare. Han klarar inte av att

hålla borta ord som svenskfientlighet. Det är där det ändå lyser igenom att det finns någonting annat än bara den här skillnaden. Det är andra skillnader vi pratar om, precis som vanligt.

Ja, jag kan gärna svara på frågan, för jag förmår att skilja mellan mänskliga rättigheter, demokratiska rättigheter och övrig migrationspolitik. Självklart ska människor som inte på något annat sätt har möjlighet att få sin rätt till vård uppfyllt få den. Därför är svaret ja. Naturligtvis ska människor som är i behov av vård och inte har någon annanstans att få den kunna få den. Det är ganska självklart. Det är en mänsklig rättighet.

I övrigt finns det väldigt mycket kvar att önska av det här samhället när det gäller just klasstrukturerna, när det gäller vår fördelning i samhället. Men just där har Sverigedemokraterna aldrig några svar. Just där är Sverigedemokraterna aldrig beredda att ta en verklig debatt om den politik som gör skillnad. För när man inte kan peka ut en specifik grupp står ni svarslösa.

Anf. 13 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Som riksdagsledamot får man ibland vara med om att fatta svåra beslut, beslut som kan kännas nödvändiga men komplicerade att förklara.

I dag får vi vara med om att fatta ett beslut som är lätt att fatta. Det är enkelt att förklara, och det kommer att förändra tillvaron för två stora grupper i det svenska samhället.

Den första gruppen, som det här kommer att påverka, är alla som arbetar i sjukvården, för de kommer nu inte att behöva ställa sin yrkesetik mot svensk lag. Riksdagsbeslutet, som vi förhoppningsvis fattar i eftermiddag, kommer därmed att underlätta deras arbete. Alla som är skolade till att vara sjuksköterskor, läkare, undersköterskor och barnmorskor har i utbildningen fått inpräntat i sig att alla människor är lika mycket värda, att man aldrig, om man följer sin yrkesetik, kan vägra någon vård på grund av hudfärg eller för den delen medborgarskap. Grundbulten i yrkesetiken är och har alltid varit att behandla alla människor lika oavsett kön, ålder, härkomst eller social position.

All personal i sjukvården har dessutom varit underställd hälso- och sjukvårdslagen, i vars portalparagraf det står att sjukvård ska ges efter behov och inget annat. När man stått inför en medmänniska med uppenbart behov av vård har man dock fram till nu varit tvungen att fråga sig inte vad som hänt den skadade eller sjuke utan vilka de fyra sista siffrorna i personnumret är.

Merparten av alla som arbetar i sjukvården har, tack och lov, följt sin yrkesetik. De har gjort vad bland annat World Medical Association, som är läkarnas internationella organisation, slagit fast, nämligen att patienten alltid har rätt att bli behandlad utan diskriminering och att man ska agera för att säkerställa det även om lagstiftning eller regelverk förnekar denna rätt. På senare år har ett antal landsting ställt sig bakom sin vårdpersonals kloka agerande och skapat egna riktlinjer för hur människor som saknar tillstånd att vistas i Sverige ska beredas vård. Region Skåne och Stockholms läns landsting är ett par goda exempel.

Det vi gör i eftermiddag genom att bifalla regeringens proposition är att vi skapar ett regelverk för den praxis som sedan lång tid tillbaka har etablerats kring hur människor som vistas i landet utan tillstånd ska ges

rätt till hälso- och sjukvård. Sjukvårdspersonalens och landstingens agerande får därmed en solid laglig grund. Lagändringen kommer dessutom att göra stor skillnad i vardagen för alla som arbetar inom svensk hälso- och sjukvård men också för de människor som vistas i Sverige utan tillstånd. Sveriges riksdag ger dem nu rätten till sjukvård.

I socialutskottets betänkande finns två principiella reservationer. Den ena kommer från Vänsterpartiet, och där föreslås att vuxna som saknar tillstånd ska ha samma rätt till hälso- och sjukvård som lagförslaget ger barn i familjer som saknar tillstånd. Jag kan känna sympati för den människosyn som ligger till grund för Vänsterpartiets reservation.

Det huvudsakliga skälet till varför utskottets majoritet inte ställt sig bakom den linjen är att det skulle leda till en situation där den som fått avslag på sin asylansökan och utan tillstånd stannat kvar i landet skulle få större tillgång till hälso- och sjukvård än den som är asylsökande. Utskottets majoritet anser att den som söker asyl och den som vistas i landet utan tillstånd ska ha samma rätt till vård och att avgifterna dessutom ska vara desamma.

Det är en också praktisk lösning för sjukvårdspersonalen. När de ställs inför en medmänniska som är i behov av vård men saknar de fyra sista siffrorna i personnumret behöver de inte bry sig om var i processen den sjuke befinner sig. Är det en person där asylprocessen fortfarande pågår eller är det en person som fått en lagakraftvunnen dom och därmed saknar tillstånd att vistas i Sverige?

Den andra principiella reservationen kommer från Sverigedemokraterna. I den yrkas avslag på regeringens proposition. Den som vistas i Sverige utan tillstånd ska inte få sjukvård. Det är, herr talman, just inom sjukvårdspolitiken som konsekvenserna av Sverigedemokraternas hårda och känslolösa ideologi blir som mest tydliga. De som saknar de fyra sista siffrorna i personnumret har inte rätt till sjukvård. De ska ut ur landet eller lida, ja, i förlängningen kanske dö. Det är budskapet från Sverigedemokraterna. Att hålla människor borta från sjukvård ska bli ett instrument i migrationspolitiken. På så sätt ska människor som inte har rätt att vistas här tvingas ut ur landet.

Sverigedemokraterna vill därmed tvinga läkare och sjuksköterskor att innan de ger vård och hjälp först fråga om den sjuke eller skadade har medborgarskap eller uppehållstillstånd. Utan paper ingen vård är lagen som ska gälla. Att den helt strider mot den yrkesetik som sjukvårdspersonalen har bekymrar inte Sverigedemokraterna.

Men inte nog med det. Det som mest upprört många av Sveriges läkare är när Sverigedemokraternas partisekreterare i en intervju i Läkartidningen förklarat att sjukvårdspersonalen dessutom skulle vara skyldiga att polisanmäla den som är sjuk eller skadad och uppsöker sjukvården utan att ha tillstånd att vistas i landet. Vet man med sig att en person vistas i landet illegalt eller inte kan betala för sig ska man enligt Sverigedemokraterna omedelbart tillkalla polis eller myndigheter.

Herr talman! Sjukvården omfattas i dag av mycket strikt sekretess. Endast brott som mord, rån och kidnappning, som leder till mångåriga fängelsestraff, kan bryta sekretessen. Nu vill alltså Sverigedemokraterna ändra principerna. Även den som gör sig skyldig till att vistas i landet utan uppehållstillstånd ska av läkare och sjuksköterskor anmälas. Ska man vara konsekvent från Sverigedemokraternas sida måste det därmed

gälla alla brott. Den som under en natt sprungit runt och misshandlat andra med järnrör och då ådragit sig en sårskada ska, innan distriktssköterskan plåstrar om skadan, polisanmälas så att polisen kan hämta upp vederbörande eftersom denne gjort sig skyldig till ett brott. Detta är häpnadsväckande.

Herr talman! Jag vill med skärpa yrka avslag på Sverigedemokraternas reservation och på övriga reservationer samt yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 14 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik:

Herr talman! Jag vill gärna höra en motivering till varför man inte helt enkelt skulle kunna ändra patientsäkerhetslagen så att det blir klart och tydligt att det är säkert och tryggt för tillståndslösa att nyttja sin mänskliga rättighet och ta del av vård. Vad är anledningen till det?

Anf. 15 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Det hänger samman med att vi anser att alla människor är lika mycket värda. Alla ska behandlas lika. Om polis eller annan myndighet frågar sjukvårdspersonalen ifall en viss person vistas på en sjukvårdande inrättning är personalen enligt den svenska lagstiftningen skyldig att svara på frågan. Vi har inte funnit anledning att särskilja gruppen människor som saknar tillstånd från alla andra grupper där polis eller andra myndigheter kan ha intresse av att få reda på om de vistas i landet. På samma sätt som vi tycker att man ska ha rätt till sjukvård tycker vi att det regelverk som finns i hälso- och sjukvården i möjligaste mån ska gälla alla.

Anf. 16 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik:

Herr talman! Jag håller naturligtvis med om att alla människor bör behandlas lika, men nu har vi en grupp som är oerhört utsatt, en grupp som vi vet drar sig för att söka och ta del av sin rättighet, en grupp som alla partier utom Sverigedemokraterna inte ser som kriminell. Jag önskar verkligen att det vore tydligt avkriminaliserat att vara tillståndslös i Sverige. Vi ser det inte som ett allvarligt brott, och det vore därför en viktig medmänsklig signal att visa att vi ser rätten till vård som mycket viktigare än att försöka kriminalisera människor som av olika skäl hamnat i den olyckliga situationen.

Anf. 17 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Som jag sade tidigare känner jag stor sympati för den hållning som ligger till grund för Christina Höj Larsens fråga. Ska man göra den förändringen tycker jag att man i så fall måste se till helheten. Det är inte bara människor som vistas i Sverige utan tillstånd och befinner sig i sjukvården som är mycket utsatta utan det finns även andra grupper. I det läget måste man se över huruvida vi ska gå in och göra en sådan ändring generellt i lagstiftningen. Om polisen knackar på dörren ska sjukvårdspersonalen då ha rätt att inte svara på frågan ifall just den sökta personen befinner sig där. Jag är inte främmande för en sådan ändring, men det kräver i så fall ett ordentligt utredningsarbete.

Jag tror inte heller att detta får så stora konsekvenser beroende på att sekretesslagstiftningen är oerhört tydlig. Det är inte möjligt för sjukvårdspersonal, som Sverigedemokraterna menar att man ska göra, att informera polis eller myndigheter om att denna person är där. Det som krävs för att man ska svara på frågan är att polisen ställer en specifik fråga: Finns denna person med detta namn och från detta land på sjukhus?

Enligt detta förslag måste man i det läget svara ja eller nej på den frågan.

Anf. 18 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Det är mycket tråkigt att Anders W Jonsson försöker förstöra en seriös debatt genom att komma med mycket absurda anklagelser.

Om Anders W Jonsson hade lyssnat på mitt inledningsanförande hade han hört att jag sade att det är precis denna argumentation som våra politiska motståndare, ni i sjuklövern, försöker fokusera på därför att ni inte vill ha en saklig debatt i ärendet.

Jag sade följande i början av mitt anförande:

”I syfte att få bort fokus från en saklig debatt kommer vi säkert också att höra beskyllningar mot Sverigedemokraterna om att vi vill lämna människor att dö och inte ge dem sjukvård om de inte kan betala för sig.”

Sedan refererade jag till att det bland annat var det som socialminister Göran Hägglund hade sagt vid frågestunden den 2 maj då han kom med sådana beskyllningar.

Jag sade även följande:

”Vi sverigedemokrater anser självklart att bristande betalningsförmåga inte ska leda till att människor dör. Den uppfattningen har nog varit gällande också hos alla övriga partier innan detta förslag tillkom. Jag är övertygad om att det också har fungerat så tidigare. Liv ska givetvis räddas oavsett om man kan betala eller ej.”

Jag undanber mig därför sådana absurda anklagelser som Anders W Jonsson drar fram i syfte att försöka ta fokus från själva sakfrågan.

Alla ska behandlas lika, sade Anders W Jonsson i ett tidigare replikskifte. Varför ska då svenskar betala högre patientavgifter och finansiera vården via skattsedeln, när människor som vistas illegalt i landet inte behöver betala några patientavgifter eftersom det inte är någon som kan söka upp dem sedan och begära in pengarna? De betalar inte heller någon skatt eftersom de lever i ett parallellt skuggsamhälle där de arbetar svart. Varför ska inte alla behandlas lika?

Jag skulle vilja ha ett svar från Anders W Jonsson, ett ja eller ett nej så att det är tydligt för väljarna, på följande fråga: Anser Centerpartiet att det är rättvist att svenskar inte har råd att betala för sin vård eller för sina mediciner när personer som vistas illegalt i landet ges privilegier som svenska folket inte har i form av avgiftsfri sjukvård och tandvård och avgiftsfria mediciner? Svara ja eller nej på den frågan.

Anf. 19 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Björn Söders inledningsanförande på 15 minuter var fullständigt pepprat med direkta felaktigheter som att omregleringen av

apoteksmarknaden skulle ha skett 2005 och att detta förslag skulle innebära avgiftsfrihet.

Båda de frågor som Björn Söder nu ställer till mig vittnar om vissa kunskapsluckor, måste jag säga, när det gäller hur svensk sjukvård fungerar.

Först och främst detta med om det innebär ett hot mot den enskildes liv. Det är inte så enkelt, Björn Söder, att på en akutmottagning säga vilket tillstånd som faktiskt är livshotande. För den som söker vård inom Folk tandvården för akut tandvärk och svår infektion i en tand och inte får detta åtgärdat kan det leda till en hjärnhinneinflammation och död.

Att vissa tillstånd leder till liv och att andra tillstånd leder till död finns inte i Sverigedemokraternas enkla förhållanden. Det är därför som resonemanget om att vi för in vård som inte kan anstå är så viktigt beroende på att sjukvårdspersonalen i det läget har möjlighet att fundera på följande: Skulle detta tillstånd leda till hot mot liv och hot mot hälsa om behandling inte ges?

Även den andra frågan som Björn Söder har upprepat visar på en bristande förståelse för hur det svenska socialförsäkringssystemet är uppbyggt. Det är alltså så att när det gäller personer som är svenska medborgare eller som har ett uppehållstillstånd och som inte har möjlighet att betala avgifter för sjukvård har vi ett socialt skyddsnät i form av försörjningsstödet som gör att sociala myndigheter går in och garanterar en lägsta levnadsnivå på 8 000–8 500 kronor och dessutom är beredda att ta alla kostnader för sjukvård.

Bara genom att lyfta fram detta exempel visar Sverigedemokraterna att de har en bristande förståelse för hur det svenska sociala systemet är uppbyggt.

Anf. 20 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Jag fick inte med mig regeringens proposition nu. Men det står där, Anders W Jonsson, att människor som vistas illegalt i landet också har rätt till försörjningsstödet eller det sociala trygghetsnätet. Det är nämligen så det har utvecklats runt om i landet.

Jag vet inte om Anders W Jonsson har läst regeringens proposition, men det står i klartext att det är så det har utvecklats.

Om vi ska ha det lika för alla ska väl i så fall svenska folket också ha vård, tandvård och mediciner till samma patientavgifter. De ska inte heller behöva betala för sig om de inte kan betala för stunden. De ska också kunna slänga fakturan utan att någon kommer senare och driver in skulden. Då är det lika för alla.

Då tycker jag att man från Centerpartiet och från regeringen och från alla de andra partierna som förespråkar detta ska löpa linan ut och säga att vi ska ha en fullständigt avgiftsfri sjukvård och tandvård och avgiftsfria mediciner i Sverige för allt och alla. Bara man lyckas ta sig över gränsen gäller det. Det är också enkelt för sjukvårdspersonalen att den inte behöver göra skillnad på olika sorters folk beroende på om de har tillstånd att vistas här, om de är asylsökande och så vidare. Då blir det mycket enkelt. Då tycker jag att ni ska löpa linan ut och förespråka det. Det är uppenbarligen dit ni vill.

Jag har inte fått svar – ja eller nej – från Anders W Jonsson: Anser Centerpartiet att det är rättvist att svenskar inte har råd med sjukvård, tandvård och medicinering?

Jag tog här upp exempel på hur människor söker sig till Svenska kyrkan för att tigga och be om pengar. Andra vill inte göra det.

Jag vill inte ha ett samhälle där människor som har levt hela sitt liv i det här samhället – betalat skatt och gjort rätt för sig och arbetat – på ålderns höst måste komma med håven och tigga om pengar för att de ska ha råd att köpa mediciner. Annars avstår de.

Jag refererar till riksdagens utredningstjänst när det gäller hur många det är som avstår från att erhålla mediciner och sjukvård för att de inte har råd.

Anders W Jonsson tar själv upp på sin blogg i år att han ofta möter ensamstående mammor på barnjouren på Gävle sjukhus som inte har råd att hämta ut medicin till sina barn. Är det en rättvis politik? Svara ja eller nej, tack.

Anf. 21 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Björn Söder vägrar att inse att det är en oerhört stor skillnad mellan att vistas i Sverige om man är medborgare eller har ett uppehållstillstånd och omfattas av det stora skyddsnet som vi har i Sverige och att leva i landet utan tillstånd.

Jag kan hålla med om att det finns brister även i det svenska skyddsnetet. Det är brister som vi försöker korrigera – det ena före och det andra efter. Men att jämföra detta skyddsnet med det liv som de människor lever som saknar tillstånd att leva i Sverige är fullständigt absurt.

Detta visar på något vis hur Sverigedemokraterna är beredda att använda en oerhört utsatt grupp, kanske den mest utsatta som vi har i det svenska samhället, som ett slagträ i denna debatt.

Det absoluta lågvattenmärket var när Sverigedemokraterna valde att presentera detta förslag i form av det nyhetsbrev som gick ut i södra Sverige där man hade bilder på ett antal utslagna människor och skrev: Vet ni varför de är så glada? Jo, det är snart den 1 juli.

Herr talman! Jag är oerhört stolt över att vi i dag kan fatta beslut om att ge dessa människor rätt till sjukvård som inte kan anstå. Det innebär att vi räcker ut handen till en av de grupper som har det absolut svårast i det svenska samhället. Det är en grupp som Sverigedemokraterna fortsatt är beredda att stampa på i det svenska gruset.

Anf. 22 SAILA QUICKLUND (M):

Herr talman! I propositionen föreslås en ny lag som reglerar landstingens skyldighet att erbjuda personer som vistas i Sverige utan tillstånd hälso- och sjukvård inklusive tandvård. Lagförslaget innebär att landstingen ska vara skyldiga att erbjuda vuxna personer som vistas i landet utan tillstånd samma subventionerade hälso- och sjukvård som vuxna asylsökande, det vill säga vård som inte kan anstå, inklusive tandvård, mödrahälsovård, preventivmedelsrådgivning, vård vid abort och en hälsoundersökning. Landstingen ska därutöver ges möjlighet att erbjuda vård upp till samma nivå som för bosatta.

Det uppstår i dag situationer i hälso- och sjukvården då det inte går att avgöra vilken tillgång till vård som landstinget är skyldigt att erbjuda

den vårdssökande. Det kan i praktiken medföra att patienter antingen inte får den vård som de borde få enligt gällande lagstiftning eller att de får vård på en högre nivå än lagstiftningen faktiskt medger.

Dagens reglering ger därför enligt regeringen upphov till tillämpningsproblem både för det enskilda landstinget och för vårdpersonalen. Personalen ställs inför juridiska tolkningar och avvägningar som är svåra för dem att göra och som de upplever kommer i konflikt med de etiska principer som faktiskt gäller inom svensk hälso- och sjukvård. Den osäkerhet som den nuvarande regleringen kan medföra har kommit att beskrivas som ett arbetsmiljöproblem för vårdpersonalen. Mot den bakgrunden anser regeringen att det finns behov av att på ett tydligare sätt reglera vad landstingen har för rätt och faktiskt skyldighet att erbjuda hälso- och sjukvård – till vem och på vilka villkor.

Herr talman! Den person som vistas i landet ska ges förutsättningar att leva ett värdigt liv och bland annat få tillgång till grundläggande hälso- och sjukvård. Det gäller även personer som vistas i landet utan tillstånd. I dag har dessa personer enbart tillgång till osubventionerad omedelbar vård. Förslaget innebär att landstingens skyldighet att erbjuda vård åt personer som vistas i landet utan tillstånd nu utvidgas. I praktiken innebär det emellertid enligt regeringen att den verksamhet som redan pågår i flera landsting nu får en legal grund.

Det innebär att landstingens behov att i förtydligande syfte besluta om egna kompletterande, lokala riktlinjer för vården nu till stor del kan undanröjas. Det innebär också att det blir tydligt att den här verksamheten ska bedrivas, redovisas och följas upp på samma sätt som övrig hälso- och sjukvård. På så sätt kommer den aktuella målgruppen att omfattas av kvalitetssäkring i sjukvården, och det innebär i sin tur att patientsäkerheten kan förverkligas även för den här gruppen.

Dessutom uppfylls kraven på bland annat öppenhet och insyn i hur gemensamma resurser används. Regeringen anser att det är viktigt att personer som vistas i landet utan tillstånd känner till vilken vård de har tillgång till enligt den nya lagen. Berörda myndigheter, landsting och de ideella organisationerna har därför en viktig uppgift i att bidra till arbetet med att informera den berörda målgruppen om vad som gäller för dessa personer och vad som allmänt gäller inom den svenska hälso- och sjukvården. Det kommer även att finnas behov av att informera hälso- och sjukvårdspersonalen om det nya regelverket.

Herr talman! Personer som vistas i landet utan tillstånd ska enligt förslaget erbjudas samma vård som asylsökande. Precis som vid tillkomsten av lagen om vård för asylsökande med flera anser regeringen att det får anses sakligt motiverat att göra en skillnad mellan bosatta personer och personer som vistas i Sverige utan tillstånd avseende tillgången till hälso- och sjukvård. Regeringen bedömer att förslagen därför inte står i strid med vare sig grundlagen eller internationella åtaganden.

Regeringens förslag innebär också att hälso- och sjukvårdspersonal inom ramen för sin anställning och i sin yrkesutövning är skyldiga att vårda och behandla personer som vistas i landet utan tillstånd på i stort sett samma sätt som de vårdar och behandlar andra personer.

Den utökade tillgången till hälso- och sjukvård bör endast gälla personer som vistas i landet under en längre tid, det vill säga då vistelsen inte har karaktären av ett besök. Landstingets utvidgade skyldighet att

erbjuda vård bör därför ställas i relation till utlänningsens beräknade förväntade vistelsetid i landet. Genom att förslaget enbart omfattar utlänningsar som vistas olovligt i landet kommer förslaget inte att gälla turister, affärsresenärer och andra som har rätt att vistas i landet.

Barn som vistas i landet utan tillstånd, vare sig de är ensamkommande eller lever med sina föräldrar, tillhör enligt regeringen de allra mest utsatta i vårt samhälle. De kan antas leva i otrygghet och med oro för vad som kan tänkas hända om de själva eller familjen tvingas lämna landet. I de fall barnet vistas i landet med sin familj kan det antas att det är föräldrarna som har beslutat att familjen ska stanna i landet trots att familjen saknar tillstånd för det. Det är ett beslut som inte bör drabba det enskilda barnet och dess möjligheter till en god hälsa och utveckling.

Utöver att barn har särskilda skyddsbehov är dessutom betydelsen av en god hälso- och sjukvård särskilt stor hos barn på grund av deras snabba utveckling. Utebliven vård kan få allvarliga konsekvenser för deras hälsa och fortsatta utveckling. Att barn och i vissa fall barns föräldrar kan göra sig skyldiga till brott när de vistas i landet utan tillstånd ska inte heller hindra att barn ges full tillgång till hälso- och sjukvård inklusive tandvård.

Barn som vistas i landet utan att ha ansökt om nödvändiga tillstånd för detta ska få samma tillgång till hälso- och sjukvård som bosatta, asylsökande barn och barn som håller sig undan verkställighet av avvisnings- eller utvisningsbeslut. De här barnen ska således erbjudas fullständig hälso- och sjukvård. De ska även erbjudas regelbunden och fullständig tandvård till dess att de fyller 18 år.

Herr talman! I propositionen föreslås att landstingets skyldighet att erbjuda hälsoundersökning till asylsökande personer med flera utvidgas till att även omfatta personer som vistas i landet utan tillstånd. Hälsoundersökningen ska erbjudas en gång under personens vistelse i landet.

När det gäller vårdavgifter och avgifter för läkemedel föreslås regeringen få meddela föreskrifter om vårdavgifter och avgifter för läkemedel enligt den nya lagen. Regeringen gör i den delen bedömningen att den vård som ska erbjudas personer som vistas i landet utan tillstånd ska vara subventionerad. Landstinget bör få ta ut vårdavgifter, men avgifterna bör inte vara högre än de avgifter som gäller för asylsökande personer. Detta bör även gälla avgifter för läkemedel som förskrivs i samband med vård som ges med stöd av lagen. På samma sätt som för asylsökande barn bör regelbunden tandvård vara avgiftsfri för barn upp till 18 år. Den inledande hälsoundersökningen bör vara avgiftsfri.

Vårdens uppgift är att bota, lindra, trösta och göra medicinska prioriteringar utifrån vårdbehov. Den lagstiftning Sverige tidigare har haft har inneburit att vårdpersonal har ställts inför etiska dilemman. Rätten till hälsa är inte kopplad till personens förmåga att följa lagar. Sjukvården ska ägna sig åt sjukvård, inte migrationsfrågor. Jag är stolt över att fem partier nu har enats om förbättringar av hälso- och sjukvården för vård av personer som vistas i Sverige utan tillstånd. Sverige förtjänar en human och ansvarsfull hälso- och sjukvårdspolitik.

Med anledning av detta yrkar jag bifall till propositionen och avslag på motionerna.

(Applåder)

Anf. 23 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Saila Quicklund säger att förslaget endast gäller de utlänningar som vistas olagligt i Sverige och inte de utlänningar som vistas här legalt, som turister och så vidare. Hur ska man kontrollera och avgöra detta? Om jag som utlänning kommer till Sverige, vistas här lagligen och behöver uppsöka vård är det klart att jag med detta lagförslag bara kan hävda att jag är här illegalt. Då får jag det avgiftsfritt i stället för att jag betalar mina egna avgifter.

Det är klart att det är svårare för etniska svenskar att hävda det samma, alltså att man är illegal utlänning i Sverige, men jag tycker faktiskt att svenska folket ska prova på detta när lagen träder i kraft. När man behöver vård, tandvård eller mediciner säger man: Jag är illegal utlänning i Sverige; ge mig tillfälligt personnummer och så vidare. När man har fått medicinen, tandvården eller sjukvården och får fakturan med sig droppar man den bara i papperskorgen, för det är ändå ingen som sedan kan uppsöka en och kräva in pengarna. Jag tycker att svenska folket borde prova det.

Min fråga är dock: Hur ska man kontrollera vilka som vistas här lagligt och inte lagligt, om det är individer som uppger att de inte är här lagligt? Hur ska man kontrollera att vårdgivarna – det här gäller ju både privata och offentliga aktörer – är sanningsenliga och inte utnyttjar systemet genom att till exempel fylla håltimmar med att säga att man har behandlat en tillståndslös flykting, för att erhålla ersättning? Hur ska man kontrollera att privata vårdgivare inte ger avgiftsfri eller helt gratis vård till sina landsmän i förorterna eller av andra, ideologiska, skäl ger människor gratis vård på skattebetalarnas bekostnad? Vårdgivaren får ändå full ersättning och kostnadstäckning.

Hur ska man kontrollera dessa saker?

Anf. 24 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Herr talman! Björn Söder inledde sitt tal med att säga att det är skammens dag. Det visar hur olika förutsättningarna och viljeinriktningarna är inom politiken. Jag har en dag då jag är väldigt stolt. Som han också uppgav är det sju partier som tycker likadant i den här frågan.

Jag ska försöka besvara de många frågorna.

Jag tycker att Björn Söder har konspirationstankar kring att turister skulle använda sig av de lagar och förordningar som finns här i syfte att utnyttja systemet. Jag tror inte att människor gör så, Björn.

Jag tror på den personal som finns ute i samhället inom vård och omsorg. Att de skulle missbruka och använda systemet i syfte att få in mer ersättningar och så vidare tror jag inte heller på. Jag har jobbat 30 år inom vård och omsorg, och jag har aldrig sett en tillstymmelse till det i något sammanhang. Nu är det en ny lag, men jag har stort förtroende för personalen.

Det är tråkigt att Sverigedemokraterna riktar misstroende både mot de turister som besöker landet och mot vårdpersonalen där ute. Det är allvarliga påhopp och insinuationer. Det är tråkigt.

Anf. 25 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Nej, jag kommer inte med konspirationstankar. Jag upplever mig själv som en ganska klar realist. Jag lever mitt liv utanför Hel-

geandsholmen, vilket kanske fler politiker borde göra. Jag har inte någon naiv syn på saker och ting, men jag misstror inte heller någon.

Min fråga var: Hur ska man kontrollera att det inte utnyttjas?

Vi har ju sett hur bidragsfusket har ökat överallt i Sverige. När man har gjort kontroller i Malmö stad har man till och med kunnat heltidsanställa två personer för att kontrollera bidragsfusk – deras tjänster var självfinansierade. Det har eskalerat i Sverige. Varför skulle det inte förekomma bidragsfusk med detta beslut?

Min fråga är: Hur ska man kontrollera dessa saker, dels att det inte utnyttjas av individerna, dels att vårdgivarna inte utnyttjar det?

Sedan skulle jag också vilja ha ett klart svar, ja eller nej, från Moderaternas sida: Anser Moderaterna att det är rättvist att svenskar inte har råd att betala för sin vård eller sina mediciner medan personer som vistas illegalt i landet ges privilegier som svenskarna inte har i form av avgiftsfri sjukvård och tandvård och avgiftsfria mediciner? Där skulle jag vilja ha ett klart ja eller nej även från Moderaternas sida.

Anf. 26 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Herr talman! Hur ska vi kontrollera detta? Ja, det är en fråga som säkert ställs redan i dag och som kommer att dyka upp igen. Björn Söder har rätt i att ibland missbrukas de lagar, förordningar och reformer som regeringen har infört. Regeringen har varit tydlig med att vi ska utvärdera och följa upp det här i många olika delar, och jag tror att det är där vi måste vara.

Jag förutsätter dock att människor, både sjukvårdspersonal och människor som kommer hit, inte har onda tankar utan följer lagen. Men självklart ska vi beakta, följa upp och så vidare.

Björn Söder vill ha svar på frågan om rättvisa. Jag tänker inte ställa grupper mot varandra. Alla ska ha rätt till vård, och vi ska skapa förutsättningar för att alla ska kunna ta del av den. Sverige har genom internationella åtaganden och konventioner förbundit sig att säkerställa att alla människor ska tillförsäkras bästa möjligheter till hälsa genom läkar- och sjukvård i händelse av sjukdom.

Vad är rättvisa, Björn Söder? Vad är det begreppet för dig? Är det rättvist att inte låta dem som är sjuka få vård bara för att de har flytt från ett land i misär? De kommer hit utan pengar, utan jobb, utan bostad. Vad är det för människosyn att inte låta dessa människor få vård när de är sjuka?

Anf. 27 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik:

Herr talman! Saila Quicklund började prata lite grann om rätten till hälsa som mänsklig rättighet och vad den rätten omfattar. Den omfattar inte bara, som vi pratar om i dag, rätten till sjukhusvård utan också, som du säger, bästa uppnåeliga hälsa. Ur ett normalt svenskt hälso- och sjukvårdsperspektiv omfattar det också förebyggande arbete och folkhälsoarbete, som vi av erfarenhet och beprövad vetenskap vet fungerar och är viktigt. Genom det arbetet förebygger man dels individuellt mänskligt lidande genom att förebygga allvarlig sjukdom, dels samhällskostnader och smittspridning. Ja, det finns en hel rad av fördelar med ett folkhälsoarbete.

De grupper som vi pratar om i dag omfattas inte av detta arbete, inte heller med regeringens proposition. Därför är jag såklart nyfiken på hur Sailsa Quicklund anser att vi kan leva upp till de internationella konventioner vi har åtagit oss att följa om vi inte ger människor möjlighet till den bästa uppnåeliga hälsan, som finns i Sverige för andra.

Anf. 28 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Herr talman! Vänsterpartiet vill ha full vård för alla papperslösa. Regeringen har gått från osubventionerad till subventionerad vård, från omedelbar vård till vård som inte kan anstå. Det är en bra utveckling, som Vänsterpartiet ändå inte är nöjt med.

Jag måste rätta Christina Høj Larsen om detta med att inte jobba förebyggande. Det är faktiskt det regeringen har sagt. Man säger uttryckligen att det även ska vara förebyggande insatser. Man tar astma och diabetes som goda exempel på att det behöver sättas in behandlingar för att det inte ska bli ett sämre resultat senare. Jag kan inte hålla med där, för det står uttryckligen i propositionen att så ska göras.

Anf. 29 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik:

Herr talman! Som Anders Jonsson tidigare nämnde är den spännvidd som kan innefattas i det som kallas vård som inte kan anstå väldigt vid. Även när Socialstyrelsen försöker definiera detta är det helt tydligt bara här i kammaren att vi ser väldigt olika på saker när vi nu försöker diskutera ett problem. Det har inte minst senare replikskiften visat.

Så kommer det också att vara generellt ute på golvet i hälso- och sjukvården när vi lämnar ett så stort utrymme fritt för tolkning. Då kommer det att tolkas, och det kommer att vara personer på golvet som ska stå i denna situation. Det är samma människor som år efter år har berättat för oss att de upplever det som ett allvarligt arbetsmiljöproblem att behöva stå inför dessa avgöranden. Det kommer att fortsatt vara ett problem, för det är ett väldigt stort tolkningsutrymme vad som ska innefattas.

Ni har i betänkandet tagit upp en del av de fall som skulle kunna innefattas, men det är ju så mycket mer. Det kommer att vara helt beroende av den individuella tolkningen, och det gör att det blir godtyckligt och orättvist.

Anf. 30 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Herr talman! Det är just den otydlighet som har funnits hittills, fram till i dag, som är en av anledningarna. Den nya lagen kommer att underlätta för människor, när vi får samma lag för asylsökande och tillståndslösa. Vi använder ofta uttrycket papperslösa, men det är tillståndslösa som är den rätta benämningen och som jag tycker att vi ska använda härnäst.

Vad innebär och innefattar vård som inte kan anstå? Ja, regeringen har varit tydlig till Socialstyrelsen med att man behöver ett förtydligande. Socialstyrelsen kommer också i samarbete med SKL och organisationer som företräder professionen att skapa författningar och tydligheter som ska underlätta för vårdgivarna ute i landet.

Vad man uppfattar finns ju i betraktarens öga, men jag håller med. Det är också regeringens intentioner – det behövs en tydlighet för att

underlätta. Det har inte varit lätt, men denna lag kommer att förbättra situationen. Vi kan aldrig nå ända fram med skrivningar, författningar och så vidare eller ta ifrån läkare, sjukgymnaster och sjuksköterskor deras bedömning av vilken vård man ska ha. Det kommer alltid att landa på det. Men, visst, tydligheten kan bli bättre. Det är regeringens intentioner, och vi kommer att leverera det.

I hela den här frågan kommer det, som i alla andra sammanhang där regeringen har infört reformer, att göras noggranna uppföljningar. Det kommer att göras uppföljningar av hur det här slår mot människor i migrationssituationen, hur sjukvården fördelas, hur personalen på vårdgolvet bemöter dessa människor och så vidare – en total bild av situationen. Det kommer att vara en noggrann uppföljning för att se att det slår rätt, och så har det varit i alla sammanhang när regeringen har infört sina reformer.

Anf. 31 MARIA FERM (MP):

Herr talman! I dag debatterar och beslutar vi äntligen om att utöka rätten till hälso- och sjukvård för människor som lever i Sverige utan tillstånd, papperslösa.

Många människor lever i dag som papperslösa i Sverige och av många olika anledningar. Vissa kanske är rädda för att återvända till sitt hemland och håller sig därför gömda. Andra kanske har fötts i Sverige som papperslösa utan att någonsin ha sökt asyl. Några kanske inte kan avvisas, eftersom deras ursprungsländer inte tar emot dem.

Det finns många anledningar till att vara papperslös, men gemensamt för alla som befinner sig i den situationen är att de saknar många av de rättigheter som vi andra tar för givna. Samhället är stängt för dem som saknar de fyra sista siffrorna i personnumret. De befinner sig i en oerhört marginaliserad situation utan rätt att arbeta, lära sig svenska på sf och skaffa sig en utbildning. En kvinna vittnar om vardagliga svårigheter som att det inte går att betala med sms-biljett på bussen, hyra film eller låna en miniräknare i skolan utan personnummer.

Vi kan inte helt och hållet förändra den utsatta verklighet som många papperslösa lever i. Men vi kan ta ett antal viktiga steg mot ett mer medmänskligt Sverige. Vi kan genomföra reformer som gör politiken mer human och som påverkar människors verklighet på riktigt. Det är därför vi samarbetar med regeringen om migrationsfrågor.

Vi står inför ett avgörande val i Sverige. Antingen går vi humanitetens och medmänsklighetens väg eller så går vi intoleransens väg.

I många andra europeiska länder där främlingsfientliga partier blivit invalda i nationella parlament har de etablerade partierna tagit över deras problemformulering och verklighetsbeskrivning. Partier har gradvis anpassat sin politik och sin retorik efter de främlingsfientliga, vilket har förpestat hela debattklimatet.

Så ska vi inte göra i Sverige. Vi ska möta främlingsfientligheten med just det som den inte tål, med mer medmänsklighet och humanitet. När vi diskuterar hur människors rättigheter kan stärkas, hur illa det är att barn som är födda och uppvuxna i Sverige avvisas och hur vi måste göra det möjligt för fler familjer att återförenas, får främlingsfientligheten inget utrymme. När migrationsdebatten kretsar kring de människor som berörs

och hur deras rättigheter kan stärkas i stället för att ha en syn på invandring som något anonymt och problematiskt, då är vi på rätt väg.

För att politiken ska bli mer human inledde Miljöpartiet ett migrationspolitiskt samarbete med regeringen 2011. Större möjligheter till anhöriginvandring, ökade möjligheter för utsatta barn att få stanna i Sverige och inrättandet av en fjärde migrationsdomstol i Luleå är några av de reformer som vi genomför.

Förra veckan röstade vi i riksdagen igenom Miljöpartiets och regeringens förslag som gör att barn som vistas i landet utan tillstånd ska ges i huvudsak samma rätt till utbildning i förskola, grundskola, grundskolskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola som andra barn som vistas i landet.

Rädsla för utvisning, sjukdomar i familjen eller social isolering kan vara några av de problem som papperslösa familjer tampas med. För barnen i de här familjerna innebär rätten att få gå i skola en känsla av stabilitet och rutin i en annars otrygg tillvaro. Trots en ovisst framtid får de en möjlighet att leka med kompisar och lära sig nya saker. Det är en liten ljusglimt i ett stort mörker, men det är något som garanterat kommer att vara viktigt för deras fortsatta liv. Det är en mycket viktig förändring som kommer att träda i kraft den 1 juli.

I dag debatterar vi och ska snart rösta om ytterligare en stor förändring, rätten till vård för papperslösa. Regeringen och Miljöpartiet är även här överens om en förändring som kraftigt utökar rätten till vård för papperslösa.

Från den 1 juli ges papperslösa barn rätt till vård på samma villkor som andra barn som bor i Sverige. Sedan tidigare har gömda barn, alltså de som har fått avslag på sin asylansökan men som gömmer sig för att inte avvisas, haft rätt till vård på samma villkor som andra barn. Men barn som lever som papperslösa och som inte tidigare har sökt asyl har inte haft rätt till något annat än akut sjukvård som de själva har fått betala fullt pris för, precis som vuxna papperslösa i dag.

Vuxna papperslösa och gömda får nu samma rätt till subventionerad vård som vuxna asylsökande, det vill säga vård som inte kan anstå. Det är mycket mer omfattande än bara akutvård. Begreppet innefattar vård och behandling av sjukdomar och skador i de fall där även en måttlig fördröjning bedöms medföra allvarliga konsekvenser för patienten. Dessutom innefattas följdinsatser till sådan vård och psykiatrisk vård. Vård ska kunna erbjudas i ett tidigt skede när detta kan motverka att ett mer allvarligt sjukdomstillstånd utvecklas och behov av en mer omfattande behandling uppstår.

Även inom den somatiska vården kan tidiga insatser vara befogade när de ges för att förhindra att patienten drabbas av allvarliga akuta sjukdomstillstånd. De tidiga insatserna kan därigenom också minska användningen av akuta resurskrävande behandlingsåtgärder. Ett exempel är information och stöd vid egenvård av vissa sjukdomstillstånd, till exempel diabetes och astma.

När det är fråga om en person med särskilda behov, till exempel en person som har utsatts för tortyr eller andra allvarliga övergrepp och trauman, bör bedömningen av vilken vård som inte kan anstå göras särskilt omsorgsfullt. Vård som inte kan anstå kan också innefatta en skyl-

dighet att erbjuda lån av hjälpmedel och dylikt för personer med funktionsnedsättning.

Regeringen och Miljöpartiet anser, precis som några av remissinstanserna, att Socialstyrelsen bör lämna vägledning och förtydliganden angående tillämpningen av begreppet vård som inte kan anstå. Socialstyrelsen bör bland annat samråda med Sveriges Kommuner och Landsting och de organisationer som företräder professionen i arbetet med att förtydliga begreppet.

Miljöpartiet hade allra helst sett att papperslösa skulle ges vård på helt lika villkor som andra. Men nu tydliggör vi i lagstiftningen att enskilda landsting kan gå före och erbjuda vård på lika villkor till alla. Detta är något som miljöpartister kommer att driva runt om i landet, och vi ser mycket positivt på att olika landsting kan ta till vara den möjligheten.

Den förändring som vi nu genomför är mycket viktig. Den innebär ett stort steg framåt för de personer som i dag har små möjligheter att få vård. Även om det inte blir vård på helt lika villkor som för resten av befolkningen innebär denna förändring en kraftigt utökad rätt till vård. Detta hade aldrig varit möjligt utan olika utomparlamentariska organisationers långa kamp för lika rättigheter. Under många år har Rätt till vård-initiativet, som samlat alltifrån partipolitiska organisationer till läkarstudenter och frivilligorganisationer, drivit på och opinionsbildat för en förändring. Jag vill rikta ett stort tack till alla er som drivit frågan och som varit med och möjliggjort den här förändringen.

Herr talman! För några veckor sedan diskuterade jag de kommande förändringarna med IFMSA, en organisation för läkarstudenter, under en temakväll om vård för papperslösa. Där berättade en läkarstudent själv, Foad Hamedi, om sina erfarenheter som papperslös i Sverige. Under åtta år saknade han de fyra sista siffrorna och de grundläggande rättigheter som vi tar som självklara.

Han berättade om hur hans pappa en gång råkat skära sig svårt i handen och hur de därefter ringde 112. De berättade att han blödde och att han behövde en ambulans, men när personalen på 112 fick klart för sig att de var papperslösa sade de nej till att skicka en ambulans. I stället fick de i panik själva försöka få tag i bandage, försöka stoppa blödningen och hålla ihop såret. Varje gång de lade om bandaget svimmade hans pappa av smärta.

Det är en skam för Sverige att det har fungerat så hittills, att människor inte har behandlats som människor och att sjukvårdspersonal har gjorts till bödlar. Det kommer att bli ihågkommet som ett mörkt kapitel i svensk historia. Det är dags att förpassa detta till historien och ta ett stort steg framåt mot en mer human framtid.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 32 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Maria Ferm får det att framstå som att Sverige tvingar dessa personer att uppehålla sig illegalt i landet och vara kvar här. Det är ungefär så hon lägger fram det. Det är så synd om dem.

Det kan absolut vara synd om dem på många olika sätt, men det är inte synd om dem för att de vistas illegalt i landet. Det är kriminellt att bryta mot svenska lagar, och dessa personer har fått avvisningsbeslut

men gått under jorden och vägrat acceptera det eller inte ens bemödat sig att söka asyl.

Maria Ferm försöker också framlägga det som att det är flyktingar som är på flykt någonstans ifrån och så vidare. Det är mycket möjligt att de är på flykt någonstans ifrån, men har de ordentliga flyktingskäl – eller fler skäl därtill, som extremisterna i Miljöpartiet har sett till att få igenom med regeringen – får de automatiskt uppehållstillstånd i Sverige.

Vi har Europas mest liberala migrationslagar. Som flykting behöver man inte gömma sig i Sverige utan får asyl. Men här handlar det om människor som inte har skäl att stanna trots att vi har de mest liberala migrationslagarna.

Det är tråkigt att ett extremistparti som Miljöpartiet har fått genomslag hos regeringen och kunnat driva igenom denna politik.

I ett snävt svensk perspektiv kan man uppleva att Sverigedemokraterna är extremister. Det hör vi ofta i kammaren. Alla andra är det normala. Men går vi utanför ankdammen Sverige, och Helgeandsholmen, och tittar i ett internationellt perspektiv är den politik som Sverigedemokraterna förespråkar regeringspolitik i många länder. Det är en politik som många upplever som den fullt normala politiken, medan Sveriges migrationspolitik upplevs som extrem. När jag är ute och reser får jag ofta frågan: Vad håller ni på med där uppe?

Jag vill ha ett klart svar från Maria Ferm, och även om jag vet vad svaret kommer att bli tycker jag att väljarna också ska få det.

Anser Miljöpartiet att det är rättvist att svenskar inte har råd att betala för vård och mediciner medan personer som vistas illegalt i landet ges privilegier som svenska folket saknar i form av avgiftsfri sjukvård och tandvård och avgiftsfria mediciner? Ja eller nej?

Anf. 33 MARIA FERM (MP) replik:

Herr talman! Vi anser att rätten till vård är en mänsklig rättighet som ska gälla alla. Såväl svenska medborgare som papperslösa ska ha rätt att tillgodogöra sig vård, och då är det viktigt att alla har råd till det. Därför är avgifter för asylsökande och papperslösa satta på en låg nivå eftersom dessa grupper har mycket lägre inkomster än andra som bor i Sverige.

Den dagersättning som asylsökande får har inte höjts sedan 1994 och ligger på 71 kronor per dag. Ska det finnas en rimlig chans för dessa personer att tillgodogöra sig vård behöver avgifterna ligga på en nivå som de klarar.

Vi har också många förslag för att göra det enklare för personer med uppehållstillstånd och svenska medborgare att kunna tillgodogöra sig vård. Vi vill till exempel ha gratis tandvård upp till 25 år. Vi säger nej till höjningen av högkostnadsskyddet, och vi vill på olika sätt motverka barnfattigdom och de ökade klyftorna i samhället.

Jag blir orolig när två grupper ställs mot varandra. Det behöver inte vara så. Det är en falsk motsättning. Vi kan säkerställa mänskliga rättigheter för alla som befinner sig i vårt land, både för dem som bor här öppet och för papperslösa, och vi kan sätta rimliga avgifter så att alla har en möjlighet att tillgodogöra sig vård. Den motsättning som Björn Söder försöker få till behöver inte finnas.

Anf. 34 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Politik handlar om prioriteringar. Det är hela tiden olika grupper och intressen som ställs mot varandra. Inser man inte det bör man nog ägna sig åt något annat än politik.

Maria Ferm talar som om det finns ett träd där det växer pengar som man bara kan plocka, en outtömlig skattkista. Det är klart att vi vill ha det så bra som möjligt för alla i hela världen. Till syvende och sist handlar det dock om prioriteringar, för skattkistan är inte outtömlig.

Det finns svenskar som inte har råd att få ut mediciner eller gå till sjukvården. Jag nämnde bland annat en dam i Boden som inte har råd att hämta ut sina mediciner eftersom högkostnadsskyddet är för högt. Är det rätt att prioritera att människor som bryter mot svensk lag ska ha avgiftsfri sjukvård och tandvård och avgiftsfria mediciner när tiotusentals svenskar inte kan hämta ut sina mediciner eller få den vård de behöver för att de inte har råd? Är det en rättvis politik?

Vi kan inte ge allt till alla. Vi måste prioritera. Tycker Miljöpartiet att det är rätt att prioritera människor som bryter mot svensk lag före svenskar som har jobbat i Sverige hela sina liv, betalat skatt och finansierat vårt välfärdssamhälle? Är det rätt att de inte kan erhålla den vård som de har varit med och finansierat? Är det rättvist?

Det behöver inte finnas några motsättningar, sade Maria Ferm. Men motsättningarna finns, och då måste vi politiker prioritera.

Är det rättvist att svenskar inte har råd att erhålla vård och mediciner medan människor som bryter mot svensk lag ges privilegier som svenskar inte har? Ge mig ett klart ja eller nej, Maria Ferm.

Anf. 35 MARIA FERM (MP) replik:

Herr talman! Jag svarade faktiskt på den frågan. Vi tycker att alla människor ska kunna tillgodogöra sig vård, och vi har en politik för att säkerställa att alla grupper i samhället ska ha råd med vård.

Björn Söder visar under både anförande och replikskiften ett tydligt prov på ekonomiskt oansvarig politik. Tidigare redogjorde Björn Söder för att Sverigedemokraterna tycker att det är fruktansvärt att personer ska få tillgång till bromsmediciner eller annan förebyggande behandling. Ni vill i stället ge enbart akut sjukvård som dessa personer ska få betala själva. Ni säger dock att ni inte vill neka någon, så ni kommer inte att säkerställa att de betalar.

Detta innebär att ni i stället för att erbjuda förebyggande vård, alltså bromsmediciner, cancerbehandling och så vidare, vill vänta tills en person – barn eller vuxen – dör i hiv, aids eller cancer eller tills sjukdomstillståndet har blivit så allvarligt att man måste gå in med akuta åtgärder som är mycket dyrare. På lång sikt är detta oansvarigt, både i kostnad av ekonomiska resurser och i kostnad av människoliv.

Det är två saker ni alltid missar: hur er politik slår och att ni aldrig över huvud taget räknar kostnaden i människoliv för personer utan svenskt medborgarskap.

Det har varit en ganska obehaglig debatt med obehagliga åsikter från Sverigedemokraterna. Är det någon som har tydliggjort att partiet är ett extremistparti är det Sverigedemokraternas Björn Söder. Han har på ett förtjänstfullt sätt beskrivit Sverigedemokraternas politik.

(Applåder)

Anf. 36 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik:

Herr talman! Jag ska ställa samma frågor till Maria Ferm som jag tidigare ställde till Anders W Jonsson och Saila Quicklund, och det gäller i huvudsak två punkter.

Vi är överens om att rätten till vård är en mänsklig rättighet och att den är absolut, individuell och okränkbar. Men för att vård ska bli en verklig rättighet som man kan ta del av måste man kunna söka den utan att vara rädd, och jag är övertygad om att Maria Ferm liksom jag träffar människor som uttrycker just denna rädsla.

I förslaget har det dock inte gjorts några ändringar som skulle kunna förebygga denna rädsla och tydliggöra för människor att de inte har något att vara rädda för.

Vi föreslår att man ska ändra i patientsäkerhetslagen så att det tydligt framgår att vårdpersonal inte behöver svara på denna typ av frågor från polis och åklagare. Vi tycker nämligen inte att människor som är tillståndslösa är att betrakta som kriminella.

Hur ser Maria Ferm på detta?

Anf. 37 MARIA FERM (MP) replik:

Herr talman! Människors möjlighet att känna sig trygga att söka vård är såklart helt avgörande för att personen ska kunna tillgodogöra sig vården.

Underrättelseskyldighet är något som – med tanke på den starka sekretess och så vidare som finns inom sjukvården – inte gäller inom sjukvården. När vi för några veckor sedan diskuterade skolgång för papperslösa var det den stora frågan. Men det är inget som går att applicera på de här situationerna. Om papperslösa befinner sig i sjukvården kommer inte sjukvårdspersonalen att behöva underrätta polisen om det. Så fungerar det.

Rikspolisstyrelsen kommer också att ta fram nya allmänna råd och föreskrifter vad gäller arbetet med verkställigheter. De kommer i sommar och ska handla om hur man ska arbeta i de här fallen. Det är såklart viktigt att det speglar lagstiftarens intentioner, samtidigt som det också måste finnas någon typ av möjlighet att gå in på sjukhus, om det pågår brottslighet eller om man eftersöker någon på grund av brottslighet. Vi får invänta det arbetet.

Vi har också tydligt skrivit ut i propositionen att om det kommer att bli ett hinder för människors möjligheter att tillgodogöra sig vård kommer regeringen att se över ytterligare åtgärder, ifall det skulle behövas.

På det sättet kan vi känna oss trygga med att detta kommer att få en tillräckligt god effekt.

Anf. 38 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik:

Herr talman! Som vi diskuterade tidigare med Anders W Jonsson är man som personal skyldig att svara på direkta frågor från polisen, om de av andra anledningar har skäl att tro att det finns en papperslös person under behandling. Det är den lilla risken eller chansen som gör att människor känner sig oroliga. Vi har också sett fall där polis har varit i anslutning till sjukhus och hämtat människor, vilket sprider sig ganska fort.

Det borde förtydligas att man inte är skyldig att svara på den frågan när det gäller just människor som inte har gjort sig skyldiga till något

annat än att vara tillståndslösa. Det skulle göra att människor med större trygghet hade möjlighet att nyttja sin rätt till vård.

Anf. 39 MARIA FERM (MP) replik:

Herr talman! Det viktiga är att det finns tydliga riktlinjer för hur polisen arbetar med de här fallen. När det gäller uppgiftsskyldigheten är det ganska stor skillnad mellan hur man arbetar i skolor och inom sjukvården. Inom sjukvården befinner man sig ofta inte under någon längre period. Man befinner sig inte där dagligen och går dit och därifrån regelbundet, utan det är en lite annan situation. Dessutom kanske det blir märkligt att skilja ut en viss grupp från uppgiftsskyldighet, utan i så fall får man se det i ett bredare perspektiv.

Men jag är helt överens med dig om att detta inte får bli något hinder för människor att söka vård. Det ska det inte vara. Det ska inte finnas en sådan otrygghet, utan det måste vara tydligt hur polisen arbetar, att man inte behöver vara rädd för att polisen kommer att hämta en eller stå och vakta utanför när man söker vård. Det måste vara helt tydligt och säkerställt att det faktiskt inte föreligger sådana risker och att polisen inte arbetar på det sättet. Där är vi överens.

Anf. 40 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP):

Herr talman! Sverigedemokraterna har i sitt anförande talat om en skammens dag i dag, när vi ska ta beslut om ett betänkande som tar upp rätten till hälso- och sjukvård för personer som vistas i Sverige utan tillstånd. För vår del handlar det om att alla ska omfattas av grundläggande mänskliga rättigheter, och dit hör också rätten till hälso- och sjukvård.

Det är så mycket som har sagts i de tidigare anförandena att jag nog kommer att korta mitt anförande lite. När man pratar om detta med rätt till hälso- och sjukvård och vad den ska innehålla säger man att det handlar om vård som inte kan anstå, och man pratar om tandvård, preventivmedelsrådgivning, vård vid abort, hälsoundersökning och mödravård. Sedan ska landstingen också ha möjlighet att erbjuda vård upp till samma nivå som för övriga bosatta, och det gör många landsting redan i dag.

Herr talman! Barn som vistas i landet utan tillstånd ska erbjudas samma vård som bosatta barn och asylsökande barn, alltså en heltäckande hälso- och sjukvård och tandvård. Regeringen tydliggör också att personer som vistas i vårt land ska ges förutsättningar att leva ett värdigt liv och få tillgång till grundläggande hälso- och sjukvård. Det ska naturligtvis gälla också personer som vistas i landet utan tillstånd.

I dag, herr talman, har en gömd eller papperslös vuxen endast tillgång till akutvård och ska då betala den själv. Människor som söker sig till svenska sjukhus kan alltså i dag nekas sjukvård eller drabbas av mycket höga sjukhusräkningar. Det är inte värdigt ett medmänskligt samhälle. Det har under en lång tid skapat oacceptabla konsekvenser, både för personen som är drabbad men också i form av svåra etiska överväganden för personalen inom hälso- och sjukvården. Det kan till exempel innebära att gravida inte får mödravård eller att en person som söker för trötthetsyndrom blir avvisad men sedan kommer tillbaka och har en långt utvecklad tumör.

Herr talman! Vi vet att många landsting och enskilda kliniker har skapat egna riktlinjer för just de här personerna. Med det här lagförslaget får de ett lagligt stöd för det de har gjort ett tag. Med det här förslaget kommer också vården att kunna följas upp och kvalitetssäkras, som all annan övrig vård. Vården ska omfatta detsamma som för asylsökande: sjukresor, hjälpmedel, transport och tolk och naturligtvis också rehabilitering efter sjukhusvistelsen.

Herr talman! Vård som inte kan anstå kan upplevas som brett och svårt att definiera. Men enligt de författningskommentarer som finns till lagen om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. sägs att det gäller om en måttlig fördröjning av behandlingen skulle kunna medföra allvarliga följder för patienten. Vård ska även kunna ges i ett tidigt skede för att motverka att det blir ett allvarligt sjukdomstillstånd.

Det är till syvende och sist enbart den vårdande personalen som kan avgöra vilken vård som bör sättas in, utifrån behov och det akuta läge som patienten befinner sig i. I fråga om vård som inte kan anstå säger regeringen ändå att det är viktigt att Socialstyrelsen försöker titta på begreppet och ger mer vägledning kring hur man ska tolka det.

Sekretessbestämmelserna har varit uppe till diskussion i dag. De ska fortsätta att gälla som i dag. De är generella för alla, när man är på sjukhus. Det anses att personalen ska kunna bekräfta en förfrågan från polis om en person finns på sjukhuset och polisen känner till att personen i fråga finns på sjukhuset. Regeringen kommer att följa upp och utvärdera den nya lagen. Då bör det också ingå att se över om hälso- och sjukvårdens uppgiftsskyldighet och underrättelseskyldighet har påverkat den här gruppen personer i fråga om deras vilja och möjlighet att söka vård. I dag har man inte kunnat se något av detta.

Herr talman! Man uppskattar att det finns mellan 10 000 och 35 000 papperslösa i Sverige. De vistas här utan tillstånd, men att vistas här utan tillstånd innebär inte att de saknar grundläggande mänskliga rättigheter, som faktiskt tillkommer alla. Vistas man i Sverige som papperslös ska man ha tillgång till skolgång, vilket har beslutats här i riksdagen alldeles nyligen. Nu ska man också få tillgång till hälso- och sjukvård.

Att vara papperslös, herr talman, är inte att vara rättslös!
(Applåder)

Anf. 41 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Det framställs, Maria Lundqvist-Brömster, som om det är en grundläggande mänsklig rättighet att få vistas illegalt i ett land och erhålla skattesubventionerad sjukvård. Vilken konvention eller mänsklig rättighet bryter Sverige mot i dag genom att inte ge illegala utlänningar fullständig vård eller vård som inte kan anstå avgiftsfritt? Vilken konvention eller mänsklig rättighet bryter vi mot i dag?

Kanada, som det ofta refereras till i olika sammanhang här i riksdagen, har ingen som helst subventionerad sjukvård till personer som vistas illegalt i landet. Då undrar jag: Bryter Kanada mot FN:s deklaration om mänskliga rättigheter? Oftast använder man FN:s deklaration om mänskliga rättigheter så att man tolkar den som fan tolkar Bibeln, om ni ursäktar mitt språkbruk.

Det är ingen mänsklig rättighet att få skattesubventionerad sjukvård i ett land där man uppehåller sig illegalt. Det var inte heller ambitionen när

konventionstexten tillkom. Den utgick från att människor har rätt till hälsa. Jag skulle vilja höra vilken konvention om mänskliga rättigheter vi bryter mot i dag.

Jag skulle också vilja ha ett svar på frågan om Folkpartiet anser det rättvist att svenskar inte har råd att betala för sin vård och sina mediciner samtidigt som personer som vistas illegalt i landet får privilegier som inte svenska folket har i form av kostnadsfri tillgång till sjukvård, tandvård och mediciner. Är det rättvist? Jag skulle gärna vilja höra Folkpartiet svara ja eller nej på den frågan.

Anf. 42 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik:

Herr talman! Det är ganska många FN-konventioner som vi har ratificerat och ska följa. Vi har också fått kritik från Paul Hunt för hur vi har skött det här med papperslösa och rätten till hälso- och sjukvård. Det framgår väldigt tydligt i FN-konventionerna om mänskliga rättigheter att man ska ha rätt till hälso- och sjukvård. För att konkretisera det något: Hur ska man kunna nyttja rätten till hälsa om man inte får komma innanför sjukhusets dörrar?

Jag skulle vilja syna Björn Söders tolkningar av förslagorna till FN-konventionerna. Jag har inte läst dem så noga. Men i sitt anförande och sina repliker har Björn Söder pratat om till exempel skolgång för papperslösa barn och sagt att det inte ska gälla. I FN:s barnkonvention, som vi hoppas ska bli svensk lag, blir detta dock väldigt tydligt. Men där har Björn Söder och Sverigedemokraterna en helt annan uppfattning.

När det gäller Folkpartiets syn på den rättvisefråga som Björn Söder tagit upp vid några tillfällen vill jag först och främst säga att vi inte kan ställa grupper mot varandra. Alla som vistas i det här landet har rätt till hälso- och sjukvård. Den är inte avgiftsfri för papperslösa, utan subventionerad. Subventionen utgår från den ekonomiska dagersättning som asylsökande får i dag. Björn Söder har nyligen blivit uppdaterad om att det är fråga om 71 kronor per dag.

Vad kommer det att kosta skattebetalarna per år att vi ger papperslösa subventionerad hälso- och sjukvård? Jag har fått en siffra på 42 kronor.

Vi har ett helt annat socialförsäkringssystem som vi kan stödja oss mot. Vi har socialtjänsten med försörjningsstödet. Visstidsbegreppet gäller.

Anf. 43 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Som jag sade tidigare handlar politik om prioriteringar. Grupper ställs mot varandra. Det är därför vi har olika regelsystem för olika personer och grupper i samhället och så vidare.

Det här blir en avgiftsfri sjukvård, tandvård och mediciner. De här människorna behöver inte identifiera sig som är brukligt i ett rättssamhälle, utan de kan komma in, erhålla vård, gå ut därifrån och strunta i att betala den låga patientavgift som är satt. Det är avgiftsfri vård vi pratar om här, om det inte är så, med deras goda vilja, att de verkligen betalar för sig, men det bör vi inte räkna med, och det är ingen som kan driva in deras skuld. Det är en skillnad mot asylsökande, som är identifierbara.

Folkpartiet, eller i alla fall Maria Lundqvist-Brömster, menar alltså att vi bryter mot konventioner i dag med den lagstiftning vi haft till dags dato. Vi nödgas nu ge människor som bryter mot svensk lagstiftning rätt

till avgiftsfri sjukvård; annars bryter vi mot konventioner. Det är märkligt, för Sverige kommer att ha den mest liberala hållningen när det gäller sjukvård till personer som vistas i landet illegalt, i alla fall av länder i vårt omedelbara närområde. Bryter då de andra länderna också mot konventioner? Kanada har inte alls någon sådan rätt till sjukvård. Bryter de mot några konventioner?

Det är många antaganden. Maria Lundqvist-Brömster säger att man uppskattar att det kommer att kosta 42 kronor. Det är ett antagande. Som jag sade i mitt inledningsanförande bygger det här lagförslaget bara på en massa antaganden, bedömningar och så vidare. Hur sjutton kan man sjösätta en lag utan att veta någonting? Det är dumdrigt, menar jag.

Jag skulle vilja ha ett klart svar, ja eller nej, på min fråga om det är rättvist att svenskar inte har råd att betala för sin sjukvård och sina mediciner samtidigt som kriminella utlänningar som inte respekterar svensk lag kommer att ges de här privilegierna.

Anf. 44 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik:

Herr talman! Det är omöjligt att svara ja eller nej på den frågan, för vi har inte samma människosyn över huvud taget. Det finns ingen möjlighet att ställa grupper mot varandra som Sverigedemokraterna gör. Vi måste se varje individ utifrån dess egna förutsättningar.

Björn Söder säger att papperslösa är kriminella och vistas här olagligt. Men det är nog ganska viktigt att Björn Söder funderar på varför de har kommit hit. Hur ser helhetssynen ut kring den enskilda familjen? Vad har man för sjukdomar? Vad har man för rädslor? Är man traumatiserad? Några sådana ord har jag inte hört att Björn Söder använt under dagens debatt.

Anf. 45 ANDERS ANDERSSON (KD):

Herr talman! Det innebär för mig en stor tillfredsställelse att vi i dag i Sveriges riksdag behandlar och kan fatta beslut om hälso- och sjukvård för personer som vistas i Sverige utan tillstånd. För mig och för oss kristdemokrater är det en självklarhet att alla som vistas i vårt land ska ha rätt till vård, även om man är så kallad gömd eller papperslös. Rätten till sjukvård är fundamentet i en mänsklig rättighet, oavsett om man har sina papper i ordning eller inte. Reformen som vi nu kommer att besluta om kommer att betyda mycket för en väldigt utsatt grupp människor i vårt samhälle. Reformen är viktig för dem, samtidigt som det är en tydlig signal om att vi som beslutsfattare står upp för mänskliga rättigheter och humanism.

Sverige har fått kritik av FN för att vi inte genomfört reformen tidigare. Nu kan de som kommer fram och ber om vård luta sig mot tydliga regler. Detta kommer också att underlätta för dem som arbetar inom hälso- och sjukvården, vilket bland annat socialutskottets ordförande Anders W Jonsson pekade på. Det blir helt klart något ökade kostnader för samhället – det sticker jag inte under stol med. Men det får inte hindra oss från att stå upp för alla människors unika, lika och okränkbara värde. Det gör vi genom att erbjuda alla som vistas i vårt land vård. Det är en mänsklig rättighet. För oss handlar det i botten om människosyn och människovärde när vi bedömer denna fråga.

Herr talman! Tillsammans med Miljöpartiet har vi allianspartier enats om en proposition som nu ligger på riksdagens bord. Propositionen innebär att gömda och papperslösa kommer att ha rätt till vård från och med den 1 juli i år.

Barn kommer att ha rätt till subventionerad fullständig hälso- och sjukvård, inklusive regelbunden tandvård och läkemedel. Detta är en del i den mycket stora satsningen på barnens rätt och barnens trygghet. Att alla barn i vårt land kommer att ha rätt till subventionerad fullständig hälso- och sjukvård innebär att vi inte skiljer på barnen utan tvärtom markerar barns rättigheter i vårt land, precis som FN:s barnkonvention slår fast.

Gömda och papperslösa vuxna får nu samma rätt till subventionerad hälso- och sjukvård som vuxna asylsökande har i dag. Det gäller därmed vård och tandvård som inte kan anstå. Detta tycker vi är en rimlig avvägning. Vi kristdemokrater har under lång tid argumenterat för att vi ska ta ett tydligt steg för att markera rätten till sjukvård för alla. Vi välkomnar nu att riksdagen har en proposition som fem partier står bakom och där det finns ett indirekt stöd från flera här i kammaren.

Herr talman! Vi har hittills haft en situation där frivilliga personer på vårdcentraler gjort mycket stora insatser. Jag vill därför, liksom Maria Ferm i sitt anförande, uttala ett stort tack och min stora uppskattning för den idealitet, medmänsklighet och omsorg som personer har visat under de gångna åren. Många i vården har ansett det självklart att hjälpa och erbjuda vårdinsatser, men har upplevt att det ändå funnits ett dilemma då det stått i strid med de nuvarande reglerna. I och med det beslut vi kommer att fatta i dag får vi ett regelverk som legaliserar den verksamhet som redan i dag bedrivs i ett flertal landsting. Nu får vi regler som gäller över hela landet och en gemensam miniminivå för en humanitär hälso- och sjukvård för utsatta människor i vårt land.

Herr talman! Med dessa synpunkter yrkar jag bifall till propositionen och förslaget i socialutskottets betänkande nr 20.

(Applåder)

Anf. 46 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Anders Andersson står och talar sig varm för mänskliga rättigheter och humanism. Det är ju ädelt att göra det. Det talas mycket om människosyn och människovärde. Men vad säger Anders Andersson om mina exempel som jag tog upp i mitt anförande?

Det är Maria Doverstål som lider av KOL, reumatism, astma och diskbräck och inte har råd att hämta ut sina mediciner. Det är inte bara hon. Det var 77 000 svenskar som år 2009 inte hade råd att hämta ut sina mediciner. Det var 48 000 svenskar år 2009 som inte kunde erhålla den sjukvård de behövde därför att de inte hade råd.

Vad säger Anders Andersson om Calle Waller, som jag tog upp som exempel? Han lider av prostatacancer. Han är för gammal för att få läkemedel subventionerade för att han ska få några år till när cancer inte längre går att bota. Man anser att han är för gammal. Är det medmänsklighet?

Hur är människovärdet för dessa personer? Har inte de något värde? Det är människor som har bott i det här landet, jobbar i det här landet och bidragit till att bygga upp det samhälle som vi nu i rask takt håller på att

rasera. Var är deras människovärde? Vilken människosyn har man på dem?

Samtidigt ger man privilegier till människor som antingen inte ens har bemödat sig om att söka asyl i landet eller har fått ett avvísingsbeslut trots att vi har Europas mest liberala flyktinglagar. De har inte rätt att vistas i landet. De har i stället för att följa svensk lagstiftning gått under jorden och uppehåller sig illegalt i landet.

Dem ger man privilegier med kostnadsfri sjukvård, tandvård och mediciner. Samtidigt har vi åtskilliga exempel, tiotusentals fall, med svenskar som inte har råd att få sjukvård, tandvård och mediciner som de behöver.

Om man nu står och talar sig varm för människosyn och mänskliga rättigheter bör det väl gälla alla i så fall. Varför gör man då begränsningar med att vuxna inte ska få fullständig vård, som detta lagförslag betyder?

Anf. 47 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag vill till Björn Söder säga att vi som kristdemokrater och i alliansregeringen har varit med om att utveckla välfärden. Det handlar om sjukvård, äldreomsorg och tandvård. Det har tillförts resurser. Vi vet att fler i dag snabbare kommer att få del av vården. Vi är beredda att fortsätta med att utveckla för att människor ska känna att hälso- och sjukvården är i framkant i Sverige och berör alla människor. Vi vill inte lämna någon efter.

När det gäller vård har man enligt vårt synsätt – och där går skiljelinjen, Björn, mellan dig och mig – rätt till vård på grund av sitt människovärde och det behov man har utifrån ett unikt människovärde. Det är inte på grund av hur mycket skatt du har betalat, vilken hudfärg du har eller varifrån du kommer. Det är inte vad som avgör om du har rätt till hälso- och sjukvård. För oss är det utifrån människovärdet.

Jag noterar en sak under alla dina replikskiften. Du har målmedvetet undvikit att tala om barnens situation. Låt oss tala om Helsingborg och Hultsfred, där vi har våra rötter. Där möts på gatan två treåringar, antingen hemma hos dig eller hemma hos mig. De har inte själva valt att bo i Helsingborg eller Hultsfred. Det gör man inte när man är tre år. De har inte heller valt sin situation att vara svensk medborgare eller ha någon förälder som är papperslös.

Dem vill du förtrampa, och du vill förringa deras situation. Det är en skam, Björn, när du ställer dessa treåringar i Hultsfred och Helsingborg mot varandra. Min fråga är: Varför ska inte alla treåringar ha rätt till samma hälso- och sjukvård? Varför har ni i Sverigedemokraterna valt ut ett antal barn som ska flyttas utanför samhällets ansvar?

Den här propositionen garanterar alla barn en lika sjukvård. Jag accepterar inte en framtid där treåringar ställs mot varandra.
(Applåder)

Anf. 48 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! När försvann föräldraansvaret? Kristdemokraterna brukar tala sig varma om att föräldrarna ska ha ansvaret och kunna påverka. När försvann föräldraansvaret? Försvann det när personer, vuxna, bestämde sig för att bryta mot svensk lagstiftning och uppehålla sig illegalt

Prot. 2012/13:109
22 maj

*Hälso- och sjukvård
till personer som vistas
i Sverige utan tillstånd*

i Sverige? Försvann föräldraansvaret där? Det är givetvis till syvende och sist föräldrarnas ansvar.

Sedan undrar jag än en gång: Maria Doverstål och de 77 000 andra svenskar som inte kunde få medicin 2009, var är deras människovärde? Har inte de ett människovärde? Varför börjar ni med att ge privilegier till människor som inte har rätt att vistas i landet? Varför börjar man i den änden, när vi samtidigt har vår egen befolkning som inte har råd?

Vore det inte mest rättvist att vi i första hand ser till att de människor som har vistats i detta land och byggt upp landet har det bra? Sedan kan vi hjälpa andra. Men vi ska absolut inte uppmuntra människor och skapa incitament för människor att vistas illegalt i landet. Det är vad detta förslag gör.

Det skapar inte några incitament att följa svensk lagstiftning och att lämna landet efter att man har fått ett avvisningsbeslut. Ni skapar en mängd incitament för att bygga upp ett parallellt skuggsamhälle.

Jag vet att det finns partier, som Miljöpartiet som ni nu har gjort en uppgörelse med, som vill att det ska vara fullständigt fri invandring till Sverige. Hela världen ska kunna komma hit. Därför har vi helt olika utgångspunkter.

De anser att vi måste bota dessa människor i tid, om de nu har en sjukdom, för att de ska leva hela sina liv i Sverige och så småningom komma in i det svenska samhället. Vi har som utgångspunkt att om de inte har rätt att vistas i landet ska de heller inte vara i landet. Det är den stora skillnaden. Det är därför vi landar olika.

Det är uppenbarligen så att Kristdemokraterna delar den synpunkten och vill skapa incitament för människor att vistas i landet.

Jag vill slutligen ha ett klart ja eller nej också från Kristdemokraterna på min fråga som jag ställt till alla sju riksdagspartier som står för detta förslag.

Anser ni att det är rättvist – det är rättviseaspekten här – att svenskar inte har råd att betala för sin vård eller mediciner medan personer som vistas illegalt i landet ges privilegier som inte svenska folket har i form av avgiftsfri sjukvård, tandvård och mediciner? Jag vill ha ett ja eller nej.

Anf. 49 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! De som byggde upp vårt land ska självklart känna trygghet och känna att de blir rättvist behandlade. Det är därför vår socialminister och äldreminister jobbar intensivt med att reformera och se till att utveckla så att Maria Doverstål och andra ska känna trygghet i framtiden. Det är alliansregeringens och Kristdemokraternas utgångspunkt.

Du tar upp frågan om den avgiftsfria sjukvården, som du kallar det. Vi har en subventionerad sjukvård, och det står i propositionen. Dina ständiga upprepningar nu vid sju repliktillfällen avslöjar att du utgår från en människosyn där i princip alla ska betraktas som smitade.

Vi utgår från att man är beredd att respektera. Det är därför som vi ser att det är en del av den lagstiftning som vi har där vi gjort en avvägning vad gäller avgifter. Vi ska tillsammans vara beredda att dela kostnader.

Herr talman! Jag vill slutligen komma tillbaka till det som Björn Söder utan tvekan kände som en öm tå. Du talar om föräldraansvaret. Treårings situation försvann snabbt som ett ögonblick. På några sekunder lämnade du treåringen i Helsingborg, de två barnen som kanske vandrar

bredvid varandra men med helt olika förutsättningar, eller om det är två treåringar i Hultsfred, som du inte heller vill ge lika förutsättningar när det gäller att få hälso- och sjukvård och en framtid.

Dessa barn finns här i Sverige. De har inte själva valt det och har inte möjligheter att styra och bestämma. Då är det min och din uppgift, Björn Söder, att se till att de garanteras en likvärdig subventionerad fullständig hälso- och sjukvård. Jag accepterar inte ett samhälle där man ställer personer mot varandra och framför allt inte ett samhälle där vi låter barn ställas mot varandra.

(Applåder)

Anf. 50 PER RAMHORN (SD):

Herr talman! Innan jag går in på mitt anförande vill jag först säga några saker. Gång på gång får vi här höra att jag och vi sverigedemokrater har en dålig människosyn.

Jag har själv jobbat hela mitt liv med äldre och svårt sjuka människor. Jag har suttit vid människors dödsbädd, fuktat deras läppar och hållit deras hand under de sista minuterna i deras liv. Jag har tröstat de anhöriga när deras far och mor har avlidit. Det är skamligt att komma med påståendet att jag och vi sverigedemokrater har en dålig människosyn. Då känner man varken mig eller oss sverigedemokrater.

Herr talman! Jag återgår nu till anförandet. Som vi har hört här tidigare kommer en lagändring att träda i kraft den 1 juli. Den innebär att människor som vistas här i Sverige utan tillstånd ska få ta del av den svenska subventionerade hälso- och sjukvården. Det kan vara antingen personer som har fått beslut om utvisning men som vägrar att följa beslutet och gömmer sig eller personer som har tagit sig in i Sverige utan tillstånd.

I detta lagförslag, som både allianspartierna och de rödgröna partierna ställer sig bakom, anser man att personer som vistas här i landet utan tillstånd ska ha lägre vård- och läkemedelsavgifter än vad den bofasta svenska befolkningen har. Detta kommer att innebära att de endast betalar 50 kronor för ett tandläkarbesök och 50 kronor för ett läkarbesök. När de hämtar ut sina mediciner på apoteket ska en avgift om högst 50 kronor tas ut.

Detta ska jämföras med att den bofasta befolkningen måste betala upp till 2 200 kronor för läkemedel innan man får frikort. För tandvård betalar man hela kostnaden själv upp till 3 000 kronor. Då ska vi ha i åtanke att den genomsnittliga svensken även betalar ca 46 500 kronor i skatt årligen till sjukvården.

Även när det gäller sjukresor med taxi ska de som vistas här utan tillstånd betala en lägre avgift än den bofasta svenska befolkningen. När de vårdas inlagda på sjukhus ska de inte betala någon avgift alls.

Herr talman! Detta anser allianspartierna och de rödgröna partierna vara en rättvis politik. Vi sverigedemokrater tycker inte att detta är rättvist. Vi anser att det är djupt orättvist att de som bor och betalar skatt här i landet ska behöva betala mer i vårdavgifter än de personer som inte ens får vara här. Och vi är inte ensamma att tycka så; både Förvaltningsrätten i Stockholm och Östergötlands läns landsting anser att de som vistas här utan tillstånd inte ska betala lägre vårdavgifter än den bofasta befolkningen gör. Lyfter vi blicken och ser ut över Europa finner vi inget land

där man har lägre vårdavgifter för tillståndslösa personer än för sin egen bofasta befolkning. Det visar ändå lite på det extrema synsätt som vi har här i Sverige när det gäller våra egna invånare.

Herr talman! 77 000 personer avstod från att hämta ut sina mediciner på apoteket på grund av att de inte hade råd. 48 000 personer avstod från sjukvård med samma motivering: De hade inte råd. Ändå har regeringen höjt högkostnadsskyddet både för läkemedel och för sjukvård. Vi sverigedemokrater var emot denna höjning.

Bakom varje siffra finns en människa. Det kan vara Maria i Boden som inte har råd att hämta ut sina kortisonpiller för sin lungsjukdom, som vi kunde höra Björn Söder berätta om här inledningsvis. Det kan också vara den ensamstående mamman som inte har råd att hämta ut mediciner till sitt barn. Den frustration som hon känner kan vi nog alla förstå.

Jag har själv på nära håll sett hur brutalt det kan slå när man inte har råd att hämta ut sina mediciner. En bekant till mig drabbades nyligen av den fasansfulla sjukdomen bröstcancer. Hon hade inte råd att hämta ut de mediciner som hon skulle ha för sina svåra biverkningar av den cellgiftsbehandling som hon genomgick. Tre piller av detta läkemedel skulle kosta henne 700 kronor. Enligt apotekspersonalen är hennes situation inte ovanlig. Man avstår från att hämta ut sina mediciner när man hör vad det kostar.

Det finns en fråga som man måste ställa till de övriga partierna här inne och som de för övrigt har vägrat att svara på gång på gång under debatten: Varför ska de tre personer som jag har berättat om här betala mer i avgifter för sin vård än personer som inte får vara här? Det är en fråga som jag tror att många som lyssnar på debatten vill ha svar på.

Till sist, herr talman: Jag anser att detta lagförslag är totalt gale. Först höjer man vårdavgifterna för dem som bor och betalar skatt här i landet. Kort därefter inför man en ny lag som innebär en lägre vårdavgift för personer som inte ens får vara här. Jag anser att detta är orimligt, och jag tror att en stor del av befolkningen utanför dessa väggar delar vår uppfattning i frågan. Jag tror att ni i allianspartierna och de rödgröna partierna är ensamma om att tycka att det är fullt rimligt och rättvist att de som bor och betalar skatt här ska betala mer i vård- och läkemedelsavgifter än de personer som inte får vara här.

Jag yrkar bifall till vår reservation nr 1.

(Applåder)

I detta anförande instämde Björn Söder (SD).

Anf. 51 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik:

Herr talman! Först måste jag säga att det är lite småfestligt att höra hur Per Ramhorn känner sig lite utpekad som en del av en grupp. Man kanske kan tänka att det är någonting som går att känna igen på något annat sätt – det är ett tips!

Det vi har sagt här i debatten i dag är inte att du, Per Ramhorn, personligen har en dålig människosyn. Det vi har sagt, och det vi konsekvent säger, är att SD:s politik ger uttryck för en människosyn där man ställer grupp mot grupp. Det har ni själva mycket omsorgsfullt demon-

strerat i vartenda replikskifte. Det är en människosyn som jag som vänsterpartist tycker är lite märklig.

Ni försöker komma till rätta med alla vidriga konsekvenser av en klasspolitik. Du har helt rätt: Naturligtvis är det fullständigt fel att människor inte har råd att hämta ut sin medicin. Naturligtvis är det fullständigt fel att människor inte har rätt till sjukförsäkring eller a-kassa. Det är en borgerlig klasspolitik. Men er lösning, Per Ramhorn, handlar om att peka ut en specifik grupp på grund av etnicitet. Och det är just detta utpekande – att göra en till alla – som du motsatte dig i talarstolen.

Anf. 52 PER RAMHORN (SD) replik:

Herr talman! Jag pekade inte ut någon över huvud taget. Jag tänker på att politik är att prioritera, precis som vi har hört här tidigare. Du sade att man ställer grupper mot grupper, Christina Höj Larsen. Men det gör man ju inom all politik.

Jag tog i hela mitt anförande upp att jag tycker att det är orättvist att människor som bor och betalar skatt här i Sverige ska betala mer i vårdavgifter än de människor som inte ens får vara här. Björn har ställt denna fråga hela tiden till samtliga här inne, men han har egentligen inte fått något rakt svar.

Är det okej? Tycker ert parti att det är rättvist att den bofasta befolkningen, alltså de som är boende och skrivna här – det kan vara de som har invandrat hit, de som är födda här, deras barn med flera – ska betala mer i vårdavgifter än de som inte får vara här? Det kan inte vara jättesvårt att svara på den frågan. Det var det som jag tog upp i anförandet.

När jag har varit ute och talat om dessa frågor tror många inte att det är sant. Det kan inte stämma, säger de. Men enligt lagförslaget är det så här. Tycker du att det är rättvist?

Anf. 53 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik:

Herr talman! Jag tycker, precis som många andra här, att rätten till vård är en mänsklig rättighet. De människor vi talar om är inte människor som har någon pension. Det är inte människor som har någon a-kassa. Det är inte människor som har någon sjukförsäkring. Det är människor som har nix och ingenting eller en väldigt låg ersättning, som inte har höjts på över tio år. Det är det vi talar om. Dessa människor har ingen förmåga att betala för vården. Därför ser vi, tillsammans som samhälle, till att de ändå kan få möjlighet att nyttja sin rätt till vård. Det är mycket viktigt. Ni låtsas som om det är människor som har en massa pengar. Det är det inte.

Var finns era förslag när det gäller sjukförsäkringen? Var finns era förslag när det gäller högkostnadsskyddet och avregleringen av apoteken? Alla de här sakerna medverkar till att vi har de klassklyftor som ni beskriver. Var finns era förslag? Det skulle vara så roligt att få höra dem och diskutera politik på riktigt och inte bara höra era förskräckliga bilder av andra människor och skuldbeläggandet och misstänkliggörandet där ni alltid utgår ifrån att de flesta kommer att fuska. Låt oss höra om politiken.

Anf. 54 PER RAMHORN (SD) replik:

Herr talman! Jag tror att Christina Høj Larsen blandar ihop några saker här. Hon hänvisar till att ersättningen inte har höjts på många år, men det gäller asylsökande. Varför blanda ihop detta med dem som är här utan tillstånd? Det är dem vi pratar om.

Vad är det som säger att de som finns här utan tillstånd inte har några pengar? Var finns de uppgifterna? Jag har själv försökt leta efter detta och höra mig för i Regeringskansliet. Det är bara ett antagande. Det finns ingenting som belägger att det är på det viset.

Du har fortfarande inte svarat på frågan, Christina Høj Larsen. Anser du att det är rättvist att människor som är bofasta här i landet ska betala en högre avgift än de som inte får vara här?

Anf. 55 EVA-LENA JANSSON (S) replik:

Herr talman! Vi lever i ett Sverige där de ekonomiska skillnaderna ökar och där människor i dag har en mycket utsatt ekonomi om de är sjuka, arbetslösa eller har en låg pension.

Socialdemokraterna har lagt fram många förslag om de här frågorna i sin budget. Vi föreslår höjt barnbidrag. Vi föreslår att man ska få riktiga jobb i stället för fas 3. Vi vill satsa på utbildning, och vi vill också höja ersättningen för sjuka och arbetslösa. Vi vill ta bort gränserna när det gäller de sjukskrivna, så att de inte ska utförsäkras. Många av dem som efterfrågar läkemedel och sjukvård i dag är personer som är sjukskrivna.

Per Ramhorn och Sverigedemokraterna har röstat för den nuvarande sjukförsäkringen. Min fråga till Per Ramhorn är: Är Per Ramhorn nöjd med att de sjuka kanske lever på försörjningsstöd i stället för på sjukersättning och därmed får svårt att efterfråga medicin?

Utifrån att Per Ramhorn och Sverigedemokraterna ställer grupper mot varandra kan man ställa frågan: Innebär det att Per Ramhorn nu kommer att föreslå att all sjukvård i Sverige blir kostnadsfri och att läkemedel också blir kostnadsfria?

Jag uppfattar att Per Ramhorn hänger upp sig på att det är olika avgifter beroende på om man har en inkomst eller inte. Med den logiken borde det också vara rimligt att säga att avgifterna ska vara lika. Jag har inte sett det förslaget här, i Örebro läns landsting eller någon annanstans. Min fråga till Per Ramhorn är: Vad är er politik på det området?

Anf. 56 PER RAMHORN (SD) replik:

Herr talman! Här försöker Eva-Lena Jansson blanda bort korten och pratar om socialförsäkringssystemen. Den här propositionen handlar över huvud taget inte om det. Jag förstår varför hon försöker blanda bort korten. Det här är känsliga frågor. Varför ska människor som inte får vara här ha billigare sjukvård?

Jag noterade att Björn Söder inledningsvis ställde en konkret fråga till dig, Eva-Lena Jansson, men du undvek att svara på den. Du ska få chansen igen att svara. Anser du att det är rättvist att människor som bor och betalar skatt här ska betala en högre avgift än de som inte får vara här? Det är en rak och lätt fråga.

Anf. 57 EVA-LENA JANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att Per Ramhorn inte vill diskutera de frågor som lyfts upp i hans anförande där han ställer människor mot varandra. Det är precis det Per Ramhorn och Björn Söder har gjort här i sina anföranden. De ställer människor som är bosatta i Sverige mot de människor som i dag befinner sig i en svår situation.

Den proposition och det betänkande som vi nu diskuterar handlar om att ge människor som i dag lever i en svår situation rätt till hälso- och sjukvård på samma villkor som asylsökande. De handlar också om att ge de barn som är papperslösa den rätt som alla andra barn har. Det vill vi göra därför att vi vet att de befinner sig i en svår situation och därför att det är ett dilemma för sjukvården att hantera de här frågorna.

När Per Ramhorn lyfter upp att det finns sjuka människor i Sverige i dag som säger att de inte har råd med läkemedel och sjukvård säger jag så här: Det är bekymmersamt, och det är någonting som vi måste förbättra.

Vi röstade emot det höjda högkostnadsbeloppet, och vi har också röstat för en mänsklig och human sjukförsäkring där människor inte ska utförsäkras. Det vill inte Per Ramhorn prata om. Det verkar som om det inte skulle få några effekter för människor att de inte får sjukersättning. Många av dem som är sjuka i dag och efterfrågar läkemedel har inte någon ersättning från sjukförsäkringssystemet, och en del har inte ens försörjningsstöd. Jag förstår att Per Ramhorn väljer att negligera den frågan eftersom det blir väldigt besvärligt för honom att försöka svara på den.

Anf. 58 PER RAMHORN (SD) replik:

Herr talman! Jag har noterat att Eva-Lena Jansson varken vill eller kan svara på den fråga som jag ställde, det vill säga om det är rättvist eller inte. Jag utgår ifrån att Socialdemokraterna med Eva-Lena Jansson i spetsen anser att det är rättvist eftersom man har yrkat bifall till det här förslaget.

Anf. 59 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att be Per Ramhorn om ursäkt om han uppfattade det så att jag uttalade mig om hans personliga människosyn. Jag avsåg förstås det parti som han representerar.

Det finns en avgörande skillnad i Sveriges riksdag mellan de sju partier som säger att alla människor är lika mycket värda och det parti som Per Ramhorn representerar som gång på gång i riksdagens talarstol pekar på det ena samhällsproblemet efter det andra och ständigt pekar ut människor födda i andra länder som orsaken till att vi har problem i det svenska samhället. I dagens debatt har vi också fått höra från talarstolen hur alla möjliga problem i sjukvården beror på att vi nu kommer att ge dem som saknar tillstånd att vistas i Sverige möjlighet att också få sjukvård.

Jag begärde också ordet för att ställa tre konkreta frågor.

För det första vill Sverigedemokraterna att vi ska gå ifrån den ordning som fungerar ute på svenska sjukhus där man i dag erbjuder sjukvård till människor som saknar tillstånd. Jag skulle vilja fråga Per Ramhorn vad sjuksköterskan ska säga när det kommer en mamma med en treåring som

har lunginflammation och de inte har tillstånd att vistas i Sverige. Vilket besked tycker Sverigedemokraterna att sjuksköterskan då ska ge till treårings mamma?

För det andra är det dessutom en bärande del i Sverigedemokraternas politik att man ska ålägga sjukhuspersonal en skyldighet att tillkalla polis om de misstänker att någon har begått ett brott. Gäller det alla brott? Ska de även vara skyldiga att anmäla den som uppsöker sjukvården och som har slagit och misshandlat någon en mörk natt i Stockholm till polisen så att de kan komma och ta vederbörande?

För det tredje vill Sverigedemokraterna över huvud taget inte att det ska finnas tolk om det inte är en livshotande situation. Det innebär att den gamla finska kvinnan som har bott i Sverige i 40 år och nu inte längre pratar svenska inte ska få tillgång till en bra sjukvård. Är det rimligt, Per Ramhorn?

Anf. 60 PER RAMHORN (SD) replik:

Herr talman! Tack, Anders W Jonsson! Jag tror inte att du menade att jag har en dålig människosyn. Vi har träffats under de här åren, och du har nog sett det.

Det var flera frågor. Jag ska försöka komma ihåg dem.

Vad ska sjuksköterskan säga till mamman som kommer till sjukhuset med sitt barn som har lunginflammation? Jag anser att det är ett akut tillstånd, så nog ska barnet ha rätt till medicin i det fallet. Det säger sig självt. Det är ett akut tillstånd.

Jag vet inte om du har läst vår följdmotion. Där står ingenting som säger att vi vill att personalen ska ange dem som vistas här utan tillstånd. Jag tror att Anders W Jonsson har hört det i tidigare debatter för flera år sedan. Det är ingenting som vi stöder nu. Det beror på att vi utvecklar vår politik hela tiden.

Det här med tolkar är ingenting som jag har hört eller har stött i vår följdmotion.

Anf. 61 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Jag tror att det Sverigedemokraterna och Per Ramhorn inte förstår är att i den svenska sjukvården har man utvecklat rutiner för att på ett bra sätt kunna erbjuda sjukvård utifrån lokala riktlinjer till både barn och vuxna som saknar tillstånd. Den dramatiska förändringen skulle vara om Sverigedemokraterna får igenom sitt förslag, därför att det skulle få till konsekvens att mamman som kommer med sin treåring – de vistas i Sverige utan tillstånd – som har problem med inflammerade leder eller en akut lunginflammation men ingenting som är direkt livshotande enligt Sverigedemokraternas förslag skulle få det här beskedet från sjuksköterskan: Nej, tyvärr, ni saknar tillstånd för att uppehålla er i landet. Om din treåring ska få hjälp med det här sjukdomstillståndet får du åka tillbaka till Bosnien, Mexiko eller vilket land det nu kan vara.

Det Sverigedemokraterna inte förstår är att det är er politik som dramatiskt skulle förändra förhållningssättet i den svenska sjukvården. Det är det som visar att ni står för en annan människosyn. Ni är till skillnad från andra partier beredda att använda sjukvården som ett sätt att få människor som saknar tillstånd i Sverige att lämna landet. Ni är beredda att

stå på akutmottagningarna och säga: Du som är sjuk, lämna landet! Du har inte rätt att få någon hjälp här.

Det är det som är den stora skillnaden, och det är det som skulle ge konsekvenser.

Min fråga kvarstår till Per Ramhorn. Vad är det för direktiv ni ska ge till sjuksköterskan, undersköterskan eller läkaren som tar emot de här barnen? De har kanske inte urakuta tillstånd, men de har öroninflammation eller någonting annat som gör att de faktiskt behöver hjälp för att inte riskera att på sikt råka ut för något värre.

Det är där som er politik, som är grundad på en människosyn som ingen av oss andra ställer upp på, får svåra konsekvenser.

Anf. 62 PER RAMHORN (SD) replik:

Herr talman! Jag tycker att vi har varit tydliga här i debatten, inte minst Björn Söder, med att vi anser att ingen ska nekas akut eller omedelbar sjukvård på grund av bristande betalningsförmåga. Det gäller naturligtvis mamman med barnet som du hänvisade till.

Jag vill återgå till det här med människosyn. Hela landet Kanada står uppenbarligen för en dålig människosyn, för där har man inte heller subventionerad hälso- och sjukvård för människor som inte får vistas där. Jag tycker alltså inte att det här håller riktigt.

Det är viktigt att påpeka att ingen ska nekas akut sjukvård på grund av bristande betalningsförmåga. Nu vet jag att Anders W Jonsson inte har någon replik kvar, men jag tycker att han har fått många chanser att svara på frågan om han anser att det är rättvist att människor som bor här ska betala högre vård- och läkemedelsavgifter än personer som inte får vara här. Att man stöder propositionen tolkar jag som att man tycker att detta är rättvist.

Anf. 63 ISMAIL KAMIL (FP):

Herr talman! Äntligen ska personer som vistas i Sverige utan tillstånd, de som kallas papperslösa, få rätt till sjukvård. Folkpartiet ställer sig bakom regeringens förslag att riksdagen antar förslaget till lag om hälso- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd.

Folkpartiet välkomnar den nya lagen som reglerar landstingens skyldighet att erbjuda dessa personer hälso- och sjukvård, tandvård, mödrhälsovård, preventivmedelsrådgivning och en hälsoundersökning. Landstingen har därutöver möjlighet att erbjuda denna utsatta grupp samma vård som ges till personer bosatta i Sverige. Barn som vistas i Sverige utan tillstånd ska erbjudas samma subventionerade vård som bosatta eller asylsökande barn. Folkpartiet tycker att det borde vara en självklarhet att personer som vistas i landet utan tillstånd ska ges alla förutsättningar att leva ett värdigt liv och få tillgång till en bra hälso- och sjukvård.

Herr talman! En del tvingas att hålla sig gömda för att inte avvisas eller utvisas från Sverige. Vi vet att redan i dag erbjuder många landsting vård till personer utan tillstånd. I och med dagens beslut får dessa landsting en legal grund att stå på när det gäller detta.

Folkpartiet anser att ingen ska nekas akut och omedelbar vård i Sverige. Alla ska få vård oberoende av om man har bristande betalningsförmåga eller saknar nödvändigt tillstånd. Rätten till hälsa är en mänsklig rättighet för oss liberaler.

Det är nästan omöjligt att ge en exakt siffra på hur många papperslösa som bor i Sverige. Vi vet hur många som håller sig undan avvisningsbeslut, men vi har inte siffror över dem som aldrig har sökt asyl eller barn som har fötts här av gömda föräldrar. Man brukar uppskattningsvis säga att det rör sig om 15 000–25 000 personer. Papperslösa har enligt lag endast möjlighet att få akut sjukvård men måste i dag betala de faktiska kostnaderna. En förlossning kan kosta mellan 20 000 och 100 000 kronor eller ännu mer beroende på komplikationer och antal dagar på sjukhuset för mamman och/eller för barnet.

Herr talman! Jag minns fortfarande två fall från Uppsala. Det ena var en förlossning med akut kejsarsnitt. Kvinnan hade inte hunnit skicka in en asylansökan när förlossningen ägde rum. Fakturabeloppet blev 180 000 kronor.

I det andra fallet behövde en kvinna akut psykiatrisk hjälp. Efter sjukhusvistelsen beviljades hon uppehållstillstånd, men räkningen på 245 000 kronor skulle i alla fall betalas, ansåg landstinget.

Så gick det till i Uppsala läns landsting, åtminstone fram till 2006, och så går det till i många andra landsting. När detta utspelade sig 2003 befann sig Folkpartiet och jag i opposition, men vi lyckades med Miljöpartiet och dagens alliansvänner att stoppa faktureringsystemet så som det användes mot asylsökande. Visserligen omfattades beslutet endast dem som i efterhand beviljades asyl, men det var ett rejält steg i rätt riktning.

Att leva som papperslös innebär inte bara att all vård blir kostsam, utan det innebär även oro och rädsla för att bli upptäckt och gripen, vilket leder till att många inte vågar gå till vårdcentralen eller akutpsykiatrin.

Herr talman! Barn under 18 år har alltid rätt till fullständig hälso- och sjukvård i Sverige i enlighet med FN:s barnkonvention, oberoende av om de är papperslösa eller inte. Det är en stor framgång för Folkpartiet att komma överens med Miljöpartiet och övriga allianspartier i denna fråga, inte minst eftersom en del länge varit tveksamma om rätten till hälso- och sjukvård för papperslösa.

Vi folkpartister måste i alla lägen värna individens rättigheter. Den uppgiften är stor, och därför måste vi hjälpas åt. Beslutet är en seger, som jag ser det, för Folkpartiet och för alla andra som aktivt kämpar för mänskliga rättigheter.

Det har talats mycket, herr talman, om rättvisa, framför allt från Sverigedemokraternas håll. Jag vill svara på frågan innan den ställs. De regler som har gällt tidigare var inte helt rättvisa. Det var inte rättvist att neka denna grupp sjukvård på grund av att de inte hade tillstånd eller inte hunnit söka tillstånd.

I och med dagens beslut blir det mer rättvist för de personer som tidigare behandlades annorlunda. När det gäller de gamla, de som betalar skatt eller de som har varit här länge, som Sverigedemokraterna här talar om, har vi faktiskt socialtjänstlagar. Den som inte har möjlighet att betala kan faktiskt söka ekonomiskt bistånd och på så sätt betala sin räkning.
(Applåder)

Anf. 64 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Det talas om och refereras till barnkonventionen. Då är min direkta och omedelbara fråga: Menar Ismail Kamil att länder som Kanada bryter mot barnkonventionen?

Det är också märkligt att man refererar till barnkonventionen när varken allianspartierna eller de rödgröna partierna i andra frågor, till exempel när det gäller omskärelse av små gossebarn där man verkligen bryter mot barnkonventionen, har några invändningar mot att man ska tillåta omskärelse av små gossebarn och stympning av delar av deras könsorgan. Där om någonstans bryter man mot barnkonventionen.

Det är märkligt att man refererar till barnkonventionen när det gäller den ena saken, men när det gäller något som verkligen har en påverkan på individen bortser man från barnkonventionen.

När det gäller det sista, att man hänvisar till socialtjänstlagen och att människor i Sverige har rätt att söka bistånd, står det i regeringens proposition på s. 17 längst ned, och jag hoppas att alla här inne har läst det eftersom det är det som riksdagens kammare ska fatta beslut om i dag: ”Alla som vistas i en kommun har rätt att ansöka om bistånd enligt SOL och få sitt ärende individuellt prövat. Det har dock visat sig oklart i vilken mån personer som inte är bosatta i Sverige har rätt till bistånd enligt SOL för t.ex. vårdavgifter. Av praxis synes det framgå att personer som inte är bosatta i Sverige men som har sin egentliga hemvist i landet, dvs. då vistelsen inte har karaktären av besök, har rätt till bistånd enligt SOL. Det gäller även personer som vistas här olagligt.”

Utifrån det resonemanget skulle det här lagförslaget kunna falla direkt eftersom de enligt SOL har samma rättigheter att söka bistånd som människor som är bosatta i Sverige.

Anf. 65 ISMAIL KAMIL (FP) replik:

Herr talman! Under den här förmiddagen i mer än två, snart tre timmars tid har Sverigedemokraterna replikerat på alla partier. Man har talat om de kriminella som bor här. Vad har Björn Söder för människosyn när han säger att de är kriminella? En treårig son eller dotter till en som är gömd – är det barnet kriminellt?

Det här talar tydligt om vad ni som parti har för människosyn när det gäller de personer som är mest utsatta. Den här gruppen som är papperslös eller tillståndslös är den mest utsatta gruppen i vårt samhälle. Gång på gång när vi diskuterar integrationsfrågor har ni talat om att vi ska hjälpa dessa människor på plats. Vi ska inte låta dem komma hit, för det är i flyktinglägren vi verkligen kan hjälpa dem som är utsatta.

Nu finns dessa människor här. En del som jag nämnde, till exempel de här fallen i Uppsala, har inte hunnit söka asyl. Är de kriminella? Jag tycker att ni ska rannsaka er själva när det gäller detta. Tala inte om kriminalitet när det gäller människor som flyr undan förtryck, krig och misär!

Anf. 66 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Det är märkligt att man inte har hunnit söka asyl om man har flytt hit.

Som jag sade: De som är flyktingar har rätt att få uppehållstillstånd i Sverige. Vi har Europas mest liberala migrationslagar. En människa på

flykt som är flykting har inga skäl att gömma sig i Sverige eller att inte söka asyl. Den personen får automatiskt uppehållstillstånd. Så är det.

Det är de vuxna människorna som tar beslutet att inte lyda svensk lag som är kriminella. Det står jag för att jag tycker. De är kriminella, för de bryter mot svensk lag. Då är man per definition kriminell, anser jag.

Det här är också föräldrarnas ansvar. De har givetvis ett föräldraansvar för sina barn. Om barnen far illa får såklart samhället till syvende och sist gripa in. Men vi ska inte bortse från föräldraansvaret och låta någon annan ta det ansvaret.

De människor som gömmer sig illegalt i Sverige är per definition kriminella. De har fått ett avvisningsbeslut som de inte respekterar. De går in och lever i ett parallellt skuggsamhälle och arbetar svart eller tillskansar sig ekonomiska medel på annat sätt för att överleva. Det är det här man skapar incitament för och uppmuntrar.

Eller så handlar det om människor som inte "har hunnit" söka asyl eller som inte ens bemödar sig om att göra det, eftersom de vet att de inte har rätt att vistas i landet. Vi tycker inte att det är rättvist att ge dem privilegier i form av lägre kostnader eller avgiftsfrielse, vill jag säga. Det är ju så att om man inte respekterar svensk lagstiftning och lämnar landet när man ska göra det, då lär man inte heller respektera att en faktura ska betalas.

Vi får inte vara så naiva att vi tror att det kommer att ske, utan vi kan räkna med att det blir fullständigt avgiftsfri sjukvård, tandvård och mediciner. Det tycker vi inte är rättvist, och det är också den frågan jag har ställt vid upprepade tillfällen.

Sedan kan jag bara konstatera att argumentet med SoL och bistånd föll platt som en pannkaka.

Anf. 67 ISMAIL KAMIL (FP) replik:

Herr talman! Det är ingen tvekan om saken, Björn Söder och Sverigedemokraterna, att det tidigare inte har varit rättvisa regler i Sverige när det gäller den här gruppen utsatta. Jag är glad över att du inte ställde den frågan till mig, eftersom jag svarade direkt: Det var inte ett rättvist system tidigare. Det *är* rättvist att även dessa mest utsatta grupper omfattas av svensk sjukvård och får rätt till akut vård eller vård som inte kan anstå.

Jag tycker att det är jätteviktigt att man tar upp det här, herr talman. Att ställa grupp mot grupp tycker jag inte är rätt, utan det är att blanda bort korten ordentligt. Björn Söder och Sverigedemokraterna har under tre timmars tid försökt säga att det inte är rättvist att svenskarna ska betala avgiften, eftersom en del av dem kanske inte har råd. Men då finns socialtjänsten som man kan vända sig till för att få hjälp med betalningen.

Herr talman! Med dagens beslut blir det ett rättvist system. Jag tycker fortfarande att det är mycket kvar, men det är ett steg i rätt riktning. Tack vare allianspartiernas överenskommelse med Miljöpartiet har vi nu möjlighet att erbjuda den här gruppen en värdig vård, inte minst när det gäller barnen.

Jag tar inte i min mun att barnen är kriminella. De vet ju ingenting om vad föräldrarna har gjort eller inte. Jag tycker att barnen liksom de vuxna ska ha rätt till sjukvård. Det är en mänsklig rättighet.

Anf. 68 BJÖRN SÖDER (SD):

Herr talman! Inledningsvis i mitt anförande tog jag upp hur man från sjuklöverns sida, det vill säga de sju övriga riksdagspartierna som i stort sett är ett och samma riksdagsparti med sju olika falanger, skulle försöka rikta bort fokus från själva sakfrågan.

Mycket riktigt blev det så. Man försökte prata om människovärde och om hur dålig människosyn Sverigedemokraterna har och så vidare. Jag försökte föregå den diskussionen genom att lyfta upp och förtydliga att Sverigedemokraterna anser att det är självklart att liv ska räddas oavsett betalningsförmåga. Det är en självklar grundprincip.

Men det är inte en mänsklig rättighet att få skattesubventionerad sjukvård, speciellt inte om man befinner sig illegalt i ett land. Då kan man också ställa frågan, och det har jag gjort vid upprepade tillfällen: Är det så att alla övriga länder som inte har det här gynnsamma systemet bryter mot FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och olika konventioner?

Självklart är det inte så.

Jag ställde en tydlig fråga i slutet av mitt anförande som jag upprepade i vartenda replikskifte till vartenda parti här. Jag kan bara konstatera att det var Vänsterpartiet med Christina Höj Larsen som var tydlig på den punkten. Hon svarade ja på frågan. Ismail Kamil svarade också ja på frågan nu i slutet.

Man anser alltså att det rättvist att svenskar inte har råd med mediciner och sjukvård, medan människor som vistas illegalt i landet ges privilegier som inte svenskarna har och får en kostnadsfri och avgiftsfri sjukvård, tandvård och mediciner.

Nu har de övriga fem partierna möjlighet att ta replik på mitt anförande och svara på den fråga som de tidigare vägrade svara på. Man tog det vanliga politikersvaret och slingrade sig runt själva frågan om ja eller nej.

Tryck gärna på knappen för replik och svara på min konkreta fråga: Är det rättvist att personer som Maria Doverstål och Calle Waller tillsammans med 77 000 andra svenskar inte har råd att hämta ut sina mediciner och att 48 000 andra svenskar inte har råd med sjukvård? Är det rättvist? Ja eller nej?

Anf. 69 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (M):

Herr talman! För mig personligen och för oss här inne i dag är det en glädjens dag. Det är en dag när vi tar ytterligare ett steg mot ett än mer humant Sverige.

Jag själv, herr talman, hade förmånen att motionera om att ge alla barn som befinner sig i vårt land, oavsett om de har tillstånd eller om de inte har tillstånd, samma rätt till vård och skola som alla andra barn. Jag motionerade om det 2004. Motionen bifölls av Sveriges riksdag 2005 och ledde till den utredning som har arbetat under en lång tid.

Mycket tid har gått, mycket vatten har runnit under broarna, men i dag står vi med ett färdigt förslag på vårt bord, och i eftermiddag röstar vi om detta. Förra veckan röstade vi om att ge gömda barn, det vill säga tillståndslösa barn, i vårt land rätt att gå i skola. I dag ger vi alla barn rätt till samma vård.

Herr talman! Låt oss påminna oss att det aldrig är barnens fel. Vi kan lasta och vi må lasta föräldrar för att de fattar beslut som vi kan tycka är felaktiga eller inkorrekta. Men om de har fattat ett felaktigt beslut kan vi inte straffa barnen för detta.

Det har framförts i debatten att det skulle vara kriminellt. Ett barn är inte kriminellt. Vi har en straffmyndighetsålder. Även om det skulle vara kriminellt att gömma sig – det är inte kriminellt i Sverige i dag att gömma sig – är inte barnen straffmyndiga, och vi kan inte straffa barnen, herr talman. Alla barn bör och ska alltså ha samma rätt till vård och skola. Det är anständigt i en demokrati.

Herr talman! Det är med glädje jag i eftermiddag röstar ja till detta förslag. Det är med glädje jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet. (Applåder)

Anf. 70 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Jag kunde konstatera att ingen begärde replik på mitt sista anförande och ville svara på min fråga. Nu får jag en sista chans att i alla fall ställa frågan till Moderaterna om man anser att det är ett rättvist förslag, ja eller nej?

Jag kan bara slutligen konstatera att det verkar vara väldigt många här inne i kammaren som är dåligt inlästa på vad det här förslaget egentligen innebär, ett förslag som bara bygger på antaganden och bedömningar. Hur i hela fridens namn kan Sveriges riksdag, högsta beslutande organ i Sverige, fatta beslut om lagar som bara bygger på antaganden och bedömningar? Det visar ju vilken ankdamm detta tyvärr är. Det drar lite löjets skimmer över Sveriges riksdag.

Nu vill jag ta sista chansen här och få ett klart ja eller nej från Moderaterna. Är det rättvist att svenskar inte har råd att betala sin medicin – jag tog exempel som Maria Doverstål och att det finns 77 000 andra svenskar som inte kan det – samtidigt som vi ger privilegier till människor som bryter mot svensk lagstiftning genom att uppehålla sig i Sverige illegalt? Är det rättvis politik? Tycker Moderaterna det, ja eller nej?

Anf. 71 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (M) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågan. Jag skulle svara så här: Jag vill inte ställa olika grupper mot varandra. Det är inte anständigt att göra på det sättet.

Jag kan vända tillbaka frågan till Björn Söder, herr talman, och säga så här: Är det rättvist att Enso, 9 år, inte får läsa matematik, inte får läsa geografi och inte vågar gå till sjukvården när han har ont i öronen så att han inte kan sova om nätterna, när Sara, 9 år, får göra det? Sara har tillstånd, men inte Enso, 9 år. Är det rättvist att straffa barnen på det sättet, därför att deras föräldrar har fattat beslut som Björn Söder och Sverige-demokraterna inte accepterar?

Säg som det är! Ni vill ju inte att flyktingar ska vara i Sverige över huvud taget, att vi ska ha asylsökande. Om vi nu hypotetiskt skulle sänka högkostnadsskyddet, skulle Sverigedemokraterna då rösta för ett sådant förslag?

Anf. 72 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Är det rättvist att barn i Afrika inte har rätt till skola? Är det rättvist att barn i Asien barnarbetar? Självklart är det inte så. Med er åsikt borde det i så fall vara fritt för alla i hela världen att komma till Sverige. Varför har ni dragit gränsen vid nationsgränsen? Bara man kommer över till Sverige har man en massa rättigheter. Då tycker jag att man löper linan ut och säger att nu har hela världen rätt till detta. Vi bjuder på allting, för det är det mest rättvisa. Så borde det givetvis vara. Det är mest rättvist. Men samhället är ju inte rättvist, tyvärr.

Givetvis ska barn inte straffas, men var kommer föräldraansvaret in? Det är föräldrarna som till syvende och sist har ansvaret genom att de har tagit beslutet att begå en kriminell handling genom att uppehålla sig illegalt i landet.

Vi ska inte ställa olika grupper mot varandra, sade Ulrika Karlsson. Hon ville säga så när hon skulle besvara frågan med ett ja eller nej, för hon ville inte svara ja eller nej. Det var det typiska politikersvaret. Jag vill svara så här i stället. Jag vill inte svara ja eller nej. Vi ska inte ställa olika grupper mot varandra.

Men vad är det vi gör i Sveriges riksdag dagligen? Vad innebär politik om inte prioriteringar? Hela tiden är det prioriteringar, för det finns inget träd där det växer guld eller sedlar som man bara kan plocka. Det finns inte ett sådant träd. Det finns ingen outtömlig skattkista som vi bara kan ösa ur. Hela tiden handlar det om prioriteringar. Därigenom ställs dagligdags grupper mot varandra.

Helt plötsligt får man inte ställa grupper mot varandra när det är den här frågan som diskuteras. Det gäller alltid när det är migrationspolitik som diskuteras. Annars kan vi ställa grupper mot varandra, pensionärer mot skolor och så vidare. Då är det okej. Men när det handlar om migrationspolitik är det tabubelagt. Då får man inte ställa grupper mot varandra.

Men det är det man gör. Det är det som politik handlar om, och det är det som också innebär att ta politiskt ansvar att våga ta beslut. Jag vill ha ett ja eller nej.

Anf. 73 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (M) replik:

Herr talman! Det är väldigt tydligt att Björn Söder och Sverigedemokraterna och jag aldrig kommer att komma överens. Vi står för helt olika människosyn. Vi moderater står för en annan politik. Jag vill inte sätta olika grupper mot varandra.

I min värld är det mest rättvist att behandla alla barn lika, att alla barn som befinner sig i vårt land får rätt att gå till skolan, rätten att lära sig geografi, lära sig historia, lära sig engelska, räkna matematik och också få rätt att gå till sjukvården om man har ont i öronen, om man har ont i magen, om man inte kan sova om nätterna eller om man av någon annan anledning behöver träffa en läkare. För mig är det mest rättvist att behandla alla barn lika.

De lever gömda, men vi får inte glömma dem. Man ska inte vara gömd och glömd i detta land. Det är rättvist att se alla barn och ge dem samma rättigheter.

Överläggningen var härmed avslutad.

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2012/13:SoU24
Upphävande av kravet på sterilisering för ändrad könstillhörighet (prop. 2012/13:107).

*Upphävande av
kravet på sterilisering
för ändrad
könstillhörighet*

Anf. 74 CATHARINA BRÅKENHJELM (S):

Herr talman! I dag ska vi behandla en proposition som innebär att man ska sluta tvinga människor att sterilisera sig när de vill ändra sitt kön. Det är inte en dag för tidigt.

För ett år sedan lade man här i riksdagen efter en långdragen process fram en proposition som innehöll ett borttagande av kraven på att sökande som ville ändra sin könstillhörighet skulle vara ogift och svensk medborgare. Det här var väldigt bra, men just då saknades en pusselbit. Vid det tillfället kände regeringen sig inte mogen och färdigutredd att fullt ut ta steget och slopa kravet på sterilisering för att få genomföra ett könsbyte.

Kristdemokraterna höll emot borttagandet av tvångssterilisering i åtskilliga år. Så sent som sommaren 2011 sade man nej. Under debatten i riksdagen förra våren användes som argument för att skjuta upp frågan ett år till att all annan lagstiftning som kan bli berörd först måste gås igenom. Vilka lagar som krävde omfattande förändringar var oklart.

Nu är genomgången klar, och det blev en tummetott. ”Henne” byttes mot ”denne” och ”kvinna” byttes mot ”person” i sekretesslagen. Det var allt. Så var det med den viktiga genomgången, som hindrade ett beslut förra året.

Nu står vi här i dag med ett förslag om att ta bort det mycket omoderna och kränkande kravet på att en människa ska tvingas sterilisera sig. Det är jag mycket glad för.

Steriliseringstvång hör inte hemma i ett modernt och fritt samhälle, och det har nästan alla förstått. Ingen ska någonsin behöva utföra ett fysiskt ingrepp för att få en social rättighet.

Före valet 2010 var alla dåvarande partier utom Kristdemokraterna överens om att avskaffa tvångssteriliseringarna i landet. Statsminister Fredrik Reinfeldt gav till och med detta besked i sitt tal på Stockholm Pride. Sedan hände ingenting förrän 2012 då regeringen beslöt att frågan skulle utredas igen.

Folkpartiet sade att de kunde leva med det beslutet, och Centerpartiet sade att de var nöjda med att små steg långsamt togs i rätt riktning. En kohandel med de transsexuellas mänskliga rättigheter började. Till slut fick KD krypa till korset. Under den tiden blev ytterligare människor tvångssteriliserade.

Herr talman! Den svenska lagstiftningen om ändrad könstillhörighet var modern när den kom 1972 men blev så klart föråldrad med åren. År 2006 beslöt den dåvarande socialdemokratiska regeringen att utreda frågan. Ett år senare var utredningen klar, men det kom aldrig något förslag från den borgerliga regeringen.

År 2010 var Socialstyrelsen trött på att vänta och lade fram ett eget lagförslag som utan större invändningar remitterades till olika instanser.

Herr talman! Vi har i Sveriges riksdag ett helt parti som står bakom tvångssteriliseringarna, och det är Sverigedemokraterna. SD anser att frågan inte är tillräckligt utredd. Det är bara trams och helt taget ur luften. Den har utretts under många år. Detta är klassiskt manér – enbart tomma ord och ett sätt att förhålla frågan. Jag förutsätter att de i dag i talarstolen redogör för sina skäl att gå emot de mänskliga rättigheterna.

Vi kan inte ha en ordning där det konstateras att tvångssterilisering av transsexuella kränker de mänskliga rättigheterna – rättigheter som Sverige bejakar – samtidigt som ett parti i Sveriges riksdag och delar av ett regeringsparti i samma andetag säger att de av formella skäl ändå vill fortsätta med denna fullkomligt vidriga hantering.

Tvångssterilisering kan aldrig ursäktas. Sverige har en mörk historia och har historiskt sett velat hålla genpoolen ren genom att i olika sammanhang använda sig av tvångssterilisering. Nu är vi äntligen på väg att bli av med denna sista skrämmande rest. Trots detta ser vi hur mörkermän i KD och Sverigedemokraterna vill behålla denna typ av stöveltramp från 30-talet.

Sverige har anslutit sig till konventioner och andra överenskommelser vad gäller de mänskliga rättigheterna. Mot den bakgrunden är det angeläget att kravet på sterilisering omgående tas bort.

År 2009 kritiserade Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter Sverige. Han menade att kravet på tvångssterilisering bryter mot principen om mänskliga rättigheter och mänsklig värdighet. Nu är frågan nästan passé i och med att det finns en domstolsdom som förhindrar tvångssterilisering. En dom från kammarrätten i januari i år fastslår att den som vill byta juridiskt kön inte längre ska tvingas till ingreppet. Därmed blir det steriliseringskrav som fortfarande står kvar i könstillhörighetslagen olagligt att tillämpa.

Trots detta går två KD-ledamöter emot sin egen regerings förslag som de anser skapar ett tredje kön. Det har de hittat på, för det finns bara två kön. Det kommer inte att kunna bli ett tredje kön även om steriliseringar av transsexuella stoppas. De anser att förslaget får långtgående konsekvenser och att det saknas goda skäl för att införa det.

Vad menar de med att goda skäl saknas? Har de pratat med någon transsexuell eller åtminstone läst lite fakta från dem?

Herr talman! Det här är ingenting annat än ultrakonservatism. Bevare mig för det! Det är så långt ifrån både mänskliga rättigheter och alla människors lika värde man någonsin kan komma. Två riksdagsledamöter i KD:s relativt lilla parti är en betydande del av det partiet.

När det gäller transsexuellas psykiska hälsa vet vi att de många gånger mår mycket dåligt av sin situation. Vi vet att självmordsfrekvensen är extremt hög och att depressioner är vanliga för dem i deras trånga situation. Under den långa utredningstiden för en könskorrigering behövs det mycket stöd och hjälp. Vi vill absolut att utredningsenheterna ska få i uppdrag att ansvara för det stödet under den långa utredningstiden. Det är endast de enheterna som har den spetskompetensen.

I förra årets debatt i kammaren i det här ärendet sade KD:s Anders Andersson att transsexuella personer ofta lever i en mycket utsatt situation. Den psykiska ohälsan är hög i gruppen, och självmordsfrekvensen ligger högt över genomsnittet. De utsätts ofta för samhällets fördomar,

och de lever också under stor risk att utsättas för kränkningar och våld. För många i den människogruppen leder det till ensamhet och isolering.

Därför undrar jag nu, Anders Andersson och KD, varför ni inte kan stödja förslaget om att utredningsenheterna under tiden för behandling och utredning för könskorrigering kan få ge denna experthjälp. Inte kan ni väl ändå på allvar mena att personerna som utreds för könsbyte ska tvingas tillbaka till sina lokala vårdcentraler?

Sammanfattningsvis är det här ett bra förslag som skulle kunna lyftas upp till ett mycket bra förslag om den del som rör stöd och hjälp ändå hade lagts in i förslaget. Jag yrkar bifall till reservation nr 3.
(Applåder)

I detta anförande instämde Christer Engelhardt och Gunnar Sandberg (båda S), Agneta Luttröpp (MP) och Eva Olofsson (V).

Anf. 75 AGNETA LUTTROPP (MP):

Herr talman! Vi ställer oss bakom regeringens förslag i propositionen, och vi ställer oss också därmed bakom regeringens lagförslag. Däremot yrkar vi bifall till reservation 2.

I dag är en sådan dag då det finns all anledning att säga: Äntligen! Precis som föregående talare sade är det här är en process som har tagit mycket lång tid. Det har varit en lång väg att äntligen få bort steriliseringskravet från 1972. Det är 41 år sedan. Det är hög tid att det sker i dag, och lagen ändras om knappt ett par veckor.

För ungefär ett och ett halvt år sedan kom en dom i Kammarrätten i Stockholm. Domen slog fast att tvångssteriliseringen av transpersoner strider mot Europakonventionen, som har införlivats i svensk grundlag. På ett sätt hann rättsväsendet före lagstiftarna. Nu är lagstiftarna i kapp.

RFSL skrev om domen att den är en stor seger för mänskliga rättigheter. Transpersoner kommer inte längre att tvingas välja mellan nödvändig vård och möjligheten att bli förälder. RFSL skrev vidare att de är mycket glada för att tvångssteriliseringarnas trista och mörka del av svensk historia är slut och att svensk rättskipning tillerkänner alla samtliga grundläggande rättigheter till kroppslig integritet.

När man ser på regeringens motiv till förslaget i propositionen kan man se att man som ett av skälen använder de mänskliga rättigheterna i Europakonventionen. De ger alla människor rätt till respekt för sitt privatliv och sitt familjeliv, och man menar att man kränker respekten för den enskildas fysiska integritet genom att kräva att en transsexuell person genomgår sterilisering.

Herr talman! Remissinstanserna, som är väldigt viktiga i det här fallet, är genomgående positiva till propositionen. Flera remissinstanser, bland annat Barnombudsmannen, Ungdomsstyrelsen, Karolinska Institutet, RFSL och RFSL Unga har dock kommenterat den nuvarande åldersgränsen på 18 år. Man vill att åldersgränsen för könsbyte ska kunna sänkas.

Unga transsexuella kan i dag tvingas genomgå puberteten i en kropp som känns både fel och främmande. Enligt könstillhörighetslagen får fastställelse av könstillhörighet för en person som är transsexuell bara sökas om hen har fyllt 18 år, och om personen är under 23 år får man bara göra det om det finns särskilda skäl. Rättsliga rådet gör dock väldigt

*Upphävande av
kravet på sterilisering
för ändrad
könstillhörighet*

ofta undantag från 23-årsgränsen. Det är alltså snarare regel än undantag att man gör ett sådant undantag. Anledningen till det är att möjligheten till ett lyckat könsbyte ökar om man gör det innan puberteten. När det gäller en man som vill byta till kvinna kan det handla om rösten, struphuvudet och behåring. När det gäller en kvinna som vill byta kan det handla om att man så att säga som tidigare kvinna slipper operera bort bröstet. Det finns alltså skäl att sänka åldern.

Det pågår en utredning i Regeringskansliet som kan göra det möjligt med sänkt ålder för könsbyte. Vi i Miljöpartiet hoppas att nästa steg när det gäller sterilisering också innebär att åldersgränsen sänks.

Anf. 76 PER RAMHORN (SD):

Herr talman! Den 12 april 2012 beslutade regeringen i propositionen *Ändrad könstillhörighet* att kravet på sterilisering bör avskaffas vid ändrad könstillhörighet. Regeringen ansåg också att de rättsliga konsekvenserna av en sådan lagändring bör utredas skyndsamt, så att lagändringen kan träda i kraft den 1 juli 2013.

För oss Sverigedemokrater är det viktigt när man gör en lagändring att den är kunskapsbaserad och att man har ett juridiskt säkerställt underlag. Vi anser att beredningen av den här propositionen har ett flertal brister. Propositionen innehåller inte någon egentlig analys av konsekvenserna för exempelvis den föräldraskapsrättsliga regleringen utan endast ett konstaterande att den inte är direkt anpassad efter samtliga situationer som kan uppkomma när kravet på sterilisering slopas.

I det här förslaget till lagändring finns många frågetecken, vilket också bekräftas av en jurist i Lagrådet som riktar skarp kritik mot hanteringen av detta förslag. Han menar att Lagrådets viktigaste uppgift är att granska hur förslaget förhåller sig till rättsordningen. En förutsättning för att Lagrådet ska kunna göra en sådan granskning är att det i beredningsunderlaget finns en analys.

Det underlag som nu finns uppfyller uppenbart inte heller regeringens bedömning av de krav som man bör ställa eftersom man har för avsikt att tillsätta en utredning med uppgift att utreda frågor som egentligen borde vara utredda innan förslaget lades fram. Man kan konstatera att förslaget har betydande brister rent juridiskt.

Herr talman! Även när det gäller eventuella barn som skulle födas och växa upp finns det frågetecken som man varken kan eller ska bortse från. Det finns ingen utredning eller något underlag när det gäller hur barn mår i en familj med föräldrar som har ändrat könstillhörighet.

Vi anser att frågor som rör barn kräver noggrann eftertanke och analys, och det har man enligt oss inte gjort i detta fall. Vi är inte ensamma om att anse det. I regeringens proposition om ändrad könstillhörighet kan man nämligen läsa följande: ”Socialstyrelsen anför att forskningen kring hur en förälders byte av kön uppfattas av ett barn är mycket knapphändig och egentligen inte ger utrymme för några säkra slutsatser. Utredningen borde i denna del ha övervägt att tillämpa en försiktighetsprincip istället för att okritiskt förutsätta att barn inte kan ta skada av en förälders könsbyte. Socialstyrelsen anser därför att barnperspektivet är otillräckligt belyst.”

Herr talman! Vi sverigedemokrater har alltid varit och kommer alltid att vara eftertänksamma och försiktiga när det gäller att ändra lagar som finns till för att skydda barn. Med anledning av detta så anser vi sverigedemokrater att detta förslag inte är tillräckligt utrett. Konsekvensanalysen måste förbättras och utgå från barnens bästa. Därför avstyrker vi förslaget i dess helhet.

Anf. 77 CATHARINA BRÅKENHIELM (S) replik:

Herr talman! I den tidigare debatten har Sverigedemokraterna varit ganska högröstade och ställt en fråga ideligen och upprepat och velat att man ska svara ja eller nej. Jag tänkte att det kanske är en bra metod.

Jag har en fråga till Per Ramhorn: Stämmer ert ställningstagande överens med de mänskliga rättigheterna? Det vill jag gärna att du svarar ja eller nej på.

Vi har lärt oss av historien. Sverige har en mörk historia med tvångsteriliseringar. Vi har lärt oss av detta och utvecklat oss. Har Sverigedemokraterna lärt sig något av den historien?

Anf. 78 PER RAMHORN (SD) replik:

Herr talman! Jag kan notera att Catharina Bråkenhielm i sin inledning hänvisade till stöveltramp från 30-talet och mörkermän. Jag tycker att det är argument som förstör en seriös debatt, men vi har hört det innan när det gäller människosyn och så vidare.

Frågan var om vi uppfattar att vårt ställningstagande skulle vara i strid med de mänskliga rättigheterna. Nej, det anser vi inte, och det anser uppenbart inte heller 29 länder som är medlemmar i Europarådet, för där har man fortfarande kvar steriliseringskravet.

Anf. 79 CATHARINA BRÅKENHIELM (S) replik:

Herr talman! Om man läser lite om vilka dessa 29 länder är och sedan ser på de länder som stöder de mänskliga rättigheterna så har man svaret. Har Sverigedemokraterna läst på, eller räknar man bara upp detta för att man tycker att 29 låter som en tung siffra, så där hoppar man på tåget? Jag tror att det är det sistnämnda. Mer arbete än så har man inte lagt ned.

I ditt anförande, Per Ramhorn, tog du upp Lagrådets argumentation för att vara tveksam. Det är väldigt många remissinstanser som har sagt ja till detta förslag. Lagrådet har haft en viss tveksamhet. Du läste innantill ur propositionen ganska många meningar, men du glömde slutet: ”Bristerna är emellertid inte av det slaget att jag på grund av dessa funnit anledning att direkt motsätta mig (...) förslaget”. Det missade du när du läste upp texten. Varför var det så? Kan du utveckla det lite grann?

Anf. 80 PER RAMHORN (SD) replik:

Herr talman! När man gör en lagändring måste man, som jag sade i min inledning, basera den på fakta och kunskaper, både när det gäller den juridiska meningen – det har framkommit att det finns en del frågetecken i förslaget som vi har framför oss – och när det gäller hur barn uppfattar att leva med föräldrar som har bytt kön. Jag sade inte att de mår dåligt; det vill jag understryka. Jag vet inte om de mår bra eller dåligt. Det är det

ingen som vet. Jag kan bara konstatera att Socialstyrelsen är kritisk till detta.

Sedan detta med 29 länder. Ja, jag har hört att bland annat Danmark kräver sterilisering. Jag tycker inte att det verkar konstigt.

Anf. 81 EVA OLOFSSON (V):

Herr talman! Sju av riksdagens åtta partier stöder den här propositionen. Vi är ett av de sju. Jag vill dessutom yrka bifall till reservation 2. Den handlar om 18-årsgränsen som det har pratats om här förut.

Jag är väldigt glad över att det finns en otroligt bred majoritet i riksdagen för det här förslaget. Det är ett förslag som är väldigt viktigt sett till mänskliga rättigheter. Människor ska ha rätt att vara det de är. De ska ha rätt att vara accepterade. Fördomar och diskriminering måste bekämpas.

Sverigedemokraterna pratar ofta om barnen och barnens bästa. Det finns säkert väldigt lite forskning om det här, men jag är säker på att det finns lika lite forskning om hur det är att vara barn med föräldrar som inte har kunnat göra ett könsbyte, känner att de lever i fel kropp och i fel kön och mår dåligt av det.

Barn har ofta lyfts fram när det gäller till exempel homosexuellas rättigheter. De har lyfts fram när man har pratat om adoption, att homosexuella ska ha samma rättigheter som andra att adoptera. De har lyfts fram när man har pratat om rätten att gifta sig och när det gäller ensamstående kvinnors rätt till insemination. Jag tror så här: Har man föräldrar som älskar en och är trygga i sig själva mår man också bra under sin uppväxt.

Det var ett väldigt viktigt steg att det för lite mer än ett år sedan äntligen kom en förändring av den gammalmodiga lagen – den hade hunnit bli det; den var ju från 1972 – om ändrad könstillhörighet. Det tillsattes en utredning redan 2006 av den dåvarande regeringen, men det hände liksom ingenting.

Jag tycker att det är viktigt att säga att det var Socialstyrelsens beslut att på eget initiativ göra en utredning och lägga fram ett förslag som satte fart på det hela och naturligtvis också engagemang hos alla dem som har kämpat för den här förändringen, olika intresseorganisationer och olika partier.

Det var ett viktigt steg att vi för ett år sedan förändrade lagen och tog bort att man måste vara ogift och svensk medborgare. Det var viktiga steg framåt, men vi väntade med beslutet att ta bort kravet på sterilisering. Vi hade faktiskt ett utskottsinitiativ från Vänsterpartiet och Miljöpartiet i frågan. Det fick vi inte igenom då, men vi är glada att beslutet fattas nu. Vi hade också en gemensam motion från Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet där vi lade fram just ett sådant förslag som det liggande. Vi fick avslag på den motionen – frågan behövde utredas mer, sade man. Nu ligger ett förslag, en proposition, som är precis likadant som förslaget vi lade fram för ett år sedan. Människor har alltså tvingats vänta och leva i en tuff och svår situation onödigt länge, ett år längre än nödvändigt.

Sverigedemokraterna och två personer från KD kommer att gå emot förslaget. Då kan man utifrån de juridiska argumenten konstatera att rättsväsendet i Sverige redan har sagt sitt. Stockholms kammarrätt har redan fällt en dom och sagt att det bryter mot de mänskliga rättigheterna

att ha tvångssterilisering. I praktiken gäller den domen, för den har inte överklagats. Riksdagen kommer lite efter här i stället för före. Det var synd, kan vi tycka, men det här förutsätter att det har gjorts en juridisk prövning.

Jag tycker att det är väldigt skönt att vi får bort den sista resten, tvångssteriliseringen, när det gäller de transsexuellas situation. Jag vet att många som har kämpat länge för det här är väldigt glada i dag.

Vi har en invändning, och det är samma invändning som Miljöpartiet tog upp förut, mot 18-årsgränsen. Det görs en genomgående utredning. Det är inte bara att komma och säga att man vill byta kön, utan man träffar läkare och psykologer, och det hela går igenom ordentligt. Det vi vet i dag är att 18-årsgränsen ställer till det för väldigt många. Puberteten innebär stora förändringar för många. Vi vet själva att det händer mycket i kroppen. Det händer mycket med ens könsidentitet avseende vem man är, med sexualiteten och annat. Om man då upplever att man är en kvinna men har en mans kropp eller tvärtom och ska gå igenom puberteten blir det självklart en jobbig period. Att behandling sätts in senare innebär att man får gå igenom mycket större och mer omfattande behandlingar och operationer längre fram. Vi tycker att man inte ska ha en statisk 18-årsregel, utan man ska utgå från en omfattande utredning gällande den enskilda personen. Där vill vi ändra.

Herr talman! Vi har tagit ett viktigt och kommer att ta ett viktigt steg framåt när det gäller de transsexuellas situation. Det kommer fortfarande inte att vara lätt. Det gäller även andra människor med olika transidentiteter. Det kommer inte att vara lätt, och det ser vi utifrån den beskrivning som finns. En rad organisationer har tagit upp kravet om skadestånd för den tvångssterilisering som människor har tvingats genomgå för att de ska kunna göra ett juridiskt könsbyte. Det finns beskrivningar från de människor som nu kräver skadestånd om vad det har inneburit för dem att ha tvingats sterilisera sig mot sin vilja, den kränkning de har känt, att inte ha blivit sedda och hörda på, att ha tvingats ta ställning om de ska ha barn eller inte i framtiden och fatta svåra beslut för att kunna göra ett juridiskt könsbyte.

Jag vet att RFSL har bjudit in många av oss till att fira med dem i kväll, och jag tycker att vi som står bakom förslaget har all anledning att tillsammans med RFSL och andra organisationer, men med framför allt med alla transsexuella, att glädja oss i dag.

Anf. 82 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Vi borde skämmas. Som företrädare för Sveriges riksdag har vi anledning att skämmas för vad vi och våra företrädare har gjort oss ansvariga för.

Vi kan skämmas över hur Sveriges riksdag lät rasbiologin flöda ohämmat under 20-talet.

Vi kan skämmas över att vi inte räddade fler judar som ville fly från Tyskland under 30-talet.

Vi kan skämmas över att vi under 40-talet tillät lobotomi och att vi under 50-talet släppte fram tvångssteriliseringar.

Vi kan skämmas över hur vi inte försökte skydda de barn som tvångsomhändertogs av samhället, vilket resulterade i att tusentals oskyldiga barn utsattes för vanvård.

*Upphävande av
kravet på sterilisering
för ändrad
könstillhörighet*

Vi kan också skämmas över att det skulle ta ända till den 22 maj 2013 innan vi i Sveriges riksdag avskaffar tvångssteriliseringen av transsexuella.

Det är därför, och där vill jag hålla med Eva Olofsson, en glädjens dag i dag, en dag som jag vet att många, med rätta, kommer att fira när vi ska fatta beslutet att den som är född transsexuell själv ska få fatta beslutet om att behålla eller avstå från möjligheten att få egna biologiska barn.

Att vara född transsexuell, det vill säga född i en kropp av fel kön, innebär ett stort lidande. Det är förenat med mycket stor risk för psykisk ohälsa och därmed även självmord.

I kliniska undersökningar har man sett att uppemot 30 procent av de transsexuella som söker hjälp har en historia av självmordsförsök.

Några av de största anledningarna bakom det är depression, ångest och självförakt. Bland de yngre transsexuella anges särskilt föräldrar som inte accepterar sina barns situation vara en av de starkaste stressfaktorerna.

Det är en av samhällets absolut mest drabbade grupper som vi fram till i dag dessutom har valt att belasta med vad som för dem som drabbas är en stor livskris, nämligen att inte kunna få egna biologiska barn.

Från och med den 1 juli kommer det att vara den transsexuella människan som själv fattar beslutet. För mig som företrädare för Centerpartiet är det viktigt att betona just det. Det är den enskilda människan som själv fattar det avgörande beslutet.

Vi har nämligen från utskottet blivit uppvaktade av dem som säger sig företräda alla transsexuella och som hävdar att ingen transsexuell vill ha egna biologiska barn och att dagens riksdagsbeslut därför är felaktigt. Även om de skulle ha rätt, vilket jag har stor anledning att betvivla, är det för mig och Centerpartiet självklart att beslutet att behålla eller avstå från möjligheten att få egna biologiska barn ska fattas av den som står inför ett byte av kön. Det beslutet ska, herr talman, inte fattas av oss i Sveriges riksdag.

Även i det här betänkandet finns det en reservation från Sverigedemokraterna. Som jag sade i den förra debatten om allas rätt till vård är det just i sjukvårdspolitiken som Sverigedemokraternas ideologi framträder i sin allra mest tydliga, för att inte säga nakna, kalla och hårda, dager.

Den tyske prästen Dietrich Bonhoeffer skrev så här: Det avgörande testet för ett samhälles moral är på vilket sätt man behandlar de allra minsta och svagaste av sina barn.

Bonhoeffer, som var luthersk präst, kom sedan att mördas av nazisterna för att han stod upp för sin kristna moral.

Ska man använda Bonhoeffers test på Sverigedemokraternas moral blir domen hård. En av de allra svagaste och mest utsatta grupperna i det svenska samhället är man beredd att fortsätta trampa ned i gruset.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 83 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag har inte begärt replik med anledning av det du sade, Anders, för jag kan instämma i vartenda ord du sade, utan jag vill fråga om den här 18-årsgränsen.

Det har funnits många remissinstanser som har tagit upp det här, att vi inte borde ha den på det sättet, inte en statisk gräns.

Många unga människor – du beskrev lidandet av att vara född i fel kropp – får vänta, och de får genomgå mycket tuffare behandlingar och operationer och också puberteten i fel kropp.

Är du beredd att titta på och förändra den här 18-årsgränsen?

*Upphävande av
kravet på sterilisering
för ändrad
könstillhörighet*

Anf. 84 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Jag tackar Eva Olofsson för den frågan. Som jag ser det är den här 18-årsgränsen ingenting som är skrivet i sten. Däremot finns det all anledning att ha en försiktighetsprincip. Innan vi ger oss in och opererar 15-, 16-, 17-åringar med hjälp av könskorrigering kirurgi tycker jag att man måste vara helt övertygad.

Många hamnar i en sen pubertet. Vi vet att det under puberteten händer oerhört mycket i en ung människas kropp. Det handlar om könsidentitet och de här sakerna. Innan man ger sig in och gör den definitiva kirurgin måste man vara helt och hållet säker.

Det gör att jag tycker att det i det här förslaget är rimligt att ha en 18-årsgräns, men jag säger inte att den för all tid är given. Visar forskning och ytterligare utveckling på det här området att det finns anledning att ompröva detta är jag också beredd att göra det. Men i första hand är det alltså en försiktighetsprincip när det handlar om att göra könskorrigering operationer. Det är därför jag tycker att det är bra att vi har den gränsen i det här förslaget.

Anf. 85 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag tror nog att vi alla är överens om att detta inte är något man ska kunna göra lättvindigt. Det är omfattande fleråriga utredningar för dem som vill byta kön.

Det jag känner är att vi har satt den här gränsen och att vi då tvingar människor att leva längre i fel kön men framför allt också genomgå behandlingar som på ett mycket mer omfattande sätt är plågsamma för den det handlar om. Det blir ju en, så att säga, ganska utsträckt tid som man får leva i fel kön.

Jag tycker att vi borde kunna omsätta den här försiktighetsprincipen i att man faktiskt har en genomgående utredning av den enskilda unga personen. Då behöver vi inte ha en strikt åldersgräns utan vi kan gå på vad den enskilda individen tillsammans med läkare, psykologer etcetera kommer fram till.

Jag är glad att ni säger att det inte är skrivet i sten. Men jag har för mig, om jag nu kommer ihåg rätt, att man skulle titta vidare på den här frågan. Jag hoppas att man gör det och kommer till ett annat ställningstagande än en strikt åldersgräns.

Anf. 86 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Jag har stor respekt för den inställning som Eva Olofsson har i den här frågan. Men jag vill känna mig helt och hållet säker på att vi inte släpper fram könskorrigering kirurgi på en 15-, 16-, 17-åring, där det några år senare visar sig att den åtgärden vilade på en felbedömning.

Det är det som gör att jag vill vara hundra procentig säker på att diagnosen är den rätta innan man vidtar den här typen av ganska dramatiska förändringar av en människas kropp. Därför tycker jag i dagsläget att det är klokt att ha en 18-årsgräns. Men jag är mycket väl beredd att ompröva det senare om forskningen visar att man med hundra procentig säkerhet kan ställa diagnosen tidigare. Men jag vill ha en försiktighetsprincip vad det gäller den här frågan.

Anf. 87 HELENA BOUVENG (M):

Herr talman! Möjligheterna att vara den man är är störst i ett fritt och demokratiskt samhälle där alla är lika inför lagen och alla människor har samma rättigheter.

Alla i Sverige ska bemötas och bedömas som individer. Dock har det länge funnits områden kvar där hänsyn inte tagits till individuella önskemål. Och en av de sista bastionerna, där människorna inte fått bestämma helt och hållet över sig själva, har varit vid könskorrigeringar, där sterilisering varit ett tvång.

Sverige var det första land i världen som i lag reglerade möjligheten för människor att genomgå könsbyte i och med att den nuvarande lagen om fastställelse av könstillhörighet i vissa fall infördes 1972. Den då unika lagen innebar ett stort steg framåt och var ett tydligt exempel på att Sverige redan då låg långt framme när det gällde rättigheter för hbt-personer.

Sedan lagen infördes har fler än 750 människor i vårt land fått sin könstillhörighet ändrad. Fram till förra året var man tvungen att vara ogift och svensk medborgare. År 2012 ändrade alliansregeringen på dessa krav. I dag tar vi ett steg till, då sju av åtta partier står bakom förslaget om att även steriliseringskravet för ändrad könstillhörighet och förbudet mot att spara könsceller avskaffas.

Även remissrundan visar på att det finns en mycket bred uppslutning kring propositionen.

Herr talman! För mig, för Moderaterna och för alliansregeringen är det självklart att transpersoner liksom andra ska ha rätt till möjligheten till föräldraskap och egna biologiska barn.

Artikel 8 i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna tillerkänner alla rätt till respekt för sitt privatliv och sitt familjeliv. I den rapport som kommissionären för mänskliga rättigheter redovisar framgår det tydligt att kravet på en transsexuell person att genomgå sterilisering inför könsbyte kränker respekten för den enskildes fysiska integritet.

Av de fyra krav som fanns 1972 finns endast kravet på uppnådd ålder kvar. Här upplever vi att frågan behöver ytterligare analyseras; den bereds för närvarande i Regeringskansliet. Jag kan inte annat än hålla med Anders W Jonsson i hans svar till Eva Olofsson, att det finns en hel del svårigheter men att ingenting är gjutet i sten.

Herr talman! Frågan om ny lag vid fastställelse av könstillhörighet kan möjligen uppfattas som något perifer, en fråga som berör en liten grupp människor i vårt samhälle, de transsexuella. Naturligtvis kan man välja att betrakta det så, men likväl är det viktigt och helt livsavgörande för de berörda att behandlas enligt de konventioner och lagar som Sverige står bakom, att oavsett hudfärg, sexuell läggning eller religion behandlas likvärdigt.

Det är med stor glädje vi nu kan se att den enskilde kommer att få större makt över sin vardag och sin familjebildning och att det inte längre är staten som har det sista ordet i familjefrågan. Det är glädjande att fler livsdrömmar med den moderniserade lagen nu kan gå i uppfyllelse. Det är en likvärdighetsfråga att transpersoner ska kunna leva ett fullvärdigt liv på samma villkor som alla andra människor. (Applåder)

Anf. 88 BARBRO WESTERHOLM (FP):

Herr talman! Somliga dagar känns det större att stå i riksdagens talarstol än andra. Det har inte med omfattningen av beslutet att göra, om det gäller många eller få. I dag ska vi fatta beslut i steriliseringsfrågan. Den rör inte så många men den går djupt in i själen. Det handlar om mänskliga rättigheter för en grupp människor som alltför ofta har diskriminerats, utsatts för fördomar och kränkningar av olika slag. Europarådets kommissionär Thomas Hammarberg har påtalat att det var ett brott mot mänskliga rättigheter att vi hade steriliseringskravet vid könsbyte. Som Helena Bouveng sade betraktades lagen, när den kom på 70-talet, som väldigt modern och framsynt, och andra länder såg på oss som ett framåtsträvande land. Men lagar blir föråldrade, utvecklingen går vidare. Människors rätt att välja liv utifrån hur de själva vill leva, så länge de inte skadar andra, har förstärkts. Det är egentligen utgångspunkten i FN:s konvention om mänskliga rättigheter.

Ja, det har tagit tid. Det gör det i frågor som gäller livets början, livets slut och sex och samlevnad. Det finns några som går före och upptäcker det förlegade i lagstiftningen, men det tar tid att få andra ute i samhället att se på det med samma ögon som de som ligger i täten. Det är vad som hänt i steriliseringsfrågan.

Jag är stolt över att stå här i dag, stolt över att vi äntligen har kommit i mål med att avskaffa steriliseringskravet för människor som vill byta kön. Det kommer att förändra för många. Nu kan människor själva välja hur omfattande ingreppet ska bli vid könsbyte. Man utestänger inte möjligheten att få barn, vilket är väsentligt. Jag tror att det kommer att påverka människor psykiskt under den period då de undergår behandlingen. Det har kraxats mycket om hur dessa barn får det, vad som kommer att hända med dem. Vår erfarenhet visar att det allra viktigaste för barn är att födas önskade. Det går igen när det gäller barn till ensamstående kvinnor. Det går igen när det gäller barn som föds av surrogatmödrar och adopteras av andra föräldrar. Utifrån den erfarenhet vi nu har växer det fram en bild av att dessa barn har det bra. Därför har vi ingen anledning att tro att barn som föds av och kommer att växa upp med en förälder som bytt kön skulle få det sämre. Det är jag väldigt övertygad om. Naturligtvis kommer vi att följa frågan noga.

Sedan har vi 18-årsgränsen. Jag tycker att den är knepig. Anders W Jonsson har varit inne på hur knepig den är. Det är fråga om ett betydande ingrepp, och i puberteten, under tonåren, händer mycket med människor. Jag vill därför få mer kunskap om den frågan. Om medicinsk, psykiatrisk och psykologisk expertis kommer med övertygande bevis för att det ska bedömas individuellt då är jag helt med på noterna, men jag är inte där än, och det är inte Folkpartiet heller.

Den frågan behöver alltså följas upp liksom alla andra beslut vi fattar i riksdagen. Jag tycker att vi ibland är lite dåliga på att efteråt följa upp den lagstiftning som vi med goda avsikter beslutade om för att se om den verkligen blev använd ut i samhället på det sätt som var tänkt.

Någon av er sade att i kväll ska vi fira. Ja, det hoppas jag verkligen att vi ska. Jag kommer ihåg den 7 juni 1994 när vi firade partnerskapets tillblivelse. Det var stort. Vi sov inte alls den natten. Kanske sover vi några timmar i natt, jag vet inte, men det här är stort.

Det har gått fort. På de 15 år som följde har människor av samma kön fått rätt till adoption och till insemination i parförhållanden, och vi har fått det könsneutrala äktenskapet. Internationellt undrar man hur vi burit oss åt. Jag tror att det till stor del berott på att frågorna fått mänskliga ansikten. Människor som lever i samkönade förhållanden och människor som bytt kön har trätt fram och visat att de inte är farliga, att de är precis lika vanliga som alla andra men har valt att leva på ett lite annorlunda sätt. Jag vill tacka alla dessa modiga människor som visade hur vi lagstiftare skulle vandra vidare.

(Applåder)

Anf. 89 ANDERS ANDERSSON (KD):

Herr talman! Transsexuella personer lever ofta i en mycket utsatt situation. Den psykiska ohälsan är hög i gruppen, och självmordsfrekvensen ligger högt över genomsnittet. De utsätts ofta för samhällets fördomar och lever under stor risk att utsättas för kränkningar och våld. För många leder det till isolering och ensamhet. Det sade jag, som påpekats, i debatten för ett år sedan, och jag finner anledning att upprepa det i dagens debatt.

Utifrån denna insikt var de förslag som presenterades för ett år sedan i propositionen *Ändrad könstillhörighet* viktiga. I såväl socialutskottets betänkande förra året som i debatten den 10 juni, som föregick beslutet, var vi tydliga med att om ett år kommer en proposition där vi ger den lagliga grunden för upphävande av kravet på sterilisering för ändrad könstillhörighet.

Transsexualism utmanar föreställningar om manligt och kvinnligt, och därför möts många transsexuella personer med hat, rädsla och avståndstagande. Detta är oacceptabelt och strider mot principen om alla människors lika och okränkbara värde.

Därför är det enligt min mening självklart att hälso- och sjukvården ska göra vad den kan för att ge stöd och hjälp till könsbyte för personer som önskar det.

Regeringens proposition förra året undanröjde direkt två av de krav som vi anser och ansåg var orimliga. Man ska inte längre behöva vara svensk medborgare, och man ska inte längre behöva vara ogift. Tydliga besked gavs också i propositionen om att kravet på sterilisering ska avskaffas.

Nu finns den proposition som har aviserats på riksdagens bord med en lagändring från den 1 juli 2013.

Herr talman! Att ta ställning i denna fråga är inget enkelt beslut. Vi kristdemokrater har efter ingående samtal och analys i vår riksdagsgrupp och i vår partistyrelse kommit fram till att det inte finns tillräckliga skäl

för att motivera ett fortsatt krav på sterilisering vid ändrad könstillhörighet. Detta är också min bestämda uppfattning.

Samtidigt vill jag i denna debatt markera vikten av en ödmjuk hållning och uttala min respekt för dem som argumenterar för en annan uppfattning.

Vi har utifrån en rad aspekter noga övervägt frågan om sterilisering vid könsbyte. Att genom sterilisering beröva en människa möjligheten att få barn och därigenom hindra livet är ett mycket genomgripande och allvarligt ingrepp. En tolkning av naturrätten som sedan lång tid gjorts i den kristna traditionen är att överheten i form av det offentliga och vi som lagstiftare saknar eller har oerhört begränsad rätt att påtvinga en person sterilisering. Det är utifrån detta synsätt som vårt ställningstagande har kommit.

I propositionen som nu föreligger finns en hänvisning till kammarrätten i Stockholm som i en dom den 19 december 2012 meddelade att steriliseringskravet innebar ett sådant integritetskränkande ingrepp som inte kan anses förenligt med 2 kap. 6 § regeringsformen och i artikel 8 i Europakonventionen.

En grundläggande aspekt gällande mänskliga rättigheter som har framförts av såväl FN som Europarådet är att ingen ska tvingas genomgå en medicinsk behandling eller ett medicinskt ingrepp för att få sin juridiska könstillhörighet ändrad. Därför yrkar jag bifall till den proposition som nu upphäver kravet på sterilisering vid ändrad könstillhörighet.

Herr talman! De lagändringar som föreslås i denna proposition är två. Den första är en ändring i lagen från 1972 om fastställande av könstillhörighet i vissa fall där punkt 5 i paragraf 1 kommer att strykas. Motivet till detta har jag i korthet redovisat här. Det framgår även i propositionen och i utskottets betänkande. Den andra lagändringen gäller offentlighets- och sekretesslagen från 2009. Syftet med denna ändring är att tillgodose alla barns trygghet och rättssäkerhet. Utifrån föreslagna ändring i könstillhörighetslagen som aviserades redan för ett år sedan blir det nödvändigt att följa upp detta i sekretesslagstiftningen så att inga tvivel råder om att alla barns trygghet och rättigheter tillgodoses och att inga sekretesshinder ställer någon vid sidan om.

Herr talman! Inför varje lagstiftningsbeslut är det nödvändigt att ta del av Lagrådets yttrande och analysera vad som där framförs. Det är också angeläget att lyssna in vad övriga remissinstanser har sagt.

I Lagrådets yttrande har två ledamöter lämnat förslaget utan erinran. En ledamot har framfört synpunkter på den föreliggande propositionen. Men jag vill också i denna debatt fästa uppmärksamhet på att den ledamot i Lagrådet som har framfört synpunkter trots detta väljer att avsluta sin skrivning med följande:

”Bristerna är emellertid inte av det slaget att jag på grund av dessa funnit anledning att direkt motsätta mig att förslaget nu läggs till grund för lagstiftning.”

Vidare har en rad remissinstanser framfört synpunkter och lyft fram behovet av uppföljning och analys, framför allt ur ett barnperspektiv. Bland dessa remissinstanser finns Barnombudsmannen, Juridiska fakulteten i Uppsala, Ungdomsstyrelsen, SSR, Karolinska Institutet, Socialstyrelsen och Bris. Ingen av dessa remissinstanser motsätter sig nu föreliggande lagförslag – tvärtom.

*Upphävande av
kravet på sterilisering
för ändrad
könstillhörighet*

Herr talman! Jag vill i mitt anförande också peka på att regeringen i propositionen tydligt har beaktat synpunkter från remissinstanserna när det gäller just barnperspektivet. Det är viktigt att tillämpningen sker på ett rättssäkert sätt och på ett sätt som tillvaratar såväl föräldrarnas som barnens rättigheter. Jag välkomnar därför att regeringen under innevarande år ger en utredning i uppdrag att göra en tidig utvärdering av hur reformen har fungerat i föräldraskapsrättsligt avseende. Detta är en viktig markering både gentemot barn och gentemot remissinstanserna.

Vi kristdemokrater menar att varje fråga som involverar barn och deras uppväxtvillkor är en fråga som kräver noggrann genomlysning. Det är också motivet till beredning och analys i detta ärende. Vi har alltid varit och kommer alltid att vara eftertänksamma och försiktiga när det gäller lagar som berör barnen. Vi kommer att fortsätta att föra barnens talan. Barnens rätt och barnens skydd är och ska vara en politiskt prioriterad fråga.

Herr talman! Jag yrkar bifall till regeringens proposition och till förslaget i socialutskottets betänkande 24.

(Applåder)

I detta anförande instämde Emma Henriksson (KD).

Anf. 90 CATHARINA BRÅKENHIELM (S) replik:

Herr talman! Efter att jag har lyssnat på lysande anföranden från Centerpartiet, Folkpartiet och Moderaterna som från hjärtat har glatt sig åt detta i dag kommer Anders Andersson från det fjärde partiet upp i talarstolen, och det känns inte på samma sätt. Kristdemokraterna vill nog egentligen säga nej. Det känns mycket krystat, och det känns precis som om detta sker under galgen.

Anders Andersson säger att det inte finns tillräckliga skäl för att behålla kravet på sterilisering och att man då måste gå med på detta men att man ska visa respekt för dem som har andra åsikter som står för att det ska ställas krav på sterilisering, alltså de människor som går mot de mänskliga rättigheterna. Det känns inte okej för mig.

I Svenska Dagbladet skriver riksdagsledamoten Tuve Skånberg att han inte tycker att hans parti har svängt i denna fråga. Då undrar jag: Är ni tvingade till detta, eller är det från hjärtat ni känner att ett sådant här bedrövligt steriliseringstvång ska tas bort? Jag skulle vilja att du, Anders Andersson, lite grann utvecklar vad som egentligen är KD:s ståndpunkt. Du räknar upp en massa saker, bland annat att barnen är viktiga. Du yrkar bifall till förslaget, men det känns inte som om ni gör det. Du får gärna utveckla detta.

Anf. 91 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Det är inte krystat. Jag beklagar om Catharina Bråkenhielm upplever att detta inte är ett beslut som jag vill redovisa med ödmjukhet men ändå med tydlighet.

Vi kristdemokrater har gjort en ingående analys. Vår partistyrelse avsatte mycket lång tid för det slutliga beslutet, och det var ett enigt beslut i partistyrelsen. Partistyrelsen tog ställning för att det inte fanns någon grund för att behålla ett krav som har funnits sedan 1972. Det är därför som vi lägger fram förslaget. Det är också, som jag utvecklade, bakgrun-

den till och utgångspunkten i det som ofta uppfattas som naturrätten. Det är det som vi har haft som utgångspunkt, nämligen att vi, du och jag här i riksdagen, inte har rätt att kränka människor och sätta oss över livet.

Samtidigt förstår jag att du, Catharina Bråkenhielm, vill försöka framställa Kristdemokraterna utifrån ditt perspektiv och på ett sätt som skulle vara lite tvivelaktigt. Jag noterade att du i ditt anförande talade om de gångna tiderna. Du nämnde den socialdemokratiska regeringen. Det är visserligen länge sedan ni var i regeringsställning. Men det var faktiskt fram till 2006. Den sista utredningen som ni hade möjlighet att tillsätta ledde till ett förslag om krav på att inte behålla steriliseringen utan att ersätta den med kastrering. Jag tror inte att du har glömt det. Det var vad socialdemokratiska utredningsdirektiv från 2005 och 2006 ledde till.

Vi har inte följt det förslag som kom av den socialdemokratiska utredningen. Vi har låtit Socialstyrelsen titta på frågan igen och komma igen under alliansregeringen under 2010. Det är det som är utgångspunkten för det här ställningstagandet.

Jag vet att det finns historiska saker man inte vill nämna. Det här är väl en del av den socialdemokratiska historien som du och andra vill glömma den här dagen. Jag vill se framåt, och jag vill se respekt och värdighet i varje fråga. Det är därför jag har argumenterat utifrån just vårt ställningstagande som kristdemokrater.

Anf. 92 CATHARINA BRÅKENHIELM (S) replik:

Herr talman! Det var inte det som var min fråga; min fråga var helt annorlunda.

I mitt anförande tog jag också upp historien. Det finns mycket mörkerhistoria från många partier. Där är vi dock inte i dag – vi står 2013 och ska ta ett beslut som är modernt och innehåller mänsklighet och hjärta. Det är det jag vill diskutera, och det var det min fråga gällde: om hela KD är med på detta och om man i sitt parti verkligen stöder människor som inte stöder de mänskliga rättigheterna. Det var frågan. Anders Andersson gick dock runt och, som i alla replikskiften, tillbaka till det Socialdemokraterna gjorde för x år sedan. Jag tycker att det är i dag och framåt politiken handlar om.

Min nästa fråga handlar om den hjälp under utredningstiden man har gått emot. Precis som du sade i ditt anförande och i debatten förra året är de här människorna utsatta och mår väldigt dåligt under den tid de står inför utredningen. Varför säger man då nej till att utredningsenheterna, som har den absoluta spetskompetensen, ska kunna få ge stöd och hjälp åt dem som utreds? Det tycker jag är en jätteviktig fråga.

Vi vet att självmordsfrekvensen är otroligt hög bland transsexuella personer och att de mår väldigt dåligt. De ska väl ändå inte tvingas tillbaka till någon instans i primärvården där den här kompetensen inte finns?

Det är ändå ganska få människor det rör sig om, så kompetensen finns inte på så väldigt många ställen. Vad är det som gör att man säger nej till detta? Vi har hört dig både i anförandet och förra året tala om just den utsatthet den här gruppen människor befinner sig i. Varför förvägrar man dem experthjälp under utredningstiden?

*Upphävande av
kravet på sterilisering
för ändrad
könstillhörighet*

Anf. 93 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag noterar att Catharina säger att jag inte svarar på hennes fråga. Det beror på att du inte vill lyssna när jag råkar citera socialdemokratiska beslut, Catharina.

Jag vill säga att det i den här frågan är viktigt att påminna sig om att utredningarna som fanns innan alliansregeringen tog ansvar för det inte ledde till de beslut vi sitter med i dag – tvärtom. Det var Socialdemokraterna som signerade de besluten. Jag påminner om detta för att visa på frågans komplexitet. Du försöker nämligen göra frågan så enkel. Jag ser att det finns en komplexitet, men regeringen har lagt fram ett förslag och jag yrkar bifall till propositionen och förslaget i det utskottsbetänkande som finns.

När det gäller att ge stöd också under utredningstiden, vilket din andra fråga handlade om, har jag respekt för det resonemang som finns. Men jag vill också säga att när jag tar del av hur arbetet bedrivs, under första året, andra året och efter två år, alltså hur man följer detta, kan jag se att hälso- och sjukvården i dag – och jag vill säga i framtiden också – har ett ansvar att professionellt ge det stöd och den hjälp personerna behöver. Det handlar om psykiatriker och psykologer, och det handlar om hela hälso- och sjukvården, alltifrån primärvården till slutenvården, för att sedan kunna leda fram och ge det stöd den som söker har behov av för att känna sig trygg och för att den ska kunna känna att sjukvården lever upp till det.

Jag vill alltså säga att experthjälp och stöd finns i det arbete som nu föreläggs. Det är därför propositionen och riksdagens socialutskottsbetänkande stannar på denna ståndpunkt. Vi har analyserat och ser att det finns en sådan organisation i den samlade hälso- och sjukvården, och det vill vi fortsätta att uppmärksamma.

Anf. 94 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Jag hörde orden om kränkningar, våld och hat som har drabbat och fortfarande drabbar personer som är transsexuella. Det är någonting även Kristdemokraterna vill motverka – men inte om man är 17 år.

Min fråga gäller egentligen följande: Både Centerpartiet och Folkpartiet öppnade en dörr till att sänka åldern för könsbyte. Man säger också att det inte är skrivet i sten, som man uttrycker det. Då är min fråga hur Anders Andersson ser på det här.

Anf. 95 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag vill instämma i det bland andra Anders W Jonsson redovisade, nämligen att det är en försiktighetsåtgärd. Jag upplever också att mina övriga allianskolleger redovisade detta. I tonåren befinner sig ungdomar i utveckling, och vi är inte beredda att i dag tala om någon ändrad åldersgräns. Vi vet att frågan analyseras, men det finns inte anledning att nu göra detta.

Jag vill säga att jag tror att det här är oerhört viktigt. Alla faser i livet är känsliga, både yngre och äldre. I det här fallet, under tonåren och när det gäller könsidentitet, tror jag dock att det är viktigt att man inte rusar i väg, vilket jag upplever att Miljöpartiet är berett att göra. Alliansregeringen och jag som kristdemokrat är angelägna om att ha en försiktigt-

hetsprincip och ett barnperspektiv i fokus när vi tar ställning. Det är därför propositionen och utskottets ställningstagande ligger på bordet i dag.

Prot. 2012/13:109
22 maj

Anf. 96 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Jag upplever att den dörr både Centerpartiet och Folkpartiet ändå öppnar är ganska stängd hos er.

Man kan också fundera på följande: Ett par av de remissinstanser som inte är helt nöjda med betänkandet är Barnombudsmannen, som ju – det är jag övertygad om – har ett både kurativt och psykologiskt perspektiv på åldersgränsen. Detsamma gäller KI, som – det är jag lika övertygad om – har ett medicinskt perspektiv här. Det ser man dock inte som viktigt. Att kränkningar och våld drabbar en 17-åring är inte alls så viktigt som om det drabbar en 18-åring.

Därför frågar jag återigen: Är dörren helt stängd när det gäller det här? Gör ni inte den bedömning som i alla fall ett par av allianspartierna gör, alltså att åtminstone ha dörren öppen?

*Upphävande av
kravet på sterilisering
för ändrad
konstillhörighet*

Anf. 97 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Utifrån ett barnperspektiv och respekt för barns utveckling under olika åldrar, inte minst tonåren, har vi slagit fast att det är en försiktighetsprincip som ska gälla.

Det vi gemensamt i regeringen har skrivit – och det är det som finns citerat i utskottsutlåtandet – är att den nuvarande åldersgränsen för fastställande av konstillhörighet är föremål för utredningsarbete inom Regeringskansliet. Socialutskottet anser inte att riksdagen bör föregripa resultatet av detta arbete, och därför avslås motionerna. Det är ett ställningstagande vi har gemensamt. Det är det ställningstagande som föreläggs för riksdagen i dag, och det är det ställningstagande jag står bakom.

Anf. 98 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! Låt mig börja mitt anförande med att säga att jag under inga förutsättningar vill se någon enda människa steriliserad mot sin vilja. Jag säger det igen: Jag vill inte se någon enda människa steriliserad mot sin vilja.

Att höra inledningar om att man är mörkerman och liknande är beklämmande och ovärdigt en riksdagsledamot. Det gör att jag – innan jag tar sakfrågan – får problem med själva yrkandet. Vi motionärer kan inte rösta med Sverigedemokraterna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen So14 och dess yrkande om avslag på propositionen 2012/13:107 med den motivering som anförs i motionen, och jag yrkar avslag på förslaget i betänkandet SoU24 samt avslag på reservation 1 av Sverigedemokraterna med den motivering som anförs i reservationen.

Riksdagsordningens 5 kap. 3 § säger: ”Under överläggningen om ett utskottsbetänkande får en ledamot yrka bifall till och avslag på de förslag till beslut som behandlas i betänkandet.”

Reservation 1 av Sverigedemokraterna och motion So14 skiljer sig åt genom sin motivering.

Om jag nu skulle nekas att yrka och votera på detta sätt innebär det att jag som ledamot inte har något yrkande att rösta på. Jag kan inte rösta på förslaget i betänkandet på grund av min motion och dess yrkande, och

*Upphävande av
kravet på sterilisering
för ändrad
könstillhörighet*

jag kan inte rösta på reservation 1 av Sverigedemokraterna på grund av den motivering som reservationen har. Reservation 1 är ju inte ett rent avslagsyrkande utan har också en medföljande SD-motivering.

Om det finns fler än två yrkanden som kan ställas mot varandra ska enligt 5 kap. 6 § riksdagsordningen kammaren först besluta vilket yrkande som ska vara motförslag till utskottets förslag. Skulle talmannen vägra att ställa proposition på motion So14 kommer jag att begära att kammaren avgör frågan, med motiveringen att om jag inte har *något* alternativ att rösta på är det mot andan i riksdagsordningens 5 kap. 3 §.

Det om det formella. Nu övergår jag till ärendet.

Regeringen lade den 14 mars fram propositionen 2012/13:107 *Upphävande av kravet på sterilisering för ändrad könstillhörighet*, med förslag till lagändring för proceduren kring personer som fått tillstånd att genomgå ett könsbyte.

Det finns allvarliga invändningar mot lagändringen, och jag vill gå igenom åtta av dessa.

- Den öppnar för möjligheten till ett tredje kön.
- De medicinska riskerna.
- Frågan om nuvarande lag verkligen innebär en tvångssterilisering som strider mot Europakonventionen.
- Är operationen en del av en adekvat behandling på en rätt ställd diagnos?
- Barnperspektivet.
- Det lagstiftningsmässiga beredningsunderlaget, som har förklarats vara svagt.
- Den medicinska professionens invändningar så som de har formulerats av professor emeritus Marc Bygdeman.
- Sist men inte minst patientföreningen Benjamins avslagsyrkande.

Herr talman! Jag vill gå igenom dessa åtta skäl till avslag ett och ett.

Den punkt i lagen som föreslås förändras är ett upphävande av den hävdvunna proceduren att en kvinna som genomgår ett könsbyte till man därmed också opererar bort möjligheten att fortplanta sig som kvinna, och motsvarande för en man. Den föreslagna lagförändringen får långtgående konsekvenser. Den mest centrala är att Sverige därmed skulle införa möjligheten att skapa ett tredje kön, någonting mitt emellan man och kvinna – det kallas ”person” i lagtexten – män som föder barn. Detta är ett mycket drastiskt steg som vi motionärer tycker att det saknas goda skäl att genomföra.

Den statliga Könstillhörighetsutredningen 2007, som tillsattes av Socialdemokraterna som mycket riktigt påpekades, gjorde en noggrann genomgång av medicinska, psykologiska och juridiska hänsyn beträffande behandling av personer som lider av diagnosen könsidentitetsstörning. Den slog fast att det i grunden är ”rimligt att kräva att en person som har kvinnlig könstillhörighet inte har manliga könskörtlar och tvärtom. Även om det framstår som ett extremt undantagsfall, vill vi undan-

röja möjligheterna att en person som är folkbokförd som man föder ett barn.”

Att över huvud taget kunna ha en lag som tänker sig att en man föder barn är ett rättspositivistiskt sätt att se på det, och inte i enlighet med naturrätten.

Jag vill då gå in på de medicinska riskerna.

Utredningen beaktade även medicinska skäl till att bibehålla nuvarande lagstiftning på grund av de medicinska riskerna med att behålla de kvinnliga fortplantningsorganen samtidigt som patienten i övrigt opereras om till man. En sådan operation medför med nödvändighet en hormonbehandling, och de ökade medicinska riskerna hos patienten ansågs av de enhälliga utredarna utgöra goda skäl att avstå från att införa en sådan möjlighet.

Häromdagen fanns det i tidningen Dagen och Världen idag en artikel av fem forskare och barnläkare, och jag vill citera deras sakexpertis just när det gäller den medicinska sidan:

”Vad innebär det hormonellt att en transsexuell person behandlas med könshormon för att upprätthålla könsbytet? Flera studier har visat att de individer som bytt kön från kvinna till man har en ökad risk för det så kallade metabola syndromet. Det innebär, på grund av den nödvändiga testosteronbehandlingen, att insulinvärden och blodfetter påverkas till högre nivåer och att risken för hjärt-kärlsjukdom därmed ökar. Liknande problem, men i mindre utsträckning, ser man vid östrogenbehandling hos män som önskat bli kvinnor.

Patientkategorier, där det finns paralleller med hormonbehandlingen i samband med könsbyten, är kvinnor med cystbildningar på äggstockarna respektive kvinnor med en medfödd obalans i binjurebarksfunktionen. Dessa båda tillstånd har en kraftigt ökad risk för metabola syndromet just på basen av höga testosteronnivåer. För kvinnor med en medfödd obalans i binjurebarksfunktionen är testosteronnivåerna redan höga under fosterstadiet och detta leder till en oönskad hormonell prägling under deras fosterliv.

Genom att kvinna-till-man-individen behåller sina äggstockar samtidigt som hon behandlas med testosteron, kommer hon i hög grad att riskera utveckling av cystbildningar på äggstockarna. Detta leder till en egen hög produktion av testosteron under lång tid, även under en eventuell graviditet (det vill säga även under tiden då det görs uppehåll i testosteronbehandlingen). Vill vi verkligen med ny lagstiftning riskera att ett foster utsätts för denna obalans i både könshormoner och höga insulinnivåer? Det kommer otvetydigt att hormonellt prägla fostret och riskera att omprogrammera det så kallade genuttrycket (epigenetik). Mot denna bakgrund ter det sig oansvarigt att bortse från de medicinska konsekvenserna för barnet. Men inte bara det. Vilka risker har modern själv för graviditetskomplikationer i form av höga insulinnivåer och havandeskapsförgiftning?

Riksdagen verkar nu vara på väg att sanktionera något som vi hävdar inte är i barnets tjänst. Och Sveriges lagstiftande församling fjärrmar sig även från FN:s barnkonvention som är tydlig med att ”Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala väl-

*Upphävande av
kravet på sterilisering
för ändrad
könstillhörighet*

färdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, skall barnets bästa komma i främsta rummet' (kap 3)."

Så långt de fem barnläkarna.

Som grund för förslagen hänvisar regeringen inledningsvis till en rapport som kommissionären för de mänskliga rättigheterna publicerade i juli 2009 och i vilken det konstateras att artikel 8 i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna tillerkänner alla rätt till respekt för sitt privatliv och sitt familjeliv. I fråga om steriliseringskravet anges i kommissionärens rapport att respekten för den enskildes fysiska integritet tydligt kränks av kravet på att en transsexuell person genomgår sterilisering eller någon form av könskorrigering kirurgi innan ändring av könstillhörigheten beviljas.

Regeringen hänvisar vidare till en dom från kammarrätten i Stockholm den 19 december 2012 om fastställelse av ändrad könstillhörighet. Kammarrätten fann att bestämmelsen om steriliseringskravet i 1 § könstillhörighetslagen inte skulle tillämpas i målet.

Mot dessa invändningar kan man svara: Ett argument mot dagens lagkrav på sterilisering vid könsbyte har varit att detta är ett påtvingat, oåterkalleligt fysiskt ingrepp. Men steriliseringen är inte påtvingad, och inte heller oåterkallelig, eftersom blockeringen av sädes- och äggladare kan återställas. Hormonbehandlingen i sig leder dessutom till sterilitet visar utredningen: "För både man-till-kvinna-transsexuella och kvinnatill-man-transsexuella gäller att infertilitet normalt uppträder efter en tids hormonterapi." Fertiliteten kan möjligen återkomma om hormonbehandlingen avbryts relativt snart.

Av de 47 länder som är medlemmar i Europarådet ställer 29 krav på sterilisering för att bevilja ändring av könstillhörighet, det vill säga att en majoritet av länderna ställer ett krav på detta. Det är bara fyra länder, bland annat Storbritannien, som inte ställer krav på sterilisering eller upphävd fortplantningsförmåga. Bland de länder som ställer krav på sterilisering finns också en prövning av lagen mot landets grundlag och mot Europakonventionen, bland annat genom författningsdomstolar som finns i dessa länder, utan att dessa har kommit till samma resultat som kammarrätten i Stockholm den 19 december 2012. Om en behandling som innebär infertilitet och sterilisering skulle vara omöjlig att förena med Europakonventionen vore behandling med det eftersträvade könets hormoner inte möjlig. Det innebär nämligen infertilitet.

Och så den viktigaste frågan: Enbart sterilisering vid könsbyte tillämpas dock så gott som aldrig, och med så gott som aldrig menar jag ett enda exempel sedan 1972. Alla övriga transsexuella som opereras vill dessutom att deras ursprungliga könskörtlar tas bort, alltså inte bara sterilisering med blockering av ledarna utan också borttagning av könskörtlarna. Det är rapporterat om en enda man av över 500 opererade – i dag är det ännu fler än 500 – sedan 1972 som har valt att behålla sina könskörtlar. Hela diskussionen som vi har i dag handlar om *en* person, och vi vet inte säkert vad som hände honom senare, om han genomgick en full borttagning av könskörtlarna senare i livet. Vi vet heller inte om han var rätt diagnostiserad.

Med yrkesexpertisen i ryggen tycks det alltså tydligt att kraven på att med lagens stöd bifalla de extrema undantagsfall där någon önskar opereras till man men samtidigt ha kvar möjligheten att få barn inte är medi-

cinskt motiverade. Könstillhörighetsutredningen anför dessutom att en sådan önskan kan ha psykiatriska orsaker och behandlas därefter, snarare än att bifallas av lagstiftaren. Som utredarna skriver: ”Detta skulle möjligen tala för att patienten inte är transsexuell utan har någon annan form av psykiatrisk diagnos.”

Barnperspektivet saknas i lagändringen. Vad gäller de eventuella barn som skulle födas och växa upp under dessa omständigheter finns allvarliga frågetecken. Jag har redan talat om tiden då de är i sin mammas mage och om den prägling som skulle kunna ske hormonellt. Men det är också allvarliga frågetecken kring hur ett sådant barn skulle kunna relatera till både sin förälder och sin egen könstillhörighet – frågetecken som är alltför viktiga för att avfärdas som nedsättande mot den vuxne.

Lagstiftaren har alltid att i första hand ta hänsyn till den svagare parten, i det här fallet barnet, i enlighet med FN:s barnkonvention. Utredarna understryker därför att diskrimineringsargumentet inte på något sätt är tillämpligt i det här fallet: ”Det kan inte anses diskriminerande eller nedsättande på något sätt att konstatera att en förälders transsexualitet sannolikt innebär en viss förvirring för ett barn.”

Rent lagstiftningsmässigt är det också ett problem att det varit en alltför svag beredning av denna proposition som syftar till att införa ett tillstånd där en juridisk man kan föda barn, det vill säga skulle vara ett melanting mellan man och kvinna. Konsekvenserna av en sådan dubbel könstillhörighet är inte utredda, vare sig ur barnets synvinkel eller ur juridisk synvinkel.

Denna svaga beredning strider mot grundlagens krav på lagstiftaren, vilket bekräftas av att en jurist i Lagrådet, inte hela Lagrådet, riktat skarp kritik mot regeringens proposition med hänvisning till det svaga förarbetet: ”En av Lagrådets centrala uppgifter är att granska hur framlagda förslag förhåller sig till rättsordningen i övrigt (8 kap. 23 § 1 regeringsformen). En förutsättning för att Lagrådet ska kunna göra en sådan granskning är att det i beredningsunderlaget för framlagda förslag finns en analys av denna fråga. Det underlag som finns i detta hänseende när det gäller det nu framlagda förslaget uppfyller uppenbarligen inte heller enligt regeringens bedömning de krav som man normalt bör ställa eftersom man förklarar sig ha för avsikt att tillsätta en utredning med uppgift att utreda de frågor som egentligen borde vara utredda innan ett förslag lades fram. Från de synpunkter som Lagrådet har att beakta måste alltså underlaget för de framlagda förslagen anses vara behäftat med betydande brister.”

Ett dussin remissinstanser förordar ytterligare analys av de juridiska konsekvenserna samt uppföljning av rättstillämpningen. Helt riktigt kommer de fram till att ändå bifalla förslaget men att det finns brister i den här belysningen.

Jag kommer nu till de två sista argumenten. Det första som jag vill anföra är professionen, tolkad av Marc Bygdeman som är professor emeritus vid kvinnokliniken på Karolinska sjukhuset. Han har under många år opererat transsexuella personer och är den som har utfört flest operationer av detta slag. Han har i tidningen Världen idag den 17 april uttalat: ”Min utgångspunkt är att de som vill genomgå könsbyte måste acceptera de ingrepp som könsbytet innebär, och genomgår man de operationerna blir man steril som följd av det. Jag tycker att det ska vara en förutsätt-

ning för att man ska få byta personnummer till det andra könet. Jag tycker att man ska ställa som krav att man måste genomgå de operationer som krävs innan man kan få ett nytt personnummer. Enligt min uppfattning bör inte en person med manligt personnummer se ut som en kvinna, eller motsatsen. Min uppfattning är att personer som inte vill göra ingreppen inte är transsexuella. Antingen är man det eller så är man det inte. Man får fatta ett beslut, i det här avseendet liksom i många andra. Tillstånd att byta kön bedöms av Socialstyrelsens rättsliga råd, som hittills haft som princip att inte tillåta en ändring av personnumret om personen inte genomgått de könsförändrande ingreppen. Min förhoppning är det att ska vara så i framtiden också.”

Professor Marc Bygdeman invänder mot skapandet av en form av ”mellanting”, där personer tillåts byta kön, med nytt personnummer av det andra könet, utan att några könskorrigeringar görs. En konsekvens av lagändringen, som Marc Bygdeman menar är orimlig, är att en man som bytt kön till kvinna fortfarande kan bli far till ett barn och vice versa för det motsatta könet.

Till sist vill jag anföra patientföreningen Benjamins brev. Patientföreningen företräder personer som är på väg att få, har eller har haft diagnosen transsexualism. De har inte fått företräde inför socialutskottet, men här i min framställning kommer de att få sista ordet. De skriver:

”Tuve Skånbergs (KD) och Annelie Enochsons (KD) motion 2012/13:So14 tar i motiveringen upp just de invändningar som vår förening haft mot regeringens proposition.

För det första är begreppet ’tvångssterilisering’ mycket märkligt i sammanhanget eftersom ingen i vår patientgrupp någonsin tvingats till en sterilisering. En sterilisering är istället, som en följd av borttagande av könskörtlarna, en naturlig del av behandlingen.

För det andra har vi inget behov av att införa ett tredje kön, kallat ’person’. Människor som tidigare lidit av transsexualism vill vara män och kvinnor som alla andra.

För det tredje har en jurist i Lagrådet uppmärksammat de brister som finns i underlaget. Regeringen har inte tillräckligt utrett de juridiska konsekvenserna av lagförslaget. Denna utredning borde ha genomförts innan propositionen lades fram.

I regeringens proposition 2011/12:142 stod det tydligt definierat att lagen är till för människor som lider av transsexualism eller någon form av DSD-diagnos. Socialstyrelsen följer diagnoskoden ICD-10. Där beskrivs transsexualism som följande: ’En önskan om att leva och bli accepterad som en medlem av det motsatta könet, ofta åtföljt av en känsla av obehag eller otillräcklighet med det egna anatomiska könet och en önskan om hormonell eller kirurgisk behandling för att kroppsligen likna det prefererade könet så mycket som möjligt.’ ’Motsatta könet’ utesluter eventuella mellanformer, som en ’man med livmoder och äggstockar’ eller en ’kvinna med testiklar’. Att ’kroppsligen likna det prefererade könet så mycket som möjligt’ leder alltid till att könskörtlarna avlägsnas. Inte en enda f.d. transsexuell kan därför påstå att steriliseringen var ett individuellt val. Vill man inte avlägsna könskörtlarna, lider man inte av transsexualism. Riksdagen försöker anpassa lagen efter en grupp människor som den aldrig varit avsedd för. Förarbetet till könsidentitetslagen visar tydligt att det handlar om ’transsexualism’, men proposition

2012/13:107 tar inte hänsyn till patientgruppens behov över huvud taget. Att kravet på sterilisering över huvud taget står med i lagen beror på att den skall hjälpa enbart transsexuella – som är en patientgrupp – inte transpersoner – som inte är en patientgrupp. Att anpassa lag (1972:119) efter transpersoner saknar stöd i förarbetet. 1 § är avsedd för människor som lider av transsexualism. Inga andra.

Föreningen Benjamin stöder Skånbergs och Enochsons motion.
Vi uppmanar riksdagen att avslå propositionen.”

I detta anförande instämde Annelie Enochson (KD).

Anf. 99 TALMANNEN:

Beslut i frågan om att ställa proposition på Tuve Skånbergs yrkande om bifall till motion So14 kommer att meddelas i samband med vöteringen i dag kl. 16.00.

Anf. 100 CATHARINA BRÅKENHIELM (S) replik:

Herr talman! Alla teknikaliteter i ditt långa tal får mig att fundera lite grann på om du någonsin har hört talas om ordet lycka, Tuve Skånberg. Jag blir ganska ledsen när jag hör din uppräknings och hur du sätter dig till doms över andra människors sätt att leva. Men som tur är delas inte din åsikt av särskilt många.

Du säger i ditt anförande att ingen ska tvingas till sterilisering. I samma andetag talar du om att man inte får lov att byta kön. Detta skulle jag vilja att du utvecklar. Du vill tvinga människor att leva i fel kropp. Det är ett hot som du uttalar från talarstolen.

Du tar också upp barnperspektivet. Vi vet att barn till lyckliga föräldrar är lyckliga barn.

Anf. 101 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! Jag beklagar att talet blev långt. Jag har inte varit en del av underlaget i socialutskottet och har inte haft möjlighet att framföra detta. Patientföreningen Benjamin har inte heller haft möjlighet att framföra detta till utskottet. Därför fick det ta den tid det tog, och jag tackar herr talmannen för möjligheten att få tala till punkt.

Det är riktigt att vi motionärer inte vill tvinga någon. Vi menar att denna sjukdom, diagnostiserad i enlighet WHO:s kriterier, innebär att man vill göra ett könsbyte så långt det går för att efterlikna det eftersträfvade könet. Det innebär att den som inte vill byta kön också radikalt inte uppfyller kriterierna för diagnosen. Det är en medicinsk behandling och ett medicinskt avgörande, inte ett politiskt.

När det gäller barnperspektivet var jag tämligen fyllig avseende både den fysiska hormonella belastningen under graviditeten och den belastning som det innebär att växa upp med att man blivit född av sin pappa.

Anf. 102 CATHARINA BRÅKENHIELM (S) replik:

Herr talman! Anser inte Tuve Skånberg att transpersoners rättigheter är mänskliga rättigheter? Anser inte Tuve Skånberg att Sveriges rikets lag och våra domstolars lagar ska gälla? Anser Tuve Skånberg inte heller att Europakonventionens artikel 14 gäller?

Prot. 2012/13:109
22 maj

*Upphävande av
kravet på sterilisering
för ändrad
könstillhörighet*

Vem har gett Tuve Skånberg makt att ställa sig över lagar och andra människors rätt till lycka?

Tuve Skånberg säger också att det inte är ett politiskt beslut. Jo, det är det. Därför har vi en votering om detta i dag. Det är ett klockrent politiskt beslut. Man får ställa sig på ena eller andra sidan, röd eller grön knapp.

Anf. 103 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! Med förlov sagt undrar jag om Catharina Bråkenhielm verkligen är klar över skillnaden mellan transpersoner och transsexuella. Transsexuella är en patientgrupp som har fått denna diagnos. Det är en svår sjukdom med förhöjd suicidalitet, och de har stora problem. Transpersoner lider av en annan problematik. De är inte hjälpta av ett könsbyte som inte är diagnostiserat. De kan hjälpas av andra diagnoser, andra inställningar och samhällets tolerans, min och din. De är dock inte hjälpta av den diagnos som de inte finns under.

Jag tror att patientföreningen Benjamin gjorde detta tydligt och klart. Det kommer att finnas möjlighet att ta del av det om man inte ville ta del av det i utskottet eller genom anförandena i kammaren.

Anf. 104 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Catharina tog upp en del av det som jag hade tänkt fråga om, så jag ska hålla mig till barnperspektivet. Ett par av remissinstanserna har stor kompetens när det gäller barn och står verkligen på barnens sida, och det är Bris och Barnombudsmannen. De har båda sagt ja till propositionen.

En del av dem som vill byta kön är föräldrar, och då finns det redan barn. Vad ska ni göra med dessa barn? Ni ser det ju ur ett barnperspektiv. Ska ni utgå från att de har det sämre för att de har en förälder som har bytt kön?

Jag är, precis som Barbro Westerholm, övertygad om att barn som är älskade och välkomna har det bra.

Med ert resonemang skulle man också säga att de barn som finns i samkönade äktenskap eller förhållanden inte heller har det bra.

Låt oss slå ut antalet könsbyten på de 30 år som man har tittat på detta. 426 könsbyten på 30 år ger ett medel på 14 per år.

Anf. 105 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! När det gäller barnperspektivet använde jag, med herr talmannens stora tålmod, en betydande del av mitt anförande till att med goda forskare visa att det finns en riskbild för dessa barn under graviditeten. De får en belastning av hormoner som gör att deras könsuttryck kommer att ändras. Det är inte till barnens fördel.

Det är märkligt att socialutskottet inte har velat väga in detta och inte ens velat ta in dessa röster och lyssna på dem. Det hör till beredningen i socialutskottet att göra det. Nu har det kommit, den sista eftermiddagen innan beslut ska fattas, och det har funnits att läsa i dagspressen för den som har önskat det.

Skillnaden mellan transpersoner och transsexuella är man i socialutskottet heller inte klar över i sitt betänkande, utan man talar för alla transpersoner, människor med olika identitetsstörningar.

Jag företräder en patientförening för transsexuella. De har fått denna diagnos och gått igenom behandlingen. De vill inte ha den lagändring som är föreslagen.

Det är inte omöjligt att det redan finns barn. Dessa barn är naturligtvis lika välkomna som alla andra barn. Patientföreningen har inget att säga om att barnen skulle komma i något annat läge.

Alla barn är värdefulla, välkomna och har självklart rätt att bli respekterade och älskade för sin egen skull. De har dock även rätt att skyddas från en ökad hormonell belastning och en ökad belastning när det gäller utanförskap och annorlundaskap. Det har riksdagen förpliktat sig genom barnkonventionen.

*Upphävande av
kravet på sterilisering
för ändrad
könstillhörighet*

Anf. 106 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Eftersom det gällde de medicinska skälen om vad det kan innebära, att det kan innebära ökad risk och så vidare, tar vi den punkten.

Då har jag en kort fråga: Är självmord en bättre väg att gå? Man vet ju många gånger att den risken är mycket högre. Så det är frågan. Om man inte tillåter personer som vill byta kön – och inte vill välja mellan att byta kön och att avstå från barn – att slippa sterilisering, då kan självmord vara utvägen för en del. Är det en bättre lösning?

Anf. 107 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! Nej, självmord är själva anledningen till att vi har den här lagstiftningen. Som Anders Andersson återopade har Kristdemokraterna försökt att borra i botten kring detta. Vi har haft seminarier, vi har haft Socialstyrelsen på seminarier, och vi har haft företrädare för professionen genom Marc Bygdeman.

Man säger entydigt: Vi har den här lagstiftningen därför att vi inte kan se självmord som en lösning – det är absolut otänkbart. Men de har också att rätta sig efter den diagnos, WHO:s definition av diagnos, som innebär att man så långt som möjligt söker efterlikna det önskade könet.

Det är alltså inte den person som är osäker i sin könsidentitet och som ena dagen vill vara kvinna, andra dagen man och kanske tredje dagen något odefinierat, ett kön mitt emellan, som omfattas av den här lagen. Lagstiftningen är tydlig. Detta är på medicinska indikationer, och det är avsett just för att hjälpa människor i en utomordentligt svår situation. Personerna i den här patientgruppen blir inte hjälpta av det lagförslag som ligger.

Anf. 108 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag vill ta upp frågan med Tuve Skånberg. Han pratar om Föreningen Benjamin, som företräder de transsexuella. Men jag tror att Tuve Skånberg vet att det finns många fler föreningar. RFSL har transsexuella människor i sin förening, som de har kämpat för. Vi har föreningen Kim och FPES. De har ifrågasatt just detta att man ska se bara Föreningen Benjamin som de transsexuellas företrädare.

De här organisationerna har kämpat i årtal för att få bort kravet på tvångssterilisering. De har gjort det utifrån önskemål från de medlemmar som de har.

Som jag sade i mitt anförande pågår det ett arbete. Av de 800 personer som har gjort könsbyte är det 165 personer som själva mycket tydligt uppfattar att de har blivit tvingade till en sterilisering som det inte alls är säkert att de hade valt själva, om de hade fått möjligheten att välja, om inte lagstiftningen hade funnits om att ifall de ville byta juridiskt kön måste de genomgå sterilisering.

De har känt att man inte har brytt sig om deras synsätt. Man har liksom tvingat dem att säga att de aldrig vill ha egna barn. De har fått göra val som har gjort att de har känt sig kränkta i sina mänskliga rättigheter.

Jag tror att det är viktigt att se att transsexuella människor och människor som vill göra ett könsbyte inte är en grupp människor som tycker lika, utan det finns människor där, liksom på alla andra områden, som kan ha olika synsätt. Men den alldeles grundläggande frågan tycker jag är att det handlar om en mänsklig rättighet, att individen själv måste kunna ta ställning till om hon vill bli steriliserad eller inte. Det är det jag ifrågasätter mest i ditt ställningstagande.

Anf. 109 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! Till att börja med: Det är inte en mänsklig rättighet att få byta kön, utan det handlar om en medicinsk diagnos på klara, tydliga kriterier som WHO har satt upp. Det är alltså inte så att alla som har identitetsstörningar är hjälpta av ett könsbyte, även om de själva begär det. Det måste ha blivit fastställt att man stämmer med de kriterier som WHO har ställt upp.

Är det inte också så – rätta mig om jag har fel – att andra organisationer vill ta bort diagnosen, att detta är en sjukdom, en psykiatrisk sjukdom, en diagnos? Föreningen Benjamin säger att de är en patientförening. De säger att detta är en sjukdom och att de är tacksamma för samhällets stöd att få byta på samhällets bekostnad, medan andra som brottas med de här sakerna och sin könsidentitet, som Kim, säger att de vill ta bort själva diagnosen. Är det inte så att RFSL vill ta bort diagnosen?

Då är det inte längre en sjukdom, och då faller det inte under WHO:s kriterier. På vilken grund ska man då operera, om man går emot diagnoskriterierna?

Anf. 110 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag tror att det finns en skillnad, som du säger. Jag tror att det finns en bredare syn på kön.

När det gäller transsexuella har vi däremot en utredning, och sjukvården tar detta på stort allvar – man kommer inte bara dit och byter kön, så att säga. Jag tror att både du och jag vet att det är en omfattande utredning som görs innan man hamnar i läget att man har möjlighet att få medicinska behandlingar för ett könsbyte.

Jag har träffat inte dem som opererar men dem som arbetar på den enhet som jobbar med de människor som är transsexuella. De har beskrivit för mig hur genomgående man pratar och vilka svårigheter det kan vara under den ganska långa period man håller på med könsbytet, där man först får gå igenom och diskutera att det faktiskt är detta som det handlar om – att det inte är något annat som gör att det går att förutsätta att man sedan ska ändra sig.

Jag tror att vi har två diskussioner här. Huvudfrågan för mig gäller: När man vill göra könsbytet och har gått igenom hela bedömningen hos sjukvården ska det vara individen själv som tar ställning till steriliseringskravet. Det är inte staten som ska ha ett krav på tvångssterilisering. Det anser jag är en mänsklig rättighet.

Sedan tror jag att vi också står ganska olika när det gäller att diskutera könsidentitet i en bredare bemärkelse. Jag tror att du har rätt i att det inte är Föreningen Benjamin som för den striden, utan det är RFSL och andra organisationer.

Jag vill också gärna ta upp barnperspektivet. Det som rör det medicinska tycker jag att sjukvården ska diskutera med personen. Beträffande det som berör könsidentiteten handlar det, starkt överdrivet, om att vi lever i samhälle där man har många möjligheter att identifiera sig med kvinnor och män utanför sin familj och annat. Här handlar det främst om att bekämpa fördomar och diskriminering av människor och att ha ett öppet, tolerant samhälle.

Anf. 111 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! Låt mig till sist få säga: Jag har den största respekt, den största tolerans för dem som är transpersoner. Det är en svår situation som de upplever. Men de är inte transsexuella – de har inte den här diagnosen.

Jag vill sluta med att citera vad patientföreningen Benjamin skriver: ”Att kravet på sterilisering över huvud taget står med i lagen beror på att den ska hjälpa enbart transsexuella – som är en patientgrupp – inte transpersoner – som inte är en patientgrupp. Att anpassa lag (1972:119) efter transpersoner saknar stöd i förarbetet. 1 § är avsedd för människor som lider av transsexualism. Inga andra.”

När allt kokar ned är detta är medicinsk fråga. Det handlar om diagnoser. Det handlar inte om att stå på barriaderna för ett annat samhälle och ett tredje kön, utan det handlar om att hjälpa en mycket utsatt grupp med den adekvata medicinska behandling som de behöver – de och inga andra.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

10 § Anpassning av svensk rätt till EU-förordning om byggprodukter

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2012/13:CU20
Anpassning av svensk rätt till EU-förordning om byggprodukter (prop. 2012/13:93).

Anf. 112 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! Den 1 juli i år upphör EU:s byggprodukt direktiv att gälla, och Europarådets förordning börjar gälla i sin helhet. På grund av

*Upphävande av
kravet på sterilisering
för ändrad
könstillhörighet*

*Anpassning av svensk
rätt till EU-förordning
om byggprodukter*

detta har regeringen lagt fram ett lagförslag där svensk rätt ska anpassas till byggproduktförordningen.

Förslaget innebär att EU:s byggproduktförordning blir tillämplig och svensk rätt därmed måste ge vika för den förordningen. Förordningen innebär bland annat att det införs krav på att en stor del av alla byggprodukter ska CE-märkas, det vill säga en gemensam standard för hela EU.

Det finns positiva sidor med en gemensam standard. Vissa talar exempelvis om att det sannolikt kan sänka kostnaderna för dessa produkter och i det långa loppet även sänka kostnaderna för de projekt produkterna ska användas till. Dock bör man också se till förslagets baksidor.

Jag är övertygad om att CE-märkningen också kan leda till signifikanta kostnader som hämmar verksamheten för alla de små och medelstora företag som tillverkar byggprodukter. När Sverige redan har ett väl fungerande och inarbetat system med typgodkännande kan det vara en mycket dålig idé att promptly anpassa sig till EU.

Vårt nuvarande system omfattar avsevärt många fler produkter än det nya europeiska systemet. Det är med andra ord väl utarbetat över en längre period. Detta system kommer inte att kunna användas för de produkter som i framtiden får en CE-märkning, vilket innebär att kostnaderna för en övergång till CE-märkningen kan bli avsevärt stora, inte minst för små och medelstora företag.

Min fråga är om inte dessa företag klarar av att hantera sin bransch själva. Kort sagt riskerar detta lagförslag att innebära att dessa företag, som i mångt och mycket redan har det svårt i dag, får det ännu svårare att hålla i gång sin verksamhet.

Herr talman! Det skulle som sagt vara bra med en gemensam standard. Med detta sagt vill jag även förtydliga min ståndpunkt att ingen EU-byråkrati ska få skada svenska företag. EU ska vara till för att hjälpa företag och stimulera tillväxt och ska inte hämma svenska företag.

Jag yrkar bifall till reservation 1 och därmed också bifall till motionen.

Anf. 113 EVA BENGTSON SKOGSBERG (M):

Herr talman! Sverige är sedan länge medlem i EU. Det innebär att vi också är skyldiga att se till att EU:s förordningar kan tillämpas och få genomslag i vårt land. Detta betänkande handlar om anpassning av svensk rätt till EU-förordningen om byggprodukter.

För att underlätta handel med byggprodukter inom EU kom byggproduktdirektivet 1988. Syftet var att medlemsländernas lagar skulle närma sig varandra. Direktivet fick inte önskad effekt, och tolkades även olika i medlemsländerna. Därför föreslog kommissionen 2008 att en förordning skulle ersätta direktivet.

Målen för gemenskapslagstiftningen skulle definieras bättre och genomförandet skulle underlättas för att minska den administrativa bördan, särskilt för små och medelstora företag.

För att anpassa svensk rätt till byggproduktförordningen föreslår regeringen i propositionen ändringar i plan- och bygglagen. Sverigedemokraterna yrkar i sin motion avslag på regeringens lagförslag och hävdar att vi har ett fungerande system i Sverige.

Att Sverige har ett bra system med typgodkännande kan jag hålla med om. Men nu handlar det om att underlätta handeln över gränserna, och då gäller det att ha en CE-märkning som är lika inom EU.

Markus Wiechel hade synpunkter på att det blev fördyrande för småföretagen. Anpassar man till EU-bestämmelserna har man hela Europa-marknaden att göra affärer med. Bakgrunden till regeringens förslag är att det ska vara lika inom EU.

EU:s byggproduktdirektiv upphör att gälla den 1 juli i år, och samtidigt blir EU:s byggproduktförordning tillämplig.

Herr talman! Jag vill påpeka att regeringens förslag inte innebär att det svenska systemet för typgodkännande avvecklas för de byggprodukter som inte omfattas av en harmoniserad standard, utan det kvarstår som tidigare.

Jag tillstyrker betänkandet och yrkar avslag på motionen.
(Applåder)

Anf. 114 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! Det är få talare anmälda till den här debatten, men jag anklagar inte några för att de inte är här. Endast ett motyrkande finns, och det yrkar jag avslag på.

Däremot är det många i det här huset som i andra sammanhang talar om de höga byggkostnaderna, den bristande konkurrensen och vad det betyder för det låga bostadsbyggande vi har i dag. Svårigheterna att nyproducera och renovera till en rimlig kostnad drabbar hyresgästen eller bostadskonsumenten i form av höga hyror och byggkostnader som på vissa håll ligger långt över marknadsvärdet. Just det är ett problem som Centerpartiet särskilt vill peka på.

Alla som tycker det är viktigt att det blir billigare att bygga borde vara här och säga någonting positivt om det här förslaget, som går ut på att harmoniera standarden för byggprodukter och införa den europeiska gemensamma CE-märkningen och inte enbart kräva ett svenskt typgodkännande.

Att byggproduktdirektivet införts i de flesta av EU:s medlemsländer är positivt, inte minst för de svenska byggföretagen och tillverkarna som säljer och bygger i annat medlemsland. Den inre marknaden för byggprodukter är splittrad, och därför blir byggsektorn väldigt nationell. Det blir svårare för svenska företag, utom möjligtvis de stora bjässarna, att verka utomlands. Givetvis leder det till motsvarande brist på konkurrens i byggsektorn här hemma.

Herr talman! Jag menar att vi skulle tjäna på en gemensam europeisk byggmarknad även här i Sverige.

Vi har ett motyrkande. Det är från Sverigedemokraterna, som envist hävdar att endast svenskt typgodkännande ska gälla i Sverige. Blott Sverige svenska krusbär har, skrev poeten Carl Jonas Love Almqvist för 200 år sedan.

Att nationell lag successivt införlivas i EU-rätten är något som följer av medlemskapet. Men det utesluter inte att vi tillämpar egna godkännanden i de fall där CE-märkningen inte gäller. Därmed finns heller inte någon risk för att några byggprodukter som kontrollerats och märkts inte går att lita på, exempelvis när det gäller risken för astma och allergi eller produktsäkerheten.

Herr talman! Förr i tiden, för några år sedan, fanns två svenska biltillverkare som successivt tvingades anpassa sig till en växande global marknad med ökad konkurrens. Där har det varit helt naturligt att från en egen plattform skapa produkter med hjälp av standardiserade komponenter som är tillverkade i hela världen. Utan dessa komponenter kan vi försöka föreställa oss vad en bil skulle ha kostat i dag.

En tidigare generaldirektör för Boverket, Fredrik von Platen, skriver i en bok som Boverket gav ut 2009 att om bilindustrin haft samma kostnadsutveckling som byggbranschen har skulle en Volvo i dag kosta någonstans mellan 800 000 kronor och en miljon. Det gör den inte. Dessutom har en standardbil utvecklats enormt, om man jämför min första bil, en Volvo Amazon av 65 års modell, med en sprillans ny Volvo V60.

Om vi drömmer oss tillbaka till den tid när det fanns två helsvenska bilmärken kommer en till jämförelse här: Tänk er att Saab och Volvo skulle utveckla en ny bilmodell varje år och att den bilmodellen bara fick säljas i Sverige.

Sådana är förutsättningarna för dem inom byggindustrin som ska satsa på industriell tillverkning av bostadshus. Så fort en husmodell ska säljas utanför Sverige måste den anpassas till det andra landets nationella byggregler och i vissa fall dessutom till regionala och lokala bestämmelser.

Som om inte detta krångel vore nog har varje land dessutom sina specifika branschbestämmelser som materialindustri, entreprenörer och fack inte bryr sig om att stävja över huvud taget.

Hur långt ska till exempel ett fönsterbleck sticka ut från fasaden? Det är ibland stora skillnader, men för det mesta rör det sig om små saker som ska justeras på plats. I själva verket rör det sig om och får konsekvensen att helt nya produktionslinjer behövs eller att ”stickspår” i fabriken måste etableras.

Helst ska en ny fabrik byggas för en utlandsmarknad som är tillräckligt stor; annars gör hustillverkaren bäst i att tacka nej till affären. Var och en inser att det vore stora fördelar med samma regler i fler länder över hela Europa. Först då kan det bli tal om en verklig konkurrens.

Herr talman! Det är därför positivt att svenska byggprodukter också inlemmas i CE-märkningssystemet. Det vore också bra om de nationella energikraven i Boverkets byggregler anpassades till de länder i Europa där man har antagit direktivet om nära-nollenergibyggnader på stort allvar och tidigt satt standarden för det.

På motsvarande sätt hoppas jag att vi i större utsträckning kommer att kunna använda vattenarmaturer, toalettstolar, isoleringsmaterial, rör och fönster som har en hög och certifierad kvalitet men som kan bidra till att sänka boendekostnaden, både för dem som bygger själva och för den som ska hyra.

Herr talman! Jag yrkar bifall till propositionen och avslag på motionen.

(Applåder)

Anf. 115 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Jag vill först yrka bifall till civilutskottets förslag i betänkande CU20 om anpassning av svensk rätt till EU-förordning om byggprodukter och yrka avslag på motionen.

Ordet för dagen, eller åtminstone i den här debatten, är harmonisering. Hur ofta möter vi inte det här uttrycket i civilutskottet och i andra utskott i samband med att vi tar upp frågor kopplade till den europeiska gemenskapen? Jag ser det som positivt att medlemsländerna i EU får en alltmer gemensam hållning och gemensamma regler som underlättar i olika frågor.

Detta betänkande handlar alltså mycket om harmonisering. Det gäller en anpassning av svenska regler för byggprodukter så att de överensstämmer med EU-förordningen. Vad är då bra med det här? Jo, byggprodukter köps och säljs över hela världen i dag, även från EU och inom EU:s inre marknad. Det gynnar marknaden när vi har enhetliga regler. I dag skiljer sig reglerna stort åt mellan olika länder.

En harmonisering kommer att gynna tillverkare i Sverige som vill sälja till annat land, eftersom det bland annat leder till mindre administration. Med andra ord förbättrar en harmonisering den inre marknaden i EU genom en större omsättning av byggprodukter.

Regeringen föreslår en del ändringar i den svenska plan- och bygglagen så att svensk rätt anpassas till den nya förordning, byggproduktförordningen, som Europaparlamentet har beslutat om. Resultatet blir en överensstämmelse mellan länderna i EU. Det innebär också att den så kallade CE-märkningen kommer att gälla. Det är, för den oinvidde, en produktmärkning inom EES, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. En produkt med CE-märkning får säljas inom EES-området utan ytterligare krav. Föresättningarna för att få CE-märka en produkt är att produkten överensstämmer med grundläggande krav på exempelvis hälsa, säkerhet, funktion och miljö och att man har följt en föreskriven kontrollprocedur.

Byggproduktförordningen som det har beslutats om i EU är tillämplig i svensk rätt. Det innebär att vi som medlemsstat också har en skyldighet att se till att förordningen tillämpas i praktiken och verkligen genomförs.

Herr talman! Låt mig till sist förklara hur vi kristdemokrater ser på EU. De första kämparna som var med och formade den europeiska gemenskapen var kristdemokrater – Konrad Adenauer, Robert Schuman och flera andra. Vi kristdemokrater är i grunden positiva till EU. Det gäller självklart miljön och också freden. Det handlar om en kontrollerad och fungerande inre marknad. Samtidigt har vi en kritisk hållning när det gäller all form av överstatlighet, och vi håller hårt på subsidiaritetsprincipen. Vi vill ha besluten så nära människorna som möjligt.

Jag tror att det var Robert Schuman som yttrade följande: Ett samhälle kan inte byggas utan människor, och ett samhälle kan inte bestå utan institutioner.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2012/13:CU21
Nedsättning av en byggsanktionsavgift (prop. 2012/13:104).

Anf. 116 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! Det blir lite favorit i repris här.

I debatten om byggande och bostadspolitik hamnar regler ofta i fokus för kritiken. En byggbroms som behöver avskaffas är detaljreglering och krångliga bestämmelser som kommunernas plan- och byggkontor och byggnadsnämnder har att bevaka att vi medborgare följer.

Byggsanktionsavgiften, som är det som vi ska diskutera, är en avgift som tas ut vid olovligt byggande eller ett så kallat svartbygge. Det är ett begrepp som de flesta kan relatera till.

Byggsanktionsavgiften tas ut av kommunen med stöd av plan- och bygglagen. Avgiften är bestämd utifrån åtgärden, och storleken regleras genom plan- och byggförordningens 9 kap. Den är baserad på det prisbasbelopp som gäller för det år beslut om byggsanktionsavgiften fattas. För den som inte vet det är prisbasbeloppet 44 500 kronor för 2013. Ett halvt basbelopp är sanktionsavgiften som man har rätt att ta ut för en byggnad om högst 150 kvadratmeter.

Det går kanske an om det är fråga om ett byggföretag med en totalentreprenad som går ut på att sälja den färdigställda villan till en köpare. Man kan förvänta sig att ett sådant företag vet vad som gäller och skulle vara berett att stå för kostanden om någonting skulle bli fel. Men för självbyggaren och hemmafixaren kan ett sådant litet fel som att man flyttar in i den tillbyggda delen av huset innan man har hunnit med att meddela byggnadsnämnden sitt slutbesked kosta över 22 000 kronor, det vill säga halva prisbasbeloppet – detta trots att utbyggnaden har utförts helt i enlighet med det bygglov som har beviljats.

I ett annat fall har man ansökt om bygglov och skickat in alla papper, men byggnadsnämnden dröjer med sitt förhandsbesked längre än de tio dagar som den nya lagen kräver. Om beslutet när det väl kommer är positivt fast den sökande redan har påbörjat arbetet i förvisningen om att ansökan ska godkännas blir påföljden åter en avgift på 22 250 kronor. Trots att myndigheten, byggnadsnämnden, är den som har gjort formaliafelet genom att inte ge förhandsbeskedet i tid, är det byggherren, den enskilde, som måste betala. Om det dessutom är fler åtgärder som har utförts felaktigt kan avgift på avgift tas ut.

Det finns många exempel, och även om det är enklast att tala om konsekvenserna för enskilda personer som bygger själva, så är storleken på dessa avgifter någonting som kan skapa osäkerhet också vid större byggen. Därmed är den här lilla förändringen också en viktig regelförenkling för att åstadkomma ett ökat bostadsbyggande.

En sanktionsavgift ska enligt propositionen kunna halveras eller sätas ned till en fjärdedel av halva prisbasbeloppet om det fel som har begåtts är litet, om det inte har gjorts med uppsåt och om det förutom att det finns formella fel inte påverkar säkerhet eller miljö eller har någon annan effekt på omgivningen. Det finns en risk att tolkningen av vad som

är ett litet fel kan bli besvärlig för byggnadsnämnderna. Samtidigt tror jag att många känner att det är rätt skönt att inte behöva klämma åt sina kommuninvånare värre än vad som är rimligt med höga avgifter.

Herr talman! Centerpartiet välkomnar detta eftersom det ökar den enskildes frihet och underlättar för den som vill bygga till eller förändra användningen i någon del av sin egen bostad och fastighet. Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och till propositionen.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

12 § En skärpt sexualbrottslagstiftning

Föredrogs
justitiekommitténs betänkande 2012/13:JuU20
En skärpt sexualbrottslagstiftning (prop. 2012/13:111).

Anf. 117 KERSTIN HAGLÖ (S):

Herr talman! I dagens debatt behandlar vi justitiekommitténs betänkande över regeringens proposition *En skärpt sexualbrottslagstiftning*. Det finns nio motionsyrkanden som har väckts med anledningen av propositionen. Med oss har vi också 44 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2011 och 2012. Det finns 15 reservationer. Vi socialdemokrater står bakom alla våra, men här och nu yrkar jag bifall endast till reservationerna 8 och 9.

Propositionen har en direkt koppling till en utvärdering av tillämpningen av 2005 års sexualbrottsreform. Det är bra och nödvändigt att ständigt se över vår lagstiftning. Det är en grundläggande uppgift för samhället att skapa ett starkt och väl fungerande skydd för barn och vuxna mot sexuella kränkningar och övergrepp av olika slag. Ett sexuellt övergrepp är ett extremt uttryck för bristande respekt för en annan människas självklara rätt till personlig och sexuell integritet och sexuell självbestämmande. Därför är det viktigt att ha en ändamålsenlig och effektiv sexualbrottslagstiftning.

Frågan är hur skarp regeringens *En skärpt sexualbrottslagstiftning* är. Vi socialdemokrater tycker att de få förslag, cirka fyra, som nu läggs fram i stort sett är bra, men vi vill mer. Vi tycker inte att detta är tillräckligt. Visst är det bra att bestämmelsen om våldtäkt utvidgas genom att begreppet ”hjälplost tillstånd”, som har varit så omdiskuterat både vad gäller tolkning och vad gäller tillämpning, nu ersätts av ett mycket vidare begrepp när det ändras till ”särskilt utsatt situation”. Då blir det också tydligare att sådana situationer där ett offer möter övergreppet med passivitet omfattas av våldtäktsbrottet.

Vi tycker också att det är mycket bra att man ytterligare markerar allvaret i sexualbrott mot barn där tillämpningen av grovt sexuellt övergrepp utvidgas. Det kommer att ge domstolarna ett mycket större utrymme att bedöma allvarliga sexuella övergrepp mot barn som grova brott, och straffet för detta höjs också.

Prot. 2012/13:109
22 maj

*Nedsättning av en
byggsanktionsavgift*

*En skärpt sexual-
brottslagstiftning*

I propositionen föreslås också den lagstiftning som krävs för att Sverige ska uppfylla åtagandena enligt Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp. Bland annat innebär detta att preskriptionstiden för utnyttjande av barn för sexuell posering förlängs och börjar löpa först den dag barnet fyller eller skulle ha fyllt 18 år.

Vi ser positivt på att preskriptionstiden nu föreslås bli förlängd för vissa sexualbrott mot barn, men vi vill mer. Vi vill att regeringen ska låta utreda om preskriptionstiden för sexualbrott och andra allvarliga övergrepp mot barn kan tas bort helt. Vi tycker inte att regeringen agerar tillräckligt starkt i denna fråga.

Många barn utsätts för grova övergrepp som skadar dem för resten av livet. Det kan dröja långt upp i vuxen ålder innan man orkar, vågar eller får möjlighet att bearbeta händelserna och vill anmäla dem. Har man varit utsatt för övergrepp är det viktigt att det finns en möjlighet att få upprättelse även om det har gått lång tid. Har man begått ett grovt övergrepp mot ett barn ska man också kunna fällas för detta även om det har gått lång tid.

Vi har också andra förslag i våra reservationer som stärker brottsoffrets ställning. Det gäller inte minst anmälningsprocessen för att ytterligare förbättra tryggheten. Vi vill att man redan när en brottsanmälan sker ska ha hjälp av ett målsägandebitråde. Det stöd och den hjälp ett målsägandebitråde kan ge tidigt i processen betyder oerhört mycket för den som utsatts för våld eller sexualiserat våld och ofta befinner sig i en traumatisk situation. Att målsägandebiträdet kommer in tidigare kan också innebära ökade möjligheter att få bättre kvalitet i förundersökningarna. Men när det gäller målsägandebiträden verkar regeringen tyvärr vilja gå i motsatt riktning och helt enkelt snäva in anlitandet av målsägandebiträden.

Herr talman! Vi vet att statistiken visar att påfallande få våldtäktsanmälningar leder till åtal. Vi behöver mer kunskap om varför det är så. Vi behöver också komma till rätta med eventuella brister i förundersökningarna. Därför föreslår vi att en granskningskommission tillsätts när det gäller våldtäktsärenden.

I Amnesty:s rapport från 2008, *Fallet nedlagt – Våldtäkt och mänskliga rättigheter i de nordiska länderna*, visas det att våldtäktsutredningar särbehandlas i förhållande till andra utredningar.

Ett annat exempel kommer från en undersökning som TV4 gjorde 2011. Av de 3 000 våldtäktsanmälningar som gjordes i Stockholm, Göteborg och Malmö 2010 ledde endast 600 till åtal.

Det Amnesty kommer fram till är att en granskningskommission bör tillsättas, och vi stöder detta förslag och menar att regeringen bör tillsätta en granskningskommission.

Herr talman! Vi är oroad över att Sverige tappar fart. Efter fem års utvärdering av 2005 års sexualbrottsreform hade man chansen att komma med skarpare förslag. Det blev cirka fyra ynka förslag. Reformtaket på området är alldeles för långsam, och de förslag som läggs fram är alltför marginella. En skärpt sexualbrottslagstiftning blev inte så skarp.

Vi socialdemokrater har länge haft ett starkt fokus på att motverka mäns våld mot kvinnor och barn. Det var vi som reformerade sexualbrottslagstiftningen och skapade nya lagar mot sexköp, kvinnofrids-

kränkning och människohandel. Vi utvidgade besöksförbudet och ökade skyddet för barn som bevittnar våld i hemmet. Särskilda barnahus inrättades, och vi fortsätter kampen för att barnahus ska finnas i varje län. Kvinno- och brottsofferjourer fick bättre möjlighet att verka under vår tid. Dessa fantastiska jourer gör ett otroligt bra jobb med stöd, råd och vägledning för brottsoffer.

Det finns så mycket mer att göra för att nå målet att mäns våld mot kvinnor och barn ska upphöra. Sverige har i många år varit ett föregångsland när det gäller att bekämpa mäns våld mot kvinnor, men vi vill mer än det som finns i betänkandet som ligger på bordet i dag.

Det kan utläsas av våra motioner och nu också av reservationer i det här betänkandet där vi, förutom det jag nämnt om att vi vill pröva om preskriptionstid för barn kan tas bort helt, om att målsägandebiträde kommer in tidigare och om att en granskningskommission tillsätts, har förslag på att tydligare markera att våldtäkt är ett av de allvarligaste brotten och att det bör införas en särskilt sträng straffskala på sex till tio år för synnerligen grov våldtäkt. Det skulle göra att vi också använde straffskalan fullt ut.

Vi har också föreslagit att dubbel straffbarhet när det gäller sexköp tas bort. Det har vi gjort tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Norge har redan klarat av detta. Varför ska vi i Sverige ha en sådan dubbelmoral?

Herr talman! Avslutningsvis kan det inte nog understrykas att brottsoffret måste få se resultat av aktiva åtgärder. Rättssystemet måste agera och visa respekt för brottsoffret. Det kommer också att öka anmälningsbenägenheten och förtroendet för rättsväsendet.

Det är också viktigt att se att det krävs ett starkt brottsförebyggande arbete på alla plan i vårt samhälle. Vi socialdemokrater kommer att fortsätta driva dessa frågor med kraft, engagemang och vilja. Politik är att vilja. Det som i dag ligger på bordet är ingen stark vilja från regeringen att förändra så mycket i en skärpt sexualbrottslagstiftning som inte blev skarp.

Anf. 118 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Herr talman! Vi debatterar just nu justitieutskottets betänkande nr 20, *En skärpt sexualbrottslagstiftning*, som behandlar regeringens proposition med samma namn och nio motioner och 44 motionsyrkanden från de senaste två årens allmänna motionstid.

Jag ska från början säga att jag givetvis står bakom samtliga Miljöpartiets reservationer, men jag kommer här i kammaren för att spara tid att yrka enbart på vår reservation nr 1.

Miljöpartiet de gröna har länge engagerat sig i frågorna om hur skyddet mot sexuella övergrepp kan stärkas. Redan för fem år sedan, i mars 2008, uppdrog vi i Miljöpartiet åt professor Madeleine Leijonhufvud att se över dagens konstruktion av brottet våldtäkt. Vi bad henne att särskilt titta på hur en samtyckesmodell skulle kunna se ut och om den var rimlig. Utredningen blev klar och kunde presenteras i augusti 2008. Jag hoppas och tror att den var ett bra inspel till Sexualbrottsutredningen som ju också, då den presenterades 2010, föreslog en kriminalisering av sexuella handlingar mot en annan människa utan hennes eller hans samtycke.

Nu kan vi tyvärr konstatera att regeringen i propositionen avstyrker utredningens förslag. Regeringen tar därmed aktivt avstånd från att kriminalisera sexuella handlingar som utförs mot en människa utan den personens samtycke.

Det är visserligen bra att regeringen nu inför den förändring som diskuterades redan 2005, det vill säga att fler fall av sexuella utnyttjanden kriminaliseras som våldtäkt genom att begreppet ”hjälplost tillstånd” ersätts av det vidare begreppet ”särskilt utsatt situation”. Vi i Miljöpartiet anser dock att grunden för en sexuell handling ska vara ömsesidighet och att det därför ska vara kriminellt att genomföra en sexuell handling mot någon som inte deltar frivilligt. Så länge inte samtycke är ett krav kommer tillämpningsproblemen som grundar sig i makt att kvarstå.

Herr talman! Jag tycker att det rent ut sagt är dåligt att regeringen inte går längre. Jag vill också hänvisa till de många starka remissinstanser som stöder oss: Barnombudsmannen, Länsstyrelsen i Stockholm, Länsstyrelsen i Västerbotten, Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala universitet, Amnesty International, Ecpat, Fredrika Bremer-Förbundet, Bris, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, alltså Roks, Sveriges Kvinnolobby och Unicef.

Utskottsmajoritetens invändning mot samtycke är att frågan om samtycke i praktiken sällan är något som förs på tal mellan två personer innan sexuell samvaro inleds. Detta är något man skriver utan någon källanvisning, och jag tycker nästan att det känns fördomsfullt. Jag vet inte ens om det är trovärdigt. Min uppfattning är att innan en sexuell relation inleds finns ändå någon form av ömsesidig överenskommelse. Är det verkligen regeringens och utskottsmajoritetens ståndpunkt att man inte frågar innan?

Regeringen för också fram att det kan riskera att bli mer fokus på offret. Det argumentet förstår jag inte heller. Kan det verkligen bli mer fokus på offret än vad det redan är? Blir det inte mer fokus på gärningsmannen om det blir uppenbart att de inblandade behöver säga ja till sex innan en sexuell relation inleds? Det tror jag.

Förutom att jag är övertygad om att en samtyckeslagstiftning kan bidra till att föra över en del av beviskravet på förövaren är jag övertygad om att en lagstiftning som betonar ömsesidigheten också skulle underlätta mycket av det förebyggande och attitydpåverkande arbetet. I Sverige har både lagstiftningen mot barnaga och lagstiftningen om att kriminalisera sexköp haft en stor påverkan på opinionen. Jag är helt övertygad om att en samtyckeslagstiftning skulle flytta fram debatten avsevärt.

Vi i Miljöpartiet har också i betänkandet haft med några andra reservationer, och jag ska avsluta med några ord om dem. Vi har en andrahandsreservation, som jag givetvis står bakom, där man gör en mjukare form av samtyckeslagstiftning som också är den som utredningen föreslår.

Regeringen föreslår att man höjer straffminimum för grovt sexuellt övergrepp mot barn från sex månader till ett år. Det tycker jag är en rimlig avvägning, men vi i Miljöpartiet menar att det är alldeles särskilt viktigt att man följer upp den här straffskärpningen så att inte straffskärpningarna i sig leder till att färre fall just för att domstolen kan bedöma att det behövs starkare beviskrav.

I reservation nr 7 vill vi att man får en mer rimlig tillämpning av åldersgränser. Vi ser inte rimligheten i att straffa unga som har frivilligt och ömsesidigt sex eller i att det ska vara helt omöjligt att erbjuda preventivmedel till dessa unga. Däremot menar vi att det bör vara den äldre som har ansvar att ta reda på den yngres ålder, och därför ska inte en förövare kunna gå fri på grund av att denne inte känt till brottsoffrets ålder.

I reservation nr 13 som vi har gemensamt med S och V vill vi få bort kravet på dubbel straffbarhet av sexköp utomlands. Jag tycker att Kerstin Haglö på ett föredömligt sätt har motiverat det.

Anf. 119 RICHARD JOMSHOF (SD):

Herr talman! Jag tänker inleda mitt anförande med ett citat.

”Det är inte lika fel att våldta en svensk tjej som att våldta en arabisk tjej, säger Hamid. Den svenska tjejen får ju massor av hjälp efteråt, och hon har nog redan knullat. Men arabtjejen får problem med sin familj. För henne är det en stor skam att bli våldtagen. Det är viktigt att hon har kvar oskulden när hon gifter sig. — — — Många invandrarkillar är ju med svenska tjejer när de är tonåringar. Men sen när de ska gifta sig tar de en riktig kvinna från sin egen kultur som inte har varit med någon kille. Så ska jag göra. Jag har inte så mycket respekt för svenska tjejer. Man kan säga att de blir sönderknullade.”

Ursäkta ordvalet, men det är ju ett citat.

Jag tänker återkomma till detta längre fram i mitt anförande.

Vi debatterar alltså i dag propositionen *En skärpt sexualbrottslagstiftning*. Propositionen kommer med några mindre förändringar – några förbättringar – vilket är bra. Jag delar dock kritiken att det är otillräckligt. Till saken hör att såväl dagens alliansregering som tidigare regeringar har varit med om att skapa ett splittrat och segregerat samhälle där otrygghet och fientlighet riktad mot kvinnor numera hör till vardagen.

Herr talman! Mellan 1950 och 1985 låg andelen anmälda sexualbrott per 100 000 invånare ungefär konstant kring ca 40 anmälningar per år. Från mitten av 80-talet kunde en försiktig ökning skönjas. Det var en ökning som tog fart under 90-talet. I dag är det ca 180 anmälda brott per 100 000 invånare och år.

Vi kan se en liknande trend för våldtäktsbrotten. På 50-talet rörde det sig om ca 5–10 anmälningar årligen per 100 000 invånare. I dag rör det sig om ca 65 anmälda våldtäkter per 100 000 invånare.

Vad gäller våldtäkt mot barn, det vill säga personer under 15 år, ser vi samma dystra utveckling. Under 2000-talet har det legat på ca 22 anmälda våldtäkter mot barn per 100 000 invånare, vilket ska jämföras med cirka ett anmält brott per 100 000 invånare under 70-talet.

Herr talman! I Brås rapport *Våldtäkt mot personer 15 år och äldre – Utvecklingen under åren 1995–2006* rapporteras att andelen anmälda överfallsvåldtäkter ökat med en tredjedel under perioden 1995–2006. Enligt Brås rapport *Våldtäkt – En kartläggning av polisanmälda våldtäkter* är våldsanvändningen vid överfallsvåldtäkter omfattande. Vid sidan av de psykiska skador en överfallsvåldtäkt innebär drabbas 38 procent, alltså närmare 40 procent, av offren av grovt eller mycket grovt fysiskt våld.

Offren är i stor utsträckning unga eller till och med mycket unga. Medianåldern är 23 år, och vart tionde offer är under 15 år, det vill säga ett minderårigt barn.

I drygt var femte överfallsvåldtäkt förekommer fler än en gärningsman. Det vanligaste vid gruppvåldtäkter är att offret möter eller konfronteras av gruppvåldtäktsmännen utomhus. Under perioden 1995–2006 har andelen gruppvåldtäkter i Sverige ökat med hela 377 procent.

Herr talman! Denna enligt mig horribla utveckling bär övriga riksdagspartier ansvaret för. Jag tycker att det blir lite smått tragikomiskt när man i betänkandet skriver att det har ”vidtagits ett flertal åtgärder ... för att förebygga och bekämpa våldtäkter”. Statistiken visar nämligen på raka motsatsen.

För det första har samtliga riksdagspartier förutom Sverigedemokraterna medvetet valt att skapa ett splittrat, mångkulturellt och segregerat samhälle – ett samhälle med stora inslag av icke-europeiska kulturer där synen på kvinnor ofta lämnar mycket att önska.

För det andra har samtliga riksdagspartier förutom Sverigedemokraterna gång på gång valt att förneka svensk kultur och svensk jämlikhetskultur samtidigt som man uppmuntrat all annan kultur, oavsett vilken den är.

För det tredje har samtliga riksdagspartier förutom Sverigedemokraterna valt att förneka de problem som följer i massinvandringens spår. Man har blundat, man har sopat under mattan och man har som sagt förnekat.

För det fjärde har samtliga riksdagspartier förutom Sverigedemokraterna valt att skapa en polis och ett rättsväsen utan tillräckliga verktyg för att ta tag i de här problemen.

Herr talman! I detta betänkande föreslår eller stöder Sverigedemokraterna följande förslag:

1. Vi vill öka tryggheten för barn och deras skydd mot sexuella övergrepp genom att göra det obligatoriskt för arbetsgivare att begära utdrag från belastningsregistret för jobbsökande till samtliga yrken inom vilka man arbetar med barn. Samtidigt ska det vara förbjudet att anställa den som har dömts för sexualbrottslighet mot barn eller för allvarlig sexualbrottslighet mot vuxna.
2. Vi vill ta bort preskriptionstiden för sexualbrott mot barn för att visa sexualförbrytare att rättvisan alltid hinner i kapp dem.
3. Vi vill införa skärpta straff för trafficking och därigenom motverka den organiserade brottslighetens vedervärdiga handel med kvinnor som blivit allt vanligare i Sverige som en följd av våra mer eller mindre öppna gränser.
4. Vi vill se en granskningskommission för att utreda varför så få anmälningar om våldtäktsbrott leder till åtal och fällande domar. Det är ett mycket bra förslag.
5. Vi vill göra det möjligt att döma våldtäktsmän för synnerligen grov våldtäkt där minimistraffet höjs till fängelse i minst sex år.

Detta är dock inte tillräckligt. Därför vill Sverigedemokraterna dessutom se riktiga livstidsstraff för grova sexualbrottslingar. Vi vill även

införa obligatorisk utvisning för gärningsmän som är utländska medborgare och som begår brott av det här slaget. Slutligen vill vi se generella straffskärpningar för vålds- och sexualbrott.

Herr talman! Man kan skratta åt det här, men jag gör det inte, för det är en väldigt allvarlig verklighet vi diskuterar här i dag.

Herr talman! Jag vill återvända till citatet av Hamid som jag började mitt anförande med och som var taget från Dagens Nyheter år 2000 i samband med den uppmärksammade gruppvåldtäkten i Rissne då en svensk tjej blev brutalt gruppvåldtagen av ett gäng med invandrabakgrund.

När det gäller överfalls- och gruppvåldtäkter visar statistiken att en majoritet begås av förövare med invandrabakgrund. Statistiken visar också att vissa invandrargrupper är kraftigt överrepresenterade när det gäller brott av det här slaget, och det är inte förvånande med tanke på den kvinnosyn som framkommer till exempel i Dagens Nyheters artikel.

I tidningen Svensk Polis, nummer 6 från år 2000, skriver man att de flesta gruppvåldtäkter begås av folk med utländsk bakgrund och att deras offer överlag är svenska kvinnor. I Jyllandsposten den 12 februari samma år, alltså 2000, också detta i samband med gruppvåldtäkten i Rissne, stod följande att läsa: Det är i huvudsak män från östra Medelhavsområdet som är överrepresenterade när det gäller gruppvåldtäkter. Men en detalj får den svenska offentligheten inte veta – att de misstänkta har utländska rötter, närmare bestämt rötter från Mellanöstern.

Det är dock inte bara Sverige som är drabbat av invandrade våldtäktsmän. Enligt rapporten *Voldtekt i Oslo 2007* från Oslos polisdistrikt begicks närmare 73 procent av våldtäkterna 2007 av utländska gärningsmän. I dessa våldtäkter var närmare 76 procent av offren norska kvinnor. Det är ungefär samma mönster i Norge som vi har här i Sverige.

Andelen utländska gärningsmän vid just överfallsvåldtäkter har rapporterats vara närmare 100 procent i Oslo – närmare 100 procent. År 2009 gick Hanne Kristin Rodhe, ledare vid Oslopolisens våldssektion, ut och berättade att samtliga överfallsvåldtäkter i Oslo som kommit till polisens kännedom åren 2006, 2007 och 2008 hade begåtts av, som hon uttryckte det, icke-västliga invandrare främst från Afrika och Mellanöstern.

I ett norskt radioinslag med rubriken *Norska flickor har sig själva att skylla* den 14 maj 2008 intervjuades tre afrikanska män med anledning av vågen av överfallsvåldtäkter i Oslo. Under intervjun säger männen att när de norska kvinnorna går omkring ”halvnakna” är det detsamma som att ropa: Kom och knulla mig! De berättar vidare att när de norska kvinnorna dricker sig berusade får de helt enkelt skylla sig själva om de blir våldtagna.

Även här är det mycket tydligt vilken snedvriden kvinnosyn många invandrargrupper har.

Herr talman! Innebär då detta att det endast är förövare med invandrabakgrund som begår överfalls- och gruppvåldtäkter? Nej, det är det inte, och det påstår jag inte heller. Men statistiken talar sitt tydliga språk: I en majoritet av fallen har förövarna invandrabakgrund, samtidigt som vissa invandrargrupper är kraftigt överrepresenterade i statistiken. Det finns vissa invandrargrupper som inte sticker ut alls, medan andra sticker ut väldigt mycket.

Vi behöver inte gå längre än till den uppmärksammade gruppvåldtäkten i Tensta nyligen, där åtta tonårsskillar med invandrarbakgrund förgrep sig på en ensam tjej, för att se hur den mångkulturella verkligheten ser ut i dagens Sverige.

På tal om mångkulturell verklighet, herr talman, tvingas vi än en gång se hur invandrarungdomar eldar upp våra förorter. Det är bilar, förskolor och skolor som brinner. Det brinner i hyreshus, det krossas rutor, det vandaliseras. Polis, ambulans och brandkår utsätts för kränkningar, tillmälen och stenkastning. Det är anmärkningsvärt, och jag undrar om de övriga partierna är stolta över sin skapelse.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till reservationerna 5, 6, 8, 10 och 11 i betänkandet.

Anf. 120 LENA OLSSON (V):

Herr talman! Vi diskuterar betänkandet *En skärpt sexualbrottslagstiftning* och i samband med detta motioner från allmänna motionstiden. Vi i Vänsterpartiet står givetvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservationerna 2 och 13.

Vänsterpartiet tycker att det är positivt att regeringen lägger fram en proposition där man skärper och markerar allvaret vad gäller sexualbrott mot barn. Det som föreslås är att tillämpningsområdet för grovt sexuellt övergrepp mot barn utvidgas, att domstolarna ges större utrymme att bedöma allvarliga sexuella övergrepp mot barn som grova brott, att straffminimum höjs från fängelse i sex månader till fängelse i ett år, att lagstiftningen i Sverige nu uppfyller åtagandet enligt Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp och att preskriptionstiden för utnyttjande av barn för sexuell posing förlängs och börjar gälla den dagen barnet fyllt 18 år.

Det är bra. Så långt låter det bra. Sedan är det slut på hejaropen.

Bestämmelsen om våldtäkt anser Vänsterpartiet vara helt otillräcklig. När boken *Flickan och skulden* gavs ut 2002 var den ett aktuellt inlägg i den svenska våldtäktsdebatten. Den visade bland annat att det är offret och inte förövaren som tenderar att bli föremål för granskning i våldtäktsfall.

Nu, herr talman, ges boken ut igen efter mer än tio år i en upplaga med tillägg av nya texter. Det visar sig att inte mycket har förändrats efter de lagändringar som gjordes i sexualbrottslagen 2005. Synen på sexbrott är i hög grad en kvinnofråga. Det är kvinnor som utsätts och män som begår brotten. Bland alla anmälda fall 2012 var det 98 procent män som var misstänkta för sexualbrott, och av dem som var utsatta för brottet var 96 procent kvinnor.

Lagstiftningen från 2005 utvärderas i SOU 2010:71. Denna utredning föreslog förändringar i lagen som skulle innebära ett litet steg på vägen till en samtyckesreglerad lagstiftning. I samma utredning presenteras också förslag på hur en rent samtyckesbaserad lagstiftning skulle kunna utformas. Tyvärr lyssnade inte regeringen vare sig på utredningens huvudförslag eller på det utarbetade förslaget om samtyckesreglering.

Herr talman! Vi i Vänsterpartiet anser att det behövs ett rejält omtag vad gäller lagstiftningen om våldtäkt och sexbrott. Vi kan konstatera en tröghet i attityden inom det svenska rättsväsendet, och nu också från

majoriteten i och med att man inte lägger fram förslag om en samtyckesreglerad lagstiftning.

En samtyckesreform som Vänsterpartiet vill ha skulle tydliggöra att ingen ska utsättas för ofrivilligt sex. Dessutom är en sådan reglering bättre anpassad till den allmänna uppfattningen i samhället, att frivillighet är själva grunden för att sexuella handlingar ska anses tillåtna. Vi har många organisationer och människor med oss, som Amnesty, Ecpat, Barnombudsmannen, Roks, kvinno- och tjejjourer. Listan kan göras lång.

När rättsväsendet ser på hopknipna ben som blyghet när en flaska ska föras upp i underlivet hade det varit väldigt bra om man hade kunnat ställa frågan till flickan om hon samtyckte till detta.

Rätten att bestämma över sin egen kropp är aldrig förhandlingsbar. För att förstärka kvinnors rätt till sina kroppar behövs lagar som utgår från att sex bygger på frivilligt deltagande och samtycke. Jag och Vänsterpartiet beklagar att majoriteten fortfarande 2013 inte inser detta.

Jag vill också kommentera att argumenten i betänkandet för att inte reglera detta är väldigt bräckliga. Precis som Miljöpartiet tog upp står det så här: "Regeringen anför dessutom att en särskild svårighet med samtyckesreglering är att frågan om samtycke i praktiken sällan är något som förs på tal mellan två personer innan en sexuell samvaro inleds." Vad grundar ni ert påstående där på?

Herr talman! Jag har yrkat bifall till vår reservation 2. Om den faller kommer vi att stödja reservation 1.

I detta betänkande hanteras även motioner från den allmänna motionstiden. I vår reservation 13 har Vänsterpartiet tillsammans med Socialdemokraterna sagt att det nu är dags att ta ytterligare steg framåt. Vi anser därför att även svenskar som köper sex utomlands ska kunna lagföras för detta i Sverige. Vi tycker också att kravet på dubbel straffbarhet vid köp av sexuell tjänst ska tas bort.

Vi tycker att kvinnor i andra länder är lika skyddsvärda som våra svenska kvinnor. Sexhandel i Sverige och i världen betraktar jag som dagens slavhandel. Min fråga till den borgerliga regeringsmajoriteten är om ni tycker att kvinnor som utsätts för sexköp i andra länder är lika skyddsvärda som svenska kvinnor som utsätts för samma sak. Ge mig ett svar på den frågan i denna kammare i dag!

Vänsterpartiet vill sätta stopp för män att köpa makt över kvinnors kroppar. Har man köpt den makten anser man sig ha rätt att behandla denna kvinnokropp efter behag. Det är så det ser ut, och vi vill på allvar komma åt problemet. Vänsterpartiet med medreservanter är långt ifrån ensamt om att föreslå kriminalisering av sexköp utomlands. Vi har bland annat fått stöd från Centerkvinnorna, vilket är väldigt välkommet. I Norge har man redan gjort det.

Även EU-parlamentet har ställt sig bakom en resolution där det sägs att prostitution är könsbaserat våld mot kvinnor. I den omröstningen fanns det en stor majoritet för resolutionen, som Vänsterpartiets representant Eva-Britt Svensson varit med och arbetat fram.

Vänsterpartiet som feministiskt parti kommer att kämpa för kvinnors rättigheter, oavsett om det gäller kriminalisering av sexköp utomlands eller samtyckesreglerad lagstiftning vid sexualbrott. Och jag är säker på att förslagen i båda våra reservationer i detta betänkande är självklara för alla er andra om några år. Det har hänt förut.

Jag måste bara också kommentera att SD fortsatt pekar ut vissa grupper, oavsett vad det gäller här i samhället eller i denna kammare. Man kan ju ställa sig frågan utifrån det som kom fram i anförandet: Tycker ni att det är okej att svenska män importerar kvinnor och misshandlar och våldtar dem? Där vill ni ju inte göra någon reglering alls.

Anf. 121 RICHARD JOMSHOF (SD) replik:

Herr talman! Naturligtvis ska du ha svar på din fråga. Jag uppfattade den inte riktigt, så du får chansen att ställa den igen, så ska jag ge dig ett svar. Jag uppfattade den inte riktigt, men jag vill gärna svara på din fråga.

Anf. 122 LENA OLSSON (V) replik:

Herr talman! Vi har ju en tvåårsregel för något man i folkmun kallar för fruiimport. Där vill vi se en skärpning när det gäller de män som importerar kvinnor från andra länder. I många fall är det så att dessa kvinnor misshandlas. De våldtas och slängs ut utan att ha några rättigheter alls att få stanna kvar. Och det är i huvudsak svenska män som gör detta.

Vad ska Richard Jomshof göra åt det? Det har förts debatter mellan Jimmie Åkesson och Jonas Sjöstedt i den här frågan, och ni är inte beredda att lyfta ett litet finger för dessa kvinnor.

Anf. 123 RICHARD JOMSHOF (SD) replik:

Herr talman! Det är vi visst det. Jag är framför allt villig att sätta mig ned och resonera med er. Om ni kan tänka er att sätta er ned helt förut-sättningslöst och diskutera frågan gör jag det gärna. Jag kan tänka mig att diskutera frågan med samtliga partier här. Problemet är ju att ni bara skrattar så fort man tar upp det. Ni pekar gärna finger, men när det kommer till saken och att faktiskt resonera får man oftast bara ett blankt nej som svar. Men jag gör det gärna. Jag kan tänka mig att resonera med samtliga, även Morgan faktiskt, med Socialdemokraterna till och med.

Jag tycker också att det här är ett jätteproblem. Och jag är fullt medveten om att det framför allt handlar om svenska män. Det är bra att vi vågar tala om vilka som begår olika avskyvärda handlingar. Är det svenska män som gör det, säg det då! Är det invandrade män från en viss folkgrupp som gör det, säg det då! Vad är problemet?

Det är precis det som är huvudpoängen i mitt anförande, att lyfta fram de frågor som ni alltid duckar för. Ni går som katten kring het gröt. Ni vågar liksom inte över huvud taget diskutera frågorna. Ni hukar lite grann, sopar det under mattan, för det är så ni jobbar. Men är det nu som så att det är svenska män, vilket jag är helt övertygad om att det är: Bra, då har vi ett problem. Vi har en problemformulering. Det är klart att vi ska diskutera hur vi tar tag i det här. Jag är fullt villig att göra det.

Jag kan erkänna att det finns många frågor där Sverigedemokraterna ännu inte har landat i några lösningar, men vi jobbar på det stenhårt. Och det absolut bästa sättet att komma fram till bra lösningar är att diskutera dem gemensamt. Under de snart tre år vi har suttit i riksdagen har det hela tiden varit vårt utgångsläge i de olika utskotten. Prata med oss! Diskutera med oss! Vi vill jättegärna göra det, även i den här frågan. Det har jag absolut inga som helst problem med. Jag kan inte förstå hur Vänsterpartiet kan stå här och beklaga sig över att jag lyfter fram sanningen och

mena att vi ställer grupper mot grupper när ni själva uppenbarligen gör det.

Jag ska avslöja något som ni kanske inte känner till, nämligen att all politik handlar om att ställa grupper mot grupper. Det är grundkonceptet i den verklighet vi lever i. Det är så det fungerar, och det är väl okej så länge vi håller oss till sanningen, så länge vi utgår från verkligheten och den riktiga statistiken. Då finns inget problem.

Anf. 124 LENA OLSSON (V) replik:

Herr talman! Jag skrattar inte. Det Richard Jomshof säger kan få mig att gråta. Du pekar ut – i debatt efter debatt pekas vissa grupper ut.

Richard Jomshof säger att man ställer grupper mot varandra i politiken. Du ljuger rent ut sagt. Så är det inte alls. Nu visar du stort intresse för att göra något åt kvinnoimporten. Du får faktiskt fråga din partiledare Jimmie Åkesson om detta. Det är inte i *en* debatt han har sagt nej, utan det är i flera. Gör upp med ditt eget parti innan du börjar erbjuda samarbete med oss andra!

(Applåder)

Anf. 125 JOHAN PEHRSON (FP):

Herr talman! I detta betänkande diskuterar vi förändringar i sexualbrottslagstiftningen. Det är förändringar som ytterligare skärper skyddet för den sexuella integriteten och människors rätt att själva bestämma över sin kropp.

Jag är glad för Folkpartiets del, för min egen del och för alla mina vänner från Alliansens del att det finns ett så brett stöd i kammaren för de förslag som läggs fram här. Det finns ingen som väljer att gå emot, trots komplicerad materia, trots straffskärpningar och i praktiken en hel del hårdare tag och tydligare gränssättningar. Det brukar annars finnas de här i kammaren som är emot detta, har jag noterat genom åren. Nu finns det ett brett stöd, och det välkomnar jag.

Vi väljer här att bredda det område som avgränsar vad som ska vara våldtäkt, inte vara våldtäkt och inte vara kriminellt alls. Vi lyfter fram personer som befinner sig i ett hjälplöst tillstånd eller i en särskilt utsatt situation. Det är ett stort steg. Vad detta kan komma att innebära får så småningom avgöras av våra domstolar. Men om vi tittar noga i specialmotiveringen i propositionen finns en del exempel, och de kommer att utgöra ett underlag när domstolarna ska tolka denna lagändring.

Jag citerar ur propositionen: ”Bedömningen av om ett offer befinner sig i en särskilt utsatt situation bör grundas på situationen i dess helhet. Omständigheterna kan vara hänförliga till såväl offrets person som yttre förhållanden. – – – Vid en samlad bedömning av situationen kan det vara flera omständigheter som sammantagna skapar en särskilt utsatt situation.”

Vidare framgår det att det finns situationer där gärningsmannen på ett kvalificerat och förslaget sätt vilselett offret om de rätta omständigheterna kring en viss sexuell samvaro. Sedan ges mängder av exempel på lurendrejerifall och lite annat där människor kan vara i en särskilt utsatt situation. Detta är nödvändigt för att möta den verklighet där vi kan följa de fall som spelas upp i massmedierna. Jag upplever att inte minst kvinnor befinner sig, frivilligt eller ofrivilligt, i särskilt utsatta situationer. Jag

hoppas att detta kommer att vara det verktyg som kan ge ett starkt skydd och ett ökat självbestämmande, inte minst för dessa kvinnor.

Som redan har redovisats här skärper vi synen på vad som ska utgöra ett grovt sexuellt övergrepp mot barn. Här vidgas också möjligheten att skärpa straffen. Vi skärper också minimistraffet i dessa fall – det är det tredje förslaget.

Vi tar bort kravet på dubbel straffbarhet när det gäller utnyttjande av barn för sexuell posering och köp av sexuell handling av barn som är begångna utomlands. Jag kommer tillbaka till denna fråga när vi senare ska prata om dubbel straffbarhet med delar av oppositionen. Barn har en helt annan skyddsvärd ställning än vuxna människor. Det gäller rakt igenom lagstiftningen. Här skärper vi lagen. Det är viktigt. Vi förändrar också regelverket för preskriptionstid. Det är den femte viktiga förändringen för denna typ av vidrigt utnyttjande av barn.

I det här sammanhanget vill jag lyfta fram att detta är en viktig lagstiftning, men det handlar om så mycket annat. Någon tidigare talare nämnde vikten av det förebyggande arbetet. Vad gör vi för att det ska bli färre sexualbrott? Vad gör vi för att det ska bli färre brott över huvud taget i vårt samhälle? Det handlar om att jobba brett och med socialpolitiska insatser – sådant vi brukar prata om i kammaren när de viktiga frågorna om brott och straff diskuteras.

Just i det här fallet är det nödvändigt att fokusera på vad myndigheterna gör. Vilket stöd ger vi till brottsofferjourer och kvinnojourer? Vidare har vi regelverket för målsägandebiträden. Det var på det området pionjärerna lade fram tanken på ett målsägandebiträde, en särskild advokat eller jurist som biträder brottsoffret vid sidan av polisutredning och åklagare, för att ge skydd och stöd till en människa som har varit med om en fruktansvärd och vidrig integritetskränkning.

Regeringen och Alliansen kommer i många sammanhang tillbaka till vikten av att polisen ska fungera, att åklagarna ska ha den rätta kompetensen och att de utvecklingscentrum som finns – varav ett har ansvar för sexualbrott inom åklageriet – ska ägna sig åt att hela tiden finna metoder och utveckla verksamheten för att bli mer effektiva. Det är förhoppningsvis politiskt ostridigt att det ska vara så.

Detta gäller även domstolarnas kompetens och Kriminalvårdens insatser. Oavsett hur långa straff de personer som har begått de vidriga brotten får kommer de någon gång tillbaka till samhället. Då är det viktigt att tiden i kriminalvård har använts på bästa sätt så att de inte blir gärningsmän på nytt. Det är tanken med Alliansens syn på kriminalvård, nämligen en vändpunkt.

Just arbetet för att behandla sexualförbrytare utvecklas ständigt och befinner sig just nu på en historiskt sett hög nivå. Även om mycket är gjort finns mer att göra.

Herr talman! Jag yrkar avslag på reservationerna och bifall till förslaget i betänkandet. Det ska inte utesluta att det finns en hel del här som är fullt relevant. Sammantaget vill jag beteckna en del av reservationerna som symbolpolitik; en del är önskemål i en riktning som redan utreds. Som ni ser av svaren i betänkandet rör en hel del av reservationerna frågor som är föremål för mer eller mindre färska utredningar som bereds. Frågorna ska verkligen inte uteslutas. Jag tar det till intäkt för att det råder ett brett engagemang i kammaren för att gå vidare. Jag kan nästan

lova att det här inte är de sista förändringarna i den svenska sexualbrottslagstiftningen. Det kommer att komma fler, och det har varit många innan dessa. Samhället ändras, och vi måste vara beredda att ständigt ompröva.

Jag måste ändå reagera lite mot retoriken här. Det har låtit som om det har varit någon sorts etnisk tävlan i vilka som begår de mest sjuka handlingarna och vilka länder människorna kommer från. För min del vill jag göra klart att i fråga om de människor som ser kvinnor som horor och anser att de ska få göra vad de vill med dem spelar det ingen roll om dessa människor heter Erik eller Hamid. Det finns *en* sexualbrottslagstiftning, och det finns *en* lag som gäller *alla* människor i Sverige. Om de heter Erik eller Hamid spelar ingen roll för mig. Människor som begår sexualbrott ska mötas av polis och utredas, och om de är skyldiga ska de förhoppningsvis dömas.

Sedan ska de sitta en rejäl stund i fängelse och där få behandling. Men de ska sitta inlåsta. Det ska bli konsekvenser för sexualbrott. Jag tycker att det är väldigt viktigt att vi lägger oss på den nivån. Vem som begår den ena vidrigheten efter den andra genom våldtäkt eller så kallad fruimport spelar inte heller någon roll. Det finns *en* lag i Sverige, och den gäller alla som lever i Sverige och är svenska medborgare. Det tycker jag är viktigt att vara tydlig med.

Herr talman! Jag nöjer mig med detta, och jag gissar och hoppas att jag kommer att få repliker om frågor om samtycke eller synnerligen grov våldtäkt eller andra saker som är viktiga att diskutera.

Herr talman! Än en gång yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 126 KERSTIN HAGLÖ (S) replik:

Herr talman! Det var intressant att höra Johan Pehrson säga att vissa av reservationerna kanske är fullt relevanta. Då ställer jag frågan: Tycker Johan Pehrson att vårt förslag om att tillsätta en granskningskommission är ett sådant relevant förslag?

Jag ska inte gå in på något fall i sak, för det är ändå domstolarna som dömer, men det kom i förra veckan ett uppmärksammat frikännande i en våldtäktsdom från Umeå tingsrätt. Direkt väcktes en massa upprörda känslor hos våra medborgare. Vi kan inte heller blunda för det. Det fallet, tillsammans med andra domar, aktualiserar på nytt att vi måste titta närmare på de här frågorna. Vi vet att det är en enormt låg upplklaringsprocent. Det görs ca 6 000 våldtäktsanmälningar per år, och vi vet att det är ett enormt stort mörkertal. Av dessa 6 000 är det 20 procent där man kan knyta en gärningsperson till brottet. Det är en låg upplklaringsprocent på så grovt kränkande brott.

Vi måste ändå ställa oss frågan: Vad är det som gör att så få anmälningar leder till åtal? Vad är det som brister i förundersökningarna? Det är därför vi vill tillsätta en granskningskommitté som kan titta över våldtäktsärendena. Är det här en sådan relevant reservation som Johan Pehrson ändå vill titta på?

Anf. 127 JOHAN PEHRSON (FP) replik:

Herr talman! Jag vill fråga Kerstin Haglö om det arbete som bedrivs av Riksåklagaren inom ramen för åklagarens utvecklingscenter. Det

arbetet innebär att man hela tiden reviderar och går igenom domar. Vad är det som Kerstin Haglö tror att en granskningskommission ska göra? Ska vartenda sexualbrott som avgjorts i varenda tingsrätt granskas i efterhand? Det finns andra system för att göra detta. En del mål överklagas ju, exempelvis det tragiska fallet i Umeå som nämndes här. Det är överklagat, har jag förstått efter vad som står i tidningarna. Där sker en andra prövning och en andra granskning.

Sanningen är den att vi ofta pratar om våldtäktssituationer där det finns väldigt lite teknisk bevisning. Så länge vi anser oss vara en rättsstat kommer det att vara rimligt att hellre fria än fälla. Med tanken om rättsstat i ryggen är det naturligtvis svårt att utan teknisk bevisning få det att leda fram till fällande domar. Jag känner mig trygg med det arbete som Riksåklagaren bedriver.

Vad beror den låga uppklaringsprocenten på? Ja, det kan bero på att det finns för få poliser. Det kan bero på att det är för dåliga rättsintyg. Det kan bero på att människor känner sig hotade att vittna. Det kan vara för lite stöd från kvinnojourer på sina håll. Det kan finnas mängder av skäl där man beträffande vart och ett kan skärpa till och förbättra så att fler enskilda mål kan leda till en fällande dom.

Vi ska komma ihåg att alla mål inte ska leda till en fällande dom. Alla människor som åtalas är de facto inte skyldiga.

Anf. 128 KERSTIN HAGLÖ (S) replik:

Herr talman! Då förstår jag att det här inte var en sådan relevant reservation. Det här slår Johan Pehrson ifrån sig med händer och fötter.

Samtidigt ställer han frågan: Vad kan det här bero det på? Sedan slänger han ut lite svar. Det *kan* bero på det ena och det *kan* bero på det andra. Nej, det är därför vi vill tillsätta en granskningskommission. Vi har inte svaren, Johan Pehrson. Med den kunskap vi skulle kunna få genom en granskningskommission skulle vi kunna vidta åtgärder så att kanske fler fall skulle gå till åtal och bevisningen leda till en fällande dom. Titta på den låga uppklaringsprocenten! Det är inte tillfredsställande, Johan Pehrson.

Johan Pehrson säger att Riksåklagaren håller på med det här. Ja, det gör de, men det är flera som gör det. Den här regeringen har lagt ut det på den ena myndigheten efter den andra, och så glömmer regeringen en sak: uppföljning, styrning, kontroll. Med en granskningskommission hade vi kunnat få en helhet, ett samlat grepp för att se vad det är som brister, för någonstans brister det ju. Johan Pehrson ställer själv frågorna. Låt en granskningskommission tillsättas, och vi får svaren!

Anf. 129 JOHAN PEHRSON (FP) replik:

Herr talman! Jag noterar att Kerstin Haglö håller fast vid att detta skulle avhjälpa de tillkortakommanden som finns, med tanke på Socialdemokraternas och även V:s och MP:s åsikt om Riksåklagarens utvecklingsarbete. Jag kan säga att jag har träffat rätt många åklagare runt om i Sverige som är väldigt engagerade och ser till att människor som begår den här typen av brott ska få en tid bakom lås och bom. Jag hoppas att Kerstin Haglö också har träffat någon, för de är rätt många och gör ett fantastiskt arbete och sitt yttersta. Man samlas, analyserar och utvecklar. För mig är detta en ständigt pågående granskningskommission. Ska vi ha

en särskild ny kommission utöver den granskning som Riksåklagaren redan gör måste vi ta resurser någonstans ifrån. Då blir det något färre åklagare som kommer att kunna jobba operativt. Det leder inte omgående till fler uppklarade fall.

Jag tar gärna en diskussion med Socialdemokraterna om hur Riksåklagarens arbete och metoder på till exempel området sexualbrott ska utvecklas. Men när det finns ett sådant arbete ska man vara försiktig med att tillsätta särskilda kommissioner, för det drar resurser.

Detta är ett av de viktigaste förslag Kerstin Haglö lyfter fram i kamraren. Jag tar med mig detta och ska naturligtvis aldrig utesluta att det ska vara en särskild granskningskommission. Vi kan ha sällskap till Riksåklagaren och se på det arbete som bedrivs så kan vi bedöma det tillsammans. Det är ett viktigt arbete. Jag hör att du sitter där till och med. Det är utmärkt, för då kan du ta upp det på nästa möte.

En skärpt sexualbrottslagstiftning

Anf. 130 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik:

Herr talman! Jag tycker egentligen inte att Johan Pehrson motiverade någonting när det gäller varför regeringen och utskottsmajoriteten har valt att inte följa utredningens förslag när det gäller samtyckeslagstiftning. Det har tagit ett bra tag för regeringen att komma med det här förslaget, och jag tror att vi var ganska många som hoppades på att det skulle komma ett förslag om en samtyckeslagstiftning. Man anför själv i både betänkandet och propositionen att man tror att en sådan lagstiftning skulle få en normerande verkan.

Jag undrar lite över de invändningar som har förts fram i det skriftliga material vi har. Både jag och Lena Olsson från Vänsterpartiet har i våra anföranden ställt oss undrande till den motivering som ges. Det står att samtycke sällan är något som förs på tal mellan två personer innan en sexuell samvaro inleds. Jag undrar var det kommer ifrån, och jag undrar om det ens skulle stämma om man undersökte det. Jag undrar också hur man bygger en retorik på detta.

Anf. 131 JOHAN PEHRSON (FP) replik:

Herr talman! Ja, hur går sexuell samvaro till bland människor i Sverige år 2013? Det är en rätt stor fråga, och det varierar väl runt om i vårt land och mellan individer. Själv har jag väl viss erfarenhet.

Frågan om samtycke – nu menar jag allvar – dyker väl inte upp på annat sätt än genom så kallat konkludent handlande, där det står ganska klart vad som gäller. Jag vill dock göra väldigt klart att hela den svenska sexualbrottslagstiftningen och våldtäktsparagrafen bygger på att bristande samtycke är kärnfrågan. I straffbestämmelsen, som vi nu utvidgar, anges de faktorer som visar på att det inte finns eller inte ens kan finnas något giltigt samtycke, för det upphävs av de omständigheter som räknas upp.

Samtycke är alltså helt centralt för den svenska våldtäktslagstiftningen i dag. Frågan är dock om man ska vända på det hela och säga att det ska vara bara samtycke. Ska då de andra faktorerna tas bort och bara vara något slags tolkningsunderlag i dagens våldtäktsparagraf? Jag talar om detta med tvång, särskilt utsatt situation, rädsla, hot och så vidare.

Jag har läst ganska många tragiska domar i våldtäktsmål som återspeglas i medierna, och det finns all anledning att läsa domar, för då får

man lite annat besked om de omständigheter som har förevarit även om man inte har varit med på rättegången. Jag har faktiskt aldrig stött på ett mål där samtycke på något sätt skulle ha ändrat situationen, för det slutar ändå alltid i en bevisfråga där, i det stereotypa fallet, en man eller flera män säger att det har funnits samtycke medan kvinnan säger att det inte funnits. Samtycket är fundamentalt i dag.

Anf. 132 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik:

Herr talman! Jag måste säga att jag står här som ett levande frågetecken. Jag uppfattade fortfarande inte någon ordentlig argumentation för att inte ha en samtyckeslagstiftning. Jag kan förstå svårigheterna, för det finns en svårighet i alla våldtäktsmål. Det finns ofta inte vittnen och så vidare, så jag kan definitivt förstå svårigheterna, men jag har väldigt svårt att förstå argumentationen mot att inte stärka upp och lägga mer av bevisbördan på vad man har hört offret säga.

Anf. 133 JOHAN PEHRSON (FP) replik:

Herr talman! Det första var något slags teoretisk bakgrund för att visa att samtycket är centralt i dagens våldtäktsbestämmelser. Det innebär ju att man vänder på kuttingen och säger att man struntar i de rekvisit som i dag är uppräknade och som innebär att gärningsmannen ska dömas om något av dem har förekommit. Dagens fokus är på gärningsmannens påstådda beteende, och det tycker jag är viktigt. Vi ska granska gärningsmannen och inte offret. Vänder man på detta och i stället säger att huvudutgångspunkten är att det finns ett samtycke pekar erfarenheter från bland annat Storbritannien på att allt fokus kommer att ligga på offret. Det är redan i dag ibland lite väl mycket fokus på offret, tycker jag. Det är alltså redan ett problem, och det finns inget problem i samhället som inte kan bli ännu värre.

Om vi nu vänder på detta och säger att vi ska fokusera på samtycket blir detta den avgörande frågan, och då kommer alla frågor att ställas till offret. I det stereotypa fallet blir frågorna då: Hur gjorde du? Varför lade du dig på sängen? Varför klädde du av dig? Varför satte du på den där musiken? Sedan ska man resonera om vad det betydde att detta skedde, och i slutändan kommer kvinnan att säga att hon sade nej medan mannen kommer att säga att hon sade ja. Då blir det ändå en bevisfråga.

Det skulle alltså innebära att fokus flyttas helt från vad gärningsmannen har gjort, som är den viktiga frågan i dagens lagstiftning, till hur offrets handlande uppfattades och om det inte i själva verket innebar samtycke. Inte ens Agneta Börjesson kan på fullt allvar mena att vi ska skriva någon sorts kontrakt innan det sker sexuell samvaro i Sverige. Det är långt från den verklighet som jag har stött på i alla fall.

Anf. 134 EWA THALÉN FINNÉ (M):

Herr talman! Förra året anmäldes 16 900 sexualbrott i Sverige. Av dessa brott rörde 7 610 anmälningar sexuellt ofredande, och antalet anmälda våldtäkter uppgick till 6 320. 2 880 fall rörde våldtäkter mot barn i åldrarna 0–17 år.

Jag kan alltså konstatera att det anmäls drygt 17 våldtäkter i Sverige varje dag. I tillägg till det vet vi att det finns stora mörkertal – kvinnor och flickor som aldrig anmäler att de utsatts för nog det värsta en kvinna

eller flicka kan utsättas för. Samtidigt vet vi att alltför många fall aldrig når domstol eftersom bevisföringen många gånger är svår och åklagare väljer att lägga ned förundersökning. Emellanåt kan vi även konstatera att det når domstol men att domstolen inte anser att ett brott är styrkt och friar gärningsmannen. Emellanåt blir jag och många med mig upprörda över resultatet. Framför allt gäller det många av de uppmärksammade fall där det är flera gärningsmän och en ensam kvinna eller flicka som utsätts. Då kan åtminstone jag fundera över hur domstolar resonerar.

Trots detta har vi över en tioårsperiod sett att anmälningsbenägenheten för sexualbrott och antalet anmälda våldtäkter kontinuerligt har ökat. En stor del av ökningen kan förklaras av den sexualbrottslagstiftning som trädde i kraft den 1 april 2005 och som innebar att vissa gärningar som tidigare rubricerats som sexuellt utnyttjande nu rubriceras som våldtäkt. Generellt kan vi dock också konstatera att när samhället under decennier har skärpt sexualbrottslagstiftningen ökar anmälningarna. För mig är det ett utslag av jämställdhet.

I dag vet generellt kvinnor och flickor att man har sex när man själv vill och att man inte behöver, vad ska vi kalla det, ställa upp på krav från sin man, pojkvän eller andra manliga kontakter. Kvinnor vet att de har rätten till sin egen kropp, integritet och eget självbestämmande. Detta gör att kvinnor som utnyttjats eller våldtagits i allt större utsträckning anmäler förövaren eller förövarna. Det är lönt att anmäla även om vi fortfarande har för få fall som leder till fällande domar och det fortfarande finns ett stort mörkertal.

Sexualbrott är allvarliga brott mot en människas integritet och rätten till sin egen kropp. Det är viktigt att samhället tufft och konsekvent markerar allvaret i den här typen av brott.

Regeringen beslutade 2008 att ge en särskild utredare i uppdrag att utvärdera tillämpningen av 2005 års sexualbrottsreform och hur bestämmelserna har fungerat i praktiken. Utifrån denna utvärdering har regeringen nu överlämnat propositionen om en skärpt sexualbrottslagstiftning som vi i dag har att ta ställning till.

För att stärka skyddet för den sexuella integriteten och den sexuella självbestämmanderätten föreslår därför regeringen ytterligare skärpningar i lagstiftningen, och det är bra. I propositionen föreslås att bestämmelsen om våldtäkt utvidgas genom att fler sexuella handlingar kommer att jämföras med samlag. Fler fall av sexuella utnyttjanden kriminaliseras därmed som våldtäkt. Därutöver ändras begreppet ”hjälpöst tillstånd” och ersätts av det vidare begreppet ”särskilt utsatt situation”. Det innebär att det blir straffbart att genomföra samlag eller en sexuell handling jämförbar med samlag med en person som befinner sig i medvetslöshet, sömn, allvarlig rädsla, berusning eller annan drogpåverkan, sjukdom, kroppsskada eller psykisk störning eller annan särskilt utsatt situation. Det blir därmed tydligt att även sådana situationer där ett offer möter övergrepp med passivitet omfattas av våldtäktsbrottet.

Vi tar även ytterligare steg för att skydda barn som utsätts för grova sexuella övergrepp, detta genom att vi höjer minimistraffet från fängelse i sex månader till fängelse i ett år. Grunden för detta är att det blir försvårande omständigheter om gärningsmannen är närstående till barnet eller i övrigt utnyttjat sin ställning eller missbrukat ett särskilt förtroende mot barnet. Försvårande blir det även om fler personer än en har förgripit sig

på barnet eller på något sätt deltagit i övergreppet. Därutöver ska det bedömas hur man gått till väga, barnets ålder och annan hänsynslöshet. Denna straffhöjning kommer då även att stå i bättre proportion till straffminimum för våldtäkt mot barn av normalgraden.

Därutöver ändrar vi reglerna om preskriptionstider, vilket kommer att innebära att preskriptionstiden inte kommer att börja löpa förrän barnet fyller eller skulle ha fyllt 18 år. Det kommer heller inte från den 1 juli att uppställas något krav på dubbel straffbarhet för att en svensk domstol ska kunna döma för utnyttjande av barn för sexuell posering eller köp av sexuell handling av barn som är begånget utomlands.

Herr talman! Jag anser att de förändringar som föreslås är viktiga steg framåt för att betona vikten av att sexualbrott är ett allvarligt samhällsproblem och att samhället ser allvarligt på det. Att utvidga våldtäktsbrottet genom att ändra begreppet ”hjälpöst tillstånd” till det vidare begreppet ”särskilt utsatt situation” tror jag kommer att göra skillnad i rättstillämpningen. Och jag tror att vi därigenom kommer att se fler fällande domar, vilket vi moderater anser är angeläget.

Herr talman! Jag tänker i mitt anförande i övrigt uppehålla mig kring de förslag som delar av oppositionens partier, Miljöpartiet och Vänsterpartiet, har reserverat sig för och i talarstolen propagerat för, att vi i svensk rätt borde införa en samtyckesreglering.

I utredningen från 2008 gjorde utredaren en bred översyn av hur våldtäktsbrottet ska definieras. Han väjde även för- och nackdelar med att införa en ren samtyckesreglering i svensk lagstiftning. Han kom fram till att vi i Sverige inte i första hand borde införa en sådan reglering, utan det var ett andrahandsförslag.

Det är en slutsats som vi i Alliansen instämmer i. Till det finns det flera skäl. Det som är det mest angelägna är att vi så långt det är möjligt vill undvika att lägga mer fokus än i dag på offrets agerande i anslutning till och under gärningen. Det är något som det finns stor risk för och som verkligen inte är önskvärt.

Dessutom kan samtycke ges genom tvång, vilket gör att ett ja inte alltid är ett ja. Det gör att det här är problematiskt. Därutöver ökar risken för att tvånget, våldet och utnyttjandet hamnar i bakgrunden, och det tycker vi vore tragiskt.

Självklart argumenterar V och MP för sitt förslag med flera argument. Men ett skäl som lyfts här, i deras motioner och i den allmänna samhällsdebatten är att vi då skulle förändra samhällets normer och moral och att det på sikt skulle göra att vi får färre våldtäkter.

En jämförelse görs ofta med förbudet att aga sina barn, som inte har en straffrättslig sanktion utan är inskrivet i föräldrabalken. Jag anser att den jämförelsen haltar. I Sverige är det sedan många år tillbaka olagligt att begå våldtäkt. Det brottet är förknippat med straff och omoral. I grunden finns det inte någon jag träffar som finner det acceptabelt med våldtäkt eller sexuella övergrepp, utan man anser att det är en djupt omoralisk handling.

Bestämmelsen om barnaga infördes just för att man ville ändra människors sätt att uppfostra barn, ändra moralen och normen. Det är inte okej att slå sina barn i uppfostringssyfte. Det var något som var mycket vanligt innan den här regleringen infördes. Detta har i det stora hela lyckats. I dag är det inte okej att slå sina barn. Samhället och omgivning-

en reagerar. Här har vi ändrat människors allmänna moral, och normverkan har varit stor.

Men trots den ändrade allmänna moraluppfattningen vet vi att det fortfarande finns de som slår sina barn i uppfostringssyfte. Ändrad moral och ändrade normer utrotar tyvärr inte brott eller oönskade beteenden.

Argumentet att om vi skulle ändra samhällets normer och moral – det är dessutom en norm och en moraluppfattning som jag anser att vi i samhället redan har när det gäller våldtäkt och sexuella övergrepp – skulle dessa brott blir färre tror jag tyvärr inte på.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag än en gång understryka vikten av att vi behöver ha en tydlig och bra sexualbrottslagstiftning. Skärpningen som nu görs är viktig.

Med dessa ord vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Anf. 135 KERSTIN HAGLÖ (S) replik:

Herr talman! I mitt anförande tog jag upp att vi vill att målsägandebiträdet ska in mycket tidigare i processen. Vi tror att det betyder oerhört mycket att de får komma in redan när anmälan görs och inte efter anmälan.

Det betyder oerhört mycket att få stöd och hjälp i en sådan traumatisk situation som brottsoffret befinner sig i. Och när det är en så fruktansvärd kränkning betyder det mycket att man får prata igenom det med någon innan.

Det kan nämligen bli så fel. I teorin måste man, när man gör polisanmälan, uppge tid och plats. Sedan ska man vara så detaljerad som möjligt i de här frågorna. Det är då väldigt lätt, har jag fått veta, att polisen kanske i ren välmening säger: Ja, vi kan prata om det, men du behöver egentligen inte säga något. Sedan är man triggad att sätta i gång.

Det som är märkligt i det här är att den misstänkte, den gripne för ett brott, den häktade, den anhållne aldrig behöver säga någonting förrän han har sin advokat vid sin sida. Men en kvinna lockas nästan in i att börja tala.

Vi tycker att det vore jättebra om ett målsägandebiträde kom in mycket tidigare för att kunna stödja både under processen och efter processen. Stöder man under processen behövs det kanske inte så mycket stöd efter processen, för då kanske de mycket lättare går in i läkningsprocessen och går vidare. Det blir en vinst för samhället ekonomiskt och en enorm vinst för kvinnan, som kanske slipper vara sjukskriven och slipper gå till psykolog.

Vi tror att detta är oerhört viktigt. Vad tycker Ewa Thalén Finné?

Anf. 136 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik:

Herr talman! I dagens reglering kan man tilldelas ett målsägandebiträde redan när målet tas upp, vid en anmälan. Det avgörs från fall till fall. Jag tycker att det är bra, och jag tycker att det är viktigt att man gör den individuella bedömningen.

Sedan har vi nu två utredningar. Den ena nämnde Kerstin Haglö i talarstolen. Den gäller att man nu ser över regleringen runt målsägandebi-

träden generellt. När jag läser direktiven ser jag inte att man i just de här fallen på något sätt tänker begränsa det.

Sedan har vi Straffprocessutredningen, där man också har med de här frågorna. Det gäller överklaganden och så vidare.

Men jag vill ändå peka på att jag tycker att det är väsentligt att man redan från början kan, om behov anses föreligga, få ett målsägandebiträde.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Kerstin Haglö och Socialdemokraterna. Det gäller tillsättning av en granskningskommission. Jag tycker att hela resonemanget är lite förvånande. Vad är det man ska granska? Självklart är det viktigt att alltid följa upp domstolar, och som min kollega Johan Pehrson var inne på har Åklagarmyndigheten, Brå med flera fått i uppdrag att göra det. Om man skulle tillsätta den nu, vad är det då den ska granska? Är det 2005 års sexualbrottsutredning eftersom vi nu har en ny?

Anf. 137 KERSTIN HAGLÖ (S) replik:

Herr talman! Jag vet inte riktigt vad Ewa Thalén Finné hänvisar till. I den lagstiftning vi har, med de ändringar som gjorts, står det att man kan få ett målsägandebiträde efter anmälan. Den ändringen har gjorts. Tidigare var det vid förundersökningen. Vi säger att målsägandebiträde ska komma in mycket tidigare och att man ska få stöd vid anmälan.

Jag håller med Ewa Thalén Finné om att bevisbördan är svår. Just därför vill vi ha en granskningskommitté. Så enkelt är det. Ni ger själva svaret på frågan, Ewa Thalén Finné. Om bevisbördan är svår, vad beror det på? Vi anser att ett målsägandebiträde ska finnas med tidigt i processen och att alla akutsjukhusmottagningar ska ha särskild kompetens, exempelvis som på Södersjukhuset, vilket vi motionerat om.

På Södersjukhuset har man särskilt anställda utbildade barnmorskor och kuratorer och en gynekolog som gör provtagningar och drogtester, vilket är oerhört viktigt, samt skriver rättsintyg som gör att det blir bra bevis. Dessa ska tillsammans med målsägandebiträdet komma in tidigt i processen. Dessutom måste vi våga granska vad det är som gör att bevisbördan är så svår. Det är det vi vill ha med.

När det gäller målsägandebiträde har jag en kort fråga till Ewa Thalén Finné. Det pågår en utredning. Att regeringen ens får tanken att börja utreda huruvida målsägandebiträde ska finnas vid vissa brott eller inte är anmärkningsvärt. Nu kommer det förhoppningsvis inte att gälla dessa brott, men man tittar över kostnaderna.

Vi vill gå längre. Vi vill ha målsägandebiträde mycket tidigare. Regeringen har tillsatt en utredning där man vill inskränka rätten till målsägandebiträde. Vad får vi då för rättssäkerhet och rättstrygghet i Sverige?

Anf. 138 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik:

Herr talman! Jag måste först få ge en allmän kommentar. Om vi tittar på hur Sverige hamnar i rankningen över rättstrygghet inser vi att vi faktiskt kan sträcka på oss. Vi ligger högt upp i de tabellerna.

För att sedan komma in på det som Kerstin Haglö tog upp vill jag säga att precis som Johan Pehrson sade har Åklagarmyndigheten, Åklagarmyndighetens utvecklingscentrum och så vidare ett generellt uppdrag att gå in och granska varför en viss förundersökning inte ledde

till åtal, varför åtal aldrig väcktes, vad det var som fallerade. Det är en uppgift för rättsväsendet generellt. Det ska vi ha mycket stor respekt för. Jag tycker att det är oerhört viktigt att man gör dessa granskningar och på det sättet förbättrar sitt arbete. Vi vet att det inte alltid fungerar. Dessutom vet vi att det många gånger är väldigt svåra fall eftersom ord står mot ord.

Det är roligt att Kerstin Haglö lyfter fram Södersjukhusets sätt att jobba. Regeringen har gett direktiv om att så kallade rape kits ska finnas på samtliga akutmottagningar i Sverige. Man ska ta rätt prover, dokumentera på ett korrekt sätt och så vidare. Det ska ha implementerats i akutsjukvården. Alla har inte gjort det, men det är en viktig bit för att få bättre bindande bevis, vilket är grunden för att vi ska få fällande domar.

Anf. 139 LENA OLSSON (V) replik:

Herr talman! Det är glädjande att höra att Ewa Thalén Finné gillar mottagningen på Södersjukhuset. Den kom till efter initiativ av Vänsterpartiet. Vi ser gärna att de utökas.

Ewa Thalén Finné tar upp detta med samtycke. Hon tror inte på det. Det görs vissa skärpningar, men huvudförslaget i utredningen var att ta ett litet myrstep mot samtyckesregleringsförslaget. Den uppfattningen har ni nu, och som jag sade i mitt anförande är jag säker på att man om några år har ändrat sig. Detta ska ju bygga på frivillighet, och att bestämma över sin kropp är inte förhandlingsbart.

Som jag också sade tidigare ser rättsväsendet på ihopknippta ben som ett uttryck för blyghet när en flaska ska föras upp i underlivet. Hade det då inte varit bra att ställa frågan till flickan och därmed kunnat vara glasklar över ifall hon samtyckte till det?

Anf. 140 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik:

Herr talman! Nu är det en tingsrättsdom, och vi vet att den har överklagats, vilket jag tycker är utmärkt. Jag har inte läst hela domen, ska jag ärligt erkänna, men det som framkommit gör att jag blir extremt upprörd över det som skett. Vi vet fortfarande inte om man bedömt det som ett samtycke eller inte eftersom det föregicks av sex. Dilemmat är att killarna säger att hon visst gav sitt samtycke. Har vi löst problemet? Jag hoppas att vi i nästa instans får en annan dom, men det vet varken Lena Olsson eller jag någonting om ännu. Därför är det lite vanskligt att spekulera i ett pågående rättsfall.

Vi kan ta andra rättsfall som är avslutade. Ofta står då ord mot ord. Än värre är det när det är fråga om flera gärningsmän, för då kan de alla säga att de tyckte att hon sade ja. Då måste hon på ett trovärdigt sätt bevisa att hon sade nej. Jag tycker att det är självklart att man inte vill ha vissa saker uppförda mellan benen eller sex med många på ett våldsamt sätt, men det tycker tydligen inte alltid domstolarna.

Problemet är fortfarande bevisföringen och att ord står mot ord. Vi i Sverige dömer inte någon om han eller hon inte bevisligen har begått brott. När ord står mot ord är det svårt, och det tror jag att det måste vara. Sedan kan jag ibland bli upprörd och tycka att det känns oerhört besvärande.

Det vore intressant att höra hur man ska döma när ord står mot ord. Blir det bättre med en samtyckesreglering?

Anf. 141 LENA OLSSON (V) replik:

Herr talman! Ja, ord står mot ord. När det gäller bevisföringen är den svår som den är redan i dag. Det som sägs i betänkandet är att offret, eller den brottsdrabbade, skulle få en mer besvärande situation i och med att man ställde frågor. Det tror jag inte alls på. Vi har till och med motionerat om att rättsväsendet bör ha bättre utbildning på vilka frågor de ställer, relevanta eller inte, i en domstol. Detta är svårt oavsett hur det blir.

Vi kommer inte att bli överens, men jag är ganska säker på att alla partier i riksdagen en vacker dag är överens om att man ska ha tillstånd och samtycke. Det kommer att bli normen.

Jag ställde en fråga när det gäller sexköp. Vi har kriminaliserat sexköp i Sverige. Jag skulle gärna vilja ha svar på om alliansregeringen anser att kvinnor utomlands är lika skyddsvärda som svenska kvinnor och att man bör kriminalisera även svenska mäns sexköp utomlands och ta bort den dubbla straffbarheten. Centerkvinnorna har uttryckt att de vill ställa sig bakom detta. Ni är säkert på gång, men det kanske tar några år till. Jag vill höra anledningen till att man vill skydda svenska kvinnor mer än andra.

Anf. 142 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik:

Herr talman! Kvinnor utanför Sverige är lika skyddsvärda som kvinnor i Sverige. Det är egentligen inte det som detta handlar om, utan det handlar om bevisföring och hur man bevisar brott. Utifrån denna aspekt är vår slutsats att vi inte ska avskaffa den dubbla straffbarheten just när det gäller sexköp. Vi gör det i fråga om många andra grövre brott. Det tycker jag är viktigt. Men i detta fall ser vi flera komplikationer. Vem utreder brottet, och vem beivrar brottet när det till och med är lagligt och där det finns statliga licenser och bordeller? Utifrån denna aspekt är vi inte beredda att ta bort den dubbla straffbarheten när det gäller sexköp i utlandet.

Jag ska återkomma lite grann till normen och att Lena Olsson inte tror att det kommer att bli mer fokus på kvinnan. Om en man nekar till att det inte var samtycke och säger att det var samtycke måste man förhöra kvinnan utifrån hennes ja och om det var tydligt eller utifrån hennes nej och om det var tydligt. Kunde det missförstås? Då kommer man in på att domstolar emellanåt ställer frågor som känns mycket irrelevanta för den gångna händelsen. Där är vi helt överens. Men det är en uppenbar risk. En försvarsadvokat kommer naturligtvis att framhärda sin klients åsikt om att det fanns ett samtycke i detta sammanhang. Då måste åklagaren bevisa att det inte förelåg.

(forts. 15 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.52 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

13 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 16 maj

TU16 Yrkestrafik- och taxifrågor

Punkt 1 (Hastighetsefterlevnad för tung trafik)

1. utskottet

2. res. 1 (V, MP)

Votering:

281 för utskottet

41 för res. 1

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 S, 102 M, 20 FP, 21 C, 20 SD, 16 KD

För res. 1: 24 MP, 17 V

Frånvarande: 10 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 2 C, 2 V, 3 KD

Gulan Avci (FP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 2 (Åtgärder för säkra uppställningsplatser för lastbilar)

1. utskottet

2. res. 2 (S, SD)

Votering:

201 för utskottet

121 för res. 2

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 M, 24 MP, 21 FP, 21 C, 17 V, 16 KD

För res. 2: 101 S, 20 SD

Frånvarande: 11 S, 5 M, 1 MP, 3 FP, 2 C, 2 V, 3 KD

Punkt 5 (Tillsynen av yrkesmässiga godstransporter på väg)

1. utskottet

2. res. 5 (S, MP, V)

Votering:

180 för utskottet

143 för res. 5

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 M, 21 FP, 21 C, 20 SD, 16 KD

För res. 5: 102 S, 24 MP, 17 V

Frånvarande: 10 S, 5 M, 1 MP, 3 FP, 2 C, 2 V, 3 KD

Punkt 11 (Kontroller och indragning av taxilegitimationer)

1. utskottet

2. res. 8 (SD)

Votering:

303 för utskottet

20 för res. 8

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 S, 102 M, 24 MP, 21 FP, 21 C, 17 V, 16 KD

För res. 8: 20 SD

Frånvarande: 10 S, 5 M, 1 MP, 3 FP, 2 C, 2 V, 3 KD

Punkt 12 (Samverkan i tillsynen av taxibranschen)

1. utskottet

2. res. 9 (S, MP, V)

Votering:

180 för utskottet

142 för res. 9

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 M, 21 FP, 21 C, 20 SD, 16 KD

För res. 9: 101 S, 24 MP, 17 V

Frånvarande: 11 S, 5 M, 1 MP, 3 FP, 2 C, 2 V, 3 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU9 Anmälningsskyldighet vid utstationering

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Behörighet för kontaktpersonen att ingå kollektivavtal)

1. utskottet

2. res. (S, V)

Votering:

183 för utskottet

139 för res.

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 M, 24 MP, 21 FP, 21 C, 16 KD

För res.: 102 S, 20 SD, 17 V

Frånvarande: 10 S, 6 M, 1 MP, 3 FP, 2 C, 2 V, 3 KD

SoU20 Hälsa- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

303 för utskottet

20 för res. 1

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 S, 102 M, 24 MP, 21 FP, 21 C, 17 V, 16 KD

För res. 1: 20 SD

Frånvarande: 10 S, 5 M, 1 MP, 3 FP, 2 C, 2 V, 3 KD

Punkt 2 (Hälsa- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd)

1. utskottet

2. res. 3 (V)

Votering:

184 för utskottet

18 för res. 3

120 avstod

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 102 M, 24 MP, 20 FP, 21 C, 16 KD

För res. 3: 1 S, 17 V

Avstod: 100 S, 20 SD

Frånvarande: 10 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 2 C, 2 V, 3 KD

Jennie Nilsson (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Uppgiftsskyldighet för hälso- och sjukvårdspersonal)

1. utskottet

2. res. 4 (V)

Votering:

286 för utskottet

17 för res. 4

20 avstod

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 S, 102 M, 24 MP, 21 FP, 21 C, 16 KD

För res. 4: 17 V

Avstod: 20 SD

Frånvarande: 10 S, 5 M, 1 MP, 3 FP, 2 C, 2 V, 3 KD

Punkt 4

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 5 (Uppföljning och utvärdering av den nya lagen)

1. utskottet

2. res. 6 (S)

Votering:

183 för utskottet

102 för res. 6

37 avstod

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 M, 24 MP, 21 FP, 21 C, 16 KD

För res. 6: 102 S

Avstod: 20 SD, 17 V

Frånvarande: 10 S, 6 M, 1 MP, 3 FP, 2 C, 2 V, 3 KD

SoU24 Upphävande av kravet på sterilisering för ändrad könstillhörighet

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

3. mot. So14 (KD)

Andre vice talmannen anförde att motion So14 omfattade ett yrkande om avslag på regeringens proposition. I res. 1 yrkades också, med bifall till bland annat motion So14, avslag på regeringens proposition. Om det fanns fler än två yrkanden som kunde ställas mot varandra skulle enligt 5 kap. 6 § riksdagsordningen kammaren först besluta vilket yrkande som skulle vara motförslag till utskottets förslag. Eftersom motion So14 var tillgodosedd i reservation 1 kunde motionen inte ställas mot reservation 1. Yrkandet stred därför mot riksdagsordningen.

Med tillämpning av 2 kap. 9 § riksdagsordningen fann andre vice talmannen därför att hinder förelåg att ställa proposition på yrkandet om bifall till motion So14.

På Tuve Skånbergs (KD) begäran hade kammaren nu att avgöra frågan om att ställa proposition på yrkandet om bifall till motionen.

Votering:

319 för godkännande av andre vice talmannens beslut att vägra proposition

4 för bifall till Tuve Skånbergs (KD) yrkande att ställa proposition

26 frånvarande

Andre vice talmannen konstaterade att kammaren således godkänt beslutet att vägra ställa proposition på yrkandet.

Partivis fördelning av rösterna:

För godkännande av beslutet att vägra proposition:

102 S, 102 M, 24 MP, 21 FP, 21 C, 20 SD, 17 V, 12 KD

För bifall till yrkandet att ställa proposition: 4 KD

Frånvarande: 10 S, 5 M, 1 MP, 3 FP, 2 C, 2 V, 3 KD

Huvudvotering:

298 för utskottet

20 för res. 1

4 avstod

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 S, 102 M, 23 MP, 21 FP, 21 C, 17 V, 12 KD

För res. 1: 20 SD

Avstod: 4 KD

Frånvarande: 10 S, 5 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 V, 3 KD

Punkt 2 (Upphävande av kravet på sterilisering)

1. utskottet

2. res. 2 (MP, V)

Votering:

259 för utskottet

41 för res. 2

23 avstod

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 S, 102 M, 21 FP, 21 C, 13 KD

För res. 2: 24 MP, 17 V

Avstod: 20 SD, 3 KD

Frånvarande: 10 S, 5 M, 1 MP, 3 FP, 2 C, 2 V, 3 KD

Mikael Oscarsson (KD) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Ansvar för behandling och vård vid könsidentitetsstörningar)

1. utskottet

2. res. 3 (S, V)

Votering:

180 för utskottet

119 för res. 3

24 avstod

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 M, 24 MP, 21 FP, 21 C, 12 KD

För res. 3: 102 S, 17 V

Avstod: 20 SD, 4 KD

Frånvarande: 10 S, 5 M, 1 MP, 3 FP, 2 C, 2 V, 3 KD

CU20 Anpassning av svensk rätt till EU-förordning om byggprodukter

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

301 för utskottet

21 för res.

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 101 M, 24 MP, 21 FP, 21 C, 17 V, 16 KD

För res.: 1 S, 20 SD

Frånvarande: 10 S, 6 M, 1 MP, 3 FP, 2 C, 2 V, 3 KD

Thomas Finnborg (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

CU21 Nedsättning av en byggsanktionsavgift

Kammaren biföll utskottets förslag.

En skärpt sexualbrottslagstiftning

15 § (forts. från 12 §) En skärpt sexualbrottslagstiftning (forts. JuU20)

Anf. 143 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik:

Herr talman! Vi återupptar replikskiftet.

Ewa Thalén Finné talade en del om samtyckeslagstiftningen, men det som är tragiskt med det som regeringen gör är att man inte tar en samtyckeslagstiftning. Det som det handlar om nu, 2013, när man skärper lagstiftningen är att det också måste vara ett visst mått av våld, hot och sådana otäckheter. Ett nej ska alltså inte räcka, och det tycker jag är tragiskt. Jag skulle vilja höra Ewa Thalén Finné förklara varför det är på detta sätt.

Ewa Thalén Finné pratade också om normerande lagar. Jag nämnde i mitt anförande till exempel sexköpslagstiftningen. Vi har många normerande lagar i Sverige i dag som har fungerat oerhört bra. Men vi tror inte att den här lagstiftningen bara skulle vara normerande – tvärtom. Vi har därför föreslagit en hel lagstiftning, som jag hänvisar till och som finns i slutet av vårt betänkande.

Det är också så att det finns olika åsikter när det gäller samtyckeslagstiftningen, inte bara mellan de olika partierna utan också mellan olika jurister och olika uttolkare. Min uppfattning är väldigt hårt att detta flyttar fokus från offret till förövaren. Det kommer inte att bli mer fokus på offret, som Ewa Thalén Finné tror. Här känner jag att jag har starkt stöd, som sagt, av många kloka jurister.

Anf. 144 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik:

Herr talman! Man kan ha många olika ingångar i den här frågan. Frågan är då om ett nej inte ska räcka. En anmälan om våldtäkt eller sexuellt utnyttjande bygger ju indirekt på att man inte har samtyckt, annars har ju inte något brott begåtts.

Men man kan lika väl vända på det här. Är ett ja alltid ett giltigt ja? Är det alltid självklart att om ett offer har sagt ja har det inte skett en våldtäkt? Det blir min fråga tillbaka.

Anf. 145 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik:

Herr talman! Jag tror att det är ganska uppenbart att det inte är på det sättet. Men det som jag tror har varit oerhört stötande för många är att det 2013 inte räcker att förövarna tydligt säger att de uppfattade ett nej utan att det måste till våld också. Det som upprör så oerhört mycket är att ett nej inte räcker.

Anf. 146 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik:

Herr talman! De här frågorna är generellt oerhört komplicerade eftersom, tyvärr, utsaga står mot utsaga många gånger. Vi har ett offer, och förmodligen har man gjort en mycket grundlig förundersökning och hållit adekvata förhör, men vi har likväl en gärningsman som kanske inte erkänner. Ord står mot ord, och det ska bedömas. Det kan till och med vara så att jag sade ja därför att jag hade en kniv mot halsen, men detta ja kan vi ju inte se som ett samtycke till våldsdådet. Det här är alltså oerhört komplexa frågor.

I botten på vår lagstiftning ligger, oavsett om man sagt ja eller nej, att man inte har samtyckt till att ha samlag utan har sagt ja under hot om våld. Men det kan också vara indirekt våld och hot som gör att man inte vågar. Med den utvidgning som vi nu gör blir det väldigt tydligt att man kan vara passiv. För min del är det alltid våld när någon gör något utöver vad man får göra.

De här frågorna är oerhört komplexa. Ett ja är inte alltid ett ja, och det måste vi ha med oss. Det är en av orsakerna till att en ren samtyckeslagstiftning är jättekomplicerad. Därutöver är vi säkra på att det blir mer fokus på offret, och vi vill definitivt inte att det ska bli mer fokus på offret än vad det redan är i dag.

Anf. 147 JOHAN LINANDER (C):

Herr talman! Den 2 mars 2005 debatterade vi här i riksdagen den då föreslagna sexualbrottslagstiftningen som trädde i kraft den 1 april samma år. Då hade det gått sju år av utredande och processande i det departement som hade dåvarande socialdemokratiska justitieministern Thomas Bodström som chef. Efter sju år lade man fram en proposition om ny sexualbrottslagstiftning – detta med anledning av det tidigare sagda att det har tagit för lång tid.

Förslaget som vi antog 2005 var definitivt i rätt riktning. Bland annat blev sexuellt utnyttjande av en sovande, berusad eller på annat sätt hjälplös person äntligen benämnt som våldtäkt i stället för sexuellt utnyttjande. Men vi från Centerpartiets sida var inte nöjda med detta. Trots förslag från Sexualbrottskommittén och från Lagrådet vägrade Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet att utvidga begreppet ytterligare till att även omfatta särskilt utsatta situationer.

Nu tänker jag göra något som jag inte brukar göra. Det är lite så där, men jag ska gå tillbaka till vad jag själv sade i debatten för ungefär åtta år sedan. Jag sade ungefär så här:

”Det kommer att finnas fall där offret inte vågat eller kunnat säga nej trots att hon inte befunnit sig i ett hjälplöst tillstånd enligt lagens mening. En sådan situation skulle kunna vara en kvinna som inte vågar säga nej eftersom hon vet att han kan bli mycket våldsam när han blir arg. En situation som enligt min mening är klart straffvärd och borde omfattas av våldtäktsbestämmelsen genom att vi lägger till begreppet ’särskilt utsatt situation’.

Såväl Sexualbrottskommittén som Lagrådet, sade jag vidare, har föreslagit att mjuka upp rekvisitet hjälplöst tillstånd, och det skulle kunna göras genom att lägga till ’särskilt utsatt situation’. Detta skulle också kunna vara ett sätt att komma närmare Europadomstolens krav på att alla sexuella handlingar utan samtycke ska vara straffbelagda.”

Herr talman! Vad var det då som hände efter detta? Jo, precis det som vi hade varnat för. Trots ändrad lagstiftning förblev det ett antal situationer som inte kunde bedömas som våldtäkt, även om de allra flesta var överens om att det var en form av våldtäkt. Vanligast var den typen av situationer som vi kallar passivitetssituationer, där den utsatta medvetet väljer passivitet för sin egen säkerhets skull eller hamnar i passivitet på grund av extrem rädsla.

Nu äntligen tar vi steget och ändrar lagstiftningen på det sätt som vi borde ha gjort redan 2005 och lägger till begreppet ”särskilt utsatt situation”. Detta är en klar förbättring. Jag tror att vi genom denna förändring kommer att täcka upp väldigt många situationer av dem som vi i dag har sett är problematiska. Ändå måste jag komma in på samtyckesfrågan.

I utvärderingen av 2005 års sexualbrottsreform fick utredaren även i uppdrag att överväga om kravet på tvång som grund för straffansvar för våldtäkt borde ersättas med ett samtyckeskrav. Redan då, 2005, yrkade vi i Centerpartiet på att införa ett samtyckeskrav i sexualbrottslagstiftningen. Men majoriteten då, Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, sade nej till detta.

De argument som jag då framförde, och som jag fortfarande står bakom, var att det aldrig kan vara acceptabelt att utföra sexuella handlingar med en annan person utan att veta att personen vill det. En presumtion att alla är tillgängliga för sexuella handlingar tills han eller hon har visat eller sagt nej är inte den typen av lagstiftning som vi vill ha.

Tyvärr kom utredningen inte fram till att kravet på samtycke borde införas utan föreslog i stället ett alternativt brott som benämndes ”sexuellt övergrepp” som skulle bygga på samtyckeskrav.

Herr talman! Centerpartiet står fortfarande bakom ett samtyckeskrav i sexualbrottslagstiftningen som princip, men vi ser också problemet med att genomföra det i praktiken.

Vi fick tidigare höra om en del tunga remissinstanser som tyckte att samtyckeskravet var bra. Men jag kan nämna några andra remissinstanser som har pekat på en del tillämpningsproblem, till exempel Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen och Domstolsverket, och de tillämpningsproblem som de pekar på måste vi definitivt ta på allvar.

Det är en sak att vilja något, att ha det som sin principiella inställning, och en annan att kunna genomföra det i en lagstiftning som ska vara tillräckligt rättssäker.

Varför genomför vi då inte utredningens kompromiss, alltså inför ett subsidiärt brott som bygger på samtyckeskrav? Även i detta fall har vi

tittat på vad remissinstanserna har sagt. Remissinstanserna Rikspolisstyrelsen, Åklagarmyndigheten och Advokatsamfundet har starka invändningar. De menar att den föreslagna bestämmelsen inte uppfyller de krav på förutsägbarhet och tydlighet som måste ställas på straffrättslig lagstiftning.

Det finns remissinstanser, såsom Domstolsverket, Umeå tingsrätt och Juridiska institutionen vid Uppsala universitet, som påpekar att de situationer som skulle täckas av den föreslagna bestämmelsen om sexuellt övergrepp ändå täcks av övriga paragrafer i sexualbrottslagstiftningen nu när vi täcker in passivitetsfallen genom att "särskilt utsatt situation" läggs in i våldtäktsparagrafen.

Jag är inte helt säker på att de har rätt. Men de invändningar som har rests mot utredningens förslag om ett nytt samtyckesbaserat brott är så starka att vi i dagsläget inte kan genomföra det.

Det vi gör i dag är en klar förstärkning av svensk sexualbrottslagstiftning. Mina kolleger Johan Pehrson och Ewa Thalén Finné gick igenom de ytterligare förändringar vi gör, och de är bra och välkomna.

Allt tar lång tid. Jag kan också tycka att dessa förändringar har tagit för lång tid. Här är vi nog överens inom oppositionen och majoriteten. Så är det dock när frågor ska utredas i grunden. Den lagstiftning som vi antar i Sveriges riksdag måste vara rättssäker, förutsägbar och tillräckligt tydlig. Annars kan vi inte anta ny straffrättslig lagstiftning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 148 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik:

Herr talman! Det är glädjande att Johan Linander egentligen vill ha en samtyckeslagstiftning. Han säger också att det aldrig ska vara okej att ha sex utan samtycke.

Men när vi i dag debatterar denna fråga försvarar han en linje där man inte ens kriminaliserar de fall där gärningsmannen erkänner att han har hört att det inte finns samtycke, där han har hört offret protestera och där han har hört den utsatta säga nej. Inte ens det ska kriminaliseras. Inte ens så långt går regeringen.

Kan Johan Linander förklara hur det går ihop med det han säger att han och Centerpartiet står för?

Anf. 149 JOHAN LINANDER (C) replik:

Herr talman! Agneta Börjesson var tydlig med att hon hade läst remissvaren, och hon nämnde vad en lång rad olika remissinstanser tyckte. Det förvånar mig om hon inte har läst till exempel Åklagarmyndighetens, Rikspolisstyrelsens och Domstolsverkets remissvar. Talar vi om tunga juridiska remissinstanser är det nog dessa vi menar i första hand. De pekar tydligt på att utredningens förslag inte är tillräckligt förutsägbart och rättssäkert. Hur ska vi då kunna genomföra det? I Sveriges riksdag har vi ett större ansvar än så.

Vi kan vara överens om vart vill nå i princip. I teorin vore det bra med en samtyckeslagstiftning. Det skulle markera att det aldrig är okej att man genomför sexuella handlingar med en annan person om man inte är säker på att denna person vill det.

I teorin är vi helt överens om detta. Det är dock en helt annan sak att skriva ned det i lagtext, sätta in det i lagboken och sedan låta våra rättsvårdande myndigheter, polis, åklagare och domstol, ta hand om denna lagstiftning och använda den i verkligheten. Då måste vi se till att få en lagstiftning som fungerar och som är tillräckligt rättssäker.

Tror man att bevisbördan ändras genom att vi inför en samtyckeslagstiftning har man inte riktigt förstått hur rättsprocessen går till. Bevisbördan förändras inte. Det är fortfarande åklagaren som har bevisbördan och måste bevisa att någon har begått ett brott. Den som är misstänkt behöver inte säga något utan har rätt att hålla tyst.

Det finns en övertro på att denna förändring skulle göra under och att vi skulle få många fler fällande domar. Så är det dock inte.

I teorin är vi dock helt överens.

Anf. 150 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik:

Herr talman! Jag inser att det är många svåra fall. Jag inser också att många tunga remissinstanser är tveksamma. Det finns dock andra tunga remissinstanser som tycker att det vore bra att ta ett steg framåt till en samtyckeslagstiftning. Det är absolut inte några enkla frågor.

Även med en samtyckeslagstiftning kommer det att vara många tveksamma och svåra domar. Det är jag helt med på. Men när det gäller bevisbördan tror jag att mycket fokus kommer att flyttas över från offret till gärningsmannen. Det blir inte enbart en fråga om hur mycket offret kämpade emot utan en fråga om huruvida gärningsmannen uppfattade ett nej. Det blir huvudfrågan, och den måste ställas.

Denna fråga ställs i dag också. Man bryr sig dock inte om resultatet, utan det ska vara annan bevisbörda också. Det är det som är så tråkigt, att ett nej inte räcker.

Anf. 151 JOHAN LINANDER (C) replik:

Herr talman! Det blev tydligt att Agneta Börjesson inte har förstått hur bevisbördan ser ut i en domstol. Även om vi har en samtyckeslagstiftning behöver den misstänkte gärningsmannen inte bevisa att han har uppfattat ett samtycke. Det är åklagaren som ska bevisa att det inte fanns samtycke. Den bevisbördan för åklagaren är väldigt svår, precis som dagens bevisbörda är väldigt svår. Det är därför vi har så få fällande domar. Det är därför åklagare så ofta tycker att de inte har tillräcklig bevisning för att väcka åtal. Det är problemet.

Vi måste i stället jobba med att se till att de som utsätts för dessa vedervärdiga brott vågar anmäla och snabbt kommer till sjukhus för att lämna bevis. Vi måste se till att det görs brottsplatsundersökningar och att förhör görs på rätt sätt och tillräckligt snabbt så att folk minns vad som hände.

Det finns så många andra saker vi måste jobba med för att se till att fler av de sexualbrott som begås anmäls och leder till åtal och fällande dom. Tror man att hela lösningen är att införa en samtyckesreglering i sexualbrottslagstiftningen gör man det väldigt enkelt för sig.

I teorin är det rätt. Det skulle ge rätt signaler. Men lagstiftning måste vara förutsägbar, rättssäker och tillräckligt tydlig. Annars kan vi inte genomföra den.

Anf. 152 LENA OLSSON (V) replik:

Herr talman! Jag instämmer i det som Agneta Börjesson från Miljöpartiet sade om samtyckesreglering.

Det är ganska magstarkt av Johan Linander att säga att vi som vill ha denna reglering hävdar att den skulle lösa allt. Det har vi aldrig påstått. Lite mer seriös borde Johan Linander vara.

I princip tycker Centerpartiet som vi, men i praktiken kan ni inte genomföra det. Men som alltid är politik att vilja. Vill man genomföra något ser man till att göra det, och då kommer lagstiftningen att utformas därefter. Det handlar inte om att något är omöjligt i praktiken, utan det hänger på viljan.

Jag skulle vilja passa på att fråga: När rättväsendet ser på ihopknippta ben som blyghet – var det nu kommer ifrån – när en flaska ska föras upp i underlivet, hade det då inte varit bra om man hade kunnat fråga den flickan: Har du samtyckt till det här? Ja, hon hade samtyckt till sex. Men hon hade uppenbarligen inte samtyckt till någon flaska.

Sedan vill jag övergå till sexköp. Anser Johan Linander när det gäller kriminalisering av sexköp från utländska kvinnor – att svenska män köper utländska kvinnor – att de kvinnorna är lika skyddsvärda som de kvinnor i Sverige som säljer sex? Centerkvinnorna tycker det, men vad tycker partiet och Johan Linander i frågan?

Anf. 153 JOHAN LINANDER (C) replik:

Herr talman! Vilja är jättebra, men vilja är inte tillräckligt. Vi kan inte lagstifta på ”vilja”. Hur skulle det se ut om vi beslutade om en ny straffrättslig lagstiftning där domstolarna ska döma människor till fängelsestraff bara därför att vi vill ha något! Det räcker faktiskt inte.

Den lagstiftning som vi beslutar om här måste vara tydlig, förutsägbar och rättssäker. Det förslag som vi har fått från utredningen håller inte måttet.

Varför har vi remissrundor om vi inte ska lyssna på remissinstanserna? Det är svårt att komma ifrån att Domstolsverket, Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen – alla de som sedan ska uttolka lagstiftningen och jobba med den – inte bara är tveksamma utan direkt avvisar det förslag som har lagts fram.

Jag vill säga, herr talman, att jag inte uttalar mig om pågående rättsfall. Det rättsfall som Lena Olsson nämner har överklagats. Vi som politiker och riksdagsledamöter ska inte lägga oss i pågående rättsfall. Jag tycker att man ska vara oerhört noga med det.

Generellt kan man dock uttala sig, och då skulle jag säga så här. Om man frågar brottsoffret om det fanns samtycke kommer brottsoffret i det här fallet, eftersom hon har anmält våldtäkten, med all sannolikhet att svara: Nej, det fanns inte samtycke. Då kommer de misstänkta gärningspersonerna att få frågan: Fanns det samtycke? De kommer med all sannolikhet att svara: Ja, det fanns samtycke.

Då står man kvar, precis som i dag, vid att åklagaren ska bevisa att det inte fanns samtycke, på samma sätt som man i dag måste bevisa att det begicks en våldtäkt och att det inte gjordes på frivillig väg. Förändringen blir alltså inte så gigantisk som Lena Olsson tror.

Anf. 154 LENA OLSSON (V) replik:

Herr talman! Då återkommer jag till det som Johan Linander tog upp i sitt senaste inlägg, att det skulle förändra allting. Nej, det är ju massvis med saker som vi måste jobba med och förebygga när det gäller att få ned mäns våld mot kvinnor.

Men politik är fortfarande att vilja. Johan Linander hänvisar till tunga remissinstanser. Men jag vill påminna Johan Linander om att det är ganska tunga remissinstanser som står på andra sidan. Det är inte så att juridiken är överens över lag, utan det finns delade meningar även där.

Jag fick inget svar på – och det hade jag väl inte förväntat mig heller – om kvinnor är lika skyddsvärda. Eftersom dina centerkvinnor tycker det skulle det vara roligt att höra ditt svar också.

Anf. 155 JOHAN LINANDER (C) replik:

Herr talman! Jag hann inte svara i det första inlägget, och jag försöker göra som talmannen vill, att hålla mig till den tid som vi har, det vill säga två minuter per inlägg.

Då ska vi komma till dubbel straffbarhet för sexköp. Jag tycker att kvinnor i andra länder är precis lika skyddsvärda som kvinnor i Sverige. Jag tycker att det är lika avskyvärt att man köper sex i något annat land som i Sverige.

Men när man kommer till dubbel straffbarhet måste man fråga sig: Om det inte är olagligt i ett annat land, ska vi då döma en person som har begått det brottet i det landet, om det är en svensk medborgare?

Vi kan vända på det och säga att en kvinna från ett land där abort är olagligt kommer till Sverige och utför en helt laglig abort här, åker hem till sitt hemland och där blir dömd för en olaga abort. Vi kan också se på en person som har varit i Sverige och haft sexuellt umgänge med en person av samma kön och sedan åker hem till sitt hemland och där blir dömd för olagliga homosexuella handlingar. Tycker vi att det skulle vara speciellt bra?

Nej, jag tycker att det är rent förkastligt att någon i ett annat land säger något annat än: Det ni gjorde i Sverige som är lagligt där – den utförda aborten eller det sexuella umgänget med en person av samma kön – ska ni självklart inte dömas för i ert hemland heller.

Om vi tycker så i de fallen, varför ska vi inte vända på det och säga: Om det nu är lagligt med sexköp i det land där det har skett, ska vi då döma den svenska medborgaren när han kommer hem?

Jag tycker att det är värt att tänka på. Jag tycker inte att frågan är helt enkel. Men försök åtminstone tänka i de banorna också!

Anf. 156 CAROLINE SZYBER (KD):

Herr talman! Vi i Kristdemokraterna har länge jobbat för att ”hjälp-löst tillstånd” ska ändras till ”särskilt utsatt situation” i sexualbrottslagstiftningen.

Den 1 april 2005 trädde en ny sexualbrottslagstiftning i kraft. Den lagen förbereddes av dåvarande justitieminister Thomas Bodström. Då pågick det en intensiv diskussion om hur skyddet för kvinnor kunde förbättras. På vissa punkter ledde det till en skärpning av lagen. Men trots att Sexualbrottskommittén hade föreslagit en utvidgning genom att införa ett uttryckligt förbud mot att sexuellt utnyttja den som är i en sär-

skilt utsatt situation och att även Lagrådet förespråkade en sådan förändring avstod Socialdemokraterna från att genomföra den.

Följden av detta beslut har blivit att den praxis som utarbetats angående begreppet ”hjälpöst tillstånd” står fast, vilket har fått olyckliga konsekvenser för många kvinnor. Ett exempel är det så kallade Jordbrofallet.

Tre män plockar upp en kvinna på Centralstationen i Stockholm. Hon är på rymmen och har inte ätit eller sovit på flera dygn. Männen tar med henne till en lägenhet, bjuder henne på alkohol och våldför sig på henne. Två av tre män frikänns. Endast den som har genomfört ett regelrätt samlag med henne, som rätten kallar det, fälls, eftersom det i det fallet gick att bevisa att flickan hade försökt värja sig. De andra två frikänns som sagt helt.

Domare ska följa lagen, och det har de gjort. Ansvaret ligger på oss politiker som stiftar lagarna. Om förändringen hade genomförts hade domen mot de två männen som jag berättade om blivit en annan, för vem kan hävda att flickan inte var i en särskilt utsatt situation i det tillstånd hon befann sig i?

Kristdemokraterna har sedan dess arbetat för en utvärdering av 2005 års lagstiftning och för att en ny utredning skulle ske, då vi såg behov av skärpningar. Därför är vi glada att alliansregeringen har gjort detta och att vi kommer att fatta beslut om en ny lag.

Herr talman! Det finns nog få brott som skapar en sådan upprördhet i oss – och det med rätta – som sexbrott mot barn. Propositionen innehåller flera förslag som ytterligare markerar allvaret i sådana brott.

Grovt sexuellt övergrepp mot barn utvidgas så att domstolarna får en större möjlighet att bedöma allvarliga sexuella övergrepp mot barn som grova brott. Regeringen föreslår även att straffminimum höjs från fängelse i sex månader till fängelse i ett år.

Regeringen föreslår också en lagstiftning som gör att Sverige uppfyller åtaganden enligt Europakonventionen om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp. I sak handlar detta om att kravet på dubbel straffbarhet avskaffas för utnyttjande av barn för sexuell posering och köp av sexuell handling av barn och att preskriptionstiden förlängs så att den börjar löpa från det att barnet har fyllt eller skulle ha fyllt 18 år.

Avskaffandet av dubbel straffbarhet handlar i praktiken om att avskaffa de kryphål som gör skillnad på barn och barn. Det är inte rimligt att det inte ska gå att straffa den som utsätter barn för olika former av sexuella brott bara för att barnet inte är svenskt. Ett sådant brott mot ett barn är givetvis lika allvarligt även om personen åker utomlands och begår det.

Att som barn utsätts för sexuella övergrepp är ett oerhört trauma. Inte sällan är barn beroende av personen som begår brottet. Barn kanske i vissa fall inte förstår hur oerhört allvarligt det är eller saknar ord för att beskriva det. Ett barn kan naturligtvis inte förväntas agera som en vuxen. Många gånger kommer sexuella övergrepp fram långt senare, kanske när personen har hunnit bli vuxen. Det är därför mycket bra att preskriptionstiden för utnyttjande av barn för sexuell posering börjar först vid 18 års ålder.

Herr talman! Med detta sagt vill jag vara tydlig. Att enbart ändra en lagstiftning räcker inte, för lagstiftning är inte allt. Under de senaste åren

har vi haft flera debatter om hur vi ger ett starkare skydd. Det handlar om hur vi får en tydlig signal om skiljelinjen mellan olämpligt och olagligt och likaså om att ett nej alltid är ett nej. Det behövs en mer djupgående diskussion om etik och moral i hela samhället.

Rättväsen och lagstiftning spelar en central roll i detta moderna samhälle. Den lagstiftande funktionen är viktig. En signal ur ett juridiskt perspektiv är ändringen i sexualbrottslagstiftningen från "hjälpöst tillstånd" till numera "särskilt utsatt situation".

Den ändringen är en viktig markering. All sexualitet bygger på ömsesidighet och frivillighet. En lagändring ger förhoppningsvis vissa möjligheter att påverka attityder. Det går dock inte att lagstifta bort alla övergrepp. Det är viktigt att samhället tydligt signalerar vad som är acceptabelt och inte.

Det bästa skyddet för alla i vårt samhälle är etiska värderingar som är djupt rotade i oss med en given rågång mellan vad som är rätt och fel och där det i sammanhanget blir tydligt vad som är sex och vad som är våldtäkt. Det får till och med gärna bli övertydligt. Värden som respekt, omsorg, hänsyn och lyhörddhet måste återerövas som naturliga fundament i all form av sexualitet.

När vi hamnar i hårklyverier om huruvida gärningsmännen förstod eller inte förstod att det begicks ett övergrepp förstår vi juridikens trubbighet och den komplexa lagstiftning som finns när det gäller sexualbrott.

Återigen: Det går inte att lagstifta bort allt. Men det går att visa på att vissa principer är viktiga. Det är också viktigt att kommunicera vissa värderingar.

Det är synd att Sverigedemokraterna står i talarstolen och har en väldigt hög svansföring men inte stannar kvar under hela debatten. Jag förstår inte hur de kunde ta upp en sådan omdiskuterad våldtäktsrapport som de släppte och som fick rött ljus i varenda undersökning som gjordes i princip av alla svenska medier och sedan inte stannar debatten ut för att eventuellt ta vissa frågor.

Jag kunde inte begära replik på SD tidigare under debatten. Jag hade velat ställa ett antal frågor om den människosyn de har och om de väldigt långtgående slutsatser de drar som jag utifrån mitt perspektiv tycker är helt felaktiga. Jag vill därför för protokollets skull säga att de inte har stannat debatten ut. Jag har väldigt många utestående frågor i debatten. Jag får ta dem vid något annat tillfälle, eftersom jag inte vill ge dem mer uppmärksamhet i deras uteläsa.

Jag avslutar med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.
(Applåder)

Anf. 157 KERSTIN HAGLÖ (S) replik:

Herr talman! Jag tänkte kommentera ditt inlägg, Caroline Szyber, väldigt kort när du tog upp frågan om "hjälpöst tillstånd". Sedan har du väldigt hög svansföring och säger: Nu blir det bättre när vi ändrar detta till "särskilt utsatt situation".

Jag var med när sexualbrottsreformen togs fram år 2005. Jag var också mycket delaktig i den. Jag vet vilken diskussion vi hade om just hjälpöst tillstånd. I förarbetena till lagstiftningen står mycket tydligt vad hjälpöst tillstånd är.

Trots det har det varit – och det sade jag i mitt anförande – både tolknings- och tillämpningssvårigheter med detta. Nu står vi socialdemokrater bakom att man ändrar detta till särskilt utsatt situation.

Jag hoppas innerligt att det ska kunna hjälpa framöver. Jag är inte helt säker på det. Vi kanske står här igen om några år och ser att även de orden har vållat både tolknings- och tillämpningssvårigheter.

Jag vill tala om att vi ändå varit beredda att ändra oss här. Vi vill ta flera steg framåt. Det sade jag också i mitt anförande. Vi vill mer.

En skärpt sexualbrottslagstiftning

Anf. 158 CAROLINE SZYBER (KD) replik:

Herr talman! Jag får väl använda det gamla uttrycket bättre sent än aldrig. Jag ska använda min talartid till att läsa ur det domslut som Svea hovrätt skrev. Det är väldigt tydligt vad lagstiftaren gjorde för fel och vad ni, Kerstin Haglö, skulle ha tänkt på 2005 när ni hade möjligheten.

Det står: ”Lagstiftaren har, som tingsrätten anmärkt, nyligen uttryckligen avstått från att genomföra ett förslag att utvidga det straffbara området genom att göra våldtäktsbestämmelsens andra stycke tillämpligt även i fall där en person befinner sig i en särskilt utsatt situation. Särskilt mot denna bakgrund kan begreppet hjälplöst tillstånd inte anses ha en så vidsträckt innebörd att det är tillämpligt i en situation som den förevarande. Att de tilltalade agerat med ett stort mått av hänsynslöshet och bristande respekt för målsäganden medför inte någon annan bedömning.”

Det enda jag kan känna när jag läser detta är att det var mycket diskussioner. Vi har hört vad olika remissinstanser har sagt och inte. Men det var väldigt tydligt 2005 vad som skulle täckas in och inte.

Som du talar om kan man läsa vad som stod i förarbetena. Men det var också väldigt tydligt när domen kom lite senare att inte heller den lagstiftningen var tillräcklig. Det kunde vara väldigt mycket hänsynslöshet och väldigt mycket bristande respekt och ändå skulle personen i fråga kunna gå fri.

Det är mycket positivt att vi har kommit så här långt. Men i det här fallet har vi tyckt detta hela tiden och också sett möjligheten att detta är en väg framåt.

Anf. 159 KERSTIN HAGLÖ (S) replik:

Herr talman! Nu tycker vi detta, och då ska man ta till sig det. Det kan göra att det blir tydligare i sådana situationer där ett offer möter ett övergrepp med passivitet så att också det kan omfattas. Det hoppas jag innerligt, och det säger jag också.

Inom forskning och över huvud taget bland den medicinska expertisen brukar man tala om det reflexmässiga sätt som brottsoffret reagerar på. Det kan betecknas som spela-död-reflexen. Offren blir så rädda att de inte vågar göra motstånd och deras kropp helt enkelt stängs av. En sådan reaktion kan också vara en medveten strategi för att slippa bli utsatt för våld.

Jag hoppas innerligt att vi nu får se att orden ”särskilt utsatt situation” ska kunna hjälpa till. För övrigt håller jag fast vid det jag har sagt i mitt anförande. Den skärpta sexualbrottslagstiftningen är inte så skarp. Det är fyra förslag som läggs fram. Vi har ställt oss bakom dem. Men vi har också lagt fram ytterligare förslag.

Det gäller bland annat att målsägandebiträde måste in tidigare. Redan när anmälan görs ska kvinnan ha den hjälpen och det stödet för att ta sig igenom denna process. Jag sade också tidigare att den som är gripen eller sitter i häkte aldrig behöver säga ett ord utan att en advokat är närvarande. Det är det mest ojämsställda i vårt rättssystem att inte också kvinnan får det stödet. Det stödet ska ges redan när anmälan görs och man ska få hjälp med anmälan.

Anf. 160 CAROLINE SZYBER (KD) replik:

Herr talman! Det är bra när man som politiker kan ta ett steg tillbaka, titta på det samhälle vi har framför oss och tänka: Den lagstiftning som vi hade ansvar för 2005 och lade fram var inte tillräcklig. Det är positivt att Socialdemokraterna har kommit så långt.

Det är också väldigt viktigt för alla brottsoffer. Det är viktigt att få ett målsägandebiträde. Men en fällande dom är något helt annat. Väldigt många vill också ha en fällande dom.

Man kan sitta och tala om att man hoppas att lagstiftningen ändrar detta. Jag hoppas verkligen det för alla som går igenom en process och i slutänden i princip får ett slag i ansiktet när de suttit och öppnat sig, berättat allting och domstolen inte tror på dem.

När vi ser att man i domsluten säger att lagstiftningen inte är tillräcklig är det vad vi ska ha fokus på. Vi hoppas att de som vågar anmäla och vågar gå igenom processer också får ett stöd och att vi har en tydlighet med en tydlig bevisvärdering. Det står jag fast vid.

Jag tror att ändringen är viktig, och det var synd för alla dem som har genomgått målen tidigare, då lagstiftningen inte var fullödlig, att den inte hade gjorts då. I Jordbrofallen hade utgången blivit helt annorlunda om man 2005 hade vågat trycka på detta med ”särskilt utsatt situation”.

Anf. 161 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik:

Herr talman! Jag ska fatta mig kort. Det var en intressant föredragning som Caroline Szyber höll. Men jag fastnade på en mening i anförandet som jag inte riktigt förstod – eller egentligen förstod jag den mycket väl, men jag förstod inte riktigt var den hörde hemma.

Caroline Szyber sade att det ska vara tydligt att ett nej är ett nej. Men så långt går inte förslaget. Det kommer fortfarande att vara på det sättet att ett nej inte alls är ett nej. Med detta förslag kommer detta fortfarande inte att vara straffbart ens i de fall där det är tydligt för rätten att gärningsmannen eller gärningsmännen har uppfattat ett tydligt nej.

Jag skulle vilja höra hur Caroline Szyber ser på att ett nej inte alls är ett nej i denna lagstiftning.

Anf. 162 CAROLINE SZYBER (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågan. Som jag sade räcker det inte med enbart en ändrad lagstiftning. Jag kan tycka att det är olyckligt att ett nej inte är ett nej i dag. Hur mycket vi än försöker, hur vi än gör och hur höga rekvisit man än säger att det ska vara – vi har haft många diskussioner i vårt parti om huruvida det ska finnas en samtyckesklausul eller inte – tror jag tyvärr inte att vi får ett läge där ett nej är ett nej. Det är olyckligt.

I dessa fall står ofta ord mot ord. I vissa fall räcker det inte ens med att man har sagt nej, som Agneta Börjesson säger. I vissa fall kanske man har sagt ja men menade nej. Det finns så många tolkningsfrågor i detta.

Jag hoppas att vi ska kunna få en bredare diskussion. Jag tror att många behöver fundera lite på detta, som vi har varit inne på tidigare. Utredaren fick på presskonferensen frågan hur man på något sätt skulle kunna manifesteras ett samtycke. Han sade efter många om och men att ett exempel skulle kunna vara en ökad grad av intimitet. Journalisterna ställde då 25 följdfrågor, och han hade ibland ganska svårt att berätta vad han menade.

Det är detta jag försöker säga här: Frågorna är svåra. Jag tycker att även om man har sagt ja, ja och ja så är det ett nej den gång man säger nej. Det är detta som är så komplext med lagstiftningen, och det kommer att kvarstå hur man än gör. Jag kan bara tycka att det är synd, och vi behöver därför fler utvärderingar av lagen framöver. Den kommer definitivt att ses över ett antal gånger i framtiden.

Anf. 163 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik:

Herr talman! Vi har hört denna typ av svar från flera av regeringsföreträdarna nu. Man säger att det är tolkningsfrågor. Vi vet att det är så med nuvarande lagstiftning. Det skulle det vara med vårt förslag, och det kommer det att vara med regeringens förslag. Det kommer att vara många svåra frågor och tolkningsfrågor just därför att det sällan finns vittnen som har tagit del av det som har hänt och som inte är part i målet.

Mitt problem i detta är att inte ens i de fall när samtliga är överens om att det är ett nej vill regeringen tycka att det är en kriminell handling. Det är där jag verkligen har problem.

Anf. 164 CAROLINE SZYBER (KD) replik:

Herr talman! Det är precis det jag försöker säga. Det handlar om tydligheten, till och med när alla är överens. Problemet är att i denna situation i en domstol är man inte överens. Det är ord mot ord. Även om personen i fråga mycket väl vet att det skedde en våldtäkt på plats är det fortfarande så i rätten att ord står mot ord om man förnekar detta. Då gäller fortfarande denna bevisvärdering.

Tyvärr får vi säga att hur man än gör kommer aldrig ett nej att bli ett nej. Så är det. Jag har varit målsägandebiträde i ett antal rättegångar, och jag känner verkligen att det är tungt. Många känner sig otroligt ifrågasatta, och jag kan förstå att folk i vissa fall till och med låter bli att anmäla om de skulle utsättas för detta igen. Det är hemskt att man kan känna så när man bara har suttit på bänken bredvid och inte själv har varit berörd.

Så är det i Sverige, och även om man tittar internationellt ser man att det i dag tyvärr inte finns något land där lagstiftningen är så glasklar att ett nej är ett nej. Men vi kommer säkert att ta upp frågan i kammaren igen, och som jag tryckte på tidigare tror jag att det är viktigt med en utvärdering.

Anf. 165 LENA OLSSON (V) replik:

Herr talman! Caroline Szyber tar upp problemet med att man ska betrakta ett nej som ett nej. Hon säger vidare att oavsett vad som kommer

att gälla i framtiden kommer det att finnas svårigheter och att man vill se en utvärdering av den nya lagstiftningen. Jag känner mig ganska övertygad om att vi kommer att hamna i en samtyckesreglering.

Det finns en fråga som ingen har svarat på och ett argument som skulle kunna användas. Man anför dessutom att en särskild svårighet med samtyckesreglering är att frågan om samtycke i praktiken sällan är något som förs på tal mellan två personer innan en sexuell samvaro inleds. Jag ställer mig frågande till detta. Vad baserar ni detta på så som ni uttrycker det i betänkandet?

Jag har en fråga till Caroline Szyber om svenska män som köper sex utomlands. Anser Caroline Szyber att de kvinnor som man köper sex av utomlands är lika skyddsvärda som de svenska kvinnor som man köper sex av här i Sverige? Det blir lite svårt när argumentet om abortlagstiftning kommer upp. Abort är en mänsklig rättighet. Men det är väl inte en mänsklig rättighet att köpa sex, vad jag vet.

Anf. 166 CAROLINE SZYBER (KD) replik:

Herr talman! Jag ska börja med den första frågan. I propositionen och även i betänkandet står det, som Lena Olsson sade, att man ska söka ett samtycke.

Jag var ute en hel del och diskuterade dessa frågor tidigare. Då var det många som frågade vad jag menade. Jag fick skickat till mig från en vän som är åklagare en liten Youtubevideo där man raljerade lite över detta. Där ser man ett ungt collegepar som är i ett rum. Innan det liksom är dags kommer var sin advokat in och säger: Hon går med på paragraf 3 f om du går med på paragraf 33 a. Och så går det fram och tillbaka. Först tyckte jag att man raljerade lite grann, men någonstans tror jag att det finns en liten poäng i detta också.

Det handlar alltså om hur uttrycket manifesteras. Om man tittar på de riktigt extrema, svåra fallen tror jag tyvärr att det inte finns någon lyhördhet. Det är det som vi någonstans skulle vilja ha. Vi vill se den grundläggande respekten för varandra och att man ser varandra. Det ska alltid finnas ett ömsesidigt samtycke; det ska vara naturligt.

I de situationer där det inte är så är det svårt, för då är det en part som inte ens söker samtycke och som inte heller försöker läsa av om det finns ett samtycke eller inte.

Det är möjligt att vi kommer tillbaka och att det kommer att bli en samtyckesklausul framöver. Men om man talar med åklagare och domstolar är det många som säger att de inte tror att det skulle bli lättare när det gäller bevisbördan eller beviskraven. Det är många som säger att brottsoffren antagligen skulle få fler frågor än vad de får i dag. Detta var uppe tidigare, och ni undrade hur det kunde bli större fokus. Jag tycker att boken *Flickan och skulden* visar vilka frågor som ställdes. Det har hänt lite grann på dessa tio år, och man ställer inte riktigt samma frågor. Jag är bara orolig – och denna oro har också framförts av flera – för att vi skulle kunna hamna i ett tydligt fokus på vissa frågor som vad man hade på sig och vad man tidigare hade tackat ja till att göra. Då skulle det på något sätt vara okej att göra allt sådant framöver.

Det som jag svarade på nu var alltså den första frågan.

Anf. 167 LENA OLSSON (V) replik:

Herr talman! Vi kan konstatera att man inte har något stöd för det som uttrycks i betänkandet utom möjligen en Youtubefilm, men det är inte så mycket att hänga i julgranen.

Svaret på den andra frågan återstår. Anser Kristdemokraterna att de kvinnor som svenska män åker utomlands och köper sex av är lika skyddsvärda som de svenska kvinnor som utsätts för detta?

Anf. 168 CAROLINE SZYBER (KD) replik:

Herr talman! Vi har inte baserat det på en Youtubefilm. Jag försöker bara visa hur billigt det blir. Om man raljerar åt ena hållet går det att raljera åt andra hållet.

Vi har lyssnat på remissinstanserna, och de var alla tydliga. Framför allt tycker inte åklagarna, som ändå någonstans ska företräda brottsoffrets perspektiv, att detta skulle ge dem mer.

Jag tycker att alla kvinnor är lika skyddsvärda. Vårt kvinnoförbund driver detta och skulle vilja att det skulle kriminaliseras även utomlands, likt Centerkvinnorna. Den här diskussionen kommer upp med jämna mellanrum.

Att vi nu tog steget att kriminalisera handlingar som görs mot barn utomlands tror jag är ett steg i den riktningen.

Nu nämnde Lena Olsson abort. Det är en mänsklig rättighet. Men vi bråkar mycket om våra tryck- och yttrandefrihetslagar för att kunna värna dem, och vi känner ibland en stor osäkerhet inför hur det ska påverka svensk lagstiftning när vi skriver på EU-konventioner.

Därför måste vi också tänka på hur detta påverkar andra länders bild av oss. Jag tror att det som regeringen gör och har gjort under mycket lång tid, det vill säga att försöka tala mer om vår svenska sexköpslag och ta den på export, är det första steget. Vi måste få fler att tycka att kvinnor är skyddsvärda. Det är det största problemet i dag, inte att vi inte tycker det. Men i vissa länder ser man inte att man utnyttjar andra personer och att man köper dem. Det tycker jag är det grundläggande problemet. När vi har tagit det första steget går vi kanske vidare till det andra.

Anf. 169 MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag satte upp mig på talarlistan därför att jag ville kommentera Richard Jomshofs, enligt min uppfattning, fullständigt avskyvärda inlägg. Där gick han över alla gränser. Det var nästan så att man trodde att Kent Ekeröth var tillbaka i justitieutskottet, men de har väl samma talskrivare, antar jag.

Nu är Jomshof inte längre kvar i salen, och det är också symtomatiskt. Först går man upp och gör ett sådant inlägg, och sedan sjappar man från debatten. Det visar ännu tydligare att Sverigedemokraterna och Richard Jomshof inte är intresserade av att bekämpa och förebygga sexualbrott. Han är bara intresserad av att hetsa mot invandrare. Det var själva innebörden i hans inlägg.

Ja, antalet anmälda våldtäktsbrott har ökat. Det beror på att vi klassar fler gärningar som våldtäkter nu än vad vi gjorde förr. Det beror också på att fler och fler kvinnor faktiskt vågar anmäla när de har varit utsatta för övergrepp. Så var det inte förr, på 50- och 60-talen. Våldtäkt inom äktenskapet var inte ens kriminaliserat förrän 1965. Om Sverigedemokraterna

och Richard Jomshof går omkring och tror att det var något slags paradiset för svenska kvinnor på 50- och 60-talen, något slags idyll där det inte hände någonting, är det fullständigt historielöst.

Under de här åren har kvinnors ställning förbättrats på ett mycket påtagligt sätt, inte tillräckligt men på ett mycket påtagligt sätt. Det har gjort att fler och fler vågar anmäla. Det är inte Sverigedemokraternas förtjänst, vill jag säga. Deras kvinnosyn är ytterst unken. Titta bara på deras inställning i abortfrågan!

Så citerar han då gärningsmän med invandrabakgrund och menar att det talar för hur invandrare ser på kvinnor. Det är ett rent bedrägeri. Låt mig nämna en sak. Den mest kända serievåldtäktsmannen i Sverige heter Niklas Lindgren. Det är den så kallade Hagamannen i Umeå. En av våra mest kända barnamördare och barnvåldtäktsmän heter Anders Eklund. Det var han som dödade Engla.

Vad tror ni skulle ha hänt om man hade satt en mikrofon framför Niklas Lindgren eller Anders Eklund och bett dem utveckla sin syn på barn eller kvinnor? Om de hade uttalat sig förmodar jag att man hade fått höra samma typ av avskyvärda uttalanden som dem vi hörde Richard Jomshof citera. Men vi skulle aldrig någonsin dra slutsatsen att de här två gärningsmännen talar för hur svenska män ser på kvinnor eller barn. Den slutsatsen skulle vi aldrig någonsin dra. Eller tycker Sverigedemokraterna och Richard Jomshof det? Tror han det?

När Lena Olsson tog en replik blev det fantastiskt tydligt. Hon ställde frågan: Hur ser du då på svenska män som tar hit kvinnor och begår övergrepp mot dem, det vi kallar för fruiimport? Då blev han fullständigt svarslös. Det var inte den poängen han ville ha. De är bara intresserade av att lyfta upp när invandrare begår brott, men när svenska män begår brott räknar man det inte. Det är oerhört avslöjande och visar den människosyn som ligger bakom detta. I Sverigedemokraternas värld är människor inte lika mycket värda. Det handlar bara om att använda de olika brotten som begås för att öka skillnaderna, öka hetsen och ställa olika folkgrupper mot varandra.

Vi måste bekämpa och förebygga sexualbrott oavsett vem som är offer och oavsett vem som är gärningsman. Låt oss aldrig använda detta som ett medel för att hetsa olika folkgrupper mot varandra. Den diskussionen får vi nog föra vidare med Sverigedemokraterna och Richard Jomshof när han behagar visa sig i kammaren igen.
(Applåder)

I detta anförande instämde Kerstin Haglö, Mattias Jonsson och Elin Lundgren (alla S) samt Agneta Börjesson (MP).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)

Föredrogs

justitieutskottets betänkande 2012/13:JuU24
Förfalsknings- och sanningsbrotten (prop. 2012/13:74).

*Förfalsknings- och
sanningsbrotten*

Anf. 170 ANTI AVSAN (M):

Herr talman! Riksdagen förväntas förhoppningsvis i morgon fatta beslut om att anta regeringens proposition om förfalsknings- och sanningsbrotten. År 2005 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av brotten som berör urkunder i 14 och 15 kap. brottsbalken.

Översynens syfte var främst att klarlägga vilka förändringar som kan vara nödvändiga med anledning av den utveckling som har skett på it-området. Utredningens betänkande ligger till grund för den nu aktuella propositionen, som innehåller förslag till ändringar av straffbestämmelserna om urkundsförfalskning och andra förfalskningsbrott i 14 kap. brottsbalken och vissa av de så kallade sanningsbrotten i 15 kap. brottsbalken. Sådana sanningsbrott är exempelvis osann försäkran och osant intygande.

Förslagen bygger på utgångspunkten att straffskyddet för uppgifter och handlingar som förekommer i elektronisk miljö, till exempel i ett elektroniskt intyg, bör likna det som gäller för traditionella handlingar. Förslagen syftar till att på detta område åstadkomma en modern, ändamålsenlig och så långt möjligt teknikneutral straffrättslig reglering som är anpassad till användningen av handlingar i en elektronisk miljö.

Med dagens reglering är det främst traditionella handlingar i pappersform som utgör urkunder och täcks av straffansvaret för förfalskning. I propositionen föreslås därför ett utvidgat och förtydligat urkundsbegrepp som omfattar fler handlingar som upprättas, översänds och lagras i elektronisk form. Till följd av förslaget kan därmed också förfalskning av sådana handlingar bestraffas som urkundsförfalskning. Även i övrigt moderniseras regleringen av förfalskningsbrotten i 14 kap. brottsbalken.

Därutöver föreslås att de till förfalskningsbrotten nära anknyttande sanningsbrotten i 15 kap. brottsbalken ska bli uttryckligen tillämpliga på uppgifter som lämnas i elektronisk form. Regleringen av dessa brott moderniseras även i övrigt.

Till följd av att tillämpningsområdet för de generella reglerna i brottsbalken utvidgas föreslås att ett antal straffrättsliga särlösningar om elektroniskt uppgiftslämnande i andra författningar upphävs. De här lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2013.

Herr talman! Det finns inte någon anledning att utgå från något annat än att riksdagen kommer att anta regeringens lagförslag. Det är positiva förändringar som gör det lättare att verka i it-miljö.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 23 maj.)

17 § Begreppet beskattningsbar person – en teknisk anpassning av mervärdesskattelagen

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 2012/13:SkU24
Begreppet beskattningsbar person – en teknisk anpassning av mervärdesskattelagen (prop. 2012/13:124).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)

18 § Ändring i skatteavtalet mellan Sverige och Jamaica

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 2012/13:SkU26
Ändring i skatteavtalet mellan Sverige och Jamaica (prop. 2012/13:86).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)

*Informationsutbytes-
avtal med Panama*

19 § Informationsutbytesavtal med Panama

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 2012/13:SkU27
Informationsutbytesavtal med Panama (prop. 2012/13:88).

Anf. 171 ULF BERG (M):

Herr talman! Jag tänkte börja med att beskriva lite hur effekterna kan bli av informationsavtal och skatteavtal.

Det här med informationsavtal och skatteavtal har ju börjat under alliansregeringens tid. Ca 40 olika avtal har kommit till stånd. Det är fantastiskt bra att man från Skatteverkets sida kan börja hämta in uppgifter. Det här är ingen ekonomisk brottslighet som kommer i stundens ingivelse, utan många gånger är det en välplanerad verksamhet. Jag tycker inte att det finns det minsta försvar för det.

Det man kan se som ett resultat av de här avtalen är att människor har fått samvetsbetänkligheter och kontaktat Skatteverket och begärt frivillig rättelse.

År 2010 betalade 395 personer in 127 miljoner extra i skatt. Det blir drygt 321 000 kronor per person och år. År 2011 betalade 1 560 personer in 502 miljoner kronor, alltså drygt en halv miljard. Fortfarande var det lite drygt 321 000 kronor per individ. Den siffran ökade till 371 987 kronor per person 2012 då 1 078 personer betalade in 401 miljoner kronor.

Det här har gett totalt drygt 1,1 miljard kronor, men Skatteverket vet att det finns frivilliga rättelser som är på väg in. Siffrorna är till och med april i år, och man räknar med att det totalt kan bli 1,3 miljarder kronor sedan 2010. Det är fantastiskt bra siffror.

Man kan fundera lite över varför det har blivit så här. Jag tror, herr talman, att när det gäller förmögenhetsskatten har det väl varit känt för alla att den har drivit kapital utanför landets gränser. Det har varit andra än Maria på akuten i Avesta som har fört ut pengar, alltså de som har haft stora resurser och inte tycker att de vill betala den skatt som Sveriges riksdag har beslutat om.

Att förmögenhetsskatten var skadlig är forskningen tämligen överens om. Det som har hänt 2013 och som stöder min teori är att 798 personer har betalat in 78 miljoner, och då har vi plötsligt fått ett snitt på 97 000 kronor per person. Vad har hänt? Jo, man behöver inte längre betala förmögenhetsskatt, eftersom den avskaffades från 2007.

Det är ganska tydligt att forskningen har haft helt rätt i att det kapital som ska vara kvar i Sverige och skapa nya företag, bättre löner och annat försvann ut under högsnittetiden. Det var helt rätt för svensk tillväxt att avskaffa förmögenhetsskatten.

Herr talman! I tre liknande ärenden är det ingen debatt här i dag. Jag hoppas att det kommer fler skatteavtal, för det finns några få länder kvar som behöver ett informationsutbytesavtal. Sedan har vi också ett arbete framför oss med att rusta upp olika skatteavtal. Det finns alltså fortfarande jobb att göra, men det här bevisar ganska tydligt att har vi fel skatter får vi inte in dem, utan pengarna försvinner någon annanstans.

Jag yrkar bifall till förslagen i samtliga fyra betänkanden om avtal som skatteutskottet har lagt på kammarens bord.
(Applåder)

Anf. 172 HANS OLSSON (S):

Herr talman! Jag får börja med att be om ursäkt för att jag tar upp kammarens tid med ett ärende som vi är överens om, men Ulf Berg bådade för detta. Det han sade får inte stå oemotsagt.

Jag måste erkänna att när jag lyssnar på Ulf Berg kommer jag att tänka på skrönan om kejsarens nya kläder. Jag har ingen dröm om att se Ulf Berg på det viset, men den handlar om en illusion som byggs upp, och här får man intrycket att den borgerliga regeringen vill bygga upp en illusion om att det är tack vare den som vi har fått in mycket skattepengar till Sverige och att det är tack vare den som vi har fått de här så kallade informationsutbytesavtalen som är grunden till att vi har fått in de här pengarna till Sverige. De kommer att utvecklas också.

Låt mig påminna om att de här så kallade informationsutbytesavtalen bygger på ett samarbete i Norden där man gått samman för att förhandla fram dem. Det arbetet inleddes innan den borgerliga regeringen tillträdde. Man startade samarbetet officiellt i juni 2006. Alla de här informationsutbytesavtalen måste till de nationella parlamenten, för Norden kan ju inte sluta avtal med andra länder. Därför kommer de till Sveriges riksdag för att vi ska godkänna dem, och så är det i de andra parlamenten också.

Det här är ett jättebra arbete. Det är oerhört viktigt. OECD har till och med sagt att Norden är ett bra exempel för övriga världen att ta efter när det gäller att man kan gå samman för att knyta sådana här informationsutbytesavtal.

Herr talman! Rätt ska vara rätt. Det är jätteviktigt med informationsutbytesavtalen. De startade på den socialdemokratiska tiden, och de full-

följs nu genom det nordiska samarbetet som vi är mycket stolta över. Det är viktigt att man i politiken liksom med allt annat i livet inte försöker ståta med lånta fjädrar.

Anf. 173 ULF BERG (M) replik:

Herr talman! Det är intressant att så fort alliansregeringen och vi i Alliansen gör något bra är det en idé som Göran Persson kom på. Huruvida han har haft inflytande på OECD och annat känner jag inte till, och jag tror kanske inte att Hans Olsson heller gör det. Men det är helt klart att vi från Alliansens sida har prioriterat olika typer av kamp mot ekonomisk brottslighet. ROT och RUT är ett par exempel, liksom de här avtalen, även om vi också är överens om till exempel kassaregister och personalliggare. I dag går vi vidare med torg- och marknadshandel.

Ni har hela tiden pratat om den här kampen, Hans Olsson, men det har hela tiden blivit mest prat. Vi har ju faktiskt gått till handling och skapat regler. Vi har åhörare här från Skatteverket, och de kan nog intyga att det har hänt saker och att Skatteverket har fått olika verktyg för att få bort de oseriösa, för det är klart att de finns.

Men, Hans Olsson, hade förmögenhetsskatten del i att människor, säkert med hjälp av konsulter och andra, förde ut pengar för att undvika skatt? Har förmögenhetsskatten varit skadlig eller inte?

Anf. 174 HANS OLSSON (S) replik:

Herr talman! Ulf Berg verkar inte tro på mig när det gäller informationsutbytesavtalen och att grunden lades på Göran Perssons tid. Han verkar tycka att det är lite futtigt att när Alliansen för en gångs skull gör någonting bra kan vi inte låta dem få vara glada för det, och han menar att vi skulle hitta på saker. Så är det faktiskt inte.

Jag skulle vilja rekommendera Ulf Berg att gå in på Nordiska ministerrådets hemsida. Där kan man läsa om informationsutbytesavtalen.

Där står det under rubriken ”Nordiska projektets utformning och inriktning”: ”I syfte att följa upp OECD:s arbete med internationell skatteflykt beslutade de nordiska länderna i juni 2006 att också inleda förhandlingar med skatteparadis.” Det är vad man säger och alltså ingenting som vi står och hittar på.

När det gäller Skatteverket, som Ulf Berg nu hänvisar till, står det att Norden har tecknat informationsutbytesavtal med totalt 41 jurisdiktioner.

Det jag står och säger här är som vanligt korrekt. Det är inte så att jag vill vara ogin mot regeringen, utan så är situationen.

Anf. 175 ULF BERG (M) replik:

Herr talman! Jag tror aldrig att jag har beskyllt Hans Olsson för att inte vara korrekt. Däremot är vi inte alltid överens.

Jag fick inte svar på min fråga om det är så att förmögenhetsskatten är skadlig för svensk tillväxt och för svenskt företagande. Jag vet inte – många gånger har jag upplevt att när det gäller de skatter vi har tagit bort har ni kommit efter. Jag ska vara ärlig och säga att om jag nu har förstått det rätt så är ni till och med före när det gäller jobbskatteavdrag fem, att det är nog en bra idé om det blir. Det sker en utveckling i er politik; det är jag den förste att erkänna.

Vad Hans Olsson säger är att Göran Persson väjde för lätt för att få till de här informationsavtalen själv, eftersom det var då arbetet startade. Det är klart att det här har skett i ett samarbete, och jag tror att om vi ska vara helt ärliga, Hans Olsson, så var det nog faktiskt USA som tröttnade på penningflykten och satte ned foten. USA är en ganska stor spelare, och det resulterade i att det blev fart på det.

Det är klart att det också finns en vilja från den lokala regeringen. Det här har naturligtvis varit frivilligt för Sverige. Men vi har varit med i det nordiska samarbetet, för då blir vi effektivare. Det tar nämligen tid att sätta sig ned – många gånger kan det ta år, om vi pratar om skatteavtalen – och det är klart att det är en juridisk process och inte bara informationsutbytesavtal. Det är bra, för då kommer vi åt skurkar som flyttar pengar och undkommer skatt som de rätteligen ska betala. Det är bra, men sedan måste vi också gå vidare med skatteavtal så att man inte behöver kringgå reglerna på grund av dubbelbeskattning och liknande.

Det finns alltså mycket arbete kvar, men det är tryggt att höra att Hans Olsson är med och ställer upp på det arbetet.

Anf. 176 HANS OLSSON (S) replik:

Herr talman! Det var väl kanske inte världens bästa exempel av Ulf Berg att börja prata om skatteavtalen, för är det någonting som regeringen har fått kritik för både från Riksrevisionen och från Svenskt Näringsliv är det att man har misskött de svenska skatteavtalen väldigt mycket. Det var bara för något år sedan som både Riksrevisionen och Svenskt Näringsliv var väldigt upprörda, för det är viktigt med de här skatteavtalen för svensk företagsamhet när man ska jobba med export och sådant. Det var alltså inget bra exempel.

Jag tror också att Ulf Berg är den förste som har sagt att Göran Persson väger lätt. Det var intressant. Men faktum kvarstår, och jag är jätteglad för att vi ska jobba med informationsutbytesavtalen. Det ska vi fortsätta med, och vi ska även jobba med skatteavtalen, för det är viktigt för svensk export och svensk företagsamhet.

Men man ska vara ärlig och säga att informationsutbytesavtalen kom till stånd tack vare ett nordiskt samarbete som startade innan den borgerliga regeringen tillträdde 2006. Det tycker jag gott att man kan säga. Sedan har det nordiska samarbetet fortsatt, och därefter fattade vi beslut om avtalen här. Det är jättebra. Det är en ny trend i världen att man inte accepterar skattesmitning och så vidare, så det här är någonting som vi ska vara väldigt tacksamma för.

Jag tror också att alla, även ni, Ulf Berg, vill ha in mer skatter till Sverige. Vi vill ha dem för att kunna göra landet mycket bättre; ni kanske vill ha dem för att sänka dem, vad vet jag, men skatterna ska in där de hör hemma.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)

20 § Informationsutbytesavtal med Seychellerna

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 2012/13:SkU28
Informationsutbytesavtal med Seychellerna (prop. 2012/13:87).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)

21 § Ändring i skatteavtalet mellan Sverige och Indien samt överenskommelse med Indien om anstånd med betalning av skatter

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 2012/13:SkU29
Ändring i skatteavtalet mellan Sverige och Indien samt överenskommelse med Indien om anstånd med betalning av skatter (prop. 2012/13:89).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)

*Förbättrad konkurrens
på lika villkor i
kontantbranschen*

22 § Förbättrad konkurrens på lika villkor i kontantbranschen

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 2012/13:SkU32
Förbättrad konkurrens på lika villkor i kontantbranschen (prop. 2012/13:129).

Anf. 177 TERES LINDBERG (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationen i punkt 2 som vi har tillsammans med Vänstern och Miljöpartiet.

Den här propositionen som vi nu har att ta ställning till handlar just om det som rubriken anger, det vill säga förbättrad konkurrens på lika villkor i kontantbranschen. Det är alltså en ändring av 39 kap. 5 § och 9 § skatteförfarandelagen. Vi socialdemokrater tycker såklart att det är bra att man vidtar åtgärder för att tillgodose sund konkurrens mellan olika aktörer.

Konsekvensen av ändringen blir ett mer konkurrenskraftigt system där fler behandlas lika. Det är naturligtvis bra. Om man betonar ordet ”fler” kan man konstatera att det i förslaget skulle kunna vara just fler som behandlas lika.

Enligt 5 § undantas nämligen den som är befriad från skattskyldighet enligt inkomstskattelagen från kassaregisterkravet. Det betyder att ett företag som inte har sitt driftsställe här i Sverige, alltså ett utländskt företag, inte behöver använda kassaregister. Men de är precis som alla andra skyldiga att betala mervärdesskatt på försäljning av vissa varor och tjänster inom landet.

Därför tycker vi att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag till en reglering som inte ställer olika krav på kassaregister utifrån om företaget har ett fast driftsställe i Sverige eller inte. Vi skulle gärna se att det var betydligt mer likabehandling än vad det här förslaget innebär. Det är ett steg i rätt riktning, men vi borde helt enkelt behandla alla lika.

Den önskade effekten med att ta bort det generella undantaget för torg- och marknadshandel är att fler företag ska komma att använda kassaregister. Detta gör det såklart svårare för oseriösa företag att undanhålla skatt, och det är bra.

Men som alltid när vi underlåter att behandla alla lika finns det också en risk. Vi tycker att det blir lite märkligt när man behandlar inhemska företag och utländska näringsidkare olika. Det har också Skatteverket föreslagit i sitt remissvar på propositionen, så det är inte något som är omöjligt att åstadkomma.

Herr talman! Det har också under resans gång framkommit en hel del kritik mot den här lagändringen. Det kan man känna en viss sympati för. Den nya lagen kommer att påverka knallar, ambulerande marknader och så vidare. Mycket av den kritiken som lyfts fram är att det kommer att bli lite mer problematiskt att ordna en marknad utan att tillhandahålla elektricitet. Alla handlare som inte omfattas av undantaget måste också införskaffa kassaregister.

Lagen kommer dock även i fortsättningen att ha ett undantag från kravet för den som bara i ”obetydlig omfattning” säljer varor och tjänster mot kontant betalning eller kortbetalning. Det betyder att småhandlare faktiskt inte behöver införskaffa ett kassaregister, för ”obetydlig omfattning” är kontantförsäljning upp till fyra prisbasbelopp, och det innebär i dag 178 000 kronor. De som oroar sig över att behöva skaffa sig en kassaapparat om man deltar på loppmarknader och så vidare behöver inte oroa sig. Detta ska stå ganska klart.

Marknader är kanske den äldsta formen av organiserad handel. Under många hundra år har marknader varit ett ställe där man träffas, bedriver handel och också många gånger har en lokal fest. Det är en uppvisning av lokalt företagande och en rolig händelse i bygden som är väldigt uppskattad av de allra flesta.

Men vi måste också inse att såväl utveckling som teknik går framåt. Vi tror att tiden är mogen för att ställa ökade krav på torg- och marknadshandeln. Det är dock olyckligt att den borgerliga regeringen och den lika borgerliga majoriteten här i riksdagen inte klarar att ställa samma krav på utländska företag som man ställer på inhemska företag.

(Applåder)

Anf. 178 JONAS ERIKSSON (MP):

Herr talman! I går talade jag med Maria och Tord Nilsson, två företagare i Altersbruk, ett par mil utanför Piteå. Från att tidigare ha odlat och sålt potatis tillverkar de numera ett 80-tal olika produkter med råvaror från gården och skogen. Vi säljer allt från torkad svamp till tunnbröd och glögg, sade Tord till mig. Försäljningen sker dels i gårdsbutik, dels genom marknadsförsäljning.

Deras gårdsbutik omsätter mindre än de fyra prisbasbelopp som det just har talats om här och omfattas därför inte av kravet på kassaregister.

Annat är det med försäljningen på marknader. Tord Nilsson uppskattar att den varje år omsätter bortemot 350 000 kronor.

Om riksdagen ställer sig bakom utskottets och regeringens förslag räknar Tord med att de kommer att vara tvungna att skaffa minst tre kassaapparater eftersom de aldrig skulle klara av till exempel ruschen vid julmarknader eller att ha försäljning vid flera platser samtidigt vid samma tillfälle.

Tord menar att Skatteverkets och regeringens bedömning att kostnaden för att hålla kassaregister, införskaffa apparatur, kopieringsutrustning och annat som kan behövas för detta skulle vara runt 6 000 kronor är alldeles uppåt väggarna. Tord säger att han har gått ut med hundratals offertförfrågningar. För att få detta styckpris behöver han köpa 40 kassaregister.

I regeringens proposition hävdas också att den extra elkostnaden för dem som snart kan tvingas skaffa kassaregister är försumbar. Visst är elen relativt billig, och en sådan apparat drar inte särskilt mycket. Men det är kanske inte bara det som den enskilda företagaren får betala. Företagaren får också betala kostnaden för att bygga upp en infrastruktur för att driva dessa kassaapparater på olika marknader, torg och försäljningsplatser. Tord Nilsson menar att det är en beskrivning som inte stämmer med verkligheten.

Tord och Maria är långt ifrån ensamma om att kritisera underlaget och förslagen i regeringens proposition. Kritiken är väl utbredd. Utifrån det underlag som regeringen har presenterat kan inte heller jag se att man med säkerhet kan säga – eller ens hålla för troligt – att ett slopat generellt undantag för kassaregister för torg- och marknadshandeln i dess helhet ger de positiva effekter man eftersträvar.

De negativa konsekvenserna av förslaget till lagskärpning är inte heller på långa vägar tillräckligt utredda. Vi vill att det ska vara enkelt att driva företag i Sverige. Det är viktigt när vi lagstiftar att kraven på företagen och de kostnader vi lägger på dem står i rimlig proportion till de positiva effekter vi vill uppnå. Regeringens proposition och det underliggande förslaget från Skatteverket brister i sin analys av effekterna av detta förslag.

De som arbetar inom lanthandel och gårdsförsäljning med tivoliverksamhet och med ambulerande försäljning med mera ger en helt annan bild än Skatteverket och regeringen. Det måste vi se som en varningssignal om att denna fråga inte är så enkel och att en djupare analys måste till innan man genomför en förändring på området.

Det finns annars en stor risk att vi slår ut ett stort antal företag som säljer från gårdar och på marknader och att min nu tvååriga son inte längre kommer att kunna åka kaffekoppskarusell på valborgsmässofirandet i Tybble, min hemort. Det finns också en risk att ideella föreningar som delvis finansierar sin verksamhet genom att arrangera offentliga tillställningar inte längre känner att de klarar av det.

Herr talman! Det är oerhört viktigt att motverka osund konkurrens och försvåra undanhållande av skatt. Regeringens syfte är vällovligt, men jag saknar en analys av andra möjligheter att uppnå en förbättrad konkurrens mellan fasta näringsidkare och torg- och marknadshandel samt förbättrad skattekontroll.

Jag menar att regeringen måste genomföra en fördjupad utredning av konsekvenserna för den ambulande handeln, tillfällig gårdsförsäljning, tivolin med mera av ett slopat generellt undantag från skyldighet att använda kassaregister.

För mig är det också viktigt att krav på kassaregister inte ska vara beroende av om företag har ett fast driftställe i Sverige eller inte, som Teres Lindberg från Socialdemokraterna berörde i sitt anförande. Regeringen måste därför återkomma till riksdagen med förslag till en reglering som görs oberoende av denna fråga.

Jag vill avsluta mitt anförande med att yrka bifall till reservationerna 1 och 2.

Anf. 179 THORALF ALFSSON (SD):

Herr talman! När krav på kassaregister infördes i handeln minskade skattefelet. Skatteverkets revisioner visar att effekten på skattefelet uppskattats till i genomsnitt ca 20 000 kronor för mindre företag inom kontantbranschen.

Samtidigt har kassaregisterlagen inneburit en snedvridning av konkurrensen som har missgynnade den fasta handeln. Dessutom innebär de undantag som har gjorts för torg- och marknadshandel att kontrollmöjligheterna är betydligt begränsade i förhållande till den fasta handeln med krav på kassaregister.

I Sverige har vi en lång tradition med marknader, och kommer man från Småland som jag gör finns det många marknader att välja på. Under förra året var vi från Sverigedemokraterna ute på många marknader och informerade om vårt partis politik. Då passade jag även på att prata med ett antal marknadsknallar om det kommande lagförslaget om kassaregister.

Jag fick då höra många åsikter om hur marknadshandeln förändrats under åren och hur spelreglerna ändrats på grund av många nya marknadsknallar. Samtidigt uttryckte många sin oro för den nya lagen, kanske inte så mycket för de kostnader som kommer att uppstå för hårdvaran utan mer för de praktiska problem som sannolikt kommer att uppstå i fråga om service till kunderna.

Samtidigt fanns det också en förståelse för grunderna till att kassaregisterlagen även skulle omfatta torg- och marknadshandeln.

Nu är jag dock inte lika negativ till de konsekvenser som målas upp av företrädare inom branschen om kassaregisterlagen införs. Det kommer utan tvekan att gynna de seriösa företagarna. Jag är övertygad om att marknadsbesökarna inte slutar att åka till marknaderna bara på grund av denna lag. De kommer säkerligen att handla lika mycket även i fortsättningen, kanske till och med lite mer när de nu även kommer att få kvitto på sina inköp.

Det finns ett undantag för de mindre handlarna som i obetydlig omfattning säljer varor eller tjänster, som det står och som nämndes tidigare.

Herr talman! Det är aldrig ett lätt beslut att strama åt reglerna för en bransch. Men ibland kräver omständigheterna att man fattar beslut som inte alla uppskattar. Det handlar även om ett rättviseperspektiv mellan olika typer av handel.

I detta fall har vi landat i ståndpunkten att fördelarna överväger de nackdelar som kommer att uppstå.

I propositionen från regeringen kan man läsa följande:

Det övergripande syftet med kassaregisterregleringen är att skydda seriösa företag från illojal konkurrens från mindre seriösa företagare och öka legitimiteten för skattesystemet.

Herr talman! Innebär det att regeringen anser att utländska företagare är mer seriösa än svenska företagare? På något annat sätt går det inte att tolka regeringens proposition, där det framgår att man vill undanta utländska företag som saknar fast driftsställe i Sverige från kravet på kassaregister.

Skatteverket har i sin hemställan till regeringen föreslagit att utländska företag som saknar fast driftsställe i Sverige ska använda kassaregister i samma utsträckning som svenska företag. Jag delar Skatteverkets uppfattning i denna del. Eftersom utländska företag kan vara undantagna från beskattning enligt inkomstskattelagen men i många fall har redovisningsskyldighet för mervärdesskatt finns det ett behov av kassaregister även för utländska företag.

Framför allt anser jag dock att det är en rättvisefråga, i flera avseenden. Det gäller de ekonomiska villkoren för kostnader för inköp och underhåll av kassaregister. Det gäller också att arbetsvillkoren ska vara lika, det vill säga att det extra arbete som kassaregisterkravet innebär givetvis också ska drabba utländska företag. Kundenservice, till exempel när det gäller kvitto, ska vara oberoende av om det gäller ett svenskt företag eller ett utländskt. Hur kommer kunderna att uppleva att få kvitto från svenska företag men inte från utländska?

Det är en självklarhet att företagare ska ha samma lagkrav om försäljning sker i Sverige och dessutom inom samma bransch. Utländska företag ska inte ha någon gräddfil i torg- och marknadshandeln i Sverige. I min enfald har jag föreställt mig att vårt medlemskap i EU ska trygga just dessa förhållanden, men när jag läser remissvaren får jag uppfattningen att det är det motsatta. Svenskt Näringsliv anser att en utvidgning till utländska företag troligtvis inte är möjlig med anledning av EU-rätten. Man slutar aldrig att förvånas över EU-lagstiftningen.

Det finns en del andra exempel också. När det gäller ROT och RUT har riksdagen beslutat att det bara ska gälla arbeten som utförs i Sverige, men också där tycks EU-rätten lägga hinder i vägen. När det gäller de trängselavgifter som har införts i Göteborg slipper utländska chaufförer än så länge dessa avgifter, vilket snedvrider konkurrensen.

Herr talman! Risken är stor att detta undantag för utländska företag kommer att skapa incitament för företag att flytta ut från Sverige bara för att undvika kassaregisterkravet, eller att utländska företag ser en konkurrensfördel på den svenska marknaden och att deras andel i Sverige därmed kommer att öka. Om detta undantag för utländska företag inte tas bort finner jag att risken är stor att vi inom en snar framtid får återkomma till denna fråga i riksdagen.

Från Sverigedemokraternas sida anser vi att utländska företag inom torg- och marknadshandel ska ha samma skyldigheter att använda kassaregister som svenska företag.

Herr talman! Därmed yrkar jag bifall till vår reservation nr 3. Som lite extra information vill jag dock säga att eftersom det vid justeringen blev ett samgående med S och V även på MP:s motion är det mycket

möjligt att vi om vi inte får bifall för vår egen reservation kommer att stödja också reservation nr 2.

Prot. 2012/13:109
22 maj

Anf. 180 JACOB JOHNSON (V):

Herr talman! Vänsterpartiet verkar för ett skattesystem som är enhetligt, likformigt och har så få undantag som möjligt. Det är ett sätt att minimera möjligheten till skatteplanering och förhindra skattefusk.

Ett av de verktyg som används i detta arbete är just kassaregister för kontantbranschen. Riksdagen antog en lag om kassaregister 2007, vars skyldigheter började gälla först 2010. Torg- och marknadshandeln har dock varit undantagen från kravet på dessa kassaregister. Förra året föreslog Skatteverket i sin promemoria *Förbättrad konkurrens på lika villkor i kontantbranschen* att fler företag ska omfattas av skyldigheten att använda kassaregister och att det generella undantaget för torg- och marknadshandeln skulle tas bort. Motiveringen är som vi har hört lika konkurrens mellan företag.

Skatteverket har även specialgranskat 250 torg- och marknadshandlare under tre år och upptäckt brister i bokföringen i nästan samtliga fall. Det är just som ett verktyg för att åtgärda bristande bokföring som kassaregister har sin största betydelse – enligt Skatteverket innebär frånvaro av kassaregister mycket begränsade möjligheter för verket att granska kontantredovisningen hos ett företag. Skatteverket har också kunnat konstatera att företag inom kontantbranschen som inte använder kassaregister i stor utsträckning har en mycket bristfällig bokföringsstandard som på ett påfallande sätt avviker från jämförbara företag som har använt kassaregister.

Vänsterpartiet delade den bedömning Skatteverket kom med i sin skrivelse och motionerade därför i höstas med en begäran om att regeringen skulle återkomma med ett förslag i frågan. Det handlar som sagt mycket om rättvis konkurrens mellan olika företag. Blomförsäljning som sker yrkesmässigt på torget bör till exempel omfattas av samma regelverk som den blomförsäljning som sker på gatan utanför en fast butik.

Därför välkomnar Vänsterpartiet i grunden regeringens proposition. Med tanke på den stora variation som finns bland de företag som kommer att omfattas av den nya lagen är det bra att påpeka att Skatteverket har fått utökade möjligheter att i enskilda fall besluta om undantag från skyldigheter som gäller kassaregister. Vi har hört några exempel på företag som kanske kan få sådana undantag.

Vi anser dock, liksom Miljöpartiet och Socialdemokraterna, att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till en reglering som inte ställer olika krav på kassaregister utifrån om företaget har fast driftsställe i Sverige eller inte. Det är olyckligt om företag utanför Sverige ska kunna så att säga klara sig undan kassaregister och inte behöva göra en ordentlig momsredovisning.

Jag avslutar med att yrka bifall till reservation nr 2.

Anf. 181 MARIA ABRAHAMSSON (M):

Herr talman! Lagen om kassaregister trädde i kraft den 1 januari 2008. Sedan den 1 januari 2010 är företag som säljer varor eller tjänster mot kontant betalning eller mot betalning med kortokort skyldiga att använda certifierat kassaregister.

*Förbättrad konkurrens
på lika villkor i
kontantbranschen*

Det övergripande syftet med kravet på kassaregister har hela tiden varit att skydda seriösa företagare från illojal konkurrens och underlätta för Skatteverket att kontrollera att rätt skatt betalas in. Torg- och marknads-handlare har varit undantagna från den skyldigheten, vilket givetvis har uppskattats av bland annat frukt- och blomsterförsäljare på torgen – men inte lika mycket av butiksförsäljarna av samma varor några meter bort.

I betänkandet föreslås nu att torg- och marknadshandelns generella undantag från kassaregisterskyldigheten tas bort från och med den 1 januari 2014. Därmed försvinner den orättvisa konkurrensfördel som torghandeln har haft gentemot den vanliga butikshandeln. Avsikten med det här förslaget är inte att slå ut den traditionella torg- och marknads-handeln, vilket man lätt kan få för sig om man bara lyssnar på den högljudda och till stora delar osakliga opinion som torg- och marknadshand-larnas branschförening har försett oss ledamöter med under ganska många veckor.

Syftet är alltså inte att slå ut torghandeln, utan syftet är att butikshandeln och torghandeln ska kunna leva sida vid sida med lika villkor. Tekniska prylar har en tendens att utvecklas och förfinas, och den sanningen gäller även kassaregister. Den tekniska utvecklingen har gjort att apparaterna har blivit så pass billiga i inköp och drift – ja, man kan till och med hyra en hyfsat billigt – att också torghandeln nu bedöms kunna ta kostnaderna för kassaregister.

I det här sammanhanget vill jag be riksdagsledamöterna att särskilt notera följande: Om skyldigheten att ha kassaregister i ett enskilt fall skulle bli alltför betungande ska Skatteverket kunna medge undantag, helt eller delvis. Undantag från skyldigheten görs också, precis som hittills, för ideella föreningar som bedriver allmännyttig verksamhet. Det kanske är där kaffekopparna kom in, Miljöpartiet.

Undantag kan också utgöras av väderförhållanden och bristande tillgång till elektricitet. Ett delvist undantag kan till exempel innebära befrielse från skyldigheten att lämna kvitto. Och skulle det till exempel inte finnas ett för viss verksamhet anpassat kassaregister att få tag på, på marknaden, bör det vara självklart för Skatteverket att bevilja undantag från kassaregisterskyldigheten.

Vidare kan Skatteverket för all kontant- och kontokortshandel som säljer för högst fyra prisbasbelopp, har vi hört här, besluta om undantag från skyldigheten att ha kassaregister. Det undantaget blir nu ännu enklare att tillämpa om förslagen i en dagsfärsk promemoria från Finansdepartementet går igenom.

Där föreslås ändringar i skatteförfarandelagen i syfte att förtydliga undantaget från kravet på kassaregister när försäljning av varor eller tjänster bara sker i obetydlig omfattning, det vill säga de fyra prisbasbeloppen, 178 000.

Den stora nyheten i promemorian är att vid bedömningen av obetydlig omfattning ska hänsyn bara tas till den försäljning som faktiskt sker under året i verksamheten. Någon uppräknings från säsongsbaserad till årsvis försäljning kommer inte att ske.

Denna ändring träder i kraft den 1 januari 2014, det vill säga samtidigt som torghandeln över lag blir skyldig att använda kassaregister.

Herr talman! Det är bara Miljöpartiet som är emot att ta bort torghandelns hittills privilegierade ställning. Men man vill göra skillnad mellan

olika typer av torghandel. De handlare som bedriver mer eller mindre permanent verksamhet vid ett visst torg, till exempel grönsaks- och frukthandlaren vid Mariatorget som jag går förbi nästan varje dag, ska bli skyldiga att ha kassaregister, enligt Miljöpartiet. Men andra torghandlare, grönsaksodlare och andra som reser runt i landet och slår upp sina marknadsstånd lite varstans ska slippa ha kassaregister och slippa erbjuda sina kunder kvitton, om Miljöpartiet får bestämma.

Tala om att skapa gränsdragningsproblem! Och hur rättvis blir konkurrensen mellan dem som brukar stå på ett ställe och sådana handlare som flyttar mellan olika ställen?

Övriga riksdagspartier är däremot överens om att det nu är dags att införa en enhetlig, konkurrensneutral lagstiftning – ja, så att den vanliga butikshandeln med blommor, grönsaker, frukt och lädervaror med mera kan konkurrera på lika villkor gentemot torghandeln.

Del två i betänkandet gäller frågan om utländska företagare utan fast driftställe i Sverige. I två reservationer, en från S, V och MP och en från Sverigedemokraterna, begärs tillkännagivande om att också utländska företagare utan fast driftställe här i landet ska omfattas av kravet på kassaregister. Som vi har hört har Skatteverket föreslagit just detta i sin promemoria.

Utländska företagare utan fast driftställe i Sverige är skyldiga att redovisa moms för sin försäljning här, men de är befriade från att betala skatt enligt inkomstskattelagen. Detta hänger ihop med att det från skattekontrollsynpunkt hittills har varit kassaregister som är lösningen i de fallen. Man har vägt in skattekontrollsynpunkten när man har diskuterat kassaregisterbehovet. Hittills har man inte kunnat se att den skyldigheten har haft betydelse för de utländska företagen. De betalar moms, mervärdesskatt. Vi talar om ett hundratal företagare.

Svaret på frågan om detta är rätt eller fel ska redovisas framöver. Det framgår väldigt tydligt av propositionen. Regeringen ger Skatteverket i uppdrag att titta vidare på frågan och undersöka hur vi ska ha det. I det läget anser utskottet att det inte behövs något tillkännagivande. Vi hörde Socialdemokraterna här säga att man gärna såg ett sådant förslag. Ja, en utredning är tillsatt och det kommer förslag.

Herr talman! Om drygt ett halvår avskaffas det generella undantaget från skyldigheten att använda kassaregister för torg- och marknadshandlare. Samtidigt ska Skatteverket i enskilda fall kunna bevilja undantag från den skyldigheten. Självfallet gäller det att se till att de nya reglerna tillämpas på ett bra och rättsenligt sätt. Syftet med lagstiftningen är ju inte att slå ut den traditionella torghandeln utan att skapa rättvis konkurrens mellan butiks- och torghandel.

Därför är det viktigt att regeringen och även riksdagen noga följer Skatteverkets tillämpning av de nya reglerna. Jag är övertygad om att det också kommer att ske.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i skatteutskottets betänkande nr 32 och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 182 JONAS ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Torg- och marknadshandelns branschtidning har låtit göra en enkätundersökning om effekterna av att det generella undantaget

från skyldigheten att ha kassaregister för marknadshandeln tas bort. Av de 600 företagare som svarade var det 45 procent som svarade att de kommer att sluta om förslaget blir verklighet och ungefär 34 procent som uppgav tveksamhet till att de skulle komma att fortsätta. Endast 21 procent av dem som svarade uppgav att de skulle införskaffa kassaregister.

Företagarna ger i enkäten uttryck för stor skepsis till hur utrustningen kommer att fungera ute i verkligheten, vilket även tillverkarna av kassa-registren ger ett visst stöd för.

Jag hade tänkt fråga Maria Abrahamsson hur Moderaterna ser på värdet av marknadshandeln som kulturuttryck och som näring och hur Moderaterna ser på den oro som aktörerna som arrangerar och genomför marknader gett uttryck för när det gäller regeringens förslag. Det behöver jag inte göra, för Maria Abrahamsson har tydliggjort det i sitt anförande.

Den information som vi har fått ta del av förklarar hon är osaklig. Frågetecknen kring de tekniska möjligheterna att i dag få en kassaapparat att fungera i allt från minus 30 till plus 40 grader, i fukt, i regn och i blåst samt transporteras och förvaras under längre tid i olika miljöer känner inte Maria Abrahamsson någon oro för. Jag har inte den kompetensen att jag kan bedöma det.

Vi har också fått information om CE-märkningen. Man får inte sälja utrustning som inte är anpassad för det den ska användas till, och de apparater som finns i dag är CE-märkta för temperaturspannet plus 5 till 40 grader.

Jag hann inte ställa någon fråga, men jag får en replik till strax, Maria.

Anf. 183 MARIA ABRAHAMSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är lite beklämmande att stå här och diskutera ett betänkande som bygger på en proposition när Eriksson tydligen inte har läst propositionen. Det framgår ju ganska tydligt att väderleksförhållanden är grund för ett undantag. Skulle det vara oproportionellt betungande för en torghandlare att ställa krav på att han ska ha ett kassaregister är det också skäl för undantag.

Allting som Eriksson nämner som problem ryms inom ramen för det jag har radat upp tidigare i mitt anförande.

När man har ett lagstiftningsärende framför sig tycker jag att det är problematiskt att bara lyssna på en aktör som har synpunkter. Jag brukar försöka få in flera synpunkter. Jag vet att torg- och marknadshandlarbranschen verkligen har varit väldigt duktig på att lobba i detta ärende. Jag har följt dem, lyssnat, tagit till mig och prövat deras argument mot andra som är engagerade och kanske har en annan uppfattning.

När det gäller den CE-märkta apparaturen, som eventuellt inte skulle vara möjlig att sälja i Sverige, har jag faktiskt frågat både Skatteverket och Finansdepartementet och fått ganska tydliga besked om att de farhågor som framställs där kan ingen riktigt ta på fullt allvar i det här läget.

Anf. 184 JONAS ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Maria Abrahamsson menar att jag inte skulle ha läst propositionen. Det har jag gjort, och jag har gjort det många gånger. Och jag är väl medveten om att det finns ett större utrymme för undantag än i

gällande lagstiftning. Det tycker jag är bra, om man nu skulle gå vidare med lagförslaget.

Jag har också lyssnat på andra som är för förslaget. Det är inte så att jag har valt ut en grupp och bestämt mig för att bara lyssna på vad de säger.

Vad jag har fört fram i mitt anförande är att det finns en sådan stor skillnad mellan de olika bilder som presenteras i remissvaren och att det behövs ett bättre underlag för att verkligen säkerställa att de negativa effekter som marknadshandeln själv påpekar inte kommer till stånd.

De generella undantagen ska ges i enskilda fall. I propositionen och i promemorian från Skatteverket nämner man att man tror att det kan omfatta 4 000–9 000 företag.

Det måste också till någon form av praktisk hantering av enskilda undantag. Varje företagare ska alltså själv lämna in en ansökan om en viss enskild marknad eller de olika marknader som man inte alltid i förväg vet att man ska delta i. Man kanske inte heller vet vilka väderförutsättningar som finns, vilka elförutsättningar som finns eller många andra omständigheter kring det hela, och det ska man söka undantag för. Det kan alltså vara en stor grupp som ska hantera det här. Detta gäller förstås inte bara den traditionella marknadshandeln utan även gårdsförsäljning och trädgårdsförsäljning, som också härbärgeras i undantaget.

Vad jag säger är inte att det inte finns någon lösning på det här utan att det krävs ett bättre underlag innan man gör en förändring och att jag är mån om att målen med lagstiftningen verkligen kommer till stånd.

Anf. 185 MARIA ABRAHAMSSON (M) replik:

Herr talman! Eriksson säger här att han är mån om att målen med lagstiftningen verkligen kan uppfyllas. När jag läser Miljöpartiets reservation blir jag lite konfunderad. Det står där att ni vill att regeringen ska utreda konsekvenserna av den här lagstiftningen, egentligen innan den införs, uppfattar jag det som. Ni vill ju inte att den ska införas, utan dessförinnan ska man utreda konsekvenserna av lagstiftningen. För mig är det en omöjlighet.

Sedan skulle jag gärna vilja svara på detta om Moderaterna inte har någon känsla för kulturuttryck, som Eriksson tog upp i förra repliken. Jo, det har vi verkligen. Men det är lite svårt att förstå varför torghandel ska ha helt andra villkor än butikshandel, i synnerhet om man säljer samma produkter.

Det är rätt modernt att vara samhällskritisk och samhällsmedveten och tänka på vad man köper för grönsaker, fräscha grejer, gå på Bondens marknad – allt det här är väldigt populärt, inte minst i Stockholm. Men hos samma människor, som är samhällskritiska och samhällsmedvetna, finns också en ökad insikt om att detta att betala skatt är viktigt. Det går nämligen till våra daghem och vår vård och omsorg. Hur vet man att den där skatten betalas in när torg- och marknadshandeln klarar sig helt utan kassaregister i Miljöpartiets värld? Det tycker jag är en intressant fråga.

Hade jag varit Eriksson skulle jag inte varit så himla kaxig här egentligen, för det handlar om att kunna stå till svars för varför ni försvarar att vissa inte ska behöva redovisa kassaregister eller lämna ut kvitton.

Anf. 186 GUNNAR ANDRÉN (FP):

Herr talman! Det är sällan som man får delta i en så intressant och spännande debatt som denna om konkurrens på lika villkor i kontantbranschen. Detta är verkligen hjärteknipande. Och jag är glad att här se icke mindre än tre ledamöter utöver utskottets ledamöter – Kerstin Engle, Per-Ingvar Johnsson och Ulrik Nilsson – som uppenbarligen är i beråd hur de ska rösta och därför tar intryck av den här debatten. Det är verkligen roligt att se.

Herr talman! Utöver det som Maria Abrahamsson sade har jag i själva sakfrågan inte mycket att tillföra, måste jag medge. Jag låter ändå notera att det inte handlar om så små pengar som den förbättrade konkurrensen kommer att ge. Det handlar enligt beräkningarna om 80 miljoner kronor i statliga skatteintäkter som kan användas för andra saker, för utgifter som vi gemensamt är intresserade av.

Den andra synpunkten som jag vill framföra är att de invändningar som Miljöpartiet har haft är något av de obotfärdigas förhinder. Det inger inte all respekt, måste jag säga, med alla de problem som man målar upp och som jag tyckte att Maria Abrahamsson väl bemötte. Det kommer ju även i framtiden att vara möjligt att med Owe Thörnqvist sälja korv med låda på magen eller några glassar på sandstranden.

Men, herr talman, jag tvingas att ta upp en helt annan fråga av konstitutionell karaktär. Det är föranlett av herr Alfssons meddelande att därest reservation nr 3 inte kommer att vinna riksdagens bifall eller ens vinna i en möjlig förberedande votering avser hans parti att rösta på reservation nr 2. Det kan tyckas vara en obetydlighet, men så är det inte. Det förvandlar nämligen den nuvarande utskottsmajoriteten i praktiken till en minoritet. Genom herr Alfssons meddelande nu att de kan tänkas komma att rösta på den finns det en annan majoritet bakom detta betänkande i den del som gäller utländska näringsidkare som saknar fast driftställe i Sverige. Så är det, herr Alfsson. Och herr Alfssons meddelande till kammaren, riksdagen och svenska folket är en god illustration av att det måste vara någon ordning, så att människor utanför den här riksdagen får reda på vad det är för beslut som vi ska fatta. Det är det ena. Det ska inte vara något lotteri eller någon lekstuga i den här kammaren.

Det andra är en ännu bättre illustration av någonting som bara berör oss riksdagsledamöter, nämligen att Sverigedemokraterna absolut inte kan vara med i det så kallade kvittningssystemet. Det är ju helt omöjligt när man betar sig på detta sätt. Vilket block tillhör man, regeringsblocket, alliansblocket, oppositionen eller, som när vi skulle välja talman, ett tredje block? Jag ser att partisekreteraren herr Söder också sitter i kammaren. Någon ordning måste det också vara på beslutsfattandet i Sveriges riksdag. Folk utanför denna kammare måste kunna förutse vad det är för beslut som Sveriges riksdag ska fatta.

Herr talman! Jag brukar inte yrka så mycket annars. Det var väl kanske åtta tio år sedan jag framställde yrkanden. Men mot bakgrund av den här saken yrkar jag bifall till utskottets förslag i sin helhet och avslag på alla reservationer, inklusive alternativreservationen som helt och hållet kan ändra på Sveriges riksdags beslut. Det tycker jag är otillständigt hanterat av Sverigedemokraterna!

(Applåder)

Anf. 187 KARIN NILSSON (C):

Herr talman! För mig är denna fråga inte helt enkel. I förslaget om att införa krav på kassaregister för torg- och marknadshandeln, som vi debatterar i dag, ligger fortfarande det generella undantaget för de minsta företagen fast. Skyldigheten att använda kassaregister ska inte gälla den som bara i begränsad omfattning säljer varor eller tjänster mot kontant betalning eller mot betalning med kontokort, och det har vi hört här tidigare redovisas av flera.

Som riktvärde för de minsta företagens omsättning anges fyra basbelopp, vilket motsvarar runt 178 000 kronor.

Det innebär att om man under ett år har försäljning för mindre än 178 000 kronor behöver man inte ha något kassaregister. Den som står på marknaden och säljer några burkar honung och egenhändigt odlade grönsaker eller har tillverkat tomtar och senap till en julmarknad eller har en gårdsbutik under turistsäsongen med försäljning understigande detta belopp ska alltså inte ha ett kassaregisterkrav över sig.

Dessutom finns ett undantag från kravet på kassaregister för alla ideella föreningar, oberoende av vilket belopp de säljer för per år.

Herr talman! Det är en hel del marknadsknallar och torghandlare som har denna handel som sitt levebröd året runt och som uttrycker stor oro över vad detta kassaregisterkrav kommer att innebära för dem.

Medan både Skatteverket och Finansdepartementet målar upp en enkel bild med stark tilltro till tekniska framsteg vad det gäller certifierade kassaregistersystem, till låga kostnader och till fungerande batterilösningar och digital teknik beskriver torghandlarna och marknadsknallarna en lång rad av problem och svårigheter.

Jag har viss förståelse för deras oro och beskrivningar av skiftande väderleksförhållande och primitiva försäljningsplatser. Det är säkert också så att det är de som lever mitt i det som allra bäst känner till förutsättningarna.

Likväl är jag beredd att förlika mig med det framförhandlade förslag som ligger till grund för dagens beslutsunderlag.

Det behövs dock några ord om tillämpningen av reglerna, som vi i skatteutskottet som engagerat oss i frågan vill skicka med.

På s. 19 och 20 i propositionen redovisas regeringens förslag om utökade möjligheter till undantag från skyldigheter som gäller kassaregister i enskilda fall. Där står det att samtliga skyldigheter som gäller kassaregister måste vara möjliga att uppfylla för företagen.

Regeringen anser att det i och med utvidgningen av kassaregisterkravet kan finnas andra situationer än dem av teknisk art då det är oskäligt att tynga en näringsverksamhet med skyldigheter som gäller kassaregister.

Undantag från vissa skyldigheter ska medges om det är oskäligt att kräva att dessa uppfylls i det enskilda fallet.

Regeringen föreslår därför att undantaget från kassaregisterkravet ska utvidgas till att avse även andra orsaker än tekniska då en viss skyldighet kan anses oskälig.

Ändringen medför att Skatteverket i enskilda fall ska meddela undantag från skyldigheter som gäller kassaregister, när dessa bedöms som oskäliga.

Vi i skatteutskottet anser, som framgår av vårt betänkande, att det är viktigt att all form av torg- och marknadshandel, inklusive den ambulerande marknadshandeln, även i fortsättningen ska ha goda möjligheter att bedriva sin verksamhet.

Det är en skyldighet för Skatteverket att i sina beslut om undantag från kravet på kassaregister och i sin tillämpning leva upp till det löfte som riksdagens skatteutskott gett landets torg- och marknadshandlare.

Vi i Centerpartiet ser detta löfte om fortsatt goda villkor för torg- och marknadshandeln och de undantag som finns i lagförslaget som en avgörande förutsättning för att ta bort det generella undantaget som hittills funnits.

Herr talman! Med dessa formuleringar känner jag att regeringen och skatteutskottet har tagit hänsyn till att det finns många svårigheter som kan påverka utrustningen och förutsättningarna att använda den.

Om det inte finns några godkända kassaapparater till låga priser att köpa som klarar av att hanteras i denna ambulerande handel med provisoriska eluppkopplingar måste också det utgöra skäl för fortsatt undantag eftersom det har varit avgörande delar i den argumentation för införandet av kassaregisterkravet som förts från Skatteverkets sida.

Beslutet i sig anser jag att jag kan känna mig rätt trygg med, men för att det ska fungera i verkligheten måste Skatteverket beakta de praktiska svårigheterna att använda kassaregister som företrädare för torg- och marknadshandeln framfört i remissyttrande om denna lagstiftning.

De tillämpningsanvisningar som Skatteverket ska utfärda i samband med införandet av lagen måste vara tydliga med att samtliga skyldigheter som gäller kassaregister ska vara möjliga att uppfylla för företagen utan orimliga kostnader och svårigheter.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

Anf. 188 JONAS ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Det är första gången jag är med och debatterar i skatteutskottet, och det är första gången jag har känt mig lite illa till mods att begära replik. Jag är inte van att i replikskiften få höra att jag inte har läst underlag eller att jag tar till mig osaklig information från små grupper. Det är dock angeläget att vi vågar debattera och diskutera denna fråga, för den är viktig för många företag i Sverige.

De små företagen är viktiga för svensk ekonomi, för jobb och för en levande landsbygd. Som jag sade i mitt anförande har jag ingen annan uppfattning än ni andra i kammaren, nämligen att det är viktigt att vi skapar sunda och goda förutsättningar på lika villkor och att vi minskar skattefusket i Sverige.

Vår reservation handlar snarare om att vi vill fatta beslut på ett bra underlag och förstå effekterna. Det är inte ovanligt, herr talman, att vi från de flesta partiföreträdare får höra att det är viktigt med konsekvensutredningar innan man fattar beslut. Att de skulle vara omöjliga att göra en bedömning av innan besluten är fattade verkar konstigt.

Min fråga till Centerpartiets ledamot i skatteutskottet är om hon gör samma bedömning som en föregående talare vad gäller hur mycket pengar som undanhålls i denna bransch. I Skatteverkets promemoria har man uppskattat det till 20 000 kronor per företag, men Skatteverket självt

konstaterar att osäkerheten i beräkningarna är stor och i vissa fall mycket stor.

Några remissinstanser, däribland LRF, är mycket kritiska till hur Skatteverket har kommit fram till denna slutsats och tycker också att man behöver göra en djupare studie av villkoren innan man går vidare med en förändring i denna lagstiftning.

Anf. 189 KARIN NILSSON (C) replik:

Herr talman! Merparten av det inlägg som Jonas Eriksson framförde kände jag inte igen mig i. Jag kan dock instämma i mycket av beskrivningen av den verksamhet som finns ute bland de små företagen.

Jag har inte heller i mitt anförande tagit upp och tryckt på det framräknade antal skattekrönor som man menar är undanhållna.

Men med de förutsättningar som finns i förslaget, med utökade möjligheter till undantag, och de formuleringar som finns i både propositionen och beslutsunderlaget från skatteutskottet känner jag mig trygg med att vi lyfter fram att detta måste vara krav som upplevs hänsynsfullt tillämpade så att det finns en möjlighet att också leva upp till dem och att man tar vara på möjligheterna till undantag.

Jag ser givetvis svårigheten med att begära undantag i förväg när det gäller väderleksförhållanden, för dem vet man först i själva skeendet.

Men med vårt löfte om att det ska gå att bedriva en bra verksamhet som torg- och marknadshandlare i landet kommer Skatteverket att behöva ta dessa hänsyn.

Anf. 190 JONAS ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar Karin Nilsson för svaret. En annan fråga som har varit uppe i debatten och som det skulle vara intressant att höra Centerpartiets syn på är att kassaregister inte skulle behövas för att fullgöra skattekontrollen vad gäller utländska företag och logiken att de behövs för att utföra skattekontroll vad gäller svenska företag, framför allt inom torg- och marknadshandeln.

Är det ett resonemang som också Centerpartiet tycker är rimligt och står bakom?

Anf. 191 KARIN NILSSON (C) replik:

Herr talman! Vad jag kunde utläsa av Maria Abrahamssons inlägg tidigare var att det är en fråga som fortfarande utreds och där det kan finnas en konfliktsituation gentemot EU-tillämpningen av lagstiftningen.

Jag blir snarare förvånad över Miljöpartiets ställningstagande, när man inte tycker att vi nu ska sätta ett kassaregistersystem för de svenska torg- och marknadshandlarna men ska göra det för de utländska. Jag känner att de två olika reservationer som finns från Miljöpartiet kanske har en viss konflikt inbyggd i sig.

Anf. 192 ANDERS SELLSTRÖM (KD):

Herr talman! Detta är mitt premiäranförande i ett ärende som rör skatteutskottet, men någon gång ska man ju begå premiärer också.

Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut. Skälet har vi hört tidigare: att skydda seriösa företag från illojal konkurrens från

mindre seriösa företag och att öka legitimiteten för skattesystemet. Skattesystemet är i sin tur bärare av vår gemensamma välfärd, så det är likasom två mycket legitima skäl för att genomföra detta.

Det är klart att vi får torghandeln mot den fasta handeln, som vi har hört många prata om. Det finns alltid diskussioner. Det vet vi kommunpolitiker, som jag är också på andra sidan av riksdagspolitiken. Där får vi ständigt och jämt diskutera frågorna lokalt, när vi promenerar runt i våra respektive städer.

Jag tycker att det finns en aspekt till som inte har lyfts fram riktigt. Det är diskussionen mellan dem som finns i sin fasta handel gentemot dem som finns i torghandeln. Bara misstanken om att det pågår en oseriös konkurrens genom att man inte sköter sina skattebetalningar och annat – bara misstanken om det – skapar ett problem, när vi inte har samma kontrollsystem på båda ställena. Den aspekten tycker jag inte att någon har lyft fram tidigare.

Bara misstanken om detta gör att vi får ett bekymmer, där man så att säga ser lite snett på varandra. Jag tror att det skulle innebära ett lyft för marknadshandel i det fallet, att de inte kan utsättas för sneda blickar eller illvilliga kommentarer från dem som hyr sin lokal fast. Det tycker jag också är ett bra argument i den här delen.

Varför genomför man dessa saker? Ja, argumenten fanns tydligt där. Men det är också därför att tekniken finns. Den har blivit mycket mer tillgänglig, så att man kan ta bort det här undantaget för torghandeln. Då är det lättare att komma framåt den vägen. Det är billigare, och tekniken utvecklas hela tiden.

Det andra argumentet för att genomföra detta är att de som inte är seriösa eller är mindre hederliga eller rent av ohederliga driver den här frågan dithän att vi måste utvidga kontrollsystemet. Ni får inte glömma bort det. De företag som bidrar till den här snedfördelningen är de som ser till att vi måste skapa ett samhälle som inrättar fler kontroller. Ju hederligare vi alla är, desto mindre kontroll och tvärtom – det finns en logik i det.

Man kan alltid fundera över var gränsen för detta går. Dagens teknik och utvecklingen av teknik – det har vi diskuterat i flera andra ärenden – gör att det är lättare och lättare att kontrollera mer och mer. Men jag tror att vi till syvende och sist själva bestämmer nivån på kontrollen genom vår sammanlagda hederlighet och respekt för att betala den skatt som vi är ålagda att betala och som är viktig för vår gemensamma välfärd i vårt land.

Sedan har vi de tillkännagivanden som finns. Jag tycker att Gunnar Andrén var tydlig med att påtala de delarna. Vi har alltså två olika tillkännagivanden som kanske blir ett gemensamt – vi får väl se var vi hamnar.

Det är ett lite märkligt tillkännagivande. Det finns ingen teoretisk eller praktisk skillnad mot vad utskottet har konstaterat. Det blir ett nästan löjeväckande tillkännagivande. Inte ens i den kommunala världen håller vi på med den här typen av aktiviteter där man försöker säga till någon institution: Gör det ni redan gör! Det är ju vad tillkännagivandet går ut på. Det är lite märkligt att man gör den typen av tillkännagivanden.

Jag skulle nästan uppmana er att testa detta på era respektive och tala om, när den gör något: Gör det du redan gör! Då får ni säkert en reaktion

som inte är alldeles passande i dessa sammanhang. Det är lite märkliga tillkännagivandena ibland, tycker jag.
(Applåder)

Prot. 2012/13:109
22 maj

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)

23 § Den parlamentariska församlingen för Unionen för Medelhavet (PA-UfM)

Den parlamentariska församlingen för Unionen för Medelhavet (PA-UfM)

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2012/13:UU16
Den parlamentariska församlingen för Unionen för Medelhavet (PA-UfM) (redog. 2012/13:RS6).

Anf. 193 BJÖRN SÖDER (SD):

Herr talman! Detta betänkande behandlar en redogörelse om verksamheten inom den parlamentariska församlingen för Unionen för Medelhavet.

Barcelonaprocessen var ursprungligen ett lösare samarbete, som syftade till att bland annat uppmuntra deltagarländerna att främja mänskliga rättigheter, samtidigt som man respekterade varje lands rätt att själv sköta sina interna angelägenheter. Den ursprungliga tanken med Medelhavsunionen var just att den skulle bestå av länderna kring Medelhavet.

Vi befarar dock att denna union tar samma utveckling som EU mot ett allt större inslag av överstatlighet och inblandning i medlemsstaternas angelägenheter. De diskussioner om en omstöpning av grunderna för Medelhavsunionen till att omfatta mer politiska reformer som har refererats i tidigare redogörelser är ett tecken på detta.

Det är heller inte osannolikt att utvecklingen inom Medelhavsunionen får samma inriktning som den södra grannskapspolitiken mot bland annat ekonomisk integration och fri rörlighet till Europa, samtidigt som det finns stora brister vad gäller konditionaliteten. Denna utveckling kan i praktiken komma att innebära att EU steg för steg utvidgas mot att omfatta också Nordafrika, även om de länderna formellt sett inte kan bli medlemmar i EU.

Vi ser positivt på möjligheten för länderna kring Medelhavet att mötas vid förhandlingsbordet inom ramen för Medelhavsunionen, men mervärdet för svenskt vidkommande anser vi vara högst begränsat. Vi är positiva till ett utbyte av idéer, kulturimpulser och erfarenheter över nationsgränserna, men vi kan inte se att detta för Sveriges del måste ske inom ramen för ännu en union. Ett utbyte mellan parlament, bland annat för att verka för demokrati och mänskliga rättigheter, är ett lovligt arbete, men vi anser inte att det är avhängigt ett medlemskap i Medelhavsunionen utan kan skötas inom ramen för andra forum.

Herr talman! Sverigedemokraterna har i tidigare motioner till utrikesutskottet gjort klart att vår inställning är att Sverige bör lämna Medelhavsunionen. Vår inställning är densamma nu, och därför yrkar jag bifall till vår reservation.

Anf. 194 KERSTIN ENGLE (S):

Herr talman! Nu ska vi åter behandla verksamheten i den parlamentariska församlingen för Unionen för Medelhavet, PA-UfM. För cirka ett halvår sedan redogjorde vi för 2011. Nu redovisar vi 2012 års verksamhet. Vi i delegationen återkommer gärna ofta. Vi är besjälade av uppdraget och sprider kunskap om vår verksamhet och kunskap om länderna som finns med i samarbetet.

Herr talman! Jag yrkar att redogörelsen läggs till handlingarna och yrkar också avslag på den motion som finns i ärendet.

Den parlamentariska församlingen är sedan 2003 en mötesplats för parlamentariker från EU-länderna och de så kallade partnerländerna Algeriet, Egypten, Israel, Jordanien, Libanon, Marocko, palestinska myndigheten, Syrien, Tunisien samt Turkiet. Totalt ingår 43 länder i samarbetet. Processen vilar på den så kallade Barcelonadeklarationen med de fyra huvudinriktningarna politik, ekonomi, kultur och migration. Barcelonaprocessen fick 2008 en fortsättning i Medelhavsunionen.

Vi är den parlamentariska motsvarigheten till det samarbete som sker på regeringssidan inom Unionen för Medelhavet. Målet är att skapa ett område runt Medelhavet med fred och stabilitet, delat välstånd och förstärkt samarbete i sociala och kulturella frågor. Euromedsamarbetet är för närvarande det enda forum förutom FN där israeler och araber möts på minister- och parlamentarikernivå.

Herr talman! Vi pratar gärna om den arabiska våren, men någon övergång till sommar och full blomning har vi inte sett. Tvärtom kan vi finna exempel på tillbakagång när det gäller både demokrati och ekonomisk utveckling. Inte minst känner kvinnorna som fanns med på Tahrirtorget i Kairo eller på Bushibaavenyn i Tunis en stor besvikelse och upplever att de inte längre har en roll i samhällsförändringarna. Omvandlingen från diktatur till demokrati kantas av många problem och bakslag och kommer att ta tid.

Självklart är det länderna runt Medelhavet som själva måste göra jobbet, utveckla demokratin, besluta om ny konstitution, reformera samhällsinstitutionerna och möjliggöra fria och rättvisa val.

Men även EU har ett stort ansvar och kan spela en stor roll. Det krävs ett långsiktigt arbete för de värderingar som EU grundas på och har till uppgift att sprida. EU kan bidra med mycket när det gäller institutionsbyggande, polisutbildning, rättsväsen, mänskliga rättigheter med mera. EU måste nu visa i handling att man står upp för de värderingar som utgör unionens fundament.

De olika samarbetsavtal som EU har med länderna i regionen måste innebära en tydlig koppling till demokratisk utveckling och respekt för mänskliga rättigheter. Politiska reformer står självklart i centrum i de nordafrikanska länderna, men samtidigt är ekonomisk och social utveckling avgörande för möjligheten att skapa en övergång till hållbara demokratiska samhällen.

Den unga befolkningen, där en mycket stor del är arbetslös, måste kunna känna framtidshopp. EU måste kraftfullt arbeta med att uppfylla de löften som gavs redan under 90-talet om att låta länderna ingå i EU:s frihandelsområde.

Det är dessutom nödvändigt att den gemensamma jordbrukspolitiken i EU reformeras på ett sätt som gör att bönderna i Nordafrika kan sälja

sina produkter. EU kan genom minskade tullhinder och reformerad jordbrukspolitik stödja en ökad handel som är nödvändig för att välbefinnande och utveckling också ska komma nordafrikanerna och även deras handelspartner till del.

EU bör lägga en stor vikt vid att underlätta kontakter och utbyte mellan människor, exempelvis studentutbyte. Detta är en fråga som bland annat Euromedsamarbetet och PA-UfM kan bli ännu bättre på.

Vad har vi då gjort under 2012? Trots en demokratiseringsprocess kantad av bakslag och en avslagen reformtakt har utskottsarbetet pågått oförtrutet. Den svenska delegationen har fortsatt att hålla en hög ambitionsnivå som inkluderat ett aktivt deltagande i utskottsarbetet, ett omfattande besöksutbyte och kunskapspridning.

Vid de politiska mötena har frågan hur Euromedsamarbetet ska anpassas till den nya politiska realiteten varit i fokus liksom stöd till den demokratiska övergångsperioden, inklusive framväxande parlamentsstrukturer och konstitutionsarbete, kvinnliga parlamentarikers roll, framväxande politiska partier och valförrättning.

Ökade ansträngningar vad gäller stärkandet av de mänskliga rättigheterna med betoning på rättsstat och ett oberoende rättsväsen, medipluralism, bekämpning av korruption och ett stärkt civilsamhälle har lyfts fram. Självklart har frågor som situationen i Syrien och den israelisk-palestinska konflikten engagerat.

Ekonomiska utskottet har diskuterat frågor om utvecklingen inklusive ökade investeringsmöjligheter och affärsmöjligheter i MENA-regionen i ljuset av finanskrisen och den arabiska våren. Krav på rättssamhälle, transparens, minskad korruption och ökad demokrati som villkor för finansiering har naturligtvis framhållits.

I miljöutskottet har vi diskuterat utvecklingen av solenergi och andra förnybara energikällor, tillgången till färskvatten i regionen, vikten av att medvetandegöra miljöfrågor samt risker föranledda av klimatförändringar med mera.

I kvinnoutskottet har frågan om kvinnors deltagande i den politiska processen i de framväxande demokratierna helt dominerat dagordningen.

Kulturutskottet är starkt engagerat i demokrati, grundläggande fri- och rättigheter, rättvis inkomstfördelning och fredlig konfliktlösning. Frågor om kultur som en tillväxtfaktor och språk som ett verktyg för integration har varit på dagordningen.

Den svenska delegationen har varit väl representerad och också bidragit till en konstruktiv diskussion.

Under den årliga församlingssessionen har delegaterna att ta ställning till rekommendationer och resolutioner som arbetas fram i utskotten.

Under generaldebatten lyfte Sverige fram bland annat unionens roll för ett politiskt och idéburet utbyte, jämställdhetsfrågor och vikten av att kvinnor även i fortsättningen får ta del av frihetssträvandena. Den svenska delegationen framhöll även att PA-UfM borde ha en större strävan att uppnå mer konkreta resultat. Det är en viktig fråga där Sverige vunnit stor respekt.

Delegationen har vinnlagt sig om att i riksdagen inhämta och sprida kunskap om händelseutvecklingen i Mellanöstern och Nordafrika, anordnat och deltagit i olika seminarier och deltagit i de bilaterala högnivå-besöken som tagits emot i riksdagen.

Delegationens ambition är hög inte minst när det gäller att göra församlingsarbetet ännu mer konstruktivt. Det handlar om förbättringar på den organisatoriska sidan, ta aktiv del i det formella arbetet och att använda medlemskapet i delegationen som en plattform för kontakter i MENA-regionen.

Även om vi nu återrapporterar vad som gjorts är det naturligtvis framtiden och det pågående verksamhetsåret som vi arbetar med för fullt.

I linje med strategin för riksdagens internationella kontaktverksamhet avser den svenska PA-UfM-delegationen att fortsätta med en hög ambitionsnivå.

Sveriges aktiva agerande inom PA-UfM har uppmärksamrats. Som ett resultat av detta är vi nu värddar för miljöutskottets möte här i riksdagen i nästa vecka. När det gäller miljöfrågor har vi mycket att bidra med i kunskapsutbytet.

Vi har mycket att lära av varandra. Att ha goda och välmående grannar gynnar alla länder både på det demokratiska planet och i fråga om handelsutbyte. Delegationen fortsätter att arbeta vidare i enlighet med riksdagens strategi för internationell kontaktverksamhet med fokus på demokrati, mänskliga rättigheter och att stärka parlamentens roll.

För mig som socialdemokrat finns ingen annan väg att bygga en bättre och mer demokratisk värld än att människor möts och utbyter erfarenheter. Att mötas i PA-UfM:s regi är en möjlighet vi ska använda oss av.

Anf. 195 ULRIK NILSSON (M):

Herr talman! Det finns ingen vår utan blommor. Dalia Ziad's ord vid Anna Lindh Forum i Marseille slog oss nästan som ett slag i ansiktet. Det var nog många som hade sett utvecklingen i arabvärlden som en kollektiv rörelse och glömt bort alla de människor som stärkta av detta hade funnit en plattform via bloggar, uttalanden och möjligheter att komma fram som tidigare inte hade funnits.

Den arabiska vårens blommor som bar förändringen måste även vi fortsättningsvis ställa upp för med gödningsmedel, vatten och kanske också renskratta för att ge dem möjlighet att växa vidare. Jag tror att väldigt många av oss hade missat den aspekten.

Är PA-UfM trädgårdsmästaren? Det vet vi inte. Men vi kan konstatera att under året har mycket gått i det gamla. Det har varit mycket tal om storslagna visioner och politiska lösningar: Först måste ni lösa frågan om Palestina, Västra Sahara, folkmordet i Armenien med mera, sedan kan vi diskutera utveckling.

Någonstans är det politikens pris för att driva verksamheten. Därför har det också känts skönt att vi från svensk sida under året har varit påtagligt tydliga med att det nu gäller att vi levererar. Vi måste vara konsekventa och konkreta i ansatserna så att vi kan få leverans på de utmaningar som finns.

Den viktiga rollen för PA-UfM är trots allt mötena och förståelsen. Det handlar om att träffa andra parlamentariker och kunna diskutera och kunna få inblickar i hur deras verksamhet ser ut. Därför är frågan vad som sker i regionen och till exempel Anna Lindh Forum av stort intresse för oss. Där får man andra bilder.

Ta till exempel frågan om islamism som under de första valen ledde till framgångar för Ennahdpartiet i Tunisien eller Brödraskapet i Egypten. Alltmer ställs i dag frågan: Har de kunnat leverera på de löften som gavs om möjligheter till arbete och rättvisa, eller har de malt ned sig i sitt eget testuggande?

När det gäller att bygga institutioner kan man konstatera att utgångsläget ser väldigt olika ut i länderna. Det handlar om att omprogrammera snarare än att bygga upp. De har kommit olika långt, men ingen kan nog säga att de är fullt i mål.

Konstitutionsarbete bedrivs i flera länder. Man strävar efter konsensus men tycks ha glömt att en förutsättning för konsensus väldigt ofta är förmågan att kompromissa. Konsensus går väldigt sällan till så att jag upprepar mina argument till dess alla håller med mig. Det handlar om att ge och ta.

Det handlar om att etablera en politisk kultur där man kan samverka och där man ibland kan släppa på sina egna uppfattningar.

Herr talman! På Anna Lindh Forum talade man om att det är ett demokratiskt arbetssätt att ropa på torgen i stället för att viska i hemmen. På samma tema sade i söndags morse Farah Sanmti, en journalist från Tunisien, att det som har hänt sedan revolutionen är att nu pratar alla. Man vågar prata. Man vågar ha en åsikt. Det innebär att man i hemmen, kring köksbordet, på arbetsplatser och på mötesplatser kan ställa sig och prata om islamismens oförmåga att leverera eller om de politiska tillkortakommandena. Man får en medvetenhet om vad som har gått snett som man inte hade i det gamla systemet. Där finns kanske också de blommor som vi ska vårda för framtiden – pratarna och sanningssägarna. De etablerar framtidens sanningar.

Herr talman! Vi träffade ett parti i Tunisien som heter Nida Tunis. De arbetar i dag för att, som de säger själva, driva fram ett modernt Tunisien. Man får inte använda ordet sekulär eftersom det på arabiska översätts till närmast ogudaktig, och det är inget som man vill sträva efter. Men ordet modern ger också minnen av vad som hände i Turkiet på 1920-talet. Det var precis det ord som Atatürk använde för att motivera sin förändring från ett religiöst styrt Turkiet till ett modernt samhälle. Ingenting är nytt under solen.

Vad man kan hoppas på är dock att de moderna tankar i konstitutionshänseende, i ekonomiskt hänseende och annat som Nida Tunis står för också kan omsättas i praktisk politik i Tunisien och därmed bli ett exempel för övriga länder.

Herr talman! Arabvärlden eller Nordafrika står inför en oerhört spännande utveckling. Vi måste vara med där. Vi måste ha kontakter. Vi måste ha möjligheten att träffa företrädare för olika åsikter i regionen för att lära oss själva, för att vara medvetna om processen och för att dra egna lärdomar. Därför tycker jag att det finns all anledning för oss att föra denna typ av diskussioner och att vi delar med oss av erfarenheterna. Jag tycker att det är rimligt att vi lägger detta till handlingarna med våra egna erfarenheter. Men jag tycker definitivt inte att det är läge för Sverige att vare sig lämna PA-UfM eller gå ur det diplomatiska samarbetet i Unionen för Medelhavet. Därför yrkar jag avslag på motionen.

Herr talman! Jag yrkar alltså att redogörelsen läggs till handlingarna och avslag på motionen.

Anf. 196 BODIL CEBALLOS (MP):

Herr talman! Jag är en stark förespråkare för att vi ska vara med i olika parlamentariska församlingar där vi är inbjudna att vara med. Det är viktigt att vi som ledamöter kommer ut och träffar andra ledamöter och kan dela erfarenheter och se möjligheter och de risker som finns. Det är viktigt att vi diskuterar och ser vad vi gemensamt kan göra bättre.

Om vi bara sitter här hemma och tittar på vad vi själva gör blir vi en mer inskränkt församling, och vi kan inte ta till oss det som kommer utifrån. Jag tycker därför att det är viktigt att vi är med i olika parlamentariska församlingar.

Medelhavet är vår södra gräns i dag i och med EU-medlemskapet. Därför tycker jag att det är bra att den delegation som vi har i denna parlamentariska församling är aktiv. Det har varit intressant att lyssna på både Kerstin och Ulrik och höra om det ni gör i den parlamentariska församlingen.

Jag funderar lite grann på det som händer på denna sida Medelhavet. Hur pass mycket arbetas det med det som finns i södra Europa jämfört med det som finns i norra Afrika? Vi har en orolig situation också i södra Europa. Den sociala oron i Medelhavsländerna är hög beroende på den finansiella krisen, som vi alla känner till. Ungdomarna har samma tuffa situation som man har haft i Nordafrika under de senare åren. Det är mycket tuffa tag från de europeiska regeringarna gentemot de egna medborgarna just nu i södra Europa.

Jag skulle vilja veta vad man arbetar med som inte bara är riktat mot Nordafrika eller de andra länderna utanför EU-området. Vad gör man i den parlamentariska församlingen som också har bäring på det som nu sker i södra Europa?

Jag var i Spanien i förrförra veckan och talade med många människor. Det gäller inte bara Spanien utan också de andra länderna. Det kan till exempel vara att pensioner och löner inte betalas ut. Lärarna får inte sina löner därför att myndigheten inte har råd att betala. Man drar in pensioner. Detta innebär att människor inte kan konsumera. De kan inte gå till läkare och de kan inte gå till tandläkaren därför att de inte har råd. Företagen går omkull. Det är jättedemonstrationer, och det är tuffa tag mot dem som protesterar mot de europeiska regeringarna.

Samtidigt vet man att det finns oerhört mycket korruption i dessa länder. Det är sådana som vi som är korrupta. Det finns många politiker som är oerhört korrupta i många av dessa länder. I Spanien är det stora korruptionsskandaler just nu där politiker och kungahus är inblandade. Det finns en berättigad vrede, skulle jag vilja påstå, också bland de europeiska medborgarna i södra Europa.

Jag skulle vilja göra ett medskick till er i den parlamentariska församlingen: Jobba mer med situationen i södra Europa! Överför lite av de erfarenheter ni har av att jobba med Nordafrika och de andra länderna till vad ni skulle kunna jobba med i södra Europa!

När jag var i Spanien hade vi ett möte med det europeiska gröna partiet. En av de frågor som var allra mest på tapeten var solidaritet mellan generationer. Vi antog ett dokument om ungdomar, och vi antog ett annat dokument om pensioner. Det är ungdomar och äldre som lider allra mest, skulle jag vilja påstå, just nu – i södra Europa i alla fall. Ungdomsarbets-

lösheten i Spanien är 57 procent. Ungdomar går ut i livet utan att ha någon som helst framtidstro.

Vi kan se vad som har hänt i Husby i Sverige de senaste dagarna. Det är egentligen samma situation. Man måste börja fundera på grundorsakerna till de problem som gör att människor går ut på gatorna och vandaliserar eller demonstrerar mot sina regeringar. Det räcker inte med att komma sedan och säga: Vi tar mer poliser och slår ned upproret! Vi måste i stället fråga oss varför denna sociala oro finns. Jag ska inte tala om Husby, utan vi rör oss kring Medelhavet. Men jag drar bara parallellen; inte heller vi är förskonade från den sociala oro som var det som drog i gång den arabiska våren.

Också pensionärer är drabbade i de södra länderna i EU på grund av att pensioner och annat inte betalas ut.

Det är mycket som ni måste jobba med i den parlamentariska församlingen. Jag hade gärna velat vara med där. Miljöpartiet har ingen representant. Om vi hade haft det skulle jag ha propsat på att få vara med för nu rör vi oss någonstans på mina breddgrader, så att säga. Men jag gör dessa medskick till er som jobbar där: Inkludera den norra delen av Medelhavsunionen mer!

Anf. 197 ISMAIL KAMIL (FP):

Herr talman! Betänkandet behandlar verksamheten inom den parlamentariska församlingen för Unionen för Medelhavet och den svenska delegationens arbete under 2012.

Sverige och Europeiska unionen gynnas långsiktigt av att vara omgivna av demokratiska och stabila grannar. Fred och säkerhet kan stärkas genom goda relationer med andra länder. Det är angeläget att det internationella engagemanget i högre grad integreras med riksdagens övriga verksamhet.

Sedan 2003 är den parlamentariska församlingen för Unionen för Medelhavet en mötesarena för parlamentariker från EU-länderna och från partnerländerna. Dit hör Algeriet, Egypten, Israel, Jordanien, Libanon, Marocko, Syrien, Tunisien, Turkiet samt den palestinska myndigheten. I samarbetet ingår även Bosnien, Kroatien, Mauretanien, Monaco och Montenegro. Målet är att skapa ett stabilt och fredligt område runt Medelhavet, att stödja uppbyggnaden av demokrati och att stimulera en hållbar ekonomisk och social utveckling.

Ett förstärkt samarbete i sociala och kulturella frågor, hjälp att åstadkomma välbefinnande, engagemang för ett jämställt samhälle, uppmärksammandet av kvinnofrågor, rätt till sexuell läggning och rätt till abort kommer på sikt att leda till samförstånd och en bättre värld. Samarbete om demokratiutveckling, främjande av mediefrihet och lösningar på pågående konflikter kommer att stärka säkerheten i världen.

Den parlamentariska församlingen för Unionen för Medelhavet har till exempel blivit ett av få forum för möten mellan Israel och delar av arabvärlden.

Syftet med deltagandet i internationella engagemang måste bland annat vara att stå upp för mänskliga rättigheter och att verka för demokrati, stabilitet och fred.

Herr talman! Vi måste ha ett större fokus på jämställdhet, inte minst med tanke på kvinnornas ställning i dessa länder. Därför är det viktigt att kvinnor deltar i uppbyggnaden av demokratiska och fredliga samhällen.

Vi måste ha ett större fokus på religionsfrihet. Rätten att utöva sina religiösa ceremonier utan att utsättas för diskriminering eller förföljelse måste garanteras i respektive lands grundlag.

Vi måste ha mer fokus på demokrati och MR-frågor, speciellt förhållandet majoritet–minoritet. Respekt för etniska grupper i dessa länder måste skyddas i respektive lands konstitution.

Den arabiska våren har lett till att tre diktaturregimer har fallit, Tunisien, Egypten och Libyen. En överenskommelse har uppnåtts i fallet Jemen och lett till en fredlig lösning på konflikten, medan folket i Syrien fortsätter sitt motstånd mot diktaturen. I nästa fas efter demokrativägen i Mellanöstern och Nordafrika är det strategiskt viktigt att fria val hålls och nya konstitutioner skrivs.

Herr talman! Målet för samarbetet måste vara människors lika värde, respekt för mänskliga rättigheter och nationsbyggande på en demokratisk och jämställd grund.

Anf. 198 DÉsirÉE PETHRUS (KD):

Herr talman! Sverige deltar, som flera tidigare har sagt, i den parlamentariska församlingen till Medelhavsunionen med tre ordinarie ledamöter och tre ersättare, varav jag själv är en. Det här samarbetet är mycket spännande eftersom alla de nordafrikanska länderna, Mellanöstern och numera även Balkanländerna deltar.

Med 43 länder och 280 parlamentsledamöter är detta en mycket spännande samling, som alla förstår. Man har möjlighet att diskutera och ventilera saker som händer i den här regionen. Syftet med den här församlingen är att skapa fred och stabilitet, delat välstånd och samarbete på det sociala och kulturella området.

Kerstin Engle gick mycket ingående in på konkreta frågor som har debatterats under det senaste året och det konkreta arbetet, och därför går jag inte in mer på det här. Men jag tycker att man ska fortsätta att lyfta upp den här möjligheten att skapa dialog mellan länderna i Europa och länderna kring Medelhavet.

I spåren av den så kallade arabiska våren ser vi hur länder som Tunisien, Libyen och Egypten nu försöker finna vägar framåt i en för dem och för många av medborgarna helt ny kontext. Det är lite av några steg framåt i rapporteringarna i medierna, och sedan blir det några steg bakåt. Men på sikt hoppas vi förstås att det blir fler steg framåt än bakåt. Vi i EU och i våra länder har en mycket viktig roll att fylla som stödjare i deras demokratisträvanden.

Medelhavsunionen är också det enda forum där politiker från Israel och den palestinska myndigheten möts regelbundet. Det är en möjlighet, men hittills också, det får man väl erkänna, en prövning där de ofta öppet kommer i konflikt med varandra. Men i korridorerna talar de med varandra, och när man talar med deras representanter separat säger de ofta att de vill ha hjälp och stöd till dialog. Förhandlingskanalerna verkar fortfarande vara ganska fåtaliga, och därför har vi en viktig funktion att fylla genom att försöka uppmuntra samtal och dialog.

Vår delegation från riksdagen till PA-UfM försöker arbeta aktivt med att ha den goda dialogen med MENA-regionens länder. Det är ett uppdrag som också kräver, som Kerstin Engle sade tidigare, kunskapsinhämtning om händelseutvecklingen i regionen. Därför var vi nyligen på besök i Tunisien. Vi fick möta ministrar, vi fick information om konstitutionsarbetet och vi fick träffa olika organisationer och aktivister som jobbar för ökad demokrati och rättvisa för bland annat kvinnor och journalister.

Sveriges höga internationella förtroendekapital gällande demokrati och mänskliga rättigheter gör att vi välkomnas brett, och man söker ökat utbyte med Sverige. Det gäller inte minst på jämställdhetsområdet. Här är det viktigt att vi är med och försöker säkerställa kvinnors politiska deltagande i reformeringsprocesserna.

Men vid varje tillfälle tar man också upp ökad handel och investeringar. Det är en fråga som återkommer i de personliga relationerna, när man träffas som delegationer och när man möts i korridorerna på PA-UfM.

Framför allt i Tunisien kan vi tydligt se en ökad social oro därför att ekonomin står still och därför att man inte kommer fram med konstitutionen tillräckligt snabbt. Ekonomin står och hänger, och investerarna vet inte om de vågar investera. Samtidigt ökar radikaliseringen bland de grupper som motverkar en demokratisk utveckling. Vi har ett stort uppdrag att försöka stötta och snabba på den demokratiska utvecklingen.

Herr talman! Flera länder efterfrågar ökad rörlighet mellan partnerländerna i Medelhavsområdet och Europeiska unionen. Det är något som jag tycker att vi ska uppmuntra när det gäller forsknings- och stipendieprogram, kanske särskilt riktade till unga. Vi ska se över möjligheten till viseringsförenklingsavtal för att underlätta utbildnings- och forskningsutbytet och stärka affärsförbindelserna till fördel för både EU och partnerländerna. Det här är någonting som vi i Sverige har drivit på och som vi också har tagit fram dokument om. Nu kan vi också se detta i olika dokument från EU-kommissionen. Även om parlamentet inte kan fatta formella beslut är vi med och trycker på framåt i EU-processen. Jag tror att Bodil Ceballos var lite inne på frågan hur vi gör för att underlätta för dem som har en ekonomiskt svår situation i våra partnerländer.

Vi kristdemokrater anser att stödet inom EU:s grannskapspolitik ska öka, men det ska också vara motkrav. När vi upprättar våra samarbetsavtal ska vi inte göra det helt förbehållslöst, men vi ska ha en positiv anda.

Avslutningsvis utgör PA-UfM ett värdefullt parlamentariskt komplement till det arbete som bedrivs på regeringssidan. Jag tycker inte som Sverigedemokraterna att det här är någonting som kan ersättas av andra forum, för det finns inte någonting liknande. De här partnerländerna vid Medelhavet vill närma sig EU, men de pratar inte om något medlemskap, utan de vill ha stöd i sitt utvecklingsarbete.

Jag tror att det vi nu gör i nästa vecka – vi har bjudit in till ett miljöutskottsmöte här i den svenska riksdagen – kan visa vad vi gör på miljöområdet, och det är också ett viktigt steg. Om vi inte har en hållbar miljö i de här områdena kommer det att kosta stora summor pengar framöver för att försöka åtgärda miljöproblemen.

Med det vill jag yrka bifall till att redogörelsen läggs till handlingarna och avslag på motionen.

Anf. 199 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är positivt att länderna kring Medelhavet kan mötas vid förhandlingsbordet. Vi är absolut inga motståndare till Medelhavsunionen. Det vi ifrågasätter är huruvida ett medlemskap i den här parlamentariska församlingen är nödvändigt för Sveriges del.

Jag tycker att man ska vara försiktig med att pådyvla andra länder vårt synsätt på hur saker och ting ska skötas. Sverige är bra på att världen runt berätta för andra hur saker och ting ska skötas. Det är inte säkert att vårt synsätt på hur saker och ting ska förhålla sig passar andra länder.

Det kommer ofta upp diskussioner i olika forum i riksdagen om olika nya parlamentariska församlingar som andra länder vill skapa och som vi blir inbjudna till. Vi har i dessa diskussioner varit tämligen överens över partigränserna om att inte delta i en massa nya församlingar och forum utan att en del frågor kan behandlas inom befintliga forum.

Nu råder inte den synen när det gäller den parlamentariska församlingen för Unionen för Medelhavet. Men jag vill ändå poängtera för Désirée Pethrus att vi inte är motståndare till Medelhavsunionen, utan vi ifrågasätter Sveriges deltagande i den parlamentariska församlingen. Vi tycker, som jag sade, att man kanske kan sköta de här diskussionerna, som är viktiga när det gäller mänskliga rättigheter och sådant, i andra forum.

Anf. 200 DÉsirÉE PETHRUS (KD) replik:

Herr talman! Som jag minns det skrev ni förra året att ett alternativ var att den europeiska utrikestjänsten i stället skulle kunna ta en del av de här uppgifterna. Det har ni inte skrivit i det här årets motion, och jag sade då att det inte var liktydigt med en parlamentarisk församling där parlamentariker möts. Jag ser just värdet av att vi som parlamentariker från olika delar av världen möts. Titta på FN där parlamentariker möts ganska sällan. Det är i generalförsamlingen och några andra tillfällen. Här har vi en möjlighet att skapa en dialog som kan ge en vinna–vinna-situation.

Anledningen till att Sarkozy startade det här arbetet – det var väl delvis han som var initiativtagaren, får man väl säga – var att försöka förhindra att folk skulle fly över Medelhavet. Det uppfattar jag är någonting som Björn Söder skulle kunna tänka sig att stödja, då du ju i stället vill ha utveckling i deras länder för att de ska kunna stå på egna ben. Då behöver unga människor inte fly från diktaturer eller för att de inte kan ha sitt uppehälle där.

Det är en vinna–vinna-situation som jag ser det, och jag ser det absolut inte som att vi när vi åker till Tunisien pådyvlar dem någonting. De vill ställa frågor. Ett exempel är: Hur jobbar ni med våld mot kvinnor? Man har nu skapat den första kvinnojouren i Tunisien. Kan ni förstå? I den tidigare diktaturen fanns det inte ens statistik på hur många kvinnor som hade varit utsatta för våld. Vi kunde när vi träffades berätta lite grann om hur vi har jobbat här och hur kvinnojourerna fungerar. I ett så stort land som Tunisien har alltså den första kvinnojouren precis startat. Det är klart att vi kan ha ett utbyte med varandra som kan skapa många positiva effekter.

Anf. 201 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Att fransmännen gillar sådana här parlamentariska församlingar kan vi nog alla instämma i. Det kommer förfrågningar och propåer från just Frankrike med jämna mellanrum om nya parlamentariska församlingar och sådant. Bland annat var det någon som vi diskuterade för ett par månader sedan, och vi sade att de här frågorna bör lösas inom befintliga forum. Det är det vi tycker. De här frågorna skulle för Sveriges vidkommande kunna lösas inom befintliga forum.

Jag håller med Désirée Pethrus om att det är bra att parlamentariker har kontakt med varandra runt om i världen och kan innebära visst stöd för varandra. Men i det här läget, när det gäller just den parlamentariska församlingen för Unionen för Medelhavet, ser vi inte mervärdet för Sveriges del. Det är också därför som vi tycker att Sverige borde lämna den parlamentariska församlingen och verka inom andra forum.

Anf. 202 DÉsirÉE PETHRUS (KD) replik:

Herr talman! Först och främst tycker jag att det är viktigt att säga att det här inte är någon ny överstatlig verksamhet. Vi fattar ju inte beslut som vi tvingar på de andra staterna eller vår egen stat heller, för den delen. Det här är till för att skapa ökad dialog om hur vi kan förbättra vårt samarbete vad gäller såväl politiskt utbyte som socialt utbyte och kulturellt utbyte. Diskussioner om handel kommer också upp, och det är väl bara bra om vi kan vara med och diskutera vad Sverige tycker är intressant när vi vill ha handel med den här delen av världen och få veta vad de vill och behöver. Vi kan ju ta med oss det till debatten i den här församlingen och ha större förståelse och större kunskap. Jag ser det här samarbetet också som en kunskapsinhämtningsmöjlighet.

Det vi kan vara överens om är att vi inte vill ha mer överstatlighet i de här samarbetena, och det ser jag inte att det här innebär heller.

Anf. 203 ABIR AL-SAHLANI (C):

Herr talman! Tänk vilken kittlande vacker tanke det är att diktaturer faller. Tänk den vackra tanken att nya demokratier ser dagens ljus och växer sig starka. Det är en vacker tanke, eller hur? Med den i huvudet vill jag yrka på att vi lägger betänkandet till handlingarna och avslår motionen från Sverigedemokraterna.

I Tunisien anställer Ericsson och företaget Autoliv tillsammans 4 000 människor. Om vi översätter det till skatteintäkter för vårt land kanske vi kan se en annan nytta med vårt samarbete i denna delegation. Lägg till ett annat företag från Malmö som heter Wasaco och som jobbar med hur man kan använda sig av vatten på ett sparsamt sätt. Det är en angelägen utmaning för alla i hela världen.

Enligt UD är Marocko en viktig exportmarknad för Sverige dit våra företag exporterar främst verkstadsprodukter, trävaror och papper. Marocko står för ungefär 7 procent av den svenska utrikeshandeln. Marocko är ett så pass viktigt handelsland för Sverige att vi även har startat ett Business Sweden-kontor i Casablanca.

Jag utgår från Sverigedemokraternas motion om att mervärdet för svenskt vidkommande är högst begränsat, och då frågar jag mig: Har SD lyssnat på svenska företag som bedriver verksamhet där? Har de lyssnat på svenska turister som gärna åker dit? Värdet i Sverige kan vi inte göra

någonting åt, och folk åker därför gärna till Marocko på semester. Har Sverigedemokraterna lyssnat på dessa människor, eller har de bara gått på sin magkänsla och ovilja till samarbete i regionen?

Eftersom detta också är en parlamentarisk delegation förstår jag inte riktigt argumentet att det här skulle leda till en ökad överstatlighet som Sverigedemokraterna framhäver i sin motion. Detta är ju en parlamentarisk delegation där vi inte kan fatta några beslut som är tvingande för staterna och parlamenten. Detta är ett forum för folkvalda, alltså människor som är valda på lika villkor och som representerar sina folk och sina väljare. De samtalar, utbyter idéer och kommer samman, och på sikt kanske de också harmoniserar stämningen länder emellan.

Jag har läst motionen flera gånger, framför allt för att förstå den. Jag vill verkligen inte raljera över Sverigedemokraternas motion, för jag tycker att det är ohederligt att göra så i en politisk debatt. Men jag kunde inte låta bli att skaka på huvudet i besvikelse när jag läste motionen och de argument som framfördes. Just denna typ av argumentation skulle nämligen kunna användas av vilket islamistiskt parti som helst i regionen. Muslimska brödraskapet i Egypten använder sig av samma retorik, skrämseltaktik och ovilja till samtal och samarbete, al-Nahda i Tunisien likaså.

Vad är det som är så skrämmande med att EU öppnar sig? Det är ju ett av de argument som Sverigedemokraterna bygger sin motion kring: att EU skulle öppna sig. Vad är det som är så fel med att från svenskt håll bistå med kunskap, erfarenheter och ibland pengar? Trots allt har vi hört flera gånger när vi har varit i de länderna att det inte är bistånd dessa människor vill ha, utan de vill ha handel på lika villkor, investeringar och utbyte.

Varför är det så hemskt att vi föregår med gott exempel när det gäller samarbete grundat på demokratiska värderingar, handel och fri rörlighet? Centerpartiet och jag är inte rädda för andra människor. Centerpartiet och jag vill ta vårt ansvar och stötta nya demokratier i att växa i fullt solsken. Därför yrkar jag återigen avslag på motionen.

Anf. 204 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Nu tror jag, Abir Al-Sahlani, inte på fullaste allvar att turisternas resor skulle påverkas nämnvärt av Sveriges medverkan eller inte i PA-UfM. Det är jag ganska övertygad om. Jag tror nog att svenskar kommer att turista i de länderna oavsett om Sverige deltar i den här parlamentariska församlingen eller inte.

Det vi kan se är att det förs diskussioner om en omstöpning av grunderna för Unionen för Medelhavet till att omfatta mer politiska reformer. Det har också refererats i tidigare redogörelser. Detta anser vi är ett tecken på åt vilket håll man håller på att utveckla unionen.

När det gäller överstatlighet kunde vi se de här diskussionerna gällande EU, det tidigare EG, som absolut inte skulle utvecklas till någon överstatlig union. Nu står vi här och ser att det EU vi har i dag inte alls var det EU, eller EG, som svenska folket fick ta ställning till. Det sker givetvis en utveckling hela tiden, och det vi befarar är att man här är på väg åt samma håll.

Vad gäller Sveriges medverkan i den parlamentariska församlingen tycker vi, och där har vi olika åsikter, att det inte är särskilt viktigt för

Sveriges del att medverka i den. Vi anser att det finns andra, befintliga forum där man kan lösa eller diskutera de här viktiga sakerna.

Vi ser absolut att Medelhavsunionen är ett viktigt forum för länderna kring Medelhavet. Det har vi inga som helst synpunkter på, utan här handlar det om Sveriges medverkan eller inte.

Anf. 205 ABIR AL-SAHLANI (C) replik:

Herr talman! Utifrån Björn Söders fråga tror jag att vi kan fastställa att vi kanske har lite olika inställning till EU. Centerpartiet och jag är väldigt positiva till ett europeiskt samarbete, dock inte lika positiva till ett monetärt samarbete – även om jag personligen är det. Vi är alltså väldigt positiva till det europeiska samarbetet, och vi ser verkligen mervärdet för både Sverige och EU av att finnas där och vara en aktiv part och kanske också ta ledningen i många frågor.

Därför ser jag det inte som en fara när EU öppnar sig, samtalar mer och utbyter mer. Tvärtom tror jag att det är ditåt utvecklingen kommer att gå.

Men jag äger inte framtiden. Det gör inte Björn Söder heller och inte våra partier. Jag måste låta den utvecklingen få ägas av dem som kommer att leva och verka då utifrån sina egna förutsättningar och visioner.

Det jag och Centerpartiet i dag ser är att den här unionen inte alls handlar om att länderna ska ingå i EU på något sätt eller att de vill vara en del av Europa. Människorna där är stolta över sina länder. De vill inte vara européer, utan de vill vara marockaner, tunisier, egyptier och så vidare, men de känner att de har ett behov av att samarbeta och tala, för de är också på väg mot demokrati. De menar att vi inte har haft så mycket krig, Europa har varit stabilt och vi har en kunskap som vi kan ge av.

Det här är ett samarbete från båda håll, och därför är det väldigt viktigt. Eftersom det handlar om parlamentariker är det på något sätt jämlikt som sitter och pratar med varandra. Jag är inte en bättre parlamentariker för att jag är från Sverige, utan jag är parlamentariker och du är parlamentariker även om du är från Tunisien. Vi är valda på lika villkor, och därför blir det inte något av överhet och underlägsen ställning, vilket är väldigt unikt.

Jag skulle vilja veta vad Sverigedemokraterna föreslår för andra forum för ett sådant samarbete.

Anf. 206 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Vi är absolut positiva till utbyte av idéer, kulturimpulser och erfarenheter över nationsgränserna, men som jag sade i mitt anförande kan vi inte se att detta för Sveriges del måste ske inom ramen för den här parlamentariska församlingen. Det finns andra möjligheter att utveckla och utbyta idéer och kulturimpulser.

Vi är inte oense när det gäller samarbete över nationsgränserna. Där emot är vi oense om i vilka former det ska ske. Vi är inte motståndare till att Sverige ska ha ett fördjupat samarbete med europeiska länder, men vi menar att det ska ske suveräna stater emellan. Det ska inte vara någon överstatlig union som berättar vad enskilda medlemsstater ska tycka eller tänka.

Jag vänder mig alltså mot beskrivningen av att vi på något sätt skulle vilja isolera Sverige och inte samarbeta. Så är det absolut inte – tvärtom.

Det finns som sagt många politiska forum och parlamentariska församlingar, och som jag sade får vi sådana propåer och förfrågningar från andra länder stup i kvarten. Framför allt Frankrike är, som jag sade, en pådyvlare av detta. Man gillar att ha olika sorters parlamentariska församlingar i alla olika sorters samarbeten. När det gäller riksdagen har vi i vissa fall varit ganska rörande överens över partigränserna om att det inte finns skäl att ha de här olika församlingarna, utan man kan lösa det i befintliga forum.

Just i det här fallet anser vi att man kan ha ett utbyte ändå, men låt Medelhavsländerna ha sin Medelhavsunion och lösa sina frågor. Vi anser inte att Sverige behöver vara med i den parlamentariska församlingen för denna union.

Anf. 207 ABIR AL-SAHLANI (C) replik:

Herr talman! Tack, Björn Söder, för dina frågor!

Jag började med att dra hur många svenska företag som finns till exempel i Tunisien, Egypten och Marocko för att visa att Sverige redan finns i dessa länder, oavsett vad Sverigedemokraterna tycker. Det finns omedelbara intressen för svenska företagare att finnas där. Jag som svensk riksdagsledamot känner att jag också måste ta till vara deras intressen, inte enbart för att jag vill säkerställa svensk vinst i skattemedel till vilket pris som helst utan också för att säkerställa att Sverige blir representerat i dessa länder på ett bra sätt där respekten för mänskliga rättigheter och demokratiska processer faktiskt äger rum i alla led, även när det gäller företag.

Medelhavet finns i Sverige. Det finns jättemånga människor här som har sitt ursprung i dessa länder, och att den svenska politiken följer vad som händer i området är deras rättighet. En demokratisk utveckling i den regionen är av stor betydelse även för oss här i Sverige. Det kan vi inte komma ifrån, även om Sverige geografiskt ligger långt ifrån till antalet kilometer. Men till antalet företag, till antalet procentenheter i handel, till antalet människor som får flytta mellan Sverige och denna region är det inte alls lika långt bort som Björn Söder vill ge sken av.

Jag skulle verkligen vilja veta – återigen, men det finns ju ingen replik kvar – vilka andra församlingar som finns där Björn Söder anser att parlamentariker kan träffas och som fyller denna funktion. Det handlar inte om premiärministrar, andra ministrar av olika slag, presidenter eller kungar, utan just parlamentariker. I dagsläget finns det inget sådant förutom just den här delegationen.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 23 maj.)

Anmäldes och bordlades

EU-dokument

KOM(2013) 288 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) nr 528/2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter vad gäller vissa villkor för tillträde till marknaden

Motioner

med anledning av skr. 2012/13:131 Riksrevisionens rapport om statens satsningar på transportinfrastruktur
2012/13:T17 av Anders Ygeman m.fl. (S)
2012/13:T18 av Stina Bergström m.fl. (MP)

25 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 22 maj

2012/13:434 Åtgärder mot ROT-fusk

av *Raimo Pärssinen* (S)
till finansminister Anders Borg (M)

2012/13:435 Barn till frihetsberövade föräldrar

av *Hillevi Larsson* (S)
till justitieminister Beatrice Ask (M)

2012/13:436 Behovet av fungerande näringspolitik

av *Per Svedberg* (S)
till näringsminister Annie Lööf (C)

2012/13:437 Företagsnedläggningar i Hudiksvall

av *Raimo Pärssinen* (S)
till näringsminister Annie Lööf (C)

2012/13:438 Rättssäkerheten inom sjukförsäkringen

av *Tomas Eneroth* (S)
till statsrådet Ulf Kristersson (M)

2012/13:439 Nedläggning av Ericssons fabrik i Hudiksvall

av *Ulla Andersson* (V)
till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström (M)

2012/13:440 Småföretagens finansieringsmöjligheter

av *Peter Persson* (S)
till statsrådet Peter Norman (M)

2012/13:441 Kontroll av vårdcentraler inom vårdvalet

av *Hillevi Larsson* (S)
till socialminister Göran Hägglund (KD)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 28 maj.

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 22 maj

2012/13:497 Skyddat boende

av *Tina Acketoft* (FP)

till statsrådet Maria Larsson (KD)

2012/13:499 Införandet av ett bonus-malus-system för miljöbilar i Sverige

av *Mats Pertoft* (MP)

till miljöminister Lena Ek (C)

2012/13:500 Sänkt moms för e-böcker

av *Mats Pertoft* (MP)

till finansminister Anders Borg (M)

2012/13:501 Hållbarhets- och ursprungsmärkning av drivmedel

av *Mats Pertoft* (MP)

till statsrådet Birgitta Ohlsson (FP)

2012/13:502 Finansiering av livsmedelskontroll

av *Jens Holm* (V)

till landsbygdsminister Eskil Erlandsson (C)

2012/13:504 Intäkter från trängselskatt i Stockholm

av *Jens Holm* (V)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2012/13:505 Lagstiftning mot handel med hyreskontrakt

av *Amineh Kakabaveh* (V)

till statsrådet Stefan Attefall (KD)

2012/13:506 Lagstiftning för rättsväsendets personal vid internationella uppdrag

av *Allan Widman* (FP)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2012/13:510 Kostnader för polis i samband med arrangemang utan vinstsyfte

av *Louise Malmström* (S)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2012/13:512 Staten som indrivare av oskäliga räntor

av *Johan Löfstrand* (S)

till statsrådet Birgitta Ohlsson (FP)

2012/13:513 Villkoren för de thailändska bärplockarna i Norrbottens skogar

av *Maria Stenberg* (S)

till statsrådet Tobias Billström (M)

2012/13:515 Idrott och ungdomar

av *Désirée Liljevall* (S)

till kultur- och idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth (M)

2012/13:516 Intensifierat arbete mot nätpedofiler

av *Richard Jomshof* (SD)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2012/13:517 Omfördelning av platser till studiemotiverande folkhögskolekurs

av *Thomas Strand* (S)
till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström (M)
2012/13:520 Statlig upphandling av utrikesflyg till USA

av *Kenneth G Forslund* (S)
till statsrådet Peter Norman (M)

2012/13:522 Jämställdhetsintegrering av frågor som rör rättsväsen-
det

av *Eva-Lena Jansson* (S)
till justitieminister Beatrice Ask (M)

2012/13:523 Den regionala nordiska databasen Statnord

av *Gunilla Svantorp* (S)
till statsrådet Ewa Björling (M)

2012/13:524 Situationen i Azerbajdzjan

av *Roger Haddad* (FP)
till utrikesminister Carl Bildt (M)

2012/13:525 Möjligheten till ansvarsutkrävande vid arbetsplatso-
lyckor med dödlig utgång

av *Maria Stenberg* (S)
till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström (M)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 28 maj.

27 § Kammaren åtskildes kl. 19.28.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanrådets början till och med 8 § anf. 41 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 9 § anf. 88 (delvis),
av talmannen därefter till och med 12 § anf. 124 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 15 § anf. 163 (delvis),
av talmannen därefter till och med 23 § anf. 196 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanrådets slut.

Vid protokollet

ANDERS NORIN

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Avsägelse	1
3 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan.....	1
4 § Anmälan om inkommen granskningsrapport från Riksrevisionen.....	1
5 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.....	1
6 § Hänvisning av ärenden till utskott	2
7 § Förnyad bordläggning.....	2
8 § Hälso- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd	2
Socialutskottets betänkande 2012/13:SoU20	2
Anf. 1 EVA-LENA JANSSON (S)	2
Anf. 2 BJÖRN SÖDER (SD)	4
Anf. 3 EVA-LENA JANSSON (S) replik	8
Anf. 4 BJÖRN SÖDER (SD) replik	9
Anf. 5 EVA-LENA JANSSON (S) replik	9
Anf. 6 BJÖRN SÖDER (SD) replik	10
Anf. 7 EVA-LENA JANSSON (S) replik	10
Anf. 8 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V)	10
Anf. 9 BJÖRN SÖDER (SD) replik	13
Anf. 10 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik	14
Anf. 11 BJÖRN SÖDER (SD) replik	14
Anf. 12 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik	14
Anf. 13 ANDERS W JONSSON (C)	15
Anf. 14 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik	17
Anf. 15 ANDERS W JONSSON (C) replik	17
Anf. 16 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik	17
Anf. 17 ANDERS W JONSSON (C) replik	17
Anf. 18 BJÖRN SÖDER (SD) replik	18
Anf. 19 ANDERS W JONSSON (C) replik	18
Anf. 20 BJÖRN SÖDER (SD) replik	19
Anf. 21 ANDERS W JONSSON (C) replik	20
Anf. 22 SAILA QUICKLUND (M)	20
Anf. 23 BJÖRN SÖDER (SD) replik	23
Anf. 24 SAILA QUICKLUND (M) replik	23
Anf. 25 BJÖRN SÖDER (SD) replik	23
Anf. 26 SAILA QUICKLUND (M) replik	24
Anf. 27 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik	24
Anf. 28 SAILA QUICKLUND (M) replik	25
Anf. 29 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik	25
Anf. 30 SAILA QUICKLUND (M) replik	25
Anf. 31 MARIA FERM (MP)	26
Anf. 32 BJÖRN SÖDER (SD) replik	28
Anf. 33 MARIA FERM (MP) replik	29

Anf. 34 BJÖRN SÖDER (SD) replik	30
Anf. 35 MARIA FERM (MP) replik	30
Anf. 36 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik	31
Anf. 37 MARIA FERM (MP) replik	31
Anf. 38 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik	31
Anf. 39 MARIA FERM (MP) replik	32
Anf. 40 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP)	32
Anf. 41 BJÖRN SÖDER (SD) replik	33
Anf. 42 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik.....	34
Anf. 43 BJÖRN SÖDER (SD) replik	34
Anf. 44 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik.....	35
Anf. 45 ANDERS ANDERSSON (KD).....	35
Anf. 46 BJÖRN SÖDER (SD) replik	36
Anf. 47 ANDERS ANDERSSON (KD) replik	37
Anf. 48 BJÖRN SÖDER (SD) replik	37
Anf. 49 ANDERS ANDERSSON (KD) replik	38
Anf. 50 PER RAMHORN (SD)	39
Anf. 51 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik	40
Anf. 52 PER RAMHORN (SD) replik	41
Anf. 53 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik	41
Anf. 54 PER RAMHORN (SD) replik	41
Anf. 55 EVA-LENA JANSSON (S) replik	42
Anf. 56 PER RAMHORN (SD) replik	42
Anf. 57 EVA-LENA JANSSON (S) replik	42
Anf. 58 PER RAMHORN (SD) replik	43
Anf. 59 ANDERS W JONSSON (C) replik	43
Anf. 60 PER RAMHORN (SD) replik	44
Anf. 61 ANDERS W JONSSON (C) replik	44
Anf. 62 PER RAMHORN (SD) replik	45
Anf. 63 ISMAIL KAMIL (FP).....	45
Anf. 64 BJÖRN SÖDER (SD) replik	46
Anf. 65 ISMAIL KAMIL (FP) replik.....	47
Anf. 66 BJÖRN SÖDER (SD) replik	47
Anf. 67 ISMAIL KAMIL (FP) replik.....	48
Anf. 68 BJÖRN SÖDER (SD)	48
Anf. 69 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (M).....	49
Anf. 70 BJÖRN SÖDER (SD) replik	50
Anf. 71 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (M) replik	50
Anf. 72 BJÖRN SÖDER (SD) replik	50
Anf. 73 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (M) replik	51
(Beslut fattades under 14 §.).....	51
9 § Upphävande av kravet på sterilisering för ändrad	
   könstillhörighet	52
Socialutskottets betänkande 2012/13:SoU24	52
Anf. 74 CATHARINA BRÅKENHIELM (S).....	52
Anf. 75 AGNETA LUTTROPP (MP).....	54
Anf. 76 PER RAMHORN (SD)	55
Anf. 77 CATHARINA BRÅKENHIELM (S) replik	56

Anf. 78 PER RAMHORN (SD) replik	56
Anf. 79 CATHARINA BRÅKENHIELM (S) replik	56
Anf. 80 PER RAMHORN (SD) replik	56
Anf. 81 EVA OLOFSSON (V)	57
Anf. 82 ANDERS W JONSSON (C)	58
Anf. 83 EVA OLOFSSON (V) replik	59
Anf. 84 ANDERS W JONSSON (C) replik	60
Anf. 85 EVA OLOFSSON (V) replik	60
Anf. 86 ANDERS W JONSSON (C) replik	60
Anf. 87 HELENA BOUVENG (M)	61
Anf. 88 BARBRO WESTERHOLM (FP)	62
Anf. 89 ANDERS ANDERSSON (KD)	63
Anf. 90 CATHARINA BRÅKENHIELM (S) replik	65
Anf. 91 ANDERS ANDERSSON (KD) replik	65
Anf. 92 CATHARINA BRÅKENHIELM (S) replik	66
Anf. 93 ANDERS ANDERSSON (KD) replik	67
Anf. 94 AGNETA LUTTROPP (MP) replik	67
Anf. 95 ANDERS ANDERSSON (KD) replik	67
Anf. 96 AGNETA LUTTROPP (MP) replik	68
Anf. 97 ANDERS ANDERSSON (KD) replik	68
Anf. 98 TUVE SKÅNBERG (KD)	68
Anf. 99 TALMANNEN	74
Anf. 100 CATHARINA BRÅKENHIELM (S) replik	74
Anf. 101 TUVE SKÅNBERG (KD) replik	74
Anf. 102 CATHARINA BRÅKENHIELM (S) replik	74
Anf. 103 TUVE SKÅNBERG (KD) replik	75
Anf. 104 AGNETA LUTTROPP (MP) replik	75
Anf. 105 TUVE SKÅNBERG (KD) replik	75
Anf. 106 AGNETA LUTTROPP (MP) replik	76
Anf. 107 TUVE SKÅNBERG (KD) replik	76
Anf. 108 EVA OLOFSSON (V) replik	76
Anf. 109 TUVE SKÅNBERG (KD) replik	77
Anf. 110 EVA OLOFSSON (V) replik	77
Anf. 111 TUVE SKÅNBERG (KD) replik	78
(Beslut fattades under 14 §.)	78
10 § Anpassning av svensk rätt till EU-förordning om byggprodukter	78
Civilutskottets betänkande 2012/13:CU20	78
Anf. 112 MARKUS WIECHEL (SD)	78
Anf. 113 EVA BENGTSON SKOGSBERG (M)	79
Anf. 114 OLA JOHANSSON (C)	80
Anf. 115 ROLAND UTBULT (KD)	81
(Beslut fattades under 14 §.)	82
11 § Nedsättning av en byggsanktionsavgift	83
Civilutskottets betänkande 2012/13:CU21	83
Anf. 116 OLA JOHANSSON (C)	83
(Beslut fattades under 14 §.)	84
12 § En skärpt sexualbrottslagstiftning	84

Justitiekottets betänkande 2012/13:JuU20	84
Anf. 117 KERSTIN HAGLÖ (S)	84
Anf. 118 AGNETA BÖRJESSON (MP)	86
Anf. 119 RICHARD JOMSHOF (SD)	88
Anf. 120 LENA OLSSON (V)	91
Anf. 121 RICHARD JOMSHOF (SD) replik	93
Anf. 122 LENA OLSSON (V) replik	93
Anf. 123 RICHARD JOMSHOF (SD) replik	93
Anf. 124 LENA OLSSON (V) replik	94
Anf. 125 JOHAN PEHRSON (FP)	94
Anf. 126 KERSTIN HAGLÖ (S) replik	96
Anf. 127 JOHAN PEHRSON (FP) replik	96
Anf. 128 KERSTIN HAGLÖ (S) replik	97
Anf. 129 JOHAN PEHRSON (FP) replik	97
Anf. 130 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik	98
Anf. 131 JOHAN PEHRSON (FP) replik	98
Anf. 132 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik	99
Anf. 133 JOHAN PEHRSON (FP) replik	99
Anf. 134 EWA THALÉN FINNÉ (M)	99
Anf. 135 KERSTIN HAGLÖ (S) replik	102
Anf. 136 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik	102
Anf. 137 KERSTIN HAGLÖ (S) replik	103
Anf. 138 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik	103
Anf. 139 LENA OLSSON (V) replik	104
Anf. 140 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik	104
Anf. 141 LENA OLSSON (V) replik	105
Anf. 142 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik	105
(forts. 15 §)	105
Ajournering	105
Återupptagna förhandlingar	106
13 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 16 maj	106
TU16 Yrkestrafik- och taxifrågor	106
AU9 Anmälningsskyldighet vid utstationering	107
14 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	108
SoU20 Hälso- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd	108
SoU24 Upphävande av kravet på sterilisering för ändrad könstillhörighet	109
CU20 Anpassning av svensk rätt till EU-förordning om byggprodukter	111
CU21 Nedsättning av en byggsanktionsavgift	111
15 § (forts. från 12 §) En skärpt sexualbrottslagstiftning (forts. JuU20)	111
Anf. 143 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik	111
Anf. 144 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik	111
Anf. 145 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik	112
Anf. 146 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik	112

Anf. 147 JOHAN LINANDER (C).....	112
Anf. 148 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik	114
Anf. 149 JOHAN LINANDER (C) replik.....	114
Anf. 150 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik	115
Anf. 151 JOHAN LINANDER (C) replik.....	115
Anf. 152 LENA OLSSON (V) replik.....	116
Anf. 153 JOHAN LINANDER (C) replik.....	116
Anf. 154 LENA OLSSON (V) replik.....	117
Anf. 155 JOHAN LINANDER (C) replik.....	117
Anf. 156 CAROLINE SZYBER (KD).....	117
Anf. 157 KERSTIN HAGLÖ (S) replik.....	119
Anf. 158 CAROLINE SZYBER (KD) replik.....	120
Anf. 159 KERSTIN HAGLÖ (S) replik.....	120
Anf. 160 CAROLINE SZYBER (KD) replik.....	121
Anf. 161 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik	121
Anf. 162 CAROLINE SZYBER (KD) replik.....	121
Anf. 163 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik	122
Anf. 164 CAROLINE SZYBER (KD) replik.....	122
Anf. 165 LENA OLSSON (V) replik.....	122
Anf. 166 CAROLINE SZYBER (KD) replik.....	123
Anf. 167 LENA OLSSON (V) replik.....	124
Anf. 168 CAROLINE SZYBER (KD) replik.....	124
Anf. 169 MORGAN JOHANSSON (S).....	124
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)	125
16 § Förfalsknings- och sanningsbrotten	126
Justitieutskottets betänkande 2012/13:JuU24.....	126
Anf. 170 ANTI AVSAN (M)	126
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)	126
17 § Begreppet beskattningsbar person – en teknisk anpassning av mervärdesskattelagen	127
Skatteutskottets betänkande 2012/13:SkU24	127
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)	127
18 § Ändring i skatteavtalet mellan Sverige och Jamaica.....	127
Skatteutskottets betänkande 2012/13:SkU26	127
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)	127
19 § Informationsutbytesavtal med Panama.....	127
Skatteutskottets betänkande 2012/13:SkU27	127
Anf. 171 ULF BERG (M)	127
Anf. 172 HANS OLSSON (S)	128
Anf. 173 ULF BERG (M) replik	129
Anf. 174 HANS OLSSON (S) replik	129
Anf. 175 ULF BERG (M) replik	129
Anf. 176 HANS OLSSON (S) replik	130
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)	130
20 § Informationsutbytesavtal med Seychellerna	131
Skatteutskottets betänkande 2012/13:SkU28	131
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)	131

21 § Ändring i skatteavtalet mellan Sverige och Indien samt överenskommelse med Indien om anstånd med betalning av skatter	131
Skatteutskottets betänkande 2012/13:SkU29	131
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)	131
22 § Förbättrad konkurrens på lika villkor i kontantbranschen	131
Skatteutskottets betänkande 2012/13:SkU32	131
Anf. 177 TERES LINDBERG (S).....	131
Anf. 178 JONAS ERIKSSON (MP).....	132
Anf. 179 THORALF ALFSSON (SD).....	134
Anf. 180 JACOB JOHNSON (V).....	136
Anf. 181 MARIA ABRAHAMSSON (M).....	136
Anf. 182 JONAS ERIKSSON (MP) replik	138
Anf. 183 MARIA ABRAHAMSSON (M) replik.....	139
Anf. 184 JONAS ERIKSSON (MP) replik	139
Anf. 185 MARIA ABRAHAMSSON (M) replik.....	140
Anf. 186 GUNNAR ANDRÉN (FP)	141
Anf. 187 KARIN NILSSON (C)	142
Anf. 188 JONAS ERIKSSON (MP) replik	143
Anf. 189 KARIN NILSSON (C) replik	144
Anf. 190 JONAS ERIKSSON (MP) replik	144
Anf. 191 KARIN NILSSON (C) replik	144
Anf. 192 ANDERS SELLSTRÖM (KD)	144
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)	146
23 § Den parlamentariska församlingen för Unionen för Medelhavet (PA-UfM)	146
Utrikesutskottets betänkande 2012/13:UU16	146
Anf. 193 BJÖRN SÖDER (SD)	146
Anf. 194 KERSTIN ENGLE (S)	147
Anf. 195 ULRIK NILSSON (M).....	149
Anf. 196 BODIL CEBALLOS (MP).....	151
Anf. 197 ISMAIL KAMIL (FP).....	152
Anf. 198 DÉ SIRÉE PETHRUS (KD)	153
Anf. 199 BJÖRN SÖDER (SD) replik	155
Anf. 200 DÉ SIRÉE PETHRUS (KD) replik	155
Anf. 201 BJÖRN SÖDER (SD) replik	156
Anf. 202 DÉ SIRÉE PETHRUS (KD) replik	156
Anf. 203 ABIR AL-SAHLANI (C).....	156
Anf. 204 BJÖRN SÖDER (SD) replik	157
Anf. 205 ABIR AL-SAHLANI (C) replik.....	158
Anf. 206 BJÖRN SÖDER (SD) replik	158
Anf. 207 ABIR AL-SAHLANI (C) replik.....	159
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)	159
24 § Bordläggning.....	160
25 § Anmälan om interpellationer.....	160
26 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	161
27 § Kammaren åtskildes kl. 19.28.....	162

Prot. 2012/13:109
22 maj

Tryck: Elanders, Vällingby 2013